

T.C
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZİN ADI

BASEL II SÜRECİNDE KREDİ DERECELENDİRME VE KOBİ'LERE
ETKİLERİ VE DENİZLİ'DE FAALİYET GÖSTEREN BİR KOBİ'DE
UYGULAMASI

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI

ASLI ÇÜMEN

2611020403

TEZ DANIŞMANI

YRD. DOÇ. DR. NİLGÜN KAYALI

MANİSA, 2010

ÖZET

Uluslar arası finansal sistemde yaşanan gelişmeler doğrultusunda, bir ülke ekonomisinin yapı taşı niteliğinde olan ve çoğunluğunu KOBİ'lerin oluşturduğu reel sektör firmaları ile bankalar arasındaki kredi ilişkileri süreci özellikle 90'lı yıllardan itibaren sürekli olarak değişime uğramıştır.

Küreselleşme ve bunun beraberinde getirdiği ekonomik bütünleşme süreci yerel bankaların da uluslar arası standartlarda hizmet sunmasını zorunlu kılmaktadır. Bu da özellikle kredilendirme sürecinde kullanılan geleneksel değerlendirme yöntemlerinden uzaklaşmasını ve daha bilimsel, üzerinde uluslar arası bir uzlaşma sağlanmış olan yeni kredi derecelendirme yöntemlerinin kullanılmasını gerektirmektedir.

2007 yılının başından itibaren G-10 ülkelerinde uygulanmaya başlanan Basel II Sermaye Yeterliliği uzlaşısının 2009 yılından itibaren diğer ülkelerde de uygulanmaya başlanması planlanmaktadır. Bu yüzden yerel bankalar Basel II'ye geçiş sürecine kendilerini hazırlayacak düzenlemeleri hızla hayata geçirmek durumundadırlar. Öncelikle, kredi riskinin hesaplanmasında daha basit bir yaklaşım olan standart yaklaşımın bankalar tarafından uygulanması beklenmektedir. Bankalar alt yapılarını sistemi yürütebilecek seviyeye getirdiklerinde daha gelişmiş derecelendirme yaklaşımları kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Basel II, KOBİ'ler, Derecelendirme, Tekstil Sanayi,

ABSTRACT

Credit relationship between banks and real sector businesses, which are the essential parts of the national economies, consisting of small medium enterprises (KOBİ) have been changed intensively since 1990s with the development of international financial systems.

Globalization along with the economic integration progress force local banks to make their duties in international standards. This makes the usage of internationally reconciled new credit rating systems necessary especially with abandoning traditional evaluation systems.

It has been planning that Basel II capital adequacy accord which is working since the start of 2007 in G-10 countries, will come into force from 2009 in the other countries. Because of this, local banks required to carry out the regulations to make them prepared to Basel II transition period. It is expected to be carried out a more simplified approach used in calculation of credit risk named Standard approach. In the following period, while banks have improved their sub-systems to the minimum administrative level, they will be using more developed rating approaches.

Keywords: Basel II, SMEs, Rating, Textile Industry

İÇİNDEKİLER

İÇ KAPAK

ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
TABLolar DİZİNİ.....	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KOBİ TANIMLARI, TEMEL SORUNLARI ve FİNANSMAN KAYNAKLARI

1.1.KOBİ TANIMLARI.....	3
1.1.1. Türkiye’de yapılan KOBİ Tanımları.....	5
1.1.1.1. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresinin (KOSGEB) Tanımı.....	5
1.1.1.2. Türkiye İhracat Kredi Bankası (Eximbank) Tanımı.....	5
1.1.1.3. Türkiye İstatistik Kurumu’nun Tanımı.....	6
1.1.1.4. Hazine Müsteşarlığı’nın Tanımı.....	6
1.1.1.5. Türkiye Halk Bankası KOBİ Tanımı.....	6
1.1.1.6. OECD Tanımı.....	7
1.1.1.7. Avrupa Birliği’nin (AB) KOBİ Tanımı.....	7
1.2. BASEL II HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KOBİ TANIMLARI VE PORTFÖY SINIFLANDIRMASI.....	9
3. KOBİ’LERİN EKONOMİDEKİ AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI.....	11
1.3.1. KOBİ’lerin Avantajları.....	11
1.3.2. KOBİ’lerin Dezavantajları.....	13

1.4. KOBİ'LERİN EKONOMİDEKİ ROLÜ.....	15
1.5. TÜRKİYE'DE KOBİLER VE SORUNLARI.....	16
1.5.1. Türkiye'de KOBİ'ler - Finans Sektör İlişkisi.....	17
1.5.2. Türkiye'de KOBİ'lerin Desteklenmesine Yönelik Koordinasyon Sorunu	18
1.5.3. Türkiye'de KOBİ'lerin Kendilerinden Kaynaklanan Sorunları.....	19
1.5.4. Türkiye'de KOBİ'lerin Kendileri Dışından Kaynaklanan Sorunlar.....	21
1.5.5. KOBİ'lerin Üretimle İlgili Sorunları.....	22
1.5.6. KOBİ'lerin Finansal Yönetimle İlgili Sorunları	22
1.5.7. KOBİ'lerin Vergi Sorunu.....	23
1.5.8. KOBİ'lerin Pazarlama ile ilgili Sorunları.....	24
1.5.9. Diğer Sorunlar.....	24
1.6. KOBİ'LERİN BAŞLICA FİNANSMAN SORUNLARI.....	25
1.6.1. Öz Sermaye ve İşletme Sermayesinin Yetersiz Olması.....	25
1.6.2. Kredi Sağlamakta Karşılaşılan Güçlükler ve Kredi Maliyetlerinin Yüksek Olması	27
1.6.3. Teşviklerden Yeterince Yararlanılamaması.....	29
1.6.4. Ekonomik Politikaların ve Enflasyonun Firmalar Üzerine Etkisi.....	30
1.6.5. Sermaye Piyasalarından Yararlanma Olanaklarının Kısıtlı Olması.....	31
1.7. KOBİ'LERİN FİNANSMAN KAYNAKLARI.....	32
1.7.1. Öz kaynaklar.....	32
1.7.2. Banka Kredileri.....	33

İKİNCİ BÖLÜM

BASEL I ve BASEL II DÜZENLEMELERİ KOBİLERE MUHTEMEL ETKİLERİ

2.1. SERMAYE YETERLİLİĞİ UZLAŞISI BASEL I.....	36
2.1.1. Basel I Düzenlemelerinin Amacı ve Önemi.....	38
2.1.2. Basel Uzlaşısı'na Piyasa Riskinin Eklenmesi.....	42
2.1.3. Basel I'e Getirilen Eleştiriler.....	42
2.2. BASEL II'NİN ORTAYA ÇIKIŞ SÜRECİ.....	44
2.3. BASEL II DÜZENLEMELERİNE NEDEN OLAN FAKTÖRLER.....	45
2.3.1. Bankacılık Krizleri.....	46
2.3.2. Finansal Krizler.....	48
2.4. BASEL II DÜZENLEMELERİNİN YAPISI.....	51
2.4.1. I. Yapısal Blok: Asgari Sermaye Yeterliliği.....	54
2.4.2. II. Yapısal Blok: Denetimsel İnceleme Süreci.....	56
2.4.3. III. Yapısal Blok: Piyasa Disiplini.....	57
2.5. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN BASEL II'YE UYUM SÜRECİ	59
2.5.1. Türkiye'de KOBİ'lerin Basel II Sürecinde Kurumsal Yöntemle Yapılandırılması ve Kurumsallaşmaları.....	60
2.5.2. Türkiye'de KOBİ'lerin Basel II Sürecinde Kayıt İçine Alınması.....	62
2.5.3. Türkiye'de KOBİ'leri Basel II Sürecinde Muhasebe ve Denetim Yönünden Yapılandırma.....	63
2.5.4. Türkiye'de KOBİ'leri Basel II Sürecinde Finansal Yönden Yapılandırma.....	64
2.5.5. Türkiye'de KOBİ'lerin Basel II Sürecinde Kurum Kültürü ve Misyon Hedef Geliştirmeleri.....	65
2.5.6. Türkiye'de KOBİ'lerin Basel II Sürecinde Teknolojik Altyapı Geliştirmeleri.....	65
2.6. BASEL DÜZENLEMELERİNİN OLASI ETKİLERİ.....	66
2.6.1. Bankacılık Sektörüne Olan Etkileri.....	66
2.6.2. Makro Ekonomiye Olan Etkileri.....	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BASEL II KAPSAMINDA ŞİRKET DERECELENDİRME

3.1. DERECELENDİRME KAVRAMI.....	72
3.1.1. Derecelendirmenin Tarihçesi	74
3.1.2. Derecelendirme İşlemine Duyulan İhtiyaç Nedenleri.....	75
3.1.3. Derecelendirme Uygulamalarının Amacı.....	77
3.1.4. Derecelendirme Sistemlerinin Kullanım Alanları.....	78
3.1.5. Derecelendirmenin Temel Özellikleri.....	79
3.1.6. Derecelendirme Kriterleri.....	80
3.1.6.1. Ülkelerin Derecelendirme Kriterleri.....	81
3.1.6.2. Şirketlerin Derecelendirme Kriterleri	81
3.1.7. Derecelendirme Sistemlerinin Yapısı.....	82
3.1.8. Derecelendirme Aşamaları.....	83
3.2. DERECELENDİRME SÜRECİ.....	83
3.2.1. Tanıtım Toplantısı.....	84
3.2.2. Yöneticilerle Toplantı.....	84
3.2.3. Derecelendirme Kararı.....	86
3.2.4. Derecenin Açıklanması.....	86
3.2.5. Derecenin İzlenmesi.....	87
3.3. DERECELENDİRMENİN FAYDALARI.....	87
3.3.1. Derecelendirmenin Finans Kurumlarına Faydaları.....	88
3.3.2. Derecelendirmenin Firmalara Yararları.....	88
3.3.3. Derecelendirmenin Yatırımcılara Yararları.....	89
3.3.4. Derecelendirmenin Finans Piyasalarına Yararları.....	89
3.3.5. Derecelendirmenin Ekonomiye Yararları.....	90
3.4. DERECELENDİRMENİN ÖNEMİ.....	90
3.4.1. Derecelendirmenin Finans Sektörü Bakımından Önemi.....	91
3.4.2. Derecelendirmenin Yatırımcı Açısından Önemi.....	91
3.4.3. Derecelendirmenin İhraççı Açısından Önemi.....	92
3.4.4. Derecelendirmenin Şirketler Açısından Önemi.....	92

3.4.5. Derecelendirmenin Sermaye Piyasası Borsa Açısından Önemi.....	93
3.4.6. Derecelendirmenin Para ve Finans Otoriteleri Açısından Önemi.....	93
3.4.7. Derecelendirmenin Ekonomi Açısından Önemi.....	94
3.5. DERECELENDİRME ÇEŞİTLERİ.....	94
3.5.1. Vadelerine (Uzun – Kısa) göre derecelendirme	94
3.5.2. Türlerine göre derecelendirme.....	95
3.5.2. Bankacılık sektörü açısından derecelendirme.....	95
3.6. DERECELENDİRME GRUPLARI.....	96
3.6.1. Ülke Derecelendirmesi	97
3.6.2. Kurumsal Derecelendirme	98
3.6.3. Tahvil Derecelendirmesi	100
3.6.4. Proje Derecelendirmesi	100
3.7. DERECELENDİRME SEMBOLLERİ.....	101
3.7.1. Standart&Poor’s Derecelendirme Sembolleri	101
3.7.2. Moody’s Şirketinin Derecelendirme Sembolleri	104
3.7.3. Fitch IBCA Derecelendirme Şirketinin Derecelendirme Sembolleri ...	106
3.7.4. S&P, Moody’s ve Fitch IBCA Derecelendirme Şirketlerinin Derece Sembollerinin Eşleştirilmesi	106
3.8. ŞİRKET DERECELENDİRME KRİTERLERİ.....	107
3.8.1. Kalitatif (Niteliksel) Kriterler.....	109
3.8.1.1. Yönetim Kalitesi ve Stratejisi.....	109
3.8.1.2. İşletmede Faaliyetlerin Değerlendirilmesi.....	110
3.8.1.3. Muhasebe Uygulamaları.....	111
3.8.2. Kantitatif (Niceliksel) Kriterler	112
3.8.2.1. Likidite Oranları	112
3.8.2.1.1. Cari Oran.....	112
3.8.2.1.2. Asit test oranı.....	113
3.8.2.1.3. Nakit Oranı (Hazır Değerler).....	113
3.8.2.2. Mali Yapı Oranları.....	113
3.8.2.3. Faaliyet Oranları	114
3.8.2.4. Karlılık Oranları	114
3.8.2.5. Büyüme Oranları	115

3.9. BASEL II'DE KREDİ DERECELENDİRMESİ.....	115
3.9.1. Kredi Riski Değerlendirilmesinde Standart Yaklaşım.....	116
3.9.2. İçsel Derecelendirmeye Dayalı Temel ya da İleri Yaklaşım.....	118

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DENİZLİ İLİNDE TEKSTİL SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN BİR FİRMANIN BASEL II KAPSAMINDA DERECELENDİRİLMESİ

Uygulamanın Amacı.....	122
Uygulamanın Yöntemi.....	122
Uygulamanın Kapsamı.....	124
4.1. TÜRKİYE'DE TEKSTİL SEKTÖRÜNÜN DURUMU / SEKTÖR ANALİZİ... 125	
4.1.1. FAALİYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	125
4.1.1.1. Temel Hammaddeler.....	125
4.1.1.2. Hammadde Temini.....	126
4.1.2. ÜRETİM SÜRECİ.....	126
4.1.2.1. İplik Üretimi.....	126
4.1.2.2. Dokuma.....	127
4.1.2.3. Apreleme ve Bitiş.....	128
4.1.3. FİNANSMAN İHTİYACI.....	128
4.1.4. NAKİT DÖNGÜSÜ.....	129
4.2. FİRMA ANALİZİ.....	130
4.2.1. FİRMANIN GENEL TANITIMI.....	130
4.2.2. ORTAK VE SERMAYE YAPISI.....	131
4.2.3. FİRMANIN YÖNETİM ve ORGANİZASYON YAPISININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	131
4.2.4. FİRMA VE ORTAKLARIN KISA ÖZGEÇMİŞİ.....	131
4.2.5. PİYASADAKİ KONUMU.....	132

4.2.6. FİRMA FAALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	133
4.2.6.1. Hammadde Temini.....	133
4.2.6.2. Üretim ve Kapasite Bilgileri.....	134
4.2.6.3. Pazarlama ve Satış Bilgileri.....	135
4.2.7. İTHALAT ve İHRACAT BİLGİLERİ.....	135
4.3. BANKA ve FİNANS KURUMLARI İLE İLİŞKİLER.....	135
4.4. MALİ VERİLER.....	136
4.4.1. FİNANSAL ORANLAR.....	140
4.4.2. MALİ ANALİZ.....	142
4.5. FİRMANIN DERECELENDİRİLMESİ.....	144
4.5.1. FİRMANIN KALİTATİF KRİTERLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ..	144
4.5.1.1. Firma ve Ortaklarının Piyasa Konumu, Bankalarla İlişkileri...	144
4.5.1.2. Firma Ortaklık ve Ticari Durumu.....	145
4.5.1.3. Firma Tesislerinin Durumu.....	145
4.5.1.4. Finansal Açıdan Kullanılan Kaynakları.....	145
4.5.1.5. Üretim olanakları.....	146
4.5.1.6. Yurt içi ve Yurt Dışı Pazarlama Dağıtım İmkanları.....	146
4.5.2. FİRMANIN KANTİTATİF KRİTERLERİN DEĞERLENDİRİLMES.	146
4.5.2.1. Likidite Oranları.....	147
4.5.2.2. Aktif Yapısı.....	147
4.5.2.3. Borçlanma Yapısı.....	147
4.5.2.4. Karlılık Durumu.....	147
4.5.2.5. Kur Riski Yönetimi.....	147
4.6. DERECELENDİRME FORMU.....	149
SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER.....	155
KAYNAKÇA	

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AR-GE	Araştırma Geliştirme
	Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi (Basel
BCBS	Committee on Banking Supervision)
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve denetleme Kurumu
BIS	Uluslar arası Ödeme Bankası
BSY	Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım
c.	Cilt
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EGS Bank	Ege Giyim Sanayicileri Bankası
EU	The European Union (Avrupa Birliği)
EXİMBANK	Türkiye İhracat Kredi Bankası
FBDG	Fert Başına Düşen Gelir
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
IMF	International Monetary Fund (Uluslar arası Para Fonu)
İDD	İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım
İİBF	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
İTO	İstanbul Ticaret Odası
KDV	Katma Değer Vergisi
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
	Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme
KOSGEB	İdaresi
KVYK	Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
MÜSİAD	Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi

OECD	Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü
ÖHB	Ödenmeme Halindeki Bakiye
ÖHK	Ödenmeme Halindeki Kayıp
ÖO	Ödenmeme Olasılığı
PÇ	Portföy Çeşitlendirmesi
S&P	Standart and Poor's
SME	Small and Medium Enterprises (Küçük ve Orta Büyüklükteki
SMM	Satılan Malın Maliyeti
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
ss.	Sayfa
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
SY	Standart Yaklaşım
SYR	Sermaye Yeterliliği Rasyosu
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TL	Türk Lirası
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
	Türkiye Küçük ve Orta ölçekli işletmeler, Serbest Meslek
TOSYÖV	Mensupları
TŞOF	Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNCTAD	Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı
V	Zaman Boyutu
VDMK	Varlığa Dayalı Menkul Kıymet ve Yöneticiler Vakfı
WTO	Dünya Ticaret Örgütü

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Basel II'de Üç Yapısal Blok	54
Şekil 2.2. Basel II İle Kredi Riski ve Kredi Maliyetleri	67
Şekil 3.1. Derecelendirme Grupları	96
Şekil 3.2. Şirket Derecelendirme Kriterleri	108

TABLolar DİZİNİ

Tablo – 1.1. AB'ye Göre KOBİ Tanımı	9
Tablo – 1.2. Basel II'ye göre KOBİ Tanımı	10
Tablo – 1.3. Risk Ağırlığı	10
Tablo – 1.4. Rating Notu ve Risk Ağırlığı	11
Tablo – 1.5. KOBİ'lerin İhracat Yapmama Nedenleri	19
Tablo – 1.6. Ölçekler İtibariyle Satışlardaki Reel Değişimler	26
Tablo – 1.7. Ölçekler İtibariyle Seçilmiş Finansman Oranları	26
Tablo – 1.8. Ölçekler İtibariyle Maliyet, Finansman Giderleri ve Karlılık Oranları	28
Tablo – 2.1. Bilanço İçi Aktiflere Verilen Risk Ağırlıkları	40
Tablo – 2.2. 1988 Basel I Uzlaşısı'na Göre Sermaye Yeterliliği Ora. Hesaplanması	41
Tablo – 2.3. Bazı Bankacılık Krizleri ve Ekonomiye Olan Maliyetleri	47
Tablo – 2.4. Ülkelerdeki Devalüasyon ve Borsa Endeksi Değişim Oranları	49
Tablo – 2.5. Basel II'deki Risk Ölçümündeki Yaklaşımlar	58
Tablo – 3.1. Standart & Poor's un Kısa Vadeli Menkul Kıymetlerin Dereceleri	102
Tablo – 3.2. Standart & Poor's un Uzun Vadeli Menkul Kıymetlerin Dereceleri	103
Tablo – 3.3. Moody's in Kısa Vadeli Menkul Kıymetlerin Dereceleri	104
Tablo – 3.4. Moody's in Uzun Vadeli Menkul Kıymetlerin Dereceleri	105
Tablo – 3.5. Üç Farklı Derecelendirme Şirketi Tarafından Kullanılan Derecelendirme Ölçeklerinin Eşleştirilmesi	107
Tablo – 3.6. Kredi Değerlendirmesinde Kullanılacak Risk Ağırlıkları Standart Risk Ağırlıkları	117
Tablo – 3.7. Kredi Risk Değerlendirmesine İlişkin Öneriler	119
Tablo – 3.8. Sermaye Yeterlilik Oranları	120
Tablo – 4.1. Risk Grubu Tanımları	123

GİRİŞ

Küçük ve Orta Boy işletmeler gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomilerini etkileyen ve yönlendiren en önemli unsurlardan biridir. KOBİ'ler, ekonomilerde girişimci düşüncenin eyleme dönüştüğü, istihdama önemli derecede katkıda bulunan, işsizlik sorununa en önemli darbeyi vuran, ekonomik büyümenin öncülüğünü yapan katma değer yaratma ve kar odaklı kuruluşlardır.

Finansal sistemi düzenleyici otoriteler tarafından alınan ve son dönemde uluslararası finansal kuruluşların gündeminde ağırlıklı olarak yer tutan Basel II düzenlemeleri, başta bankalar olmak üzere tüm işletmeleri çok yakından ilgilendirmekte ve bu sürece uyum sağlamalarını zorunlu hale getirmektedir.

Basel II düzenlemeleri bankacılık ve finans sistemine yönelik olmakla birlikte, sistemden kredi kullanmak isteyen KOBİ'leri de çok yakından ilgilendirmektedir. Basel II standartları ile geleneksel kredilendirme sürecinden, risk odaklı kredilendirme sürecine geçilerek KOBİ'lerin kullanacakları kredinin vade miktarı, fiyatı ve teminatları etkilenecektir.

Türkiye'de Banka ve KOBİ'ler, 2009 yılı başından itibaren uygulamaya konulması planlanan, ancak uygulanması 2011 yılına ertelenen ve bankacılık sektörü ile şirketler arasındaki ilişkilere radikal değişiklikler getirecek olan Basel II düzenlemelerine hazır olabilmek için, proaktif davranarak nerede eksiklikleri bulunduğunu analiz etmeli ve uyum planlarını hazırlamalıdır. Özellikle de KOBİ'ler, kendi mali yapılarını, muhasebe sistemlerini ve organizasyonlarını, günün şartlarına göre yenileyecek olan çalışmalarını hızlandırmalıdır.

Çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır;

Birinci bölümde; KOBİ tanımları, KOBİ'lerin ülke ekonomisi içerisindeki yeri ve önemi, Basel II kriterlerinin KOBİ'ler için önemi, KOBİ'lerin temel sorunları ve finansman kaynakları hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde; Basel I ve II kriterleri ile ilgili temel bilgiler ve aralarındaki farklılıklar belirtilmiştir. Basel II kriterlerinin Türkiye'deki KOBİ'ler üzerinde uygulama aşamaları ve bu kriterlerin KOBİ'lere muhtemel etkileri açıklanmıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise; derecelendirme kavramı, derecelendirmenin önemi, faydaları ve şirket derecelendirme kriterleri hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Çalışmamızın son bölümünde ise; Denizli ilinde tekstil sektöründe faaliyet gösteren bir KOBİ'nin Basel II standartları kapsamında derecelendirmesi yapılarak ve derecelendirme notu elde edilmeye çalışılmıştır. İncelemeye alınan şirketin ismi gizlilik ilkesi gereğince verilmemiş, ortaklar hakkında bilgi ise gerçek ortaklar hakkındaki bilgileri içerecek olup yine isimler şahısların gerçek isimleri olmayacaktır. Firmanın mali verileri ve diğer verileri ise tamamen gerçek verilerden oluşacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KOBİ TANIMLARI, TEMEL SORUNLARI ve FİNANSMAN KAYNAKLARI

Çalışmamızın bu bölümünde küçük ve orta ölçekli işletmeler tanımlanmıştır. Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de ekonomik hayatın içerisinde önemli bir yeri olan KOBİ'lerin tanımı ve ekonomiye olan katkıları değerlendirilmiştir. Aynı zamanda KOBİ'lerin en büyük sorunu olan finansman sorunu ve kaynakları hakkında bilgi verilmiştir.

1.1. KOBİ TANIMLARI

KOBİ'ler birçok şekilde tanımlanmaktadır. Gerek ülkemiz mevzuatı, gerekse farklı kurumlar KOBİ tanımı için farklı ölçütler kullanmaktadır.

Genel olarak, sermaye kullanım oranının daha az, el emeği kullanım oranının ise daha fazla olduğu, karar verme hızının daha yüksek, genel yönetim giderlerinin daha düşük seyrettiği, ucuz bir üretim gerçekleştiren iktisadi teşebbüsler KOBİ olarak ifade edilmiştir.¹

KOBİ'ler nispeten daha az yatırımla istihdam yaratabilmektedirler. Bu da günümüzün evrensel sorunlarından biri haline gelen işsizlik için son derece önemli bir çözüm alternatifidir. Bu işletmeler, bu özellikleri sayesinde ülkelerdeki istihdamda önemli bir paya sahip bulunmaktadır.² Ülke ekonomileri için son derece önemli olan KOBİ kavramının, kullanımına bakıldığında değişkenlik arz ettiği görülmektedir. Söz konusu farklılığın temel nedeni, KOBİ kavramını belirleyen kısıtların zamana, işletmelerin yerlerine, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine ve sektörlerin yapısına göre değişkenlik göstermesi olmuştur.³

¹ Çınar Ay S. (2008) "Türkiye'deki KOBİ'lerin Finansman Sorunları." Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, Sayı 1, ss. 2.

² Ersan Y. (2007) "Esnaf ve Küçük Sanatkârlar KOBİ'ler.", Makaleler Bildiriler, TŞOF Matbaacılık, , ss. 117.

³ Yonar Ö. "KOBİ'lerin Dünya Ekonomisindeki Yeri" Uluslar arası Stratejik Araştırmalar Kurumu, <http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=258> (Erişim Tarihi: 12.11.2008)

Bununla birlikte Dünya’da yer alan KOBİ kavramlarının belirlenmesinde kullanılan genel ölçütler aşağıda belirtilmiştir.⁴

- İşgücü sayısı
- Satış hâsılatı
- Günlük ciro
- İhracat - satış oranı
- Kapasite
- Pazar payı
- Bağımsızlık ölçütü

KOBİ kavramının belirlenmesinde kullanılan temel ölçütlerdir. Bunların içerisinde ise KOBİ tanımlamalarında genel olarak 3 faktörün öne çıktığı görülmektedir. Bu faktörler firmada çalışan sayısı, yıllık ciro miktarı ile bağımsızlık ölçütleri olarak belirlenmiştir. Bağımsızlık ölçütü, bir firmanın sermayesi ve hissesinin % 25’ten fazlasının bir büyük sermaye grubuna ait olmaması olarak tanımlanabilir. Buna ek olarak, KOBİ kapsamı içine giren ve mikro ölçekli işletmeler, küçük ölçekli işletmeler, orta ölçekli işletmeler olarak sınıflandırılmakta olan birimler ise, istihdam ettikleri eleman sayısı ve ciro miktarlarına göre adlandırılmaktadırlar.⁵

Tüm dünyada KOBİ’lerin önemli olmasının nedenleri arasında güçlü ekonomilerin büyük işletmeler kadar küçük işletmelere de ihtiyacının olması, küçük işletmelerin optimum büyüklüğe ulaşması için resmi ve özel kuruluşların çaba göstermesinin gerekliliği ve sağlam bir KOBİ yapısı ile iktisadi gelişme, sosyal barış, siyasi istikrarın sağlanacak olması söylenebilmektedir.⁶

⁴ Yonar Ö., a.g.e. (Erişim Tarihi: 12.11.2008)

⁵ Ankara Ticaret Odası (2007), “Basel II KOBİ’lerin Kredi Riski ve Derecelendirmesi.” Yudum Basın Yayın,,http://www.atonet.org.tr/yeni/files/files/OZEL_IHTISAS_KOMISYONLARI/files/ato_basel.pdf-matbaa.pdf (Erişim Tarihi: 13.01.2009)

⁶ Yonar Ö., a.g.e. (Erişim Tarihi: 12.11.2008)

1.1.1 Türkiye’de yapılan KOBİ Tanımları

Türkiye’de üzerinde uzlaşmış bir KOBİ tanımı bulunmamaktadır. KOBİ’lere hizmet veren her kurum ve kuruluş farklı bir KOBİ tanımına yer vermektedir. Bu nedenle de uygulamada farklılıklar meydana gelmekte, KOBİ’lerin bir kısmı bazı uygulamaların içinde yer alırken, diğer uygulamaların dışında kalabilmektedirler. Bazı KOBİ tanımlarındaki diğer bir sorun da sadece “imalat sanayi” işletmelerini kapsama almasıdır. Dolayısı ile diğer sektörlerde faaliyet gösteren tüm işletmeler, esnaf ve sanatkârlar kapsamı dışında kalmakta ve mevcut teşviklerden yararlanamamaktadırlar.⁷

Türkiye’de kullanılan belli başlı KOBİ tanımları ise şu şekilde ifade edilebilir:

1.1.1.1. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresinin (KOSGEB) Tanımı

KOSGEB’e göre KOBİ;⁸

- Türk Ticaret Yasası hükümlerince kurulan,
- 2008 yılının Aralık ayına ilişkin olarak verilen sigorta bildirgesine göre 10 ile 250 kişi çalıştıran,
- 2008 yılı hesap döneminin sonu itibariyle yıllık net satışları toplamı 25 milyon TL’yi geçmeyen veya aktif toplamı 25 milyon TL’den az olan ticari işletmeleri ifade etmektedir.

1.1.1.2. Türkiye İhracat Kredi Bankası (Eximbank) Tanımı

Yasal statüsü dikkate alınmadan, bir veya birden çok gerçek veya tüzel kişiye ait olup, 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden (SSK son 3 yıllık bilgiler ile belgeleyen), yıllık net satış hâsılatı ve / veya mali bilançosu 25 milyon TL’sini aşmayan, bağımsız işletme tanımına giren, imalatçı, imalatçı - ihracatçı özelliğine sahip mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler kısaca "KOBİ" olarak adlandırılmaktadır.

⁷ Yılmaz F. (2003), “Türkiye’de Küçük ve Orta Boy İşletmeler” Türkiye İş Bankası İktisadi Araştırmalar ve Planlama Müdürlüğü, ss. 2.

⁸ Seviğ V. “KOBİ Tanımı ve KOBİ’lerin Birleşmesi” Referans Gazetesi, 04.09.2009.

1.1.1.3. Türkiye İstatistik Kurumu'nun Tanımı

TÜİK'in KOBİ tanımını dörtlü sınıflandırma ile yapmıştır. Buna göre:⁹

- 1 – 9 arası işçi çalıştıran işletmeler çok küçük işletme,
- 10 – 49 arası işçi çalıştıran küçük işletme,
- 50 – 99 arası işçi çalıştıran orta ölçekli işletme,
- 100'den fazla işçi çalıştıran büyük işletme olarak tanımlanmıştır.

1.1.1.4. Hazine Müsteşarlığı'nın Tanımı

İmalat sanayi, turizm, tarımsal sanayi, eğitim, sağlık, madencilik, yazılım geliştirme alanlarında faaliyette bulunan ve yasal defter kayıtlarında arsa ve bina hariç, makine ve teçhizat, tesis, taşıt araç ve gereçleri, döşeme ve demirbaşları toplamının net tutarı 400.000 TL'yi aşmayan;¹⁰

- 1 – 9 işçi çalıştıran, mali bilançosu 1 milyon TL'den, net satış hâsılatı ise 1 milyon TL'den az olan işletmeler mikro,
- 10 – 49 işçi çalıştıran, mali bilançosu 5 milyon TL'den, net satış hâsılatı ise 5 milyon TL'den az olan işletmeler küçük,
- 50 – 250 işçi çalıştıran, mali bilançosu 25 milyon TL'den, net satış hâsılatı ise 25 milyon TL'den az olan işletmeler orta ölçekli işletmelerdir.

1.1.1.5. Türkiye Halk Bankası KOBİ Tanımı

250 kişiden az çalışan istihdam eden, yıllık net satış hâsılatı ya da mali bilançosu 25.000.000 TL'yi aşmayan ve bağımsız nitelikteki veya sermayesinin en fazla % 25'i KOBİ niteliği taşımayan firmaya ait olan üretim ya da bakım onarım faaliyetinde bulunan işletmeler KOBİ tanımına girmektedir.¹¹

⁹ Yılmaz, F., a.g.e., ss. 2.

¹⁰ Çepni, A.Y. (17.12.2007) "KOBİ'lerde İhracat ve KOSGEB", KOSGEB Pazar Araştırma ve İhracatı Geliştirme Merkez Müdürlüğü, İstanbul.

¹¹ Türkiye Halk Bankası A.Ş., www.halkbank.com.tr, (Erişim Tarihi: 22.11.2009).

¹² Özdemir S. (2006), Ersöz H. Y., Sarioğlu İ., "İşsizlik Sorununun Çözümünde KOBİ'lerin Desteklenmesi" İTO Yayını, ss. 45.

1.1.1.6. OECD Tanımı

OECD, KOBİ tanımında işçi sayısı esas almaktadır. Buna göre,¹²

- 20'den az işçi çalıştıran işletmeler çok küçük ölçekli,
- 20 – 99 arası işçi çalıştıran işletmeler küçük ölçekli,
- 100 – 499 arası işçi çalıştıran işletmeler orta ölçekli,
- 500'den çok işçi çalıştıran işletmeler büyük ölçekli işletme olarak ifade edilmektedir.

1.1.1.7. Avrupa Birliği'nin (AB) KOBİ Tanımı

Ulusal KOBİ tanımındaki farklılıkların ve Birlik bazında oluşabilecek karışıklıkların önüne geçmek için Avrupa Birliği yeni bir KOBİ tanımı ortaya koymuştur. AB işletmeleri içinde büyük paya sahip olan KOBİ'leri mikro ölçekli, küçük ölçekli ve orta ölçekli işletme şeklinde üç sınıfa ayırabiliriz. AB'ye göre tanımlanmış olan bu üç işletme grubu için öncelikli olarak bağımsızlık kriterini ele almak gerekmektedir. KOBİ tanımlarında bağımsızlık kriterine uymalıdır. Bu kriter gereği bağımsız işletmeler aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:¹³

Bağımsız işletmeler, sermayesinin ya da hisse senetlerinin % 25 veya daha fazlası bir işletme tarafından üstlenilmemiş olan veya sermayesi, "küçük ve orta büyüklükteki işletme" tanımı dışındaki işletmelerden meydana gelmemiş olan işletmelerdir. Ancak bu şart şu üç durumda aşılabilecektir:¹⁴

- Eğer işletmenin sermaye sahipleri, kamu yatırım ortaklıkları, risk sermayesi şirketleri veya kurumsal yatırımcılar ise,
- Eğer işletme sermayesi, hisselerinin kime ait olduğunun belirlenemeyeceği kadar küçük hisseler bölünmüş ise,
- Eğer işletme sermayesinin % 25 veya daha fazlasının tek bir işletme tarafından üstlenilmemiş olduğu veya sermayesinin küçük ve orta büyüklükteki işletme tanımı dışındaki işletmelerden meydana gelmemiş olduğu yasal olarak belirtilirse.

¹³ European Commission, "The new SME definitions user guide and model declaration" Enterprise and industry publications

¹⁴ Electronic Commerce, "Definition of SME", <http://Europa.eu.int/ISPO/ecommerce/sme/definition.html>, (Erişim Tarihi: 18.05.2008).

AB'nin KOBİ tanımında yer alan, işletme tanımlarından birisi olan orta ölçekli işletmeler:

- 250 kişiden az işçi çalıştıran,
- Yıllık satış cirosu 50 milyon Euro'yu geçmeyen veya arsa ve bina hariç mevcut sabit sermaye tutarı, bilanço net değeri itibariyle 43 milyon Euro'yu geçmeyen,
- Yukarıda tanımlanmış bağımsızlık kriterine uygun olan işletmelerdir.

Küçük ölçekli işletmeler ise,

- 50 kişiden az işçi çalıştıran,
- Yıllık satış cirosu 10 milyon Euro'yu geçmeyen veya arsa ve bina hariç mevcut sabit sermaye tutarı, bilanço net değeri itibariyle 10 milyon Euro'yu geçmeyen,
- Yukarıda tanımlanmış bağımsızlık kriterine uygun olan işletmelerdir.

Mikro ölçekli işletmeler ise,

- 10 kişiden az işçi çalıştıran,
- Yıllık satış cirosu 2 milyon Euro'yu geçmeyen veya arsa ve bina hariç mevcut sabit sermaye tutarı, bilanço net değeri itibariyle 2 milyon Euro'yu geçmeyen,
- Yukarıda tanımlanmış bağımsızlık kriterine uygun olan işletmelerdir.

AB'nin yapmış olduğu KOBİ tanımında yer alan sınıflandırmada, kıyaslamayı daha rahat bir şekilde yapabilmek için, bu tanımları bir tabloda gösterilmiştir.¹⁵

Tablo – 1.1. AB'ye Göre KOBİ Tanımı

Ölçek	Çalışan sayı	Ciro (Yıllık Net Satış Hasılatı)	Bilanço Toplamı (Yıllık mali bilançosu)	Bağımsızlık Ölçütü
Orta	≤ 250	≤ 50 milyon Euro	≤ 43 milyon Euro	Başka işletmelere ait sermaye oranı ≤ % 25
Küçük	≤ 50	≤ 10 milyon Euro	≤ 10 milyon Euro	≤ % 25
Mikro	≤ 10	≤ 2 milyon Euro	≤ 2 milyon Euro	

Kaynak: Koç İ.Ö. “Türk KOBİ’leri Bugünü ve Geleceği” Arıkan Basım Dağıtım Yayın, Birinci Baskı, İstanbul, Yıl: 2008, ss: 11.

1.2. BASEL II HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE KOBİ TANIMLARI VE PORTFÖY SINIFLANDIRMASI

Kurumlara göre ayrı ayrı yapılmış KOBİ tanımları ve daha sonra yönetmelikte yer alan, kamu hukuk kişisi niteliği taşıyan kurumların kullanacakları ortak bir KOBİ tanımı ile özel hukuk kişisi olan kurumların yapmış oldukları kendi KOBİ tanımları, dünya ülkelerindeki KOBİ tanımları açıklandıktan sonra bu başlıkta da Basel II hükümlerine göre KOBİ olma kriterleri açıklanacaktır. Basel II standartlarına göre KOBİ’lerin tanımı tek kritere göre yapılmaktadır. Bu kriter ise işletmenin yıllık satış ciroları olmaktadır.

Basel II’de yer alan KOBİ tanımında temel kriter 50 milyon Euro’luk ciro kriteridir. Bu kritere göre bir şirketin dahil olduğu konsolide şirketler grubunun yıllık cirosu 50 milyon Euro’dan daha az ise, söz konusu şirket KOBİ olarak nitelendirilmektedir. Bunun yanında, yıllık cironun firma büyüklüğünü ifade etmede anlamlı olmadığı durumlarda, denetim otoriteleri, bankaların yıllık ciro yerine toplam bilanço büyüklüğünü dikkate almalarına izin verebilmektedir.¹⁶

¹⁵ Koç İ.Ö. (2008) “Türk KOBİ’leri Bugünü ve Geleceği” Arıkan Basım Dağıtım Yayın, Birinci Baskı, İstanbul, ss. 11.

¹⁶ Çolakoğlu M. H. (2002), “KOBİ Rehberi” TOBB Yayını, ss. 16.

50 milyon Euro'luk ciro kriterinin yanında KOBİ'ler kredilerinin sınıflandırılacağı portföye göre iki gruba ayrılmıştır. Bu portföyler perakende portföy ve kurumsal portföydür. Perakende portföyde yer alan krediler rotatif krediler, vadeli bireysel krediler ve bireysel nitelikli finansal kiralama işlemleri (taksitli krediler, otomobil kredileri ve finansal kiralamaları, öğrenci ve eğitim kredileri, ihtiyaç kredileri) ve küçük işletmelere kullanılan krediler ve lehlerine verilen taahhütler biçiminde kullanılmış olmalıdır. Borsaya kote edilmiş olsun ya da olmasın menkul kıymetler özellikle bu kategorinin dışında tutulmuştur. Kurumsal portföy ise konsolide satış tutarı 50 milyon Euro'dan büyük şirketlere verilen krediler ile KOBİ'lere verilen kredilerden perakende portföy içerisinde sınıflandırılmayanları kapsamaktadır. Basel II çerçevesine göre sınıflandırma aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.¹⁷

Tablo – 1.2. Basel II'ye göre KOBİ Tanımı

<i>Kredi Tutarı</i>	<i>Yıllık Satış Tutarı</i>	<i>Sınıflandırma</i>
Kredi > 1.000.000 Euro	Ciro > 50.000.000 Euro	Kurumsal
Kredi > 1.000.000 Euro	Ciro < 50.000.000 Euro	Kurumsal KOBİ
Kredi < 1.000.000 Euro	Ciro > 50.000.000 Euro	Kurumsal
Kredi < 1.000.000 Euro	Ciro < 50.000.000 Euro	Perakende KOBİ

Kaynak: Türkiye Finans Katılım Bankası, “Basel II Standartları ve KOBİ'lere Etkileri” İmak Baskı, Yıl: 2007, ss.: 68.

Tablo – 1.3. Risk Ağırlığı

<i>Kredi Riski</i>	<i>Yıllık Satış Tutarı</i>	<i>Sınıflandırma</i>	<i>Risk Ağırlığı</i>
Kredi > 1.000.000 Euro	Ciro < 50.000.000 Euro	Kurumsal KOBİ	Rating notuna göre
Kredi < 1.000.000 Euro	Ciro < 50.000.000 Euro	Perakende KOBİ	Standard % 75

Kaynak : İlhan E. (2008), “Basel II and Rating to Credit Demands : Examples and Suggestions” Trükiye İş Bankası Yayınları, ss. 17.

¹⁷ Türkiye Finans Katılım Bankası (2007), “Basel II Standartları ve KOBİ'lere Etkileri” İmak Baskı, İstanbul, ss. 68.

Tablo – 1.4. Rating Notu ve Risk Ağırlığı

<i>Rating Notu</i>	<i>Risk Ağırlığı (Perakende)</i>	<i>Risk Ağırlığı (Diğer)</i>
AAA / AA- arası	% 75	% 20
A+ / A - arası	% 75	% 50
BBB /BB- arası	% 75	% 100
BB- altı	% 75	% 150
Rating yok	% 75	% 100

Kaynak : Ege İlhan, a.g.e., ss. 17.

1.3. KOBİ'LERİN EKONOMİDEKİ AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI

KOBİ'lerin büyük işletmelere göre özelliklerinden kaynaklanmakta olan avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. KOBİ'lerin avantaj ve dezavantajları aşağıda ayrı başlıklar halinde belirtilmiştir.

1.3.1. KOBİ'lerin Avantajları

KOBİ'ler imalat sanayinin % 99 payına sahip olmakta ve toplam istihdamın yarısından fazlasını sağlamaktadır. KOBİ'lerin Türk ekonomisinin temel unsuru olduğu kabul edilmekle birlikte, belki de bilerek gözden kaçırılan husus KOBİ'lerin aynı zamanda Türk ekonomisinin yapısal sorunlarının karakteristiklerini en fazla taşıyan ve konjonktürel ekonomik sorunlardan en fazla etkilenen öğelerden birisi olduğudur.¹⁸ KOBİ'ler pek çok açıdan büyük işletmelere göre avantajlıdırlar. Söz konusu avantajlar aşağıda maddeler halinde belirtilmektedir:

- Müşterileri, çalışanları ve ticaret partnerleri ile daha yakın ilişki içindedirler.¹⁹ Bu durum müşterilerin, çalışanların ve ticaret partnerlerinin isteklerinin daha iyi bilinmesini sağlarken, söz konusu grupların memnuniyetlerinin sağlanması açısından da önem taşımaktadır.
- Değişen ekonomik konjoktüre ve pazar şartlarına derhal uyum sağlayabilme kabiliyetine sahiptirler.

¹⁸ Alptürk E. (2008), “Küçük ve Orta Büyüklükteki işletmeler (KOBİ rehberi)”, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, ss. 24.

¹⁹ International Trade Center UNCTAD/WTO (1997), “International Competitiveness Programme for SME's (JCPS) – The SME and The Global Market Place – An Analysis of Competitiveness Constraints” , ss. 35.

- Üretim, pazarlama ve hizmet fonksiyonları açısından büyük ölçekli işletmelere göre daha esnektirler. Dolayısıyla meydana gelebilecek herhangi bir değişikliğe karşın zamanında uyum sağlayabilme kabiliyetine sahip olduklarından, olumsuz bir durumun ortaya çıkması halinde daha az maliyetle söz konusu zorluklardan kurtulabileceklerdir.²⁰
- Büyük ölçekli işletmeleri tamamlama özelliğine sahiptirler.
- Çoğunlukla emek yoğun teknoloji kullandıkları ve vasıfsız işgücü istihdam ederek, işsizliğin azalmasına katkıda bulunurlar.
- Ülke içinde bölgelerarası dengeli büyümeye ve çevrenin korunmasına katkıda bulunurlar.
- Bölgelerarası dengeli büyümeye yardımcı olurken aynı zamanda da gelir dağılımındaki dengesizlikleri azaltırlar.
- Daha düşük yatırım maliyetine sahip olduklarından istihdam yaratma olanakları yüksektir.
- Kuruluşları paralelinde bireysel tasarrufları teşvik ederler.
- Ağırlıklı olarak aile şirketleri olduklarından, karar alma mekanizmaları hızlıdır.
- Ekonomik ve sosyal sistem açısından denge ve istikrar unsurudur.
- Rekabeti teşvik ederler.²¹
- Esnek yapıları itibariyle ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenmektedirler.
- Talep değişikliklerine ve çeşitliliklerine daha kolay uyum gösterebilmektedirler.
- Ülke içerisinde farklı bölgelerin kalkınmasında ve çevrenin korunmasında etkilidir.

²⁰ Akgemci T. (2001), “KOBİ’lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler”, KOSGEB Yayını, Ankara, ss. 15.

²¹ Uludağ İ., Serin V. (1990), “Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler- Yapısal ve Finansal Sorunlar- Çözümler”, İTO Yayını, ss. 19-22.

- Yatırım yaparken daha çok kendi öz sermayesine ağırlık vermesi gibi avantajları vardır.
- Büyük işletmelere ara mal temin ederler.²²

Küçük işletmelerin ekonomik sistem içindeki yerlerini belirlerken niceliksel özelliklerinin yanında niteliksel özelliklerinin de etkisi büyüktür. Temelde küçük işletmelerin en önemli üç özelliği; bağımsızlık, teşebbüs niteliği ve kişisel ilişkilerdir. Bu özellikleriyle büyük firmalardan ayrılan küçük işletmeler ülke ekonomisine birçok avantajlarla katma değer sağlamaktadır.²³

1.3.2. KOBİ'lerin Dezavantajları

Dünya genelinde KOBİ'lerin dezavantajları aşağıdaki gibidir:²⁴

- Yetersiz sermaye yapısı,
- Rekabet güçlerinin yetersiz olması,
- Sermaye piyasalarından, banka ve finansal kurumlardan yeterince yararlanılamaması,
- Pazar ve sektör bilgileri ile teknik bilgilerinin yetersiz olması,
- Yatırım yapılacak alanın belirlenmesinde yeteri kadar fizibilite etütlerinin ve gerekli analizlerin yapılamaması,
- Kalifiye eleman yetersizliği,
- Düşük kaliteli mal üretimi,
- Ar - Ge çalışmalarının yapılmaması ve dolayısıyla ürün geliştirme eksikliği,
- Yönetim yetersizliği,
- Pazarlama ve reklam konularında bilgi eksikliği,
- Mevzuat bilgisinin yetersiz olması,

²² Civan M, Tekinkuş M. (2002), “Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Avrupa Birliğine Uyum Süreci Gaziantep Örneği”, ODTÜ VI. Uluslar arası Ekonomi Konferansı, Ankara, ss. 7-8.

²³ Aktaş R., Başçı E.S. (2006), “KOBİ'lerin Ülke Ekonomisi Açısından Taşıdığı Önem, Sorunları, ve Çözüm Önerileri”, V. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, Ankara, ss. 434.

²⁴ Akgemci T., a.g.e., ss. 16.

- Finansal planlama eksikliği,
- Uzmanlaşmanın yetersiz olması veya hiç olmaması,
- Çok küçük ölçekli ve dağınık yapıda olmalarından dolayı verimliliklerinin az olması,
- Teknoloji düzeylerinin düşük olması,
- Standartlara uygun üretim yapmadığından ihracat potansiyelleri düşüktür.
- Vergi ve diğer kamusal yükümlülüklerden kaçınmak amacıyla kayıt dışı çalışmak zorunda kalmaları.²⁵
- Yeterince kurumsallaşamamaları, sermaye piyasalarından kaynak temin etmelerine imkân vermemektedir.
- Nitelikli eleman sıkıntısı çekmektedirler.

Yapılan araştırmalar, küçük işletmelerin kuruluşlarından itibaren ilk 5 yılda % 57'sinin başarısız olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuç, ilk 5 yılın küçük işletmelerin piyasada tutunabilmeleri açısından önemli olduğunu göstermektedir. Başarılı girişimciye sahip olunması, işteğal etmeyi düşünölen konunun pazara uygun olması ve zamanlamanın doğru olması işletmelerin kuruluş aşamalarında ihtiyaç duyduğı en önemli 3 faktördür.²⁶

İşletmelerin faaliyetlerinden elde ettikleri karı belirli bir süre işletme bünyesinde tutmaları gerekmektedir (oto finansman). Genellikle işletme sahipleri elde ettikleri karı ev, otomobil gibi işletme dışı alanlara yatırmakta ve bir süre sonra işletme sermayesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

²⁵ Yüksel A. (2005), "Basel II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri" BDDK Araştırma Raporları, ss. 9, <http://www.bddk.org.tr>, (Erişim Tarihi: 15/04/2008).

²⁶ Demirdöğen O. (1996), "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler", Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Erzurum, ss. 18-25.

1.4. KOBİ'LERİN EKONOMİDEKİ ROLÜ

Klasik iktisat doktrinin temel taşı olan tam rekabet teorisinin 5 temel koşulu vardır. Bu 5 temel koşul; piyasada çok sayıda alıcı ve satıcının olması, mal piyasasında üretilen malların homojen olması, piyasaya / endüstriye giriş – çıkışın serbest olması, piyasadaki karar birimlerinin tam bilgiye sahip olmaları ve faktör mobilitesinin tam olmasıdır.²⁷

Bu koşullara göre, klasik iktisat doktrinine göre küçük işletmelerin varlığı ve sayısı piyasa mekanizmasının işleyebilmesi için gerekli koşullardan biridir. Doktrine göre tekelci büyük firmalar, üretim miktarını değiştirerek piyasa fiyatını belirleyebilmekte olup, piyasa mekanizmasının işlemesine engel teşkil etmektedirler. Fakat herhangi bir müdahale olmaksızın giriş-çıkış serbestisinin olması nedeniyle yüksek kar hacmi gören firmalar söz konusu piyasaya girecek ve otomatikman denge sağlanacaktır.²⁸

Değişen ekonomik yapı ve para piyasalarının gelişmesi sonucu firmalar finansman imkânları ile büyük ölçekli üretime geçmiş, ölçek ekonomilerinden faydalanmışlardır. Bu durum büyük ölçekli işletmelerin küçük ölçekli işletmelerden daha değerli kılınmasına sebep olmuştur. Söz konusu gelişmeler sonucu eksik rekabet teorisinin geliştirildiği izlenmektedir. Eksik rekabet teorisine göre, küçük firmaların da üretimlerini azaltarak tekelci bir etki yaratabilecekleri ve optimal altı üretim miktarıyla fiyatları yüksek belirleyebilecekleri ileri sürülmektedir. Bu görüşü savunan iktisatçı Schumpeter, iktisadi kalkınmada ve üretimin hızlı artışında büyük ölçekli işletmelerin etkin olduğunu ileri sürmüştür. Nitekim büyük ölçekli firmaların içsel ve dışsal ekonomilerden yararlanarak maliyetlerini düşürdükleri ve verimliliklerini artırdıkları izlenmekte olup, bu durum hükümetlerin daha ziyade büyük ölçekli işletmelere yönelik politikalar geliştirmesine neden olmuştur.²⁹ Fakat ilerleyen dönemlerde dünya ekonomilerini zor durumda bırakan ekonomik krizlerin meydana gelmesi ve bu krizlerden en çok etkilenenlerin büyük ölçekli olmalarına karşın küçük ölçekli firmaların esnek yapıları sonucu krizi daha az maliyetle aşmaları sonucunda, küçük ölçekli işletmelerin öneminin farkına varılmıştır.

²⁷ Uludağ İ., Serin V., a.g.e., ss. 9.

²⁸ Başol K. (2001), "Türkiye Ekonomisi", Anadolu Matbaacılık, 7. Baskı, İzmir, ss. 210.

²⁹ Uludağ İ., Serin V., a.g.e., ss. 11.

KOBİ'lerin ülke ekonomilerine olan katkılarının tam olarak sayısal verilerde ölçülmesi mümkün olmamakla birlikte, en önemli faydalarından biri ekonomiye dinamizm kazandırmalarıdır. Birçok KOBİ'nin kuruluşunda ve faaliyet sürecinde önemli olan unsur başarılı olmaktır. İşletmeyi kuran kişilerin faaliyetlerinden bekledikleri sonuç genelde, iyi bir iş yapmak, ailesinin geçimini sağlamak ve bağımsız bir iş yapabilmektir. Bu sonuçlara ulaşabilmek için işletme sahipleri ve yöneticileri başarılı olmak gerektiğini bilirler ve bu doğrultuda faaliyetlerine yön verirler. Ülke ekonomileri içindeki oranlarını çok yüksek olması nedeniyle de, başarılı olma amacını taşımaları sayesinde de ekonomiye dinamizm getirirler. Büyük ölçekli işletmelerin bir amacı başarılı olabilmek iken, genelde daha önde geleni işletmenin prestijinin ve gücünün olmasıdır.³⁰

KOBİ'ler hem kendi ürettikleri mamul ile ekonomiye katılırlarken hem de büyük ölçekli işletmelere girdi sağlayan yan sanayiye oluşturmaktadırlar. KOBİ'lerin belli başlı katkıları ekonomiye dinamizm kazandırmak, istihdam yaratmak, yenilikleri teşvik etmek ve bölgesel kalkınmayı sağlamak olup, KOBİ'lerin demokratik ve liberal ekonominin temel sigortalarından biri olduğu belirtilmektedir.³¹

1.5. TÜRKİYE'DE KOBİ'LER VE SORUNLARI

Türkiye ekonomisinin bel kemiği olan KOBİ'ler, çoğunlukla otomotiv ve beyaz eşya yan sanayi, elektronik yan sanayi, tekstil yan sanayi, el sanatları, hizmet sektöründeki acenteler ve irtibat büroları, temizlik ve benzeri hizmetler, metal ve kıymetli madenleri işleyenler ve gıda sektöründe faaliyet gösteren işletmelerden oluşmaktadır. Dolayısıyla, çoğunlukla KOBİ'lerin ana sanayiye mal / mamul ve hizmet sağlayan yan sanayi işletmeleri olarak faaliyet göstermektedirler.³²

³⁰ Başol K., a.g.e. ss.212

³¹ Başol K., a.g.e. ss.212.

³² Alkin E. (2001), "KOBİ'ler ve Türkiye Ekonomisi", I. Orta Anadolu Kongresi : KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, KOSGEB Yayını, Ankara, ss. 1.

1.5.1. Türkiye’de KOBİ’ler - Finans Sektörü İlişkisi

Dünya genelinde ekonomilerin küreselleşmesi ve ülkelerarası mal ve hizmet akımının önündeki engellerin kaldırılması yönündeki çabalar, ülkeler arası ticaret hacmini son dönemde önemli ölçüde arttırmıştır. Global olarak üretimde verimliliği ve dolayısıyla toplumlardaki refahı arttırmayı amaçlayan bu çabalar sonunda sermayenin de serbest bir şekilde bir ülkeden diğer bir ülkeye gidebilmesine imkân veren düzenlemeler bu amacı gerçekleştirmede atılan önemli adımlardan birisidir. Teknolojide özellikle iletişimde yaşanan hızlı gelişme dünya ticaret hacmi ve sermaye hareketlerini arttırmada büyük bir rol oynamıştır.³³

Türkiye’de her ne kadar serbest piyasa koşulları geçerli olsa da, bu koşullar uygulamada tam anlamıyla sağlanamamaktadır. Liberalleşmeye rağmen Türkiye yine de piyasaları sığ kalmış, global finans ve ticari sistemin gerilerinde yer alan bir ülkedir. Aslında Türkiye, uluslararası platformda toprakları ve geniş imkânları ile üretim ve yatırım gücü potansiyeli ile gelişmekte olan diğer ülkelerden daha farklı ve özel bir konuma sahiptir.

Devlet anlayışında şeffaflık ve etkin yönetim şartı da göz ardı edilemez. Şeffaflık, bu çağın en önemli unsurlarından biri haline gelmiştir. Fiyat istikrarını oluşturmak, enflasyonu düşürmek ve gelir adaletini sağlamak amaçları üzerine kurulu politikalarının kurulmasından çok amaç bunların eksiksiz bir şekilde uygulanmasıdır.³⁴

Bankaların tanım itibarıyla, fon açığı olan işletmelere fon sağlamaları gerektiği düşünüldüğünde, Türkiye’de işleyen çarpık finansal sektör – reel sektör ilişkisi aklı gelmektedir. Bu, doğal olarak yıllardır bankaların kredi riski taşımamak için KOBİ kesimini fon sağlayamadıkları ve bu yüzden de devlete borç vermeyi tercih ettikleri gerçeğini yeniden ortaya koymaktadır. Her ne kadar, liberalleşme sonucu devletin piyasalar üzerindeki etkisi Türkiye’de hafifletilmiş olsa da gelişmekte olan bir ülke olarak yaşanan; iç borçlar, ihracat veya gelir yaratıcı politikaların eksikliği ve kaynak yaratamama veya kaynakları doğru kullanamama gibi sorunların olması, devletin piyasalar üzerindeki manipülasyonu (mali baskınlık) ile karşılaşmaktadır. Bunun sonucunda Türkiye’deki bankalar BDDK yaptırımları ile başlayan “risk yönetimi” ve BASEL II sürecindeki ağır koşulların içinde, kredi riski konusunda daha temkinli olmalı

³³ Alkin K., Okay E. (2008), “Türkiye’de KOBİ’lerin Basel II’ye Uyum Süreci ve Öneriler”, İTO Yayını Elma Basım, İstanbul, ss. 56.

³⁴ Alkin K., Okay E., a.g.e., ss. 55.

ve riskten sakınmalıdır. Bankalar bu uyum sürecinde kendileri adına önemli aşamalar kaydettiler. Ama bankaların risklerini yönetmeleri için kredi verdikleri kurumlar olarak KOBİ'lerin de bazı düzenlemeler yapmaları gerekmektedir. Zaten sağlıksız işleyen bu ilişkide fon aktarımı önemli ölçüde tükenebilecektir.³⁵

Türk Bankacılık sektörü, küresel piyasalardan kaynaklanan çeşitli risklere maruz faaliyet göstermektedir. Ancak özellikle risk kültürünün yaygınlaştırılması ve derinleştirilmesiyle birlikte, bankacılık sektöründe karşı karşıya kalınan risklerin yönetilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Risklerin yönetimi bankacılık sektörünün ve gözetim otoritesinin, sektörü ve çevre koşullarını etkin izlemesiyle sürdürülebilecektir. Tüm süreç içerisinde bankacılık sektörünün kendi iç değerlendirmesini gerçekleştirebiliyor olması ayrıca önem arz etmektedir.³⁶

Bankacılık sektörünün yurt içi ekonomik faaliyetlerdeki istikrara ve diğer ekonomik göstergelerdeki gelişmelere paralel olarak kamu kesimini finanse eden bir plasman yapısına yöneldiği görülmektedir. Nitekim son yıllarda, sektörün aktif yapısında menkul kıymetlerin payındaki düşüşe karşın kredilerin payında genel bir artış eğilimi söz konusudur.

1.5.2. Türkiye'de KOBİ'lerin Desteklenmesine Yönelik Koordinasyon Sorunu

KOBİ'lerin tanımlanması aşamasında bir koordinasyon sorunu bulunmaktadır. Koordinasyon sorunu açısından tanımlamanın önemi büyüktür, çünkü Türkiye ekonomisinde mevcut işletmelerin tamamına yakınına oluşturan KOBİ'ler, aynı oranda net bir yere sahip değildirler. Kendileri için oluşturulan tanımlar da bu durumun belirsizliğini ifade etmektedir. Genel olarak incelendiğinde; mevcut tanımların KOBİ'leri kapsayıcı nitelikte olmadığı görülmektedir. Bunun sebebi, kullanılan kısıtların benzer ve yeterli olmayışıdır.³⁷ İkinci sırada KOBİ bilinç eksikliği gelmektedir. Türkiye'de KOBİ'lerin teşvik edilmesi ve örgütlenmesinde etkinliğin artırılması gerekmektedir. Bir diğer önemli nokta ise, KOBİ'leri hukuki yönden direkt olarak temsil eden, sorunları ile meşgul olan bir kurumun mevcut olmamasıdır.

³⁵ Alkin K., Okay E., a.g.e. ss. 59.

³⁶ Alkin K., Okay E., a.g.e. ss. 64

³⁷ Ekinci M.B., "Türkiye'de KOBİ'leri Tanımlanma, Örgütlenme, Finansal ve Teknolojik Sorunları" Yıl: 2004, www.akademiktisat.net/çalışma/işletmeler/KOBİ_roportaj.htm, (Erişim Tarihi: 22/06/2008).

Öte yandan, bürokratik sorunlar sadece işletme içinde değil; aynı zamanda işletme ve işletme ile ilgili kuruluşlar arasında da mevcuttur. İşletme içi sorunların halledilmesi daha kolaydır; fakat ikinci tip sorunlar çok daha büyük boyutları olduğundan çözümleri de o derece zordur.³⁸

1.5.3. Türkiye’de KOBİ’lerin Kendilerinden Kaynaklanan Sorunları

KOSGEB, Türkiye’deki 40.000 KOBİ’yi kapsayan dev bir anket çalışması hazırlamıştır. Sonuçlara göre, KOBİ’lerin % 56’sı ihracat yapmamış veya yapamamış, % 46’sı kaynak yetersizliği çekerken, % 63’ü ek finansmana ihtiyaç duymakta ve buna rağmen % 70’i kredi kullanmamıştır. KOBİ’lerin % 56’sının tescilli markası, faydalı modeli veya patenti bulunmazken, % 83’ü yurt dışı fuarlara katılmamış, % 60’ı istatistiksel kalite kontrol, % 72’si performans yönetimi, % 76’sı bilgisayar destekli üretim - satış planlamasından faydalanmamıştır. Neredeyse tamamı bugüne kadar üretim, planlama ve kontrol, yönetim organizasyonu ya da satış ve dağıtım konularında hiç danışmanlık hizmeti almamışlardır.³⁹

Tablo – 1.5. KOBİ’lerin İhracat Yapmama Nedenleri

Kaynak Yetersizliği	% 46,65
İç Pazarda Tatmin	% 19,57
Dış Pazarı Tanımama	% 16,81
Aracı İşletme Bulamama	% 6,81
Kaliteli Mal Sunamama	% 3,94
Uygun Fiyatta Sunamama	% 3,51
Yabancı Dil Eksikliği	% 2,7

Kaynak: KOBİ Finans Dergisi (2005), “Türkiye’nin KOBİ Haritası” 6. Sayı.

³⁸ Bağrıaçık A. (1989), “Dışa Açılma Sürecinde Küçük ve Orta Boy Firmalar”, İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi, ss. 147.

³⁹ KOBİ Finans Dergisi (2005), “Türkiye’nin KOBİ Haritası” 6. Sayı

Tablo 1.5’ te, KOBİ’lerin ihracat yapmama nedenlerinin yüzdeleri verilmektedir. Tabloda da görüldüğü üzere, KOBİ’lerin ihracatlarının düşük olmasında en büyük sorunu kaynak yetersizliği almaktadır. Dış pazarda yabancı rakipleri ile mücadele edecek olan KOBİ’lerin bir yandan rekabet güçlerinin geliştirilmesi, bir yandan da dışa açılmaları için desteklenmeleri gerekmektedir. Türkiye’de genel olarak işletmelerde belli bir eğitim stratejisi henüz bulunmamaktadır. İşletmelerin kurucuları olan sahipleri, genellikle mühendis, teknisyen veya usta kökenli kişilerdir. Söz konusu şahıslar, üretim konusunda çok yetenekli ve tecrübeli olmalarına rağmen; piyasaya yönelik düşünme ve değerlendirme açısından finansman ve yönetim fonksiyonlarının icrasında yeterli seviyede başarılı olamamaktadırlar. Nitelikli elemanın yetersiz oluşu ve birçok işletme sahibinin kendinden daha bilgili elemanla çalışmaktan rahatsız olması, işletme içi huzursuzluklara sebep olabilmektedir.

İşletme içinde bölümler arası rotasyonun olmayışı, personelin faal olabileceği sahanın tespit edilememesine ve yine karmaşık bir yapının oluşmasına sebep olmaktadır.⁴⁰

Türkiye’deki hukuk sisteminde ciddi açmazlar olduğu bilinmektedir. Birçok ülkede işletmelerle ilgili ana kanun bulunmakta ve bu, diğer ilgili kanunlar için bir çerçeve görevini üstlenmektedir. Ana kanuna dayalı olarak işletmelere götürülen değişik hizmetler, birçok alt kanunla düzenlenmiştir. Türkiye’de işletmelerin hepsi için bu yaklaşımda kanunlar mevcut olmayıp, olanlar da küçük ve orta ölçekteki işletmelerin ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. Dolayısıyla işletmelerin hepsinin eşit şekilde birçok hizmetten faydalanması mümkün olamamaktadır. Örneğin; KOBİ’ler ihalelere, ne yazık ki, büyük işletmelerle eşit şartlarda girememektedir.⁴¹

⁴⁰ Dulupçu, A.M. (2001), “Küresel Rekabet Gücü”, Nobel Yayınları, Ankara, ss. 130.

⁴¹ Müftüoğlu T. (1997), “Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler : Sorunlar – Öneriler”, ss. 198.

1.5.4. Türkiye’de KOBİ’lerin Kendileri Dışından Kaynaklanan Sorunlar

KOBİ’lerin karşılaştıkları sorunların bir kısmı, kendi yapılarından dolayı ortaya çıkmakla beraber, önemli bir kısmının kendileri dışından kaynaklandığı bilinmektedir. Söz konusu sorunların önemli bölümü, esasen Türkiye ekonomisinin içinde bulunduğu krizden kaynaklanmaktadır ve bunların kontrolü imkânı da KOBİ’lerin inisiyatifi dışındadır. Bunların köklü bir şekilde çözümü, öncelikle ekonomik istikrarın sağlanmasıyla mümkündür. Çünkü KOBİ’ler, makro ekonomik sorunlardan daha fazla etkilenmektedir.

Türkiye’de enflasyon nedeniyle tasarrufçu kesim, tasarrufunu enflasyona karşı korumak amacıyla reel faizi talep etmektedir. Ancak bu yüksek faizler, otomatik bir şekilde yüksek kredi maliyeti olarak yansımaktadır. Enflasyonun sebep olduğu ithal girdi pahalılığı yanında, yerli girdilerin fiyatlarının da artması, firmaları stokçuluğa zorlamakta; aynı yönde firmaların işletme sermayesine olan ihtiyacını artırmakta ve likidite yapılarını negatif yönde etkilemektedir. Girdi fiyatlarının yükselmesi karşısında mamul fiyatlarının gerektiği ölçüde yükseltilememesi işletmelerin finansal sıkıntılara girmesine neden olmaktadır. Ayrıca, alımların peşin; satışların ise daha çok vadeli yapılması, bu firmaların nakit dengelerini önemli ölçüde bozmaktadır.⁴²

Sonuç olarak bu sorunlar, KOBİ’lerin yeterli öz kaynağa sahip olmamaları nedeniyle dış kaynaklara başvurmasına neden olmaktadır. İşletmelerde sermaye yoğunluğunun düşük olması ve daha çok emek yoğun sektörlerde faaliyet göstermeleri; ya da emek yoğunluğu yüksek teknolojiler kullanmaları dolayısıyla sabit varlıklar üzerinden ayrılan bir fon unsuru olan amortisman tutarı düşük seviyelerde kalmaktadır. Dolayısıyla işletmeler, bu yolla daha az fon ayırabilmekte; ayrıca amortismanların kapasiteyi genişletme etkisi gibi önemli bir imkândan gerektiği gibi faydalanamamaktadır.⁴³

⁴² Uludağ İ.(1995), “Gümrük Birliği Sürecinde KOBİ’ler ve Risk Sermayesi Şirketleri Modeli” İTO Yayını, ss. 95.

⁴³ Gökçe U. (1997) “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Finansal Sorunları ve Çözüm İçin Bir Öneri” Maliye Postası, Sayı: 406, ss. 65.

1.5.5. KOBİ'lerin Üretimle İlgili Sorunları

Türkiye'de KOBİ'lerin büyük bir bölümü ulusal ya da yerel piyasa için üretim yapmaktadırlar. KOBİ'lerin genellikle modası geçmiş üretim modellerine göre üretimlerini gerçekleştirmekte oldukları ve üretimde, eski ve verimsiz araçları kullanmakta oldukları izlenmektedir.⁴⁴

Bir diğer önemli konu, genellikle numuneye göre üretim yapılan KOBİ'lerde, üretilen ürünlerin teknik resimlerinin eksik veya yetersiz olmasıdır. Bu durumun sonucu olarak aşağıdaki sorunlarla karşılaşmaktadır.⁴⁵

- Ölçü toleransı, hassasiyet ve dolayısıyla ürün kalitesi kavramı gelişmemektedir.
- Malzeme kesiminde optimizasyona gidilememektedir.
- Hangi parçanın, hangi tezgâhta, hangi işçi ile en kısa sürede, en sağlıklı biçimde ve minimum maliyetle yapılacağı belirlenmemektedir.
- Tezgâhların ve işçilerin becerileri kullanılamamakta olup, bazı tezgâhlarda atıl kapasite söz konusu iken bazılarında yığılmalar olmaktadır.
- Maliyet muhasebesi sistemi kurulamamakta, termin planı geliştirilememektedir.

1.5.6. KOBİ'lerin Finansal Yönetimle İlgili Sorunları

Türkiye'de KOBİ'lerin karşılaştıkları en önemli sorun finansman sorunudur. Nitekim yukarıda incelenen üretim, tedarik, ihracat ve pazarlama sorunlarının altında yatan ortak neden finans alanında karşılaşılan güçlüklerdir. Türkiye'de KOBİ'lerin karşılaştıkları ve uluslararası piyasada rekabet edilebilirliklerini azaltan en önemli faktör olan finansman sorunları; öz kaynak yetersizliği, finansman araçları konusunda yetersiz bilgiye sahip olunması, kısıtlı kredi imkânları, kredi maliyetlerinin yüksek olması ve finans kurumlarıyla yaşanan teminat sorunları şeklinde özetlenebilmektedir.⁴⁶

⁴⁴ OECD (2004) "Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler – Mevcut durum Politikalar", II. OECD KOBİ'lerden Sorumlu Bakanlar Konferansı, İstanbul, ss. 28.

⁴⁵ Çolakoğlu M., a.g.e., ss. 209.

⁴⁶ Avrupa Komisyonu (2005) "Rekabet Edilebilirlik – Üyelik Sürecinde Türkiye'deki KOBİ'lerin Rekabet Boyutları" Europa Bilgi Köprüleri Programı – Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinde Türkiye'de KOBİ'ler, ss. 26.

1.5.7. KOBİ'lerin Vergi Sorunu

KOBİ'lerin büyük çoğunluğu işletme hesabı esasına göre defter tuttuklarından dolayı, şüpheli alacak karşılığı ayıramamakta, amortisman yöntemlerinden yararlanamamakta, işletmede çalışan aile bireylerine ait harcamaları gider olarak gösterememektedirler.⁴⁷

Genel olarak KOBİ'lerin vergi sorunlarının çözülebilmesi için aşağıdaki önlemler alınmalıdır:

- Girdi fiyatlarının ucuzlaması için KDV, sosyal güvenlik primleri ve enerji fiyatlarında indirim yapılmalı,
- Vergi tabana yayılmalı,
- Devlet halktan direkt borçlanma yoluyla KOBİ'lere kaynak yaratmalı,
- KOBİ'lere işletme sermayesi desteği yapılmalı, Eximbank ihracat için daha çok kaynak ayırmalı,
- TCMB kaynaklı düşük faizli reeskont kredisi kullanılmalı,⁴⁸
- Yabancı sermayenin Türkiye'ye gelebilmesi için gerekli güven ortamı sağlanarak şirket birleşmelerinin önündeki engeller kaldırılmalı,
- KOBİ'lerin teknolojik yeniliklere daha ucuz ve kolay ulaşılması sağlanmalı,
- Katma değerleri yüksek ürünlere yönlendirilerek, rekabet güçleri arttırılmalı,
- Danışmanlık hizmetlerinden yararlanmaları teşvik edilmeli,
- KOBİ'lerin devlet desteklerine ulaşabilecekleri bir alt yapı oluşturulmalı,
- Toplam kredilerden aldıkları pay yükseltilmeli, kredi maliyetlerinin düşürülmesi için bankaların komisyonu azaltılmalı,
- KOBİ borsaları oluşturulmalı,
- Marka ve patent konularında bilinçlendirilerek, başvuruların daha kısa sürede sonuçlandırılması için gerekli mevzuat değişikliği yapılmalıdır.⁴⁹

⁴⁷ Yılmaz F., a.g.e. (Erişim Tarihi: 12.08.2008).

⁴⁸ TOSYÖV (2004), "Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı, II. KOBİ Zirvesi", ss. 100.

⁴⁹ DPT (Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı) (2004), KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, <http://KOBİ.org.tr/dosyalar/KOBİ%20STRATEJISI%20VEEYLEM%20PLANI.pdf>, (Erişim Tarihi: 25.11.2008).

1.5.8. KOBİ'lerin Pazarlama ile ilgili Sorunları

KOBİ'lerin pazarlama ile ilgili olarak belli başlı sorunları aşağıdaki şekilde sıralanabilir;⁵⁰

- Pazar, çevre analizi ve erken uyarı sistemlerinden yoksunluk,
- Yeni pazar kanallarının hazırlanamaması,
- Dağıtım sorunları,
- Potansiyel iç pazarların bulunması, araştırılması ve değerlendirilmesindeki güçlükler,
- Pazar bilgisi eksikliği,
- İhracat pazarlama sorunları,
- Dış pazarlardaki yoğun rekabet,
- Dış pazarda potansiyel belirleme güçlükleri,
- Dış pazarlama giderlerinin yüksekliği,
- İstenilen standartlara uyamama.

Modern pazarlama kavramı, her şeyin pazar ile başladığını kabul etmektedir. Bu nedenle, KOBİ'lerin başarılarında pazar üzerinde yoğunlaşmak önem kazanmaktadır. KOBİ'ler hedef pazarlarını tanımlamada ve pazarlama stratejisi belirlemede yetersizdirler. Çünkü pazar araştırması yapmadan kişisel gözlemlerini kullanmaktadır. Ayrıca KOBİ'ler özellikle sosyo-ekonomik koşullardaki değişimler sonucu oluşan tüketici tercihlerindeki hızlı değişiklikleri izlemede ve bunlara ayak uydurmada da yeteri kadar başarılı olamayabilmektedirler.⁵¹

1.5.9. Diğer Sorunlar

Yukarıda belirtilen sorunlar dışında KOBİ'lerin karşılaştıkları diğer sorunlar ise şu şekilde sıralanabilir.⁵²

- Yasal sınırlamalar,
- Destekleyici ve yönlendirici politikaların eksikliği,
- Mevzuatın ve yeni gelişmelerin yeterince izlenememesi (bilgi eksikliği),
- Yasal hakların savunulamaması,

⁵⁰ Akgemci T., a.g.e., ss. 6.

⁵¹ Akgemci T., a.g.e. ss. 7.

⁵² Akgemci T., a.g.e. ss. 9.

- Bürokratik işlemler, engeller ve gecikmeler,
- Üniversite - küçük sanayi işbirliğinin geliştirilememesi

1.6. KOBİ'LERİN BAŞLICA FİNANSMAN SORUNLARI

KOBİ'lerin en önemli sorunu finansman sorunudur. KOBİ'ler için en önemli sorun olması nedeniyle ayrı bir başlık altında incelenmiştir. Ülkemizde, gerek Fert Başına Düşen Gelir'in (FBDG) düşük olması, gerekse sermayenin alternatif maliyetinin yüksek olması gibi nedenler dolayısıyla sermaye birikimi yeterince sağlanamamaktadır. Dolayısıyla Türkiye'de KOBİ'leri hem nicel hem de nitel açıdan finanse edecek yeterli sermaye bulunmamaktadır. Öte yandan ülkemizde yaşanan krizler, kamunun yüksek borçlanma gereği, bunun sonucu olarak oluşan yüksek enflasyon ve yüksek faizler kaynakların erimesine neden olmuştur.⁵³

KOBİ'lerin finansman sorunlarının temelini çeşitli nedenlerle yeterli fon sağlayamama ve fonların maliyetinin KOBİ'ler üzerine getireceği yük yani kaynak maliyeti oluşturmaktadır.⁵⁴ KOBİ'lerin başlıca finansman sorunları, aşağıdaki kısımda, belirli başlıklar altında, ayrıntılı olarak incelenmektedir.

1.6.1. Öz Sermaye ve İşletme Sermayesinin Yetersiz Olması

KOBİ'lerin en önemli sorunlarından biri öz sermaye ve işletme sermayesinin yetersiz olmasıdır. Yeterli öz sermaye ve işletme sermayesine sahip olunamaması, işletmelerin borçlanma ihtiyaçlarını artırmaktadır. Artan borçlanma ihtiyacı nedeni ile birlikte ödenen yüksek faizler işletmelerin kar marjlarını da azaltmaktadır. Dolayısıyla zaten yetersiz olan öz sermaye, ödenen yüksek finansman gideri sonrası azalan karların öz sermayeye yeterli tutarda ilave edilememesi nedeniyle daha da yetersiz hale gelmektedir. Nitekim oto finansman yöntemi olarak adlandırılan elde edilen karların dağıtılmayarak sermayeye ilave edilmesi ile finansman sağlama yöntemi bakımından KOBİ'ler, büyük ölçekli işletmelere göre daha olumsuz şartlar taşımaktadırlar. İşletmelerde nakit çıkışı yaratmayan amortisman gideri de bir oto finansman unsudur. KOBİ'ler ağırlıklı olarak emek yoğun üretim yapısı ile faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bu özellikleri nedeniyle, sabit varlık yatırımları büyük ölçekli işletmelere göre daha

⁵³ Müftüoğlu, T., a.g.e., ss. 51.

⁵⁴ Aras G. (2003), "KOBİ'lerin Sermaye Piyasası Yoluyla Fon Sağlama Olanakları : Tezgah üstü Piyasalar ve Risk Sermayesi Finansmanı Modeli", <http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp>, (Erişim Tarihi: 23.09.2008).

düşük gerçekleşmekte ve sabit varlıklar üzerinden ayrılan amortisman tutarı büyük ölçekli işletmelere göre daha düşük seviyelerde kalmaktadır. ⁵⁵

Tablo – 1.6. Ölçekler İtibariyle Satışlardaki Reel Değişimler

Net Satışlar			Yurt İçi Satışlar		Yurtdışı Satışlar	
Reel % değişim	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Küçük	-2,2	-5,5	1,0	-1,5	-9,8	-15,8
Orta	8,1	0,3	9,7	1,4	4,9	-0,9
Büyük	22,7	2,5	16,7	8,4	27,4	-3,7

Kaynak: TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, “Sektör Bilançoları Değerlendirmesi”, Yıl: 2009, <http://www2.tcmb.gov.tr/sector/anamenu.htm.OZETRAPOR-int.pdf>, Erişim Tarihi: 27.05.2008, ss. 33.

Tablo 1.6’ ta da görüldüğü gibi, 2008 yılında yurt içi ve yurtdışı satışlardaki reel değişim 2007 yılına kıyasla azalmıştır. İhracattaki bu azalış, büyük oranda TL’nin yabancı paralara göre aşırı değerlenmiş olmasının bir sonucudur. Net satışlardaki değişime bakıldığında ise, 2007 yılına göre orta ölçekli ve büyük ölçekli işletmelerin net satışlarındaki reel artışın azaldığı izlenirken, küçük ölçekli işletmelerin net satışları reel olarak % 5,5 azalmıştır. Yukarıdaki tablodan da izlenebileceği üzere, reel anlamda KOBİ’lerin gelir yaratma güçlerinin 2007 yılına göre 2008 yılında azaldığı izlenmekte olup, yetersiz işletme sermayesine sahip olan KOBİ’lerin borçlanma ihtiyaçlarının bu paralelde daha da arttığı düşünülmektedir.

Tablo – 1.7. Ölçekler İtibariyle Seçilmiş Finansman Oranları

Öz kaynaklar / Aktif				Banka Kredileri / Aktif			KVYK / Pasif		
%	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Küçük	37,7	45,7	44,9	24,3	20,8	20,1	48,7	42,8	44,5
Orta	43,8	51,4	50,2	25,7	21,5	22,3	41,8	36,3	38,1
Büyük	46,8	56,1	55,0	20,1	15,9	17,8	36,9	32,2	32,3

Kaynak: TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, a.g.e., ss. 29.

⁵⁵ TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, “Sektör Bilançoları Değerlendirmesi”, Yıl:2006 <http://www2.tcmb.gov.tr/sector/anamenu.htm.OZETRAPOR-int.pdf>, ss. 33 Erişim Tarihi: 27.05.2009, ss.33.

Tablo 1.7’den de görüldüğü gibi, küçük ve orta ölçekli işletmelerin aktiflerini öz kaynaklarıyla finanse ettikleri oranların 2007 yılına göre azaldığı ve kısa vadeli yabancı kaynakların aktif finansmanındaki payının arttığı izlenmektedir.⁵⁶

2008 yılına bakıldığında, küçük ölçekli işletmelerin aktiflerinin % 44,9’unu öz kaynaklarla, % 20,1’ini banka kredileri ile finanse ettikleri izlenmektedir. Orta ölçekli işletmeler ise, aktiflerinin % 50,2’sini öz kaynaklarla % 22,3’ünü banka krediler ile finanse etmektedirler. Büyük ölçekli işletmelerde öz kaynaklarla finansmanın daha yüksek oranda gerçekleştirildiği izlenirken (% 55), kullanılan banka kredisinin daha düşük oranda olduğu görülmektedir. (% 17,8) Öte yandan pasif kompozisyonu içinde kısa vadeli yabancı kaynak oranlarına bakıldığında en kısa süreli finansmanın küçük ölçekli işletmelerde gerçekleştirildiği izlenmektedir. (% 44,5) Pasif kompozisyonu, işletmelerin borçlanma vadeleri açısından gösterge niteliğindedir. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin büyük ölçekli işletmelere göre daha kısa vadeli borçlanma gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu durum rasyo analizlerinde kullanılan oranların hesaplanmasını da etkilemektedir.

1.6.2. Kredi Sağlamakta Karşılaşılan Güçlükler ve Kredi Maliyetlerinin Yüksek Olması

KOBİ’ler için en önemli finansman sorunu kredi temininde yaşanan sıkıntılar ve kredi maliyetlerinin yüksek olmasıdır. KOBİ’ler para piyasasında faaliyet gösteren finans kurumlarınca, özellikle ticari bankalarca ekonomik açıdan yeterli görünmemeleri nedeniyle miktar, vade, faiz oranı ve teminat yönünden uygun olmayan kredi şartlarıyla karşılaşmaktadırlar. Faaliyetlerine başlangıç aşamasında KOBİ’ler, yeterli fizibilite çalışmalarını ve pazar etütlerini gerçekleştirmemekle birlikte, yatırım için gerekli sermaye tutarını da doğru olarak hesaplayamamaktadırlar. Sabit sermaye yatırımları için gerekli sermaye tutarı dikkate alınırken, işletme sermayesi ihtiyacı çoğu KOBİ tarafından başlangıç aşamasında değerlendirmeye alınmamaktadır. Bunun sonucunda ise, daha işletmenin ilk yıllarında kredi ihtiyaçları ortaya çıkmaktadır. Öte yandan KOBİ’lerin başlangıç sermayesi genellikle kişisel tasarruflardan ve eşten dosttan alınan borçlardan oluşmaktadır. Öz kaynaklarının sınırlı olması nedeniyle, yatırım projelerinin başarı ya da karlılık potansiyelleri yüksek de olsa ticari bankalardan kredi temin

⁵⁶ TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, a.g.e., ss. 29.

edememektedirler. Nitekim ülkemizde finansal kurumlar bilançosu oturmuş ve sağlam olan işletmelerle çalışmak istemektedirler. Bu noktada ülkemizdeki finansal kurumların, KOBİ'lerin faaliyetlerinde başarılı olabacaklarına ve kullanacakları kredilerin geri ödeneceğine ilişkin öngörülerini (güven duyguları) ön plana çıkarmaktadır. Ülkemizdeki finansal kurumlar, özellikle ticari bankalar KOBİ'lere kullanacakları kredileri hep bir risk unsuru olarak görmektedirler. Bu sebepten dolayı, büyük işletmelere göre KOBİ'lere kullanılan kredilerin faiz oranı, risk priminin yüksek öngörülmesi nedeniyle daha yüksek olmaktadır. Ayrıca teminatlandırma açısından da bakıldığında, KOBİ'lerin genellikle ipotek, kefalet ve/veya nakit teminat karşılığında kredi temin ettikleri görülmektedir.⁵⁷

Öte yandan KOBİ'lere kullanılan kredilerin faiz oranının büyük ölçekli işletmelere göre daha yüksek olmasının bir diğer sebebi ise, bankalar açısından büyük hacimde kredi talep eden büyük işletmelerin kredilendirme maliyetinin daha düşük olmasıdır. Nitekim kullanılacak kredi hacmi arttıkça birim TL başına düşen maliyet azalmaktadır. Bu nedenden dolayı, bankalar büyük ölçekli işletmelere daha düşük faiz oranında kredi kullanılabilmektedirler. Ayrıca piyasada güçlü konumda olan, pazarlık gücüne sahip olan ve ticari bankalarca çalışılmak istenen bazı büyük işletmelere uygulanan faiz oranları daha da düşük olmaktadır. İlave olarak ülkemizde bazı işletmeler bir veya birkaç bankayla aynı holding bünyesi altında faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu işletmelerin diğer işletmelere göre kredi temininde bir takım avantajlar elde ettikleri de yadsınamaz bir gerçektir. Bütün bu faktörler KOBİ'leri kredi temininde olumsuz etkilemektedir.

Tablo – 1.8. Ölçekler İtibariyle Maliyet, Finansman Giderleri ve Karlılık Oranları

SMM / Net Satışlar			Faaliyet Karı / Net Satışlar		Finansman Gid. / Net Satışlar		Net Kar / Net Satışlar	
%	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
Küçük	85,3	85,4	2,8	2,4	3,5	2,6	0,0	0,4
Orta	84,8	86,0	4,6	3,1	3,5	2,7	2,9	1,5
Büyük	83,2	84,8	7,4	5,2	2,2	1,5	5,3	3,9

Kaynak: TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, a.g.e., ss. 35.

⁵⁷ Sarıaslan H. (1994), "Orta ve Küçük Ölçekli İşletmelerin Finansman Sorunları: Çözüm İçin Bir Finansal Paket Önerisi" TOBB Yayını, Ankara, ss. 45.

Tablo 1.8’de de görüldüğü gibi, SMM (Satılan Malın Maliyeti) / Net Satışlar oranına bakıldığında tüm ölçekli firmalarda bu oran, 2007 yılına göre 2008 yılında artış göstermektedir. Söz konusu oranın yükselmesinin yan sıra reel satış artışının çok yüksek gerçekleşmemesinin de etkisiyle, faaliyet karı / net satışlar oranının da 2008 yılında azaldığı izlenmektedir. Öte yandan TL’deki aşırı değerlenme ile birlikte düşen faizler sonucu finansman giderleri / net satışlar oranının da azaldığı izlenmektedir. Fakat bu orana bakıldığında KOBİ’lerin büyük ölçekli işletmelere göre daha yüksek maliyetle kredi temin ettikleri görülmektedir.⁵⁸

Bu oran küçük işletmeler için % 2,6, orta ölçekli işletmeler için % 2,7 ve büyük ölçekli işletmeler için % 1,5 olarak gerçekleşmiştir. SMM / Net satışlar oranının daha düşük olması ve finansman giderlerinin daha düşük olması nedeniyle, büyük ölçekli işletmelerin KOBİ’lere göre kar marjlarının daha yüksek olduğu izlenmektedir. Net kar / net satışlar oranı küçük ölçekli işletmeler için % 0,4, orta ölçekli işletmeler için % 1,5 ve büyük ölçekli işletmeler için % 3,9 olarak gerçekleşmektedir.⁵⁹

1.6.3. Teşviklerden Yeterince Yararlanılamaması

Belirli ekonomik faaliyetlerin, diğer faaliyet kollarına göre daha hızlı gelişmesini sağlamak amacıyla, devlet tarafından çeşitli uygulamalarla verilen maddi ve gayri maddi yardımlar, özendirme teşvik olarak tanımlanmaktadır. Türkiye’de KOBİ’lere yönelik finansman sistemine yönelik teşvik mekanizmasının çok sağlıklı işlemediği ve sistemde kullanılacak kaynakların artırılmasına yönelik projelerin geliştirilemediği izlenmektedir. Bununla birlikte imalat sanayi dışındaki sektörlerde faaliyet gösteren KOBİ’lere yönelik desteklerin çok kısıtlı olduğu izlenmektedir. Devlet bankalarının ciddi görev zararları vermeleri, etkin bir teşvik politikasının uygulanamamasının nedenlerinden biridir.⁶⁰

Uygulanacak teşvik politikalarının sektörel seçiminde, katma değeri yüksek, ekonomiye katkısının yüksek olduğu sektörler göz önüne alınmalıdır. Bununla birlikte etkin bir teşvik politikasının KOBİ’lerin finansman sorununun çözümünde önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

⁵⁸ TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, a.g.e., ss. 35

⁵⁹ TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, a.g.e., ss. 35.

⁶⁰ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, “2004 Türkiye İktisat Kongresi Çalışma Grubu Raporları-2”, ss. 102 , <http://ekutup.dpt.gov.tr/ekonomi/tik2004/cilt12.pdf> (Erişim Tarihi: 04.06.2008).

1.6.4. Ekonomik Politikaların ve Enflasyonun Firmalar Üzerine Etkisi

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, fert başına düşen gelir düzeyinin düşük olmasına paralel olarak tasarruf eğilimi düşük olmakta ve yurt içi tasarruflar yetersiz düzeylerde kalmaktadır. Yetersiz yurtiçi tasarruflarla birlikte elde edilen döviz gelirleri hedeflenen kalkınma sürecinin gerçekleştirilmesi için gerekli olan yatırımları tam olarak finanse edememektedir. Ekonomik darboğazlara neden olan tasarrufların ve döviz gelirlerinin yetersizliği, gelişmekte olan ülkelerde ve dolayısıyla Türkiye’de sermaye yetersizliği şeklinde yapısal bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin üretim fonksiyonu, sermayenin yetersiz olması nedeniyle (emek faktörünün sermayeye göre fazla olması nedeniyle), sermayenin tam kapasitede kullanılması sonucu elde edilen eksik istihdam üretim ve gelir fonksiyonu olarak gerçekleşmektedir. Dolayısıyla söz konusu faktör oransızlığı nedeniyle ekonomi enflasyonist bir ortama girmekte ve enflasyon ve işsizliğin bir arada yaşandığı stagflasyon ortaya çıkabilmektedir. Böylece sermaye yetersizliği Türkiye’de ve diğer gelişmekte olan ülkelerde makroekonomik istikrarsızlığa yol açmaktadır.⁶¹

Öz sermayeleri yetersiz olan KOBİ’ler, söz konusu makroekonomik istikrarın olmadığı bir ortamda çok büyük sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Nitekim Türkiye’de ve diğer gelişmekte olan ülkelerde sermaye yetersizliği ve enflasyon nedeniyle reel faiz oranları çok yüksek seviyeleri görebilmektedir. Spekülatif sermaye hareketlerinin bu tarz ekonomilere girerek faiz arbitrajından yararlanmak istemeleri sonucu, ulusal para aşırı değerlenmiş hale gelmektedir. Ulusal paranın aşırı değerlenmesi KOBİ’lerin ihracatlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Öte yandan bu şekilde spekülatif para hareketlerinin artması sonucu ülke ekonomileri giderek kırılgan hale gelmekte olup, ortaya çıkan en ufak bir problem sonucunda ağır krizlerle karşı karşıya kalınmaktadır. Nitekim Türkiye’de yaşanan 1994 ve 2000 krizlerinin ekonomiye maliyeti çok yüksek olmuştur.

Yüksek enflasyon ve krizlerin olduğu dönemlerde KOBİ’lerin öz kaynakları giderek erimektedir. Üretimde kullanılan girdiler genellikle peşin alınmakta iken, (işgücü maliyetleri, enerji,vs..) üretilen mal veya hizmetler piyasaya belirli vadelerle satılmaktadır. İstikrarsızlık ortamında alacak tahsilâtlarında sıkıntılar yaşanmaktadır.

⁶¹ Zengin A., “Makro Ekonomik İstikrar ve KOBİ’ler” ss. 2, http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/bildiri_37.pdf, (Erişim Tarihi: 18.04.2008).

Aynı zamanda enflasyonist ortamda üretim maliyetlerinde de artış izlenmektedir. Dolayısıyla bu paralelde işletmelerin finansman ihtiyaçları da artmaktadır.⁶²

Düşük kar marjı ve verimlilik ile faaliyetlerini sürdürmekte olan KOBİ'ler, sermaye piyasasından yeterince yararlanamamakta olup, finansman ihtiyaçlarının büyük bir kısmını banka kredileri ile karşılamak durumundadırlar. Dolayısıyla, KOBİ'ler, büyük ölçekli işletmelere göre faiz oranlarındaki değişikliklerden daha fazla etkilenmektedirler. Para politikası aracı olan faiz oranlarındaki değişiklikler, KOBİ'lerin finansman sorunları üzerinde önemli etkilere sahiptir.

1.6.5. Sermaye Piyasalarından Yararlanma Olanaklarının Kısıtlı Olması

İşletmelerin bir diğer finansman sağlama yöntemi sermaye piyasaları yoluyla. İşletmelerini büyütme ve daha ucuz finansman kaynakları bulabilmek için girişimcilerin, halka açılma yöntemini kullandıkları izlenmektedir. Halka açılma yöntemi ile finansman sağlanabilmesi, söz konusu yöntemin avantajlarının ve dezavantajlarının iyi bir şekilde analiz edilmesine bağlıdır. Halka açılma yönteminin avantajları ve dezavantajları aşağıdaki gibi maddelenebilmektedir.⁶³

Halka Açılma Yönteminin Avantajları:

- Daha düşük maliyetli sermaye sağlama olanağı;
- Borçlanma imkânlarını artırma olanağı;
- İşletme değerini artırma olanağı;
- Prestij sağlama olanağı;
- Likiditenin artırılması olanağı;

Halka Açılma Yönteminin Dezavantajları:

- Kontrol kaybı olasılığı;
- Şirket içi bilgilerin ortaya çıkması;
- Ortakları sürekli memnun etme çabası içinde olunması;
- Devamlı gelişme için baskılar

⁶² Samiloğlu F., Uygun U. (2001), "KOBİ'lerde Ekonomik Kriz Yönetimi" Mali Çözüm Dergisi, Sayı:57, http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkepdf/bildiri_37.pdf, (Erişim Tarihi: 23.09.2008).

⁶³ Kaya N., Peçen Ü. (1999), "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Yolları", EGS Bank Bilim Kültür ve Sanat Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, ss. 39.

1.7. KOBİ'LERİN FİNANSMAN KAYNAKLARI

Birer ticari işletme olarak KOBİ'lerin finansman kaynakları kapsamında değerlendirilebilecek olan temel kaynaklar, mali sistemden sağlanan fonlar (banka ve özel finans kurumu kredileri, finansal kiralama borçları, factoring borçları, tüketici finansman şirketlerinden sağlanan borçlar vb.), ticari borçlar (senetli ve senetsiz), ortak iştiiraklere olan borçlar, kamu destekleri ve öz kaynaklardır. Bu kaynaklar içerisinde ilk kullanılacak olan kaynak öz kaynaklardır.⁶⁴

1.7.1. Öz kaynaklar

Öz kaynaklar ilk olarak kuruluş aşamasında KOBİ'nin tesis, ekipman vb. yatırım ihtiyaçlarının karşılanması ve faaliyete başlamasında, daha sonraki aşamalarda ise şirketin yeni yatırımlara girmesinde ve büyümesinde ihtiyaç duyulan temel finansman kaynağıdır.⁶⁵

KOBİ'lerin sorunları ele alınırken ilk belirtilmesi gereken husus enflasyonun öz sermayeyi eritmesidir. Aşırı artan girdi fiyatlarının maliyetleri yükseltmesine karşın bunu fiyatlarına yansıtamayan KOBİ'lerin zaten yetersiz olan öz sermayeleri zaman içerisinde erimektedir. KOBİ'lerin ortak özelliklerinden biri olan öz kaynak yetersizliği özellikle konjonktürel dalgalanmaların olduğu dönemlerde kendini hissettirmektedir.⁶⁶

İşletmeler üretim faaliyetlerini sürdürürken, genelde ihtiyaç duydukları emek dâhil tüm üretim girdilerini peşin ödeme ile sağlamakta, ancak ürünleri belirli vadelerle piyasaya sunmaktadır. Ekonomik istikrarsızlık ve piyasada baş gösteren tıkanıklık, işletmelerin tahsilâtını aksatmakta hatta bazen hiç tahsilât yapamama gibi bir durumla karşı karşıya bırakmaktadır. Nakit sıkıntısının baş göstermesi ya işletmeleri pahalı finans kaynaklarına yöneltmekte ya da sermayenin giderek erimesine yol açmaktadır.

⁶⁴ Yüksel A. (2005), "Basel II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri" BDDK Araştırma Raporları, ss. 9, <http://www.bddk.org.tr>, Erişim Tarihi: 15/04/2008

⁶⁵ Yüksel A., a.g.e., ss. 9..

⁶⁶ Oktay E., Güney A. (2000), "Türkiye'de KOBİ'lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri" 21. yy.da KOBİ'ler Sorunlar Fırsatlar çözüm Önerileri Sempozyumu, ss. 4.

Bir ülkede yüksek enflasyonun varlığı da yukarıda açıklandığı gibi işletmeleri öz kaynak yetersizliğine itmektedir. Enflasyonun işletmeler üzerindeki olumsuz etkileri en çok şu noktalarda yoğunlaşmaktadır:⁶⁷

- Enflasyon mali tabloların homojenliğini bozmakta,
- Enflasyon, sermayeyi aşındırmakta,
- Enflasyon yatırım kararlarını olumsuz yönde etkilemekte,
- Bazen işletme ve dönemler arasındaki mukayeseyi anlamsızlaştırmaktadır

KOBİ'lerin sermaye yapılarının zayıflığı ilk olarak işletmelerin kuruluşunda ortaya çıkmakta ve pek çok KOBİ için süreklilik kazandığından işletmelerin daha sonraki faaliyetlerinin tümünü etkilemektedir.

Girişimciler ellerindeki küçük sermayeler ile işletmeler oluşturmakta, bu öz sermayeleri de hem yatırım hem de pazarda yer almak için yapılacak çalışmalar için yeterli olmamaktadır.

KOBİ'ler piyasa koşulları nedeni ile vadeli satışlarını da öz sermayeleri ile finanse etmek zorunda kalmaktadır. Daha kuruluş aşamasından başlayan bu öz sermaye sorunu KOBİ'leri yaşamları boyunca olumsuz etkilemektedir.⁶⁸

1.7.2. Banka Kredileri

KOBİ'ler açısından en kritik konumda olan finansman kaynağının bankacılık sektöründen alınan krediler olduğu görülmektedir. KOBİ'lerin banka kredilerine erişimi açısından gerek geçmişte ülkemiz ekonomisinden, gerekse de ülkemiz KOBİ'lerine özel bazı koşullardan kaynaklanan bir takım problemler bulunmaktadır.

KOBİ'lere sağlanan kredilerin yetersizliğinin yanı sıra çoğu zaman bütün işletmeler bazı bürokratik engellerle bu kredileri kullanma şansına bile sahip olamamaktadır.

Hâlbuki KOBİ'lerin gelişip büyümeleri ve ekonomik ortamda etkin bir konuma ulaşabilmeleri için özellikle orta ve uzun vadeli kredilere ihtiyaçları vardır.

⁶⁷ Karabıçak M, Altuntepe N. (2001), "KOBİ'lerin Kredi Yoluyla Finansmanı" I. Orta Anadolu kongresi Bildirileri, ss. 287.

⁶⁸ Oktay E., Güney A., a.g.e., ss. 8.

Bu kuruluşlardan beklenen hedeflerin gerçekleştirilebilmesi, ekonomik güçlüklerle karşılaşabilecekleri bir dönemde kredi kaynaklarının aniden kurumayacağından emin olabilmeleri ile mümkündür.⁶⁹

KOBİ'lerin kredi sağlamada karşılaştıkları en büyük sorun bankalar tarafından teminat olarak gayrimenkul ipoteği istenmesidir. Özellikle uzun vadeli kredilerde işletmelerden gayrimenkul dışında hiçbir varlık teminat ipoteği olarak kabul edilmemektedir. Hâlbuki işletmeler, elindeki gayrimenkul sermaye olarak kullanarak işletmeye yeni yatırımlar yapmaya veya eldeki verimsiz çalışan eski makineler yerine, modern teknolojinin ürünü makineleri satın alarak üretim kalitesini, miktarını ve verimliliğini artırmaya girişebilirler.⁷⁰

⁶⁹ Karabıçak M, Altuntepe N., a.g.e, ss. 288.

⁷⁰ Karabıçak M, Altuntepe N., a.g.e, ss.:289.

İKİNCİ BÖLÜM

BASEL I ve BASEL II DÜZENLEMELERİNİN KOBİLERE OLASI ETKİLERİ

Uluslararası bankacılık sistemindeki bankalar bir takım düzenlemelere tabi tutulmuştur. Günümüzde dünyada bankaların uymaları gereken uluslararası kriterleri ortaya koyan pek çok kuruluş mevcuttur. Ancak bu kuruluşlardan bazıları uluslararası platformda kabul görmüştür. Bu tür kuruluşlar içerisinde en geniş katılımlı olanı Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements - BIS)'dir. BIS dünyanın en eski uluslararası finans kuruluşlarından biridir ve uluslararası bankacılık sisteminin ana merkezidir.⁷¹ BIS 1930 yılında Versailles Anlaşması ile Almanya'ya yüklenen borçların yeniden yapılandırılması konusunu içeren Genç Plan (Young Plan) çerçevesinde kurulmuştur. Ancak kurumun bu rolü kısa sürmüş, sonraları merkez bankaları arasında işbirliğinin ve özellikle finansal istikrarın sağlanması üzerine yoğunlaşmıştır.⁷² BIS, kendi bünyesinde çeşitli komitelerden oluşmaktadır. Bu komitelerin başında Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision) gelmektedir. Basel komitesi, İsviçre'nin Basel şehrinde 1974 yılının sonlarında G - 10 ülkelerinin merkez bankaları ve denetim otoritelerinin temsilcileri tarafından kurulmuştur.⁷³

Komitenin üyeleri; ABD, Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Hollanda, Belçika, Kanada, İsveç, İsviçre ve Lüksemburg'dur. Komitenin üyeleri arasında merkez bankası dış temsilcilikleri de olduğundan komitenin kararları, merkez bankaları dışında da pek çok ulusal otoritenin desteğini almaktadır. Basel Komitesi uluslararası alanda faaliyet gösteren bankalara risk ağırlıklı sermaye oranını tavsiye etmektedir. Bu oran uluslararası bir standart haline gelmiş ve bu standartla değişik ülkelerde uygulanan sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerinin birbiriyle uyumlu hale gelmesi planlanmıştır.⁷⁴ Basel Komitesi, Basel I kriterlerini yayımlayarak bankaların uymaları gereken asgari şartları tavsiye etmiştir. Bu uzlaş, birçok ülke denetim otoritesince kabul

⁷¹ Kavuncu, B. (2005), Yeni Basel Kriterlerinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkisi, Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, ss. 4.

⁷² BIS, "History of The Basel Committee and Its Membership", s. 1, <http://www.bis.org/about/history.htm> , (Erişim: 5 Nisan 2008).

⁷³ Holton, G. (2003), Value at Risk, Academic Press , ss. 14.

⁷⁴ BCBS, International Convergence of Capital Measurement And Capital Standards, July 1988, s. 2., <http://www.bis.org/bcbs> , (Erişim: 20 Mayıs 2008).

görmüş olup, şu an itibariyle 100'den fazla ülke sermaye yeterliliği hesaplama yöntemi olarak Basel I'i temel almıştır. Komite 1997 yılında etkin bir denetimsel sistemin kapsamlı bir ana planını oluşturan "Bankacılıkta etkin gözetim ve denetime ilişkin temel prensipler"i (Core principles for effective banking supervision) yayımlamıştır. G – 10 ülkeleri ve diğer ülkelerden oluşan bir danışma grubu, ülkeleri bu prensiplere uymaya teşvik etmiştir. Uygulamayı kolaylaştırmak için Ekim 1999'da temel prensipler metodolojisini geliştirmiştir. Ülkemizde 1989'da yayımlanan ve 3 yıllık bir geçiş sürecini de içeren düzenleme uygulanmaya başlamıştır. Buna göre bankaların "öz kaynak / risk ağırlıklı varlıklar oranının" % 8' in üzerinde olması kabul edilmiştir.⁷⁵ Basel Komitesi'nin bugüne kadar yayımladığı kriterler içerisinde uluslararası bankacılık sisteminde en etkin ve en geniş kabul gören düzenlemesi, sermaye yeterliliği konusundaki düzenlemeleridir. Komite, Sermaye Yeterliliği Rasyosu (SYR) düzenlemelerinde iki temel amaç ortaya koymaktadır. Bunlar:⁷⁶

1. Uluslararası bankacılık sisteminde istikrarın ve güvenilirliğin teminine katkıda bulunmak ve
2. Adil olmak ve farklı ülkelerde uluslararası alanda faaliyette bulunan bankalar arasındaki rekabet eşitsizliğini azaltıcı nitelikte olmaktır.

2.1. SERMAYE YETERLİLİĞİ UZLAŞISI BASEL I

1970 yılından itibaren küresel finans sistemindeki istikrarsızlık ve denetimsizlik nedeniyle uluslararası işbirliğini öngören çalışmalar başlatılmıştır. İstikrarlı ve şeffaf bir faaliyet ortamının yaratılması ulusal ve uluslararası finansal piyasaların güçlendirilmesi rekabetçi piyasa şartlarının yaratılması, piyasa mekanizmasının etkinliğini artırmak için ekonomik faaliyetleri düzenleyen kuralların birbirleriyle uyumlu hale getirilmesi ve kuralların başarı ile uygulanması, finansal yapıda denetimin güçlendirilmesi ve denetim etkinliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır.

⁷⁵ Hazine Müsteşarlığı, 3182 Sayılı Bankalar Kanununa İlişkin Tebliğ, No: 6, Resmi Gazete, 26 Ekim 1989; 20324, 1989.

⁷⁶ BCBS, a.g.e., ss. 2.

Tüm bu gelişmeleri, uluslararası düzensizlik ve istikrarsızlık, bilgi ve teknoloji düzeyindeki artış, finansal sistemlerin deregülasyonu sonucu gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşanan ani giriş çıkışlar ve sistemin birbirine bağlılığı, uluslararası bankaların piyasa faaliyetlerindeki artış sonucu çok fazla risk taşımaları, bunun da hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeleri etkilemesi sonucu ortak ve birbiri ile uyumlu politikalar geliştirilmesi çabasını artmıştır.

Kredi, piyasa, likidite ve diğer risklerin iyi yönetilememesi bankacılık sektöründeki oluşacak olan istikrarsızlığın bütün ekonomiyi etkilemesi risk yönetiminin önemini artırmıştır. Finansal sektörde ve bütün ekonomide sürdürülebilir bir istikrar için bankaların risk yönetiminin ötesinde asgari düzeyde tutmak zorunda oldukları ve risk yönetimini de geliştirecek düzeydeki ihtiyati düzenlemelerin getirilmesi uluslararası finans çevrelerinde düşünülmüştür.⁷⁷

İlk sermaye yeterliliği uzlaşısı kredi riskini baz alan bir yaklaşımla sermaye yeterliliği oranının paydasında yer alan risk ağırlıklı aktifler kalemi içinde krediler üzerinde durmuştur. Kredileri borçlananların kredibilitesine göre çeşitli risk sınıflarına yerleştirip risk grubu için asgari sermaye yeterliliği oranı hesaplamaktadır. Kredi risk yönetimi bazında incelendiğinde, sadece kredi riskine odaklanması bankaları ana faaliyet konusu açısından bir ilerleme olarak kaydedilebilir, ancak bankaların faaliyet verdikleri alanların genişlemesi ve sadece kredi haricinde çok çeşitli işlemlerle bankaların faaliyetlerini arttırmaları diğer risk türlerine karşı korumasız kalınmasını doğurmaktadır.

Sermaye yeterliliğinin payında sermaye, paydasında risk ağırlıklı varlıklara oranlaması mevcuttur. Sermaye ise ana sermaye, katkı sermaye ve sermaye benzeri kredilerden oluşmaktadır.

Sermaye yeterliliği uzlaşısı uluslararası bankaların bankacılık faaliyetlerini düzenlemek, uluslararası bankacılık sisteminin istikrarını korumak adına asgari standartlar getirmektedir.

⁷⁷ Yayla M., Türker Kaya Y. (2005), "Basel II Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci, ARD Araştırma Raporları 2005/3, BDDK, s s. 8.

2.1.1. Basel I Düzenlemelerinin Amacı ve Önemi

1988’de ilan edilen ve 1992’de uygulanmaya başlanan orijinal sermaye uyumlaştırılması, 100’den fazla ülkede banka sermayesi düzenlemelerinin temeli haline almıştır. Basel I düzenlemelerinin amacı 1970’den beri önemli ölçüde düşen bankacılık için yeni faaliyet alanları yaratmaktadır.⁷⁸

Bunun sonucunda dünya bankacılık sistemini tek bir standart ölçüt ile denetleme anlayışının ilk adımı Basel I düzenlemelerinin temeli oluşturulmuştur. Bu düzenleme ile uluslararası alanda faaliyet gösteren bankaların varlıkları ile bulundukları sermaye arasında risk esasına dayalı bir ilişki kurulmaya çalışılmıştır. Bu amaca uygun olarak başkanlığını Bank of England’ın yaptığı komite, Cooke rasyosu olarak adlandırılan Sermaye Yeterliliği Rasyosunu (SYR) ortaya koymuştur.⁷⁹

$$\text{SYR} = \frac{\text{Öz kaynak}}{\text{Risk ağırlıklı varlıklar} + \text{Gayri nakdi krediler}} = \%8$$

Basit bir yaklaşım olan BASEL I’ de varlıklar belirli risk kategorilerine bölünmüş ve riskli varlıklar için % 8 minimum sermaye gereksinimi belirlenmiştir.

Risk ağırlıklı varlıklar ve gayri nakdi krediler tutarı ise, tüm bilanço içi ve bilanço dışı varlıkların dört farklı risk grubuna dağıtılıp, risk ağırlıklarıyla çarpılıp toplanmasıyla bulunur. Ancak, bilanço dışı varlıkların öncelikle kredi riskine dönüştürme ağırlıklarıyla çarpılması, sonra kredi riski ağırlıkları ile çarpılması gereklidir.

Türkiye de 1988 yılından itibaren Basel I standardını kademeli bir geçiş süreciyle uygulamaya koymuştur. 1989 yılı için % 5 ile başlayan SYR, 1990 yılında % 6, 1991 yılında % 7 ve 1992 yılında % 8’e yükseltilmiştir. Basel I Sermaye Standardı, başlangıçta sadece uluslararası faaliyet gösteren bankalar için önerilen bir yaklaşımken, zaman içinde beklenenin çok ötesinde kabul görerek tüm ülkeler ve

⁷⁸ Intrater M. (2004), “Basel II for Non –Basel II Banks”, Bank Accounting & Finance, October-November, 2004, ss. 3.

⁷⁹ Teker S., Bolgün K. E., Akçay M. B., “ Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar 2005, c.3 ss. 42-43.

bankalar için uygulanmaya başlamıştır. Basel I sermaye yeterliliğinin uygulamasından itibaren, bu standart yoğun şekilde eleştirilmeye başlanmıştır. Sermaye yeterliliği hesaplanmasında esas teşkil eden risk ölçütlerinin yeterli olmaması, sadece kredi riskinin tanımlanması, elde tutulan varlıklar ve finansal kurumlar arasında hassas bir risk ayrımı yapmaması, portföy kavramını göz ardı ederek portföy içindeki risklerin netleştirilmesini hesaba katmaması ve elde tutulan varlıkların piyasa değerleri yerine muhasebe değerlerini esas alması, Basel I standardının en önemli eksiklikleri sayılabilir.

Sermaye yeterliliği rasyosu hesaplamasında paydada yer alan risk ağırlıklı varlıklar kalemi banka aktiflerini ve bilanço kalemlerinin % 0, % 10, % 20, % 50 ve % 100 risk ağırlığına sahip 5 ayrı kategoriye alınıp, ağırlandırılarak oluşturulan risk ağırlıklı kalemi oluşturmuştur. Söz konusu risk ağırlıkları aşağıdaki tabloda detaylandırılmıştır.

Tablo – 2.1. Bilanço İçi Aktiflere Verilen Risk Ağırlıkları

<i>Risk Katsayısı</i>	<i>Ağırlandırılacak Bilanço Aktifleri</i>
% 0	<ul style="list-style-type: none">- Nakit değerler- Ulusal para ile merkezi hükümetlere ve merkez bankalarına verilen borçlar- OECD ülkelerinin merkez bankaları ve merkezi hükümetlerine verilen diğer borçlar- OECD ülkelerinin merkezi hükümetleri tarafından garanti edilen teminatlı aktifler
% 20	<ul style="list-style-type: none">- Çok taraflı kalkınma bankalarından olan veya bu bankalar tarafından teminat altına alınmış aktifler- OECD içindeki bankalara ait veya bu bankalar tarafından garanti edilmiş krediler- OECD dışında yer alan bankalara kullanılan vadesi bir yıla kadar olan krediler- OECD içinde olup, merkezi hükümet dışında yer alan kamu teşebbüslerine verilen borçlar- Tahsil edilmekte olan nakit aktifler
% 50	<ul style="list-style-type: none">- İpotek karşılığı kullanılan banka kredileri
% 100	<ul style="list-style-type: none">- Özel sektöre kullanılan banka kredileri- OECD dışındaki bankalara kullanılan vadesi bir yıldan uzun olan banka kredileri- OECD dışındaki ülkelerin merkezi hükümetlerine kullanılan krediler- Mülkiyeti kamuya ait ticari firmalara kullanılan krediler- Tesisler, üretim yapılan yerler, teçhizatlar ve diğer sabit aktifler- Gayrimenkul yatırımları- Diğer bankalar tarafından ihraç edilen sermaye araçları- Tüm diğer varlıklar

Kaynak: BIS, International Convergence on Capital Measurement and Capital Standart, Basel, 1988,s:21.

Kredi riskini baz alarak sermaye yeterliliği hesaplanmasını dikkate alan, 1988 Basel I Uzlaşısı'nda yer alan sermayenin bileşenleri ve sermayeden indirilecek değerler ve bilanço aktiflerine uygulanacak risk ağırlıkları açıklandıktan sonra, 1988 Basel I Uzlaşısı dahilinde hesaplanmış olan risk ağırlıklı sermaye yeterliliği oranının nasıl hesaplanacağı ise ilgili formül Tablo 10'da gösterilmiştir.⁸⁰

⁸⁰ İmişiker S., "Basel II Ve Piyasalarımıza Olası Etkileri Yeterlilik Etüdü," SPK Araştırma Dairesi, Ankara, Kasım 2005, (Çevrimiçi) http://www.spk.gov.tr/yayinlar/kye/2005_SerkanImisiker.pdf, ss.6 (26 Ağustos 2008).

Tablo – 2.2. 1988 Basel I Uzlaşısı’na Göre Sermaye Yeterliliği Oranının Hesaplanması

<u>A. Ana Sermaye (Birinci Kuşak)</u>
Ödenmiş Sermaye
Yedek Akçeler
Kamuya açıklanmış rezervler(dağıtılmamış karlar)
<u>B. Katkı Sermaye (İkinci Kuşak)</u>
İhtiyati rezervler
Yeniden Değerleme
Genel Karşılıklar
Sermaye Benzeri Krediler
<u>C. Sermaye = A + B</u>
<u>D. Sermayeden İndirilen Kalemler</u>
Şerefiye
Finansal İştirakler
<u>E. Sermaye Tabanı = C - D</u>
<u>Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklara</u>
Risk ağırlıklı % 0 olanlar
Risk ağırlıklı % 20 olanlar
Risk ağırlıklı % 50 olanlar
Risk ağırlıklı % 100 olanlar
Minimum Sermaye Yeterliliği Oranı = $E / F = \text{Toplam Sermaye} / \text{Kredi Riski} > \% 8$

Kaynak: Nihal Değirmenci, “Sermaye Yeterliliği Konusundaki Basel Standartları ve Seçilmiş Bazı Ülkelerdeki Uygulamaların Değerlendirilmesi”, TCMB Uzmanlık Tezi, 2003, (Çevrimiçi) <http://tcmb.gov.tr.kutuphanesi/TURKCE/anasayfa.htm> ,s.23.

1988 Basel I Uzlaşısı’nın gelişmiş ülkelerde uygulanması aşamasında, yüksek oranda borçlanma ile ilgili faaliyetler etkin gözetim ve denetime tabi olduğu için bir sorunla karşılaşmamıştır.⁸¹ Ancak kürselleşmenin özelliği nedeniyle dünyanın herhangi bir ülkesindeki finans piyasasında meydana gelen bir istikrarsızlık uluslararası finans piyasalarında da zincirleme olarak istikrarsızlıklara, hatta ekonomik krizlere yol açabilmektedir.

⁸¹ Ataman Erdönmez P., Tülay B., Küresel Krizlere Yeni Yaklaşımlar, TBB Araştırma Grubu, İstanbul, Yıl: 1999, s.10.

2.1.2. Basel Uzlaşısı'na Piyasa Riskinin Eklenmesi

Kredi riskini baz alarak sermaye yeterliliği hesaplanmasına giden bu tasarıya 1996 yılında piyasa riski de dahil edilmiştir.

1988-Basel I

$$\text{Minimum Sermaye Yeterliliği Oranı} = \text{Toplam Sermaye} / \text{Kredi Riski} > \% 8$$

1996 Düzenleme Sonrası Basel I

$$\text{Minimum Sermaye Yeterliliği Oranı} = \text{Toplam Sermaye} / (\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski}) > \% 8$$

BIS 1996 yılında Lyon Zirvesi'nde gelişen piyasalardaki denetim standartlarının belirlenmesi çalışmalarını da yürütmüştür. 1997 yılında ise, birçok ülke temsilcileri ile işbirliği yaparak, bankacılık düzenleme, denetim ve gözetiminin⁸² uluslararası standartları olarak kabul gören "Etkin Bankacılık Gözetimi Ve Denetiminin Temel Prensipleri"ni yayınlamıştır.

2.1.3. Basel I' e Getirilen Eleştiriler

Uluslararası finans dünyası, son 15 yıl içinde kayda değer bir gelişme ve evrim geçirmiştir. Yaşanan bu süreçle bir bankanın mevcut anlaşma kullanılarak hesaplanan sermaye yeterlilik oranının mali duruma ilişkin iyi bir gösterge oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.⁸³ Bu yöntemde varlıkların risk ağırlıklarının belirlenmesi, en iyi olasılıkla ekonomik riskin basit bir ölçümünü sağlamaktadır. Bunun temel nedeni, kredi borçlularının derecelerinin, temerrüt risklerinin ve teminat yapılarının yeterince birbirlerinden ayrılmasını sağlayacak şekilde ayarlama yapılmamış olmasındandır. Sadece kredi riskini sınırlamaya çalışan Basel I, ilk uygulamalarında piyasa risklerini sermaye yeterlilik hesaplamalarında dikkate almamaktaydı.

⁸² **Düzenleme**; spesifik davranış kurallarının konulması anlamına gelmektedir. **Denetim**, finansal kuruluşlara ve bankalara daha genel anlamda nezaret etmektir. **Gözetim**, kurallara uyulup uyulmadığının gözetimini yapmaktadır.

⁸³ Yayla M., Türker Kaya Y., a.g.e., ss. 8.

Örneğin bir finansal kurumca taşınan açık döviz pozisyonları, hazine bonoları ve devlet tahvillerinin piyasa riskleri için sermaye gereksinimi hesaplanmamaktaydı. Varlık oranı riski için sermaye hesaplama yönteminin bankaların portföylerinin risklerini doğru olarak yansıtmadığı ve bu nedenle bankalara riske maruz kalmalarını kontrol etmelerine yeterli seçenek sunmadığı Basel I'e yöneltile ana eleştirilerdir.⁸⁴

Meydana gelen krizler 1988 Basel Raporu'nun yetersizliğini ortaya koymuştur. Çünkü sadece kredi riskini sınırlandırmaya çalışan bu uygulamanın ticari riski ele almada sorunları olduğu ortaya çıkmıştır.⁸⁵

Risk temelli sermaye yaklaşımında kullanılan sermaye kavramı, bir bankanın beklenen ya da beklenmeyen kayıpları karşılama kapasitesini yeterince ifade etmemektedir. Örneğin, kredi karşılıkları konjonktürün iyi olduğu dönemlerde karşılaşılan riskin gerektirdiğinin üstüne çıkmakta, tersine gelişmeler olduğunda da altında kalmaktadır.⁸⁶ Kullanılan risk ölçütü doyurucu değildir. Varlıkların riski değerlendirilirken, kredi riskindeki farklılıklar yeterince göz önüne alınmamıştır. Bunun sonucu olarak bankalar risk temelli sermaye yeterliliği ölçümü yaklaşımında sermaye oranlarını tutturabilmek için çeşitli formüller geliştirmişlerdir.⁸⁷ Örneğin arbitraj işlemiyle finansal pozisyonlarını düşük risk ağırlıklı pozisyonlara kaydırarak mali yapılarını güçlendirmek yerine sistemi aşmaya yönelik çözümler üretmişlerdir.

⁸⁴ Misa T. (2003) "The Macroeconomic Implications of The New Basel Accord" Cesifo Economic Studies, ss. 219.

⁸⁵ Aydın A. (2000), Sermaye Yeterliliği ve VAR (Value at risk), Türkiye Bankalar Birliği Bankacılık ve Araştırma Grubu, ss. 5.

⁸⁶ Giese G. (2003), "Basel II Çerçevesinde İçsel Derecelendirme Sürecine Giriş", Bankacılar Dergisi, Sayı:46, ss.79, Çev: Dr. Melek Acar Boyacıoğlu.

⁸⁷ TBB, Sermaye Yeterliliği Konusunda BIS Tarafından Getirilen Yeni Öneriler ve Değerlendirmesi, ss. 2.

2.2. BASEL II' NİN ORTAYA ÇIKIŞ SÜRECİ

Küresel ekonomi 1980'li yıllarda artan oranlarda deregülasyon sürecine, 1990'lı yıllarda ise makro ölçekli birçok finansal krize maruz kalmıştır.

Zamanla sermaye hareketlerinin yoğunlaşması, bankaların kredi portföylerinin düşen performansı ve sermaye yeterliliğini karşılama ihtiyaçları, bankacılık sektörünün çok karmaşık hale gelmesi, menkul kıymetleştirme, kredi türevleri gibi yeni finansal enstrümanların ortaya çıkması ile birlikte Basel I yetersiz kalmıştır.⁸⁸ Bunların yanı sıra ise, risklere fazla duyarlı olmaması ve daha karmaşık yaklaşımların uluslararası düzeyde faaliyet gösteren bankalar tarafından hâlihazırda kullanılıyor olması dolayısıyla yetersiz kalmış, ancak yeni uzlaşımın (Basel II) ortaya çıkmasına yardımcı olmuştur.

1999 yılında Basel II sermaye yeterliliği düzenlemesi için çalışmalar başlamış ve 2004 yılında yayınlanmıştır. Risk duyarlılığı daha fazla olan yeni düzenlemeye ilgili taraflarca 200'ün üzerinde görüş bildirilmiştir. Bu görüşler doğrultusunda taslakta yapılan değişiklikler sonrasında Ocak 2001'de düzenlemeye ilişkin ikinci taslak kamuoyuna sunulmuştur. Mayıs 2001 sonuna kadar ikinci taslağa ilişkin tekrardan ilgili görüşlerin toplanması ve 2001 yılı sonunda yeni sermaye düzenlemesinin yayımlanarak, 2004 yılında uygulamaya geçilmesi planlanmıştır.

- Temmuz 1988: Halen uygulanmakta olan düzenleme yayımlanmıştır.
- 1992 yılı sonu: Uygulamaya başlanması için verilen son tarih
- Haziran 1999: Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi – Birinci Taslak
- Ocak 2001: Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi – İkinci Taslak
- 31 Mayıs 2001: İkinci taslağa ilişkin görüş bildirmek için son tarih
- 2001 sonu: Yeni düzenlemenin yayımlanması (iptal edildi)
- 2004: Yeni düzenlemenin uygulamaya geçilmesi için öngörülen tarih (iptal edildi)

Yeni belirlenen tarihler:

- 2003 sonu: Yeni düzenlemenin yayımlanması
- 2006 sonu: G 10 ülkelerinde uygulamaya geçilecektir.
- 2007 sonrası: G 10 dışındaki ülkelerde uygulamaya geçilecektir.

⁸⁸ Aktürk A. Şenol H. (2009), “KOBİ’ler Açısından Basel II Uzlaşımının Kredi Piyasasına Etkileri ve Alternatif Finansman Yöntemleri, SDÜ Vizyoner E Dergisi, Cilt I, Sayı I, ss. 105.

Ancak uluslararası alanda konuyla ilgili yoğun tartışmalar gündeme gelmiş ve hâlihazırda da sürmektedir. Son olarak komite 2003 yılı sonuna kadar düzenlemeye son halini vermeyi ve 2006 yılı sonuna kadar ülkelerin uygulamaya geçmek için hazır olmasını planlamaktadır. Komite üç yıllık bir geçiş döneminin yeterli olacağı görüşünde olmakla birlikte, uluslararası alandaki tartışmalardan birisi de geçiş dönemi için bazı ülkelerde daha uzun bir zamana ihtiyaç duyulacağı konusudur. Diğer yandan düzenlemenin içeriği ve bankacılık sistemleri üzerindeki olası etkileri konusunda da farklı değerlendirmeler yapılmaktadır. Ülkemizde ise 2011 yılında uygulanmaya konulması beklenmektedir.

2.3. BASEL II DÜZENLEMELERİNE NEDEN OLAN FAKTÖRLER

Bankaların krizlere ve finansal kırıngılığa karşı duyarlılıklarını artırmak ve finansal istikrarı sağlamak amacıyla Basel I düzenlemelerinin getirmiş olduğu kurallar başlangıç aşamasında sorun yaratmamakla birlikte, uygulanan sermaye standardı çeşitli nedenlerden dolayı risk ölçümünde yetersiz kalmış ve özellikle büyük bankaların kredi riskinin duyarlılığının ölçülmesinde daha farklı sermaye analizlerine gereksinim duyulmuştur.⁸⁹

Kredi riski ve piyasa riskini ölçmede kullanılan mevcut yöntemlerin bankacılık risklerini ölçmede yetersiz kalması, finansal piyasalardaki fiyat dalgalanmalarını yeterince dikkate almaması, bankaların portföy oluşturma davranışlarındaki farklılıkları gözetememesi gibi nedenlerle söz konusu standardın yeniden ele alınarak kapsamının genişletilmesi ve daha hassas risk ölçüm ve yöntemlerine yer verecek şekilde yapılanmasını gerektirmiştir.⁹⁰ Bununla birlikte, teknolojiye ve finansal piyasalarda sürekli gelişmeler yaşanması, bankaların gerçekte operasyonel riskleri de üstlenmelerine rağmen mevcut düzenlemenin banka sermayesinin sadece piyasa ve kredi riskleri ile ilişkilendirmiş olması, kredi riskini hesaplamakta tek bir oranın kullanılması ve farklı faaliyetlerde bulunan tüm bankaların aynı yöntemlere tabi tutulması, temel kredi kriteri olarak OECD üyeliğinin esas alınması gibi nedenler bankacılık sektöründe rekabet eşitliğini ortadan kaldırmıştır.⁹¹

⁸⁹ Smith C. D., “Basel II and Basel I, a New Capital Rules on Track, but Still a Long Trip Ahead”, Bank Accounting and Finance, December 2005 – January 2006, s.27.

⁹⁰ Teker S., Bolgün K. E., Akçay M. B., a.g.e., ss. 45.

⁹¹ Sezer H. ve diğerleri (Basel II ve KOBİ’ler Çalışma Grubu) (2006), “Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri”, Bankacılar Dergisi, Sayı 58, ss. 5.

Bunun sonucunda 1999 yılından itibaren önceki düzenlemeler revize edilerek Basel II oluşturulmaya başlanmış ve 2004 yılında bu düzenlemelerin son hali uygulamaya konulmuştur.

Basel II düzenlemelerinin ortaya çıkışında etkili olan temel faktörler ise bankacılık krizleri ve finansal krizlerdir.

2.3.1. Bankacılık Krizleri

20. yüzyılda farklı makroekonomik rejimler uygulayan yüzden fazla ülke çeşitli boyutlarda bankacılık krizleriyle karşılaşmıştır. Bu krizlerden özellikle 20 – 25 yıllık dönem içinde yaşanan krizlerin nedenleri arasında liberalleşme politikaları sonrasında artan kredi kullandırım oranları ve varlık fiyatlarındaki yükselişleri gösterilmektedir. Örneğin Norveç'te banka kredilerinin nominal GSYİH' ya oranları 1984 yılında % 40 iken, 1988 yılında % 68'e yükselmiş ve bu yükselişi varlık fiyatlarındaki anormal artışlar izlemiştir. Bu durum problemlili kredilerin artmasına neden olmuş ve bankaların mali yapılarını olumsuz etkilemiştir. Yaşanan gelişmeler sonucunda Norveç ekonomisinde % 7 daralma gözlemlenmiştir. Aynı şekilde İsveç'te 1980'li yıllar boyunca gözlenen kredi artışı, gayrimenkul fiyatlarının önemli ölçüde artmasına neden olmuştur. 1991 yılında pek çok bankanın aşırı değerlenmiş varlıklara dayalı olarak kredi kullandırmaları sonucunda çeşitli sorunlar yaşanmış ve Norveç ekonomisinde olduğu gibi İsveç ekonomisinde de daralmalar meydana gelmiştir. Benzer krizler Japonya ve daha birçok OECD ülkesinde yaşanmıştır.⁹²

Finansal piyasalardaki faiz oranları ve döviz kurundaki dalgalanmalar, çok sayıda finansal kuruluşun iflasına neden olmuştur. Aşağıdaki tabloda çeşitli ülkelerde yaşanan bankacılık krizleri ve bu krizlerin ekonomiye olan maliyetleri gösterilmiştir.⁹³

⁹² Tuncer E. (2006), “Basel II Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Bir Lüks mü?”, Active, Mayıs – Haziran, ss. 1.

⁹³ Çolak Ö. F., Ardor H. N., Tuncay M. (2001), “Finansal Kriz ve Bankalar: Türkiye’de 2000 ve 2001 Krizleri Örneği”, Yeni Türkiye, Ekonomik Kriz Özel Sayısı, Cilt 1, Sayı 41, ss.704.

Tablo – 2.3. Bazı Bankacılık Krizleri ve Ekonomiye Olan Maliyetleri

ÜLKELER	BANKACILIK KRİZİNİN TARİHLERİ	KRİZİN ÜLKEYE MALİYETİ (*)	BATIK KREDİLERİN ORANI (**)
ABD	1964 – 1991	5 – 7	4
ARJANTİN	1980 – 1982 – 1985	13 – 55	9 – 30
BREZİLYA	1994 – 1996	4 – 10	9
ENDONEZYA	1994	2	-
FİLİPİNLER	1981 – 1987	3 – 4	-
FİNLANDİYA	1991 – 1993	8 – 10	9
İSPANYA	1977 – 1985	15 – 17	-
İSVEÇ	1991 – 1993	4 – 5	11
JAPONYA	1990'lar	3	10
MALEZYA	1985 – 1988	5	33
MEKSİKA	1994 – 1995	12 – 15	11
NORVEÇ	1988 – 1992	4	9
SRI LANKA	1989 – 1993	9	35
ŞİLİ	1981 – 1985	19 – 41	16
TÜRKİYE	1982 – 1985 – 1994 – 1999 – 2000 – 2001–2009	3 – 10 – 15 – 20	-

Kaynak: Çolak Ö. F., Ardor H. N., Tuncay M., a.g.e., ss. 705.

(*) Finansal sistemde yaşanan krizin yol açtığı mali kayıpların GSMH' ya % olarak oranı

(**) Batık kredilerin toplam kredilere % olarak oranı

2.3.2. Finansal Krizler

Bankacılık krizleri ile birlikte, uluslararası piyasalarda yaşanan gelişmeler, bu piyasalarda ortaya çıkan alternatif yatırım araçları, türev piyasalarda ortaya çıkan yenilikler, bilgi ve iletişim teknolojisindeki ilerlemeler, sermayenin bir ülkeden başka bir ülkeye gerek kısa gerekse uzun vadeli olarak serbestçe dolaşımı nedeniyle bir ülkede ortaya çıkan finansal krizin, Asya krizinde olduğu gibi öncelikle bölgesel sonrasında da global bir krize dönüşmesi gibi faktörler uluslar arası finansal sistemde denetim yapısının güçlendirilmesi gereğini ortaya çıkarmış ve risk yönetiminin önemini arttırmıştır.⁹⁴ Bununla birlikte Basel II düzenlemelerinin gelişiminde 1997 yılında Asya ülkelerinde yaşanan finansal kriz etkili olmuştur.

1990'lı yıllarda Asya ülkeleri, uluslararası sermaye akımlarından önemli miktarlarda yararlanmışır. 1994 yılından, kriz ortaya çıkıncaya kadarki dönemde gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda uluslararası sermaye akımlarının GSMH içerisindeki payı önemli ölçülerde artış göstermiştir.⁹⁵

Borçlardaki bu artışla birlikte, türev ürünlerin çok gelişmiş olmasına rağmen, korunmamış kur ve faiz oranları da Asya krizinin ortaya çıkmasında etkili olan diğer faktörlerdir. Belirtilen ülkelerdeki faiz oranının yüksekliği, finans sektörü dışında faaliyet gösteren şirketlerin de önemli ölçülerde yabancı para üzerinden borçlanmalarını arttırmıştır.

Şirketlerin yurt dışı borçlanmalarından kaynaklanan kur risklerini, türev piyasalarda maliyetlerin yüksekliği nedeniyle korumayı ihmal etmeleri krizin boyutlarını daha da arttırmıştır.⁹⁶ Asya krizi, bu krizin yaşandığı ülkelerde kendisini başlangıçta mali sektörde hissettiren ve daha sona ekonominin diğer sektörlerine sıçrayan bir kriz özelliğine sahiptir. Mali piyasalarda yaşanan kriz bölge ekonomilerinde hem döviz kurlarında hem de borsalarda dalgalanmalara neden olmuştur.⁹⁷ Bu dalgalanmaların boyutu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

⁹⁴ Tuncer E., a.g.e., ss. 2.

⁹⁵ Başar M., Coşkun M. (2001), "Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Krizlere Yol Açan Faktörler" (Asya Krizleri ve Türkiye'ye İlişkin Bir Değerlendirme), Anadolu Üniversitesi, İİBF Dergisi, Cilt: XVII Sayı: 1, Eskişehir, ss. 120.

⁹⁶ Stern E., Checki J.T., "Financial Crises in the Emerging Markets: The Roles of the Public and Private Sectors", Federal Reserve Bank of New York Current Issues in Economics and Finance, Volume 6, No: 13, November 2000, ss. 2 – 3.

⁹⁷ ALP A. (2001), "Bankacılık Krizleri ve Krize Karşı Politika Önerileri", Yeni Türkiye, Ekonomik Kriz Özel Sayısı, Cilt: 1, Sayı: 41, ss. 683.

Tablo – 2.4. Ülkelerdeki Devalüasyon ve Borsa Endeksi Değişim Oranları

Ülkeler	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Tayland	- 48,7	- 29,3	24,7	3,7	- 36,0	- 26,7
Malezya	- 35,0	- 44,8	2,1	- 2,4	- 33,6	- 46,2
Endonezya	- 44,4	- 44,6	- 53,0	8,2	- 73,8	- 40,0
Filipinler	- 33,9	- 33,5	1,3	18,2	- 33,0	- 21,3
Hong Kong	0,0	- 29,4	0,0	- 6,2	0,0	- 33,8
Güney Kore	-44,7	-49,5	21,9	-0,9	-36,2	-50,0
Tayvan	-14,8	-9,3	1,2	0,3	-13,8	-9,1
Singapur	-15,0	-23,0	4,0	-7,1	-11,6	-28,5

Kaynak: <http://ie.com/publications/wp/96-2tabs.cfm#table1>

- I. 30.06.1997 – 31.12.1997 Devalüasyon Oranı
- II. 30.06.1997 – 31.12.1997 Borsa Endeksi Değişim Oranı
- III. 01.01.1998 – 05.06.1998 Devalüasyon Oranı
- IV. 01.01.1998 – 05.06.1998 Borsa Endeksi Değişim Oranı
- V. 30.06.1997 – 08.05.1998 Devalüasyon Oranı
- VI. 30.06.1997 – 08.05.1998 Borsa Endeksi Değişim Oranı

Tayland'da 1997 yılında başlayan para krizi çok kısa bir süre içerisinde komşu ülkelere yayılmaya başlamıştır. Endonezya, Malezya ve Filipinler krizden doğrudan etkilenirken, Singapur, Tayvan ve Hong Kong daha az etkilenmiştir. Bu ülkelerin ekonomik ve endüstriyel yapıları, farklı şekillerde gelişme göstermekle birlikte, finansal piyasalardaki karmaşa belirtilen ülkelerde hızla yayılmıştır. Bu yayılım adı geçen ülkelerin paralarının piyasalarda birbirini etkileme özelliğine bağlanabilir. Asya ekonomilerinde meydana gelen kriz ve bu ülkelerde yaşanan karmaşa, bazı büyük Japon finans kurumlarının batışı ile aynı zamana gelmiştir. Bu gelişmeler, Japon ekonomisinin de resesyona girmesine yol açmıştır. Asya krizinin Japon ekonomisine olumsuz etkisi, OECD'ye göre, 1998 rakamlarıyla Japonya GSMH' nin % 1,3'ü, IMF'ye göre ise GSMH' nin % 0,75'i kadardır.⁹⁸

⁹⁸ Başar M., Coşkun M., a.g.e., ss. 126.

Gelişmekte olan ülkelerde yaşanan krizler sonrasında IMF'nin uluslararası finansal sistemdeki rolü başta olmak üzere liberalleşme politikalarının getirdiği riskler, bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ve etkileri, spekülâtörlerin baskıları, sermaye hareketlerinin istikrar bozucu etkileri gibi konular yoğun olarak tartışılmıştır. Bu çerçevede özellikle IMF'nin rolü sorgulanmış ve uluslar arası finansal sistemin yeniden yapılandırılması gündeme gelmiştir. Dünya Bankası, IMF, BIS gibi uluslararası kuruluşlar bu konuda öneriler getirmeye çalışmışlardır.⁹⁹ Basel düzenlemelerinin de bu çerçevede yeniden ele alınması gündeme gelmiştir.

ABD'de 2007 yılında riskli konut kredilerinin geri ödemelerinde sorunların ortaya çıkmasıyla, konut ipotek senetlerinden oluşmuş mali varlıklara ve türev ürünlere yatırım yapan tüm banka ve şirketlerin mali yapılarını sarsan, 2008 yılının Eylül ayında ABD'li önemli yatırım bankası Lehman Brothers'ın iflasının şok etkisi ile mali sistemin kilitlenmesine yol açarak tüm dünyaya yayılan küresel kriz, olumsuz etkilerini bu tarihten itibaren Türkiye'de de göstermeye başlamıştır.¹⁰⁰

Küresel kriz Türkiye'de olumsuz etkisini öncelikle finans piyasaları ve sermaye hareketleri üzerinde göstermiş, izleyen aylarda sorun reel sektörü ve iç piyasayı da etkilemeye başlamış, 2008 sonu itibariyle tüm ekonomiyi etkisi altına almıştır.

2009 krizinin Türkiye'ye yansımaları ise şu şekildedir;¹⁰¹

- Para ve sermaye piyasalarında volatilitenin artması
- Yabancı sermaye girişlerinde yavaşlama
- Kısa vadeli yabancı fonlarda dışa kaçış
- Fon akımlarının azalması sonucu bankaların uzun vadeli ve ucuz kaynak teminin sınırlanması
- Bankaların kredi açma koşullarını sıkılaştırması, kredi vermede daha ihtiyatlı ve seçici davranmaya başlaması sonucu reel sektörde kredi akışında yavaşlama
- Kredi temininde güçlük yaşayan reel sektörün finansmanı dış kaynakla karşılanması planlanan yüksek tutarlı kimi yatırım projelerini ertelemeye başlaması
- İç ve dış talepteki düşüşe bağlı olarak yatırım harcamalarının azalması

⁹⁹ Günal M. (2001), "Krizler, IMF'nin Rolü ve Türkiye", Yeni Türkiye, Ekonomik Kriz Özel Sayısı, Cilt 2, Sayı 42, ss. 1030.

¹⁰⁰ Elele O. (2009), "Küresel Kriz ve Türkiye" Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği, Graphis Matbaa, Yayın No: 44, İstanbul, ss. 6.

¹⁰¹ Elele O., a.g.e., ss. 16.

- Dış talepte azalma sonucu ihracatın düşmesi
- Tüketici beklentilerinin olumsuz yönde değişmesi sonucu iç talepte azalma
- İç ve dış talepte azalmaya bağlı olarak ekonomide durgunluk ve daralma
- Kapasite kullanım oranlarının düşmesi
- İstihdam seviyesinin azalması
- İşsizliğin artması olarak sıralanabilir.

2.4. BASEL II DÜZENLEMELERİNİN YAPISI

Basel II düzenlemelerinin Basel I düzenlemelerinden farkı, kantitatif gereksinimleri basit olarak yeniden şekillendirmesidir. Yeni düzenlemenin temel amaçları, sermaye gereksinimlerini riske daha duyarlı hale getirmektir.¹⁰² Aslında yeni düzenleme bankacılık sektörü için önemli değişiklikler içermektedir. Bu değişiklikler, risk yönetimi, kredi fiyatlandırması, bilanço yönetimi, rekabetçi pozisyonlar ve olası bankacılık birleşmeleri şeklinde özetlenebilmektedir.¹⁰³ Yeni sermaye yeterliliği çerçevesinin (Basel II) ilk taslağı Basel Bankacılık Denetleme Komitesi tarafından Haziran 1999'da yayınlandı. Basel Komitesi üyeleri Basel II'nin genel uygulama tarihi olarak 2006'nın sonu olarak anlaşmaya varmışlardı. Bu, 2006 sermaye yeterliliği anlaşmasının 1998 anlaşmasına dayalı olacağı anlamına gelmektedir.¹⁰⁴

Basel Komitesinin sermaye ölçümü ve sermaye standartlarının uluslararası düzeyde yakınlaştırılmasını hedef alan 1988 tarihli düzenlemeyi gözden geçirme çalışmasının temel amacı, "Bir taraftan sermaye yeterliliği mevzuatının etkin bankalar arasında önemli bir rekabet eşitsizliği kaynağı olmamasını sağlamadaki tutarlılığı sürdürürken, diğer taraftan da uluslar arası bankacılık sisteminin istikrarını ve sağlamlığını güçlendiren bir düzenleme oluşturmaktır." şeklinde belirtilmektedir.¹⁰⁵

¹⁰² Majnoni G., POWEL A., "Reforming Bank Capital Requirements: Implications of Basel II for Latin American Countries", *ECONOMIA*, Spring 205, ss. 106.

¹⁰³ Intrater M., a.g.e., ss. 3.

¹⁰⁴ Chorafas D. N., "Economic Allocation with Basel II, Cost Benefit and Implementation Procedures" Butterworth Heinemann, Amsterdam Boston, 2004, ss. 3.

¹⁰⁵ Basel Bankacılık Denetim Komitesi, Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslar arası Düzeyde Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı), Bank of International Settlements, Switzerland, Haziran 2004, ss. 13.

Ayrıca yeni düzenleme uluslar arası sisteme şu katkıları sağlamayı da amaçlamaktadır:¹⁰⁶

- Finansal sistemin sağlamlığı ve güvenilirliğinin gelişmesine yardımcı olmayı sürdürmek,
- Rekabet eşitliğinin sürdürülmesine katkıda bulunmak,
- Risklerin belirlenmesinde çok yönlü yaklaşımları benimsemek,
- Uluslar arası faaliyet gösteren bankalara odaklanılmakla beraber yeni düzenlemenin getirmiş olduğu kuralların risk seviyesine sahip bankalara uygulanmasını uygun hale getirmek,¹⁰⁷
- Risk yönetimine daha fazla önem vermek ve bankaların risk değerlendirme kapasitelerinde devam eden gelişmeleri cesaretlendirmek.¹⁰⁸

Basel Komitesi, gözden geçirilen bu düzenlemenin bankacılık sektörünün daha güçlü risk yönetimi uygulamalarını benimsemesini sağlayacağını düşünmekte ve bunu yeni düzenlemenin en büyük yararlarından biri olarak görmektedir. Basel II düzenlemelerine göre yeniden ele alınan genişletilmiş SYR şu şekilde hesaplanacaktır.

$$\text{Sermaye Yeterliliği} = \frac{\text{Öz kaynak}}{\text{Kredi Riski + Piyasa Riski + Operasyonel Risk}}$$

Rasyosu (SYR)

Basel II, 1988'deki Basel I düzenlemesine göre teknik açıdan çok daha karmaşıktır. Bu yeni çerçeve üç yapısal blok üzerine kurulmuştur. Bunlar;¹⁰⁹

- Birinci yapısal blok, asgari sermaye ihtiyacı
- İkinci yapısal blok, denetimsel inceleme süreci
- Üçüncü yapısal blok, piyasa disiplini.

¹⁰⁶ Hall J. B. M., "Basel II: Panacea or a missed opportunity?", Journal of Banking Regulation, Vol. 7, No: 1 – 2, 2006, ss. 109.

¹⁰⁷ Chorafas D.N. "Rating Managements Effectiveness : Case Studies in Telecommunications" Palgrave Macmillan, Boston, 2004, ss. 245.

¹⁰⁸ Atiker M., Basel I ve Basel II, Konya Ticaret Odası, Etüt Araştırma Servisi, 2005 – 41 / 08 Bilgi Raporu, 04 Temmuz 2005, ss. 1 – 2.

¹⁰⁹ Aktürk A. Şenol H., a.g.e., ss. 106.

Basel II düzenlemesinin genel yapısı, birinci yapısal blokta belirtilen asgari sermaye yükümlülüklerinin risk ağırlıklarına bağlı olarak hesaplanmasının, bankacılık sisteminin güven ve sağlamlığının temin edilmesi açısından tek başına yeterli olmayacağını öngörmektedir. Bu çerçevede güçlü bir denetim otoritesinin varlığı, etkin bir denetim ve erken müdahale ile piyasa disiplininin daha rahat sağlanacağı belirtilmekte ve bu üç yapısal blok birbirinin tamamlayıcısı olarak görülmektedir. Diğer bir deyişle, Basel II düzenlemeleri, asgari sermaye gereksinimi ile ilgili birkaç yeni ayırım tanımlamaktadır; kantitatif gereksinimler, hükümetlerin bankaların yükümlülüklerini nasıl denetleyeceği ile ilgili konular (denetim otoritesi) ve bankaların piyasanın elindeki varlıkların risklerine ne gözle bakacağı yani piyasa disiplini. Bu düzenlemenin odaklandığı birinci reform, Basel I düzenlemesinde kullanılan kredi riskinin daha geniş bir kapsamda ele alınarak ölçülebilirliğini arttırmaktır. Basel I düzenlemesindeki risk ağırlıklı varlıklar ile gayri nakdi kredilerin kullanılması yaklaşımı sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında yetersiz kalmış ve sonuçta varlığa dayalı risklerin değerlendirilmesi ve bunlara ilişkin yapılan düzenlemeler konusunda sıkıntıya düşen bankaların faaliyetlerini ve bilançolarını yeni bir yaklaşımla düzenlemeleri gündeme gelmiştir.¹¹⁰ Aşağıdaki şekilde ise Basel II uygulamalarında üç temel yapısal blok gösterilmektedir.

¹¹⁰ Valencia F., Basel II and Business Cycles, 10 April 2006, s. 3 – 4, http://www.biu.ac.il/soc/amcb/papers-2006/valencia_2006.pdf (Erişim Tarihi: 17.12.2008).

Şekil 2.1. Basel II’de Üç Yapısal Blok

Kaynak: Deloitte, “Basel II Gereksinimlerinde Neredeyiz?”, 22 Ocak 2004.

Basel I ile karşılaştırıldığında oldukça kapsamlı bir düzenleme olan ve Şekil 2.1’de belirtilen Basel II Standartları, Temel Yapısal Bloklar başlıkları altında detaylandırılmıştır.

2.4.1. I. Yapısal Blok: Asgari Sermaye Yeterliliği

Basel II standartlarının uygulama kapsamını oluşturan üç yapısal bloktan ilki, asgari sermaye yeterliliğidir. Asgari sermaye yeterliliği ile bankaların maruz kaldıkları piyasa, kredi ve operasyonel riskleri için gerekli olan minimum sermaye tutarının hesaplanması amaçlanmaktadır.

Basel II düzenlemelerinin birinci dayanağı olan asgari sermaye gereksinimi, kredi riski, operasyonel risk ve piyasa riskinin toplamı olarak hesaplanmaktadır.¹¹¹ Basel II ile birlikte gelen yeni uygulamada risk ağırlıklı kalemlerde değişiklik yapılmıştır. Operasyonel risk, Basel II uygulaması ile yeni eklenmiş, kredi riski hesaplama mantığı ise büyük ölçüde değişmiş ve daha detaylı tanımlanmıştır. Piyasa riskinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.¹¹²

Basel I

$$\text{Minimum Sermaye Yeterliliği Oranı} = \text{Toplam Sermaye} / (\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski}) > \% 8$$

Basel II

$$\text{Minimum Sermaye Yeterliliği Oranı} = \text{Toplam Sermaye} / (\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk}) > \% 8$$

Basel II’de kredi riski ve operasyonel riskin ölçümünde standart yaklaşım, içsel derecelendirmeye dayalı temel ve geliştirilmiş yaklaşım olmak üzere üç yaklaşım sunmuştur. Bankaların bu yaklaşımlar arasında seçim yaparak risklerini ve sermaye yeterliliklerini hesaplama gibi esnekliklerinin olması Basel II’ nin en dikkat çekici noktalarından biridir.¹¹³

Basel II’de, risk ağırlıklı aktifler içerisinde yer alan, kredi riskinin ölçülmesine yönelik yeni ölçüm yöntemleri geliştirilmiş, piyasa riskleri karşılığında tutulması gereken sermayenin ölçülmesine ilişkin yöntem kısmen değişmiştir. Basel II’nin getirdiği en önemli yenilik, operasyonel riskin de asgari sermaye yükümlülüğünün hesaplanmasına dâhil edilmesi olmuştur.¹¹⁴ Buna göre faaliyet riskinin ortalama toplam sermaye yeterliliğinin yaklaşık % 20’sini oluşturması öngörülmüştür.¹¹⁵

Büyük ve karmaşık yapıdaki bankaların operasyonel risklerinin ölçülmesi, hem ara hem de ileri yaklaşımları uygulamak için gerekli koşulları karşılamaları beklenmektedir. Aksi takdirde sermaye gerekleri önemli ölçüde artacaktır.

¹¹¹ Basel Bankacılık Denetim Komitesi, a.g.e., ss. 26.

¹¹² İmişiker S., a.g.e., ss. 13.

¹¹³ Akyel D., Basel II ile İlgili Son Gelişmeler, Garanti Dergisi, Eylül 2004, ss. 2, www.garanti.com.tr, (Erişim Tarihi: 12.07.2009).

¹¹⁴ Savaş M., Basel II Uygulamasının KOBİ’lere Etkileri” <http://www.kobiefor.com.tr> (Erişim Tarihi: 18.10. 2008).

¹¹⁵ Boyacıoğlu M. A. (2002), “Operasyonel Risk ve Yönetimi”, Bankacılar Dergisi, sayı 43, ss. 52.

Banka yönetim kurulu ve üst yönetimi dâhil operasyonel risk yönetim sistemlerinden sorumlu olacak ve söz konusu sistemler denetim otoritesinin incelemesine tabi olacaktır.

Bir projenin kredilendirilmesinde Basel I kriterleri üç kavramı dikkate almakta ve bunlara göre kredi talebinin değerlendirilmesini öngörmektedir. Buna göre, bir bankanın kredi vermesinde dikkate alınacak kavramlar öz kaynak, kredi riski ve piyasa riskidir. Kredi talebinin olumlu cevaplandırılabilmesi için öz kaynakların kredi riski ile piyasa riski toplamına bölünmesi sonucunda ortaya çıkan değer, bankanın sermayesinin % 8'ine eşit veya büyük olması gerekmektedir, aksi durumda banka tarafından kredi talebi reddedilmektedir.¹¹⁶

Basel II kriterleri ise üç kavrama ilave olarak dördüncü bir kavrama yer vermekte ve operasyonel riski ilave etmektedir. Böylelikle kredi tahsisi sırasında banka veya kredi kuruluşları daha dikkatli davranmak ve kendi sermaye yapılarını da güçlendirmek zorunda kalmaktadırlar.

2.4.2. II. Yapısal Blok: Denetimsel İnceleme Süreci

Basel Komitesi gözetim prosedürlerine yönelik çeşitli yenilikler getirmiştir. Bunların temel amacı; bankaların yükledikleri riskleri karşılayacak düzeyde sermaye taşımalarını sağlamak ve kendi risklerini izleme ve yönetme konusunda daha gelişmiş teknikleri geliştirip kullanmaları yönünde teşvik edilmelerini temin etmektedir. Düzenleme, sermayenin uygun olmayan risk kontrol mekanizmaları için bir ikame olmadığını, dâhili limitlerin uygulamaya sokulması, karşılık seviyelerinin yükseltilmesi ve iç kontrollerin arttırılması gibi yöntemlerle risk yönetiminin güçlendirilmesinin şart olduğunu özellikle vurgulamaktadır. Komite, yerel gözetim ve denetim otoritelerinin, bankaların kendi sermaye ihtiyaçlarını ne ölçüde değerlendirebildiklerine yönelik incelemeler yapmalarını ve uygun gördükleri durumlarda müdahale etmelerini beklemektedir.¹¹⁷

¹¹⁶ Aktürk A. Şenol H., a.g.e., ss. 106.

¹¹⁷ Aktürk A. Şenol H., a.g.e., ss. 107.

Sermaye yeterliliğinin denetimi ile ilgili olarak başlıca dört düzenleme getirilmiştir;¹¹⁸

- Bankaların, risk profilleri ile ilişkili bütünleşik bir sermaye yeterliliği değerlendirme süreci ile sermaye seviyelerinin korunmasına yönelik stratejilerinin olması: Bankalar belirlenen içsel sermaye hedeflerinin sağlam temellere ve gerekçelere dayandığı ve bu hedeflerin kapsamlı risk profilleri ve mevcut faaliyet çevreleri ile tutarlı olduğunu kanıtlamalıdır. Banka yönetimi sermaye yeterliliğinin değerlendirilmesi esnasında bankanın faaliyette bulunduğu ekonomik konjonktür konusunda dikkatli olmalıdır.
- Denetim otoriteleri, bankaların kendi içsel sermaye yeterliliği değerlendirmeleri ve stratejileri ile birlikte yasal sermaye yeterliliğini izleme ve sağlama kabiliyetlerini de incelemeli ve değerlendirmelidir.
- Denetim otoriteleri, bankaların asgari yasal sermaye yükümlülüğünün üzerinde sermaye ile faaliyette bulunmalarını istemeli ve asgari yükümlülüğün üzerinde sermaye bulundurmalarını sağlayacak güce sahip olmalıdır.
- Denetim otoriteleri, bankaların risk profiline göre belirlenen sermayelerinin asgari seviyenin altına düşmesini engellemek için erken müdahalede bulunabilmelidir. Sermayenin korunmadığında veya tekrar yerine konulamadığında bankadan hızlı düzeltici tedbirlerin alınmasını istemelidir.

2.4.3. III. Yapısal Blok: Piyasa Disiplini

Piyasa disiplini birinci ve ikinci yapısal blokları tamamlayıcıdır. Yeni düzenlemenin son ayağını oluşturan piyasa disiplini, bankaların daha şeffaf olması esasına dayanmakta ve bilgi açıklama standartlarını teşvik ederek, bankaların yeterli sermaye tutmasında piyasa katılımcılarının rolünü arttırmaktır. Bu uygulama ile bankalar daha kapsamlı kamuoyu bilgilendirmesi yapmak durumunda kalacaktır.

¹¹⁸ Akbulut R. “Basel II Standartlarının KOBİ’ler üzerindeki Muhtemel Etkileri : Şanlıurfa Örneği” Türkiye İş Bankası Yayınları, Yıl:2008, ss.:107.

Şeffaflığın sağlanmasındaki temel yaklaşımlar şöyle sıralanmaktadır;¹¹⁹

- Kamuoyu bilgilendirmelerinin artırılması için gerekli mekanizmaların geliştirilmesi.
- Güvenilir ve nitelikli bilginin sağlanması için muhasebe uygulamalarının iyileştirilmesi.
- Kamuoyu bilgilendirmelerine karşın oluşabilecek ahlaki çöküş sorunlarını sınırlandırmak için gerekli tedbirlerin alınması.
- Finansal piyasalara ilişkin bilgi ve teşvik problemlerinin belirlenmesine yönelik düzenleyici politika ve rejimlerin oluşturulması.

Basel Komitesi, bankacılık sistemindeki sağlamlığı ve istikrarı güçlendirmek için etkin bir piyasa disiplininin önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu sebeple, sermaye yapısı, risk üstlenimi ve sermaye yeterliliği hususunda bankaların şeffaflığın sağlanmasıdır.¹²⁰ Aşağıdaki tabloda ise Basel II kapsamında yapılan risk ölçüm yaklaşımları görülmektedir.

Tablo – 2.5. Basel II’deki Risk Ölçümündeki Yaklaşımlar

Kredi Riski	Piyasa Riski*	Operasyonel Risk
Standart Yöntem	Standart Yöntem	Temel Gösterge
Temel İçsel Derecelendirme Yöntemi		Standart Yöntem
Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yöntemi	İçsel Model (VAR)	İçsel Ölçüm Yöntemleri

Basel II’de piyasa riskine ilişkin değişiklik yapılmamıştır.

Kaynak: TBB, Sermaye Yeterliliği Konusunda BIS Tarafından Getirilen Yeni Öneriler ve Değerlendirmesi, s.6.

¹¹⁹ Üçüncü Yapısal Blok (Piller 3) : Piyasa Disiplini, 09.12.2008.

¹²⁰ TBB, a.g.e., ss. 5.

Tablo 2.5’te de görüldüğü üzere, Basel II ile birlikte, riskin ölçümü iki ana unsura dayanmaktadır; Kredi kullananın (firmanın) risk seviyesi ve kredi işleminin risk seviyesi. Kredi kullananın riski, firmanın finansal verileri (bilanço, gelir tablosu v.b.) ile niteliksel faktörlerinin (yönetici ve ortaklarının geçmişi, yönetim ve organizasyon yapısı, ürün hizmet gelişimi, pazar payı vb.) değerlendirilmesi sonucu tespit edilen “firma derecelendirme notu” ile ifade edilmektedir. Kredi işleminin riski ise, işlemin türü, teminat, vade, para birimi gibi unsurlar ile değerlendirilmektedir. Yeni sermaye yeterliliği çerçevesi operasyonel risk için sermaye rezervinin olmasını gerektirir.¹²¹

2.5. TÜRKİYE’DE KOBİ’LERİN BASEL II’YE UYUM SÜRECİ

Şirketler için değerlendirme kriterleri belirlenirken, organizasyon yapısı, mali durumu, sektördeki diğer şirketlerle rekabet durumu, üretim kapasitesi, dağıtım sistemi ve pazarlama ağı gibi durumlar göz önünde tutulmaktadır. Finansman sıkıntısı ve zayıf öz sermaye yapısı sürekli borçlanma maliyetlerini artırmaktadır. Bankalar, iyi yönetilen, nitelikli eleman çalıştıran, kurumsallaşmayı sağlayan KOBİ’lere daha avantajlı kredi ve finansman imkânları sunacaklardır. Basel II’nin KOBİ’lere getirdiği yeniliklerden biri de şeffaflıktır. Sağlıklı bir derecelendirme yapılabilmesi için finansal ve niteliksel tüm bilgilerin bankalara ve gerekirse bağımsız derecelendirme kuruluşlarına zamanında sunulması gerekmektedir. Basel II ile birlikte bankaların risk ölçümleri nedeniyle, KOBİ’ler her bankadan kredi fiyatını almak zorunda kalacaktır.¹²² Finansal aracılık teorisi, banka ile firma arasındaki borç sözleşmesi görüşmelerinde doğru bilginin önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Fakat küçük firmaların genellikle bankalara güvenilir ve sabit bir bilgi vermesi pek mümkün olmamaktadır.¹²³

¹²¹ Chorafas D. N., “Operational Risk Control with Basel II Basic Principles and Capital Requirements” Elsevier Butterworth – Heinemann, Amsterdam, Boston, 2004, ss. 118.

¹²² Tekirdağ Ticaret ve Sanayi Odası, KOBİ’ler Basel II’ye Hazır Değil, 23.08.2008, www.tekirdagtso.org.tr (Erişim tarihi: 25.05.2009).

¹²³ Johanna, K.K., Gines C. H. (2008), “Dept Maturity and Relationship Lending, An Analysis of European SME’s” International Small Business Journal.

2.5.1. Türkiye’de KOBİ’lerin Basel II Sürecinde Kurumsallaşmaları

Küresel dünyada, bir veya birkaç ürün çevresinde büyüüp esnekliğini kaybetmiş kuruluşlar, küçük ve esnek kuruluşlarla artık rekabet edememektedir. Ölçek ekonomisi kavramı tartışmalı hale gelmiştir. Bazı hallerde hala doğruluğunu koruyabilen “büyük kuruluş daha kaliteli ve ucuz üretir” düşüncesi artık istisnai hale gelmiştir. Bugün bir sanayici için daha çok kar elde etme arzusu ve bu amaçla da yeni ürünler yeni pazarlar peşinde koşması son derece doğaldır ve hatta gereklidir.

Herhangi bir girişimin başlangıcında mutlaka bir görüş, bir müteşebbis ruhu şirketler açısından yeniden yapılanma, insan hayatında bir dönüm noktası vardır. Küçük işletmeler kuruluş aşamasında örgüt yapısı olarak organizasyon türlerinin en eskisi olan kumanda organizasyonunu kullanmaktadır. Kökeninin askeri yönetim olduğu ileri sürülen bu organizasyonlarda yetki en üst düzeydeki kişilerde toplanmıştır. Büyüme aşamasında organizasyon yapısı âdemi merkezi olmaya zorlanmakta ve yetki devri bir zorunluluk olmaktadır. Bu nedenle üst yönetim, en alt kademelerden kendini çekmek zorunda kalmaktadır. Genişleme aşamasında ise örgüt merkezkaç yapıdadır.¹²⁴

Global kurumlar, artan önemli düzeydeki çalışmalara yönelik bilgi edinme ve transferi için entegrasyon ve özerklik oluşturmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Bir ülkeden diğer bir ülkeye bilgi transferi yapabilmek için kurumsallaşmanın önemi büyüktür.¹²⁵ Son zamanlarda gerçekleştirilen birçok ulusal ve uluslararası forumda kurumsal yönetim konusuna büyük önem verilmektedir. Öte yandan Basel II düzenlemesinin içinde yer alan kurumsal yönetim ilkeleri de ayrıca önem arz etmektedir. Kurumsal yönetim ilkeleri adeta Basel II uygulamalarının tamamlayıcısı statüsündedir. Basel II’de kurumsal yönetim kuralları tüm faaliyetlerde pay ve menfaat sahiplerine eşit davranılması (eşitlik ilkesi), ticari sır dışında şirket ile ilgili finansal ve niteliksel bilgilerin doğru eksiksiz ve zamanında kamuoyuna duyurulması (şeffaflık ilkesi), yönetimlerin pay sahiplerine / hissedarlara hesap verme zorunluluğu (hesap verilebilirlik ilkesi), şirket yönetiminin tüm faaliyetinin mevzuata, ana sözleşmeye ve şirket içi düzenlemelere uygunluğu ve bunun denetlenmesi (sorumluluk ilkesi) ilkelerinden oluşmaktadır.

¹²⁴ Hinterhuber H., Wolfgang Popp,” Are you a Strategist or just a manager” Harvard business review, January 1992, ss.113

¹²⁵ Georges Y., Total Global Strategies II : Updated for the internet and service era, prentice hall, person education ltd. new Jersey 2003, ss.182

Türkiye’de KOBİ yönetimleri, profesyonel yönetim anlayışına yeterince önem vermemektedir. Birçok işletmenin sahip, ortak ve yöneticisi uygulamada öteden beri gözlem yoluyla öğrendiklerini yeterli saymakta ve işlerini bu şekilde sürekli olarak başarıyla sürdürebileceklerine inanmaktadır. KOSGEB başta olmak üzere ilgili kuruluşların da KOBİ’lere yönelik eğitim bilgilendirme çalışmalarında yetersiz kaldığı açıktır.¹²⁶ Aile şirketlerinden kurulu KOBİ’lerin kurumsallaşması için çaba sarf etmek ve bunların sermaye piyasasının içine çekmek gerekmektedir. Bu konuda yeni Türk Ticaret Kanunu uygulandığı takdirde başarılı olunabilir. Uygulanmadığı durumda, Basel II kurumsal yönetimin ne kadar önemli olduğunu gösterecektir. Çünkü bankalar kredi vermeyecek ya da yüksek faiz oranı ile kredi verecektir.

Kurumsallaşma süreci KOBİ’ler için işletmenin daha sistemli ve disiplin altında faaliyet gösterebilmesi için bir başlangıçtır. KOBİ’lerde kurumsallaşma, işletme yönetiminin profesyonel kişilere devredilmesi ile gerçekleşecektir. Ancak KOBİ’lerin kurumsallaşmasında sadece profesyonellerin varlığı yeterli değildir. Profesyonel kişilerle birlikte aile bireyleri de kurumsallaşmaya uyum sağlamak zorundadır. Kurumsallaşmanın KOBİ’lerde gerçekleşebilmesi için ise öncelikle işlerin doğru tanımlanması, kişilerin yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi, görev tanımlamalarını ve dağılımlarının sağlıklı ve zamanında yapılması gerekmektedir.¹²⁷

Küreselleşme, tüm dünyayı etkileyen bir unsurdur. Bu olgudan kaçmak yerine, firmaların yapması gereken, bu duruma hazırlanmaktadır. Bu süreç içerisinde işletmeleri en fazla etkileyecek unsurlardan bir tanesi Basel II ile bankacılıkta uygulamaya konulacak olan kriterlerdir. Küreselleşme olgusunun tüm finans piyasalarını etkilediği varsayılırsa, Türk finansal piyasaları da bu olgudan kaçamayacaktır. Dolayısıyla, firmaların değerlendirilmesinde küresel kriterleri kullanacaklardır.

Kurumsal yönetim kalitesi yükseldikçe, firmaların finansman imkânı artmakta ve sermaye maliyeti düşmektedir.¹²⁸

¹²⁶ Akgemci T., a.g.e., ss. 66.

¹²⁷ Gungör Ak B.(2008), “Kurumsallaşma Sürecinde Basel II Ölçütleri ve KOBİ’ler İçin Önemi” Türkiye İş Bankası Yayınları, ss. 195.

¹²⁸ Kendirli S., Çağlar İ., Çağlar E.M. (2008), “Kurumsallaşma Süreci ve Kurumsal Yönetişim; Çorum KOBİ’lerinde Mali Açından Kurumsallaşma Seviyesi ve Karşılaşılan Sorunlar” Türkiye İş Bankası Yayınları, ss. 176.

2.5.2. Türkiye’de KOBİ’lerin Basel II Sürecinde Kayıt içine Alınması

Türkiye’de işletmelerin büyümemesinin önündeki en önemli engel olarak gösterilen kurumsallaşma sorununun temelinde yatan gerçek sebep kayıt dışılıktır. Kurumsallaşmak için bütün ticari faaliyetlerin, işlemlerin dolayısıyla işletmelerin kayıt içine alınması gerekmektedir.¹²⁹ Ekonominin omurgası olan KOBİ’ler kayıt dışılıktan kurtulamamakta, kurumsal kimliğe bürünememekte ve birçok eksikliği bulunmaktadır. Basel II bu alanda KOBİ’ler için bir panzehir niteliği taşımaktadır. Kayıt dışı çalışan KOBİ’ler Basel II’den olumsuz etkilenecektir. Kayıt dışının ekonomi için adeta bir zehir olduğu düşünülecek olursa BASEL II’nin bu zehrin panzehiri olduğunu varsaymak yanlış olmayacaktır. Güçlü sermaye yapısına sahip olmayan KOBİ’lerin derecelendirmeye tabi tutulduğunda, derecelendirme notu daha düşük çıkacağı için kullanacağı kredinin maliyeti de artacaktır. Bu durumun, firmaların sermaye yapılarını güçlendirme fırsatı yarattığı da düşünülmelidir.¹³⁰

Basel II ile birlikte KOBİ’ler banka kredisi alabilmek ve fiyatlama avantajlarından yararlanabilmek amacıyla kayıt düzenlerini geliştirerek ticari faaliyetlerini kayıt altına almak zorundadırlar. Bu bağlamda Basel II’nin, kredi maliyetleri üzerindeki yansımaları aracılığıyla işletmelerin ticari faaliyetlerinin kayıt altına alınmasında zorlayıcı bir unsur olacağı beklenmektedir. Bu etkileşimin derecesi, KOBİ’lerin bankacılık sisteminden sağladığı kaynakların büyüklüğü ile doğru orantılı olacaktır.¹³¹

¹²⁹ Türkmen N., İşletmelerde Kredi Risk yönetimi, İTO Yayın No: 2005-38,28.04.2005, ss. 45.

¹³⁰ Savaş M, a.g.e.

¹³¹ Basel II ve KOBİ’ler Çalışma Grubu, ss.27-28.

2.5.3. Türkiye’de KOBİ’leri Basel II Sürecinde Muhasebe ve Denetim Yönünden Yapılandırma

Türkiye’de şeffaflığın ve özellikle finansal tabloların önündeki kısıtlamaların azaltılabilmesi yönündeki çalışmaların arttırılması çok önemlidir. Türkiye, yaşanan krizler sonrası, finansal düzenini istikrara kavuşturmak için sistemden gelen sektörlere işletmelere ve finansal tablolara kadar uzanan şeffaflık sorununu çözmelidir.¹³² Türk işletmeleri çok uluslu bir şirket olmaya karar verdiklerinde öncelikle, uluslararası hesaplaşmayı sağlayacak aynı dili oluşturmalı ve buna göre muhasebe düzeni kurmalıdırlar. Çok uluslu bir şirket olmaya karar veren bir Türk işletmesi, yurt dışına açılmadan önce muhasebe alanında bir el kitabı oluşturulmalıdır. Bu kitapta, uyulacak kurallar, yatırım yapılacak ülkedeki yerel muhasebe uygulamaları ile UFRS uygulamalarının nasıl ilişkilendirileceği, konsolidasyon, enflasyon farklı kur paritesine sahip para birimlerinin belirlenecek para birimine çevrilmesi sorunlarının muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasında uyulacak esasları ve kullanılacak işletme içi ve işletme dışı faaliyet raporları belirlenmeli, uyulacak muhasebe politikalarına açıklık getirilmelidir.¹³³

Muhasebe standartlarını kullanmayan, finansal raporlama sürecinde şeffaflaşamayan ve kurumsallaşamayan işletmelerin sadece Basel II ile değil, küreselleşmenin getirdiği diğer risk unsurları nedeniyle de sorunlar yaşaması kaçınılmazdır. İşletmeler geleneksel yönetim yaklaşımları yerine profesyonel yönetim anlayışına işaret eden kurumsallaşma yönünde adımlar atmalıdır.¹³⁴

¹³² Okay E. (2005), “Finansal Değerlendirme Açısından Finansal Tabloların Şeffaflığı”, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi sayı 15, ss.7-8

¹³³ Türker M., Okay E. (2004), Türk Şirketlerinin Küresel Şirket Haline Getirilmesi, İTO yayını :2004-60, İstanbul, ss. 216-217

¹³⁴ Uyar S., Cengiz E. (2008), “Basel II ve KOBİ’ler İçin Muhasebe Standartları” Türkiye İş Bankası Yayınları, ss. 212.

2.5.4. Türkiye’de KOBİ’leri Basel II Sürecinde Finansal Yönden Yapılandırma

Yenidünya düzeni sermayeye dayalı bir küresel kapitalist sistemdir. Sistem finansal sermayeyi desteklemektedir. Çünkü sermaye en fazla ödüllendirildiği yere gitmekte serbesttir. Bu da beraberinde küresel finansal piyasaların hızla büyümesini getirmiştir. Bu bağlamda, Türk işletmeleri küreselleşirken önem verecekleri konuların başında finansal yapılandırma gelmektedir. Türkiye’de işletmelerin finansal sorunları, hem iç hem de dış yapıdan kaynaklanmaktadır. Temel iç sorunların çoğu, işletmede sadece finansal konularla ilgilenen bir bölümün olmayışı ve yönetici konumundaki kişilerin iyi birer yönetici, üretici ve pazarlamacı iken; finansman konusunda yeterli bilgi birikimine sahip olmayışlarından kaynaklanmaktadır.¹³⁵

Ayrıca, bu durumun sermaye konusunda sebep olduğu olumsuzluklar da ayrı birer sorun olarak ortaya çıkmaktadır. İşletmelerin finansal zorluklarla karşılaşmasındaki temel sebeplerden başta geleni, işletme yöneticilerinden kaynaklanan sorunlardır. Özellikle işletme sahibinin işletme yöneticisi olarak tüm işleri üstlenmiş olması, sorunların daha büyük boyutlarda ortaya çıkması sonucunu doğurmaktadır. Türkiye’de KOBİ’lerin ciddi manada finansal sorunlarla karşı karşıya olduğu bir gerçektir. Dolayısıyla, söz konusu sorunların hafifletilmesi de kaçınılmaz olmaktadır. KOBİ’lerin sorunlarından bahsedildiğinde genelde, işletme dışından kaynaklanan sorunlardan bahsedilmektedir. Bu çerçevede, işletmelerin karşılaştığı sıkıntılar dile getirilmekte ve bunlara yönelik çözüm yolları üretilmektedir. Ancak bu yaklaşım yeterli değildir. İşletme dışı sorunlardan bahsedilirken; aynı zamanda işletmenin bizzat sahip olduğu ve kendi yapısından kaynaklanan sorunların da dile getirilmesi ve bunlara yönelik çözümlerin de sunulması gerekmektedir.

¹³⁵ Uyar S., Cengiz E. (2008), a.g.e.

2.5.5. Türkiye’de KOBİ’lerin Basel II Sürecinde Kurum Kültürü ve Misyon Hedef Geliştirmeleri

Kurum kültürü, işletme çalışanlarının zaman içinde geliştirdikleri gelenekler anlayışlar ve normlar bütünüdür. Kısacası şirket kültürü paylaşılan değerlerden oluşmaktadır. Bu sayede misyon, hedef ve vizyon gibi stratejilere temel sağlanmış olmaktadır. İşletmelerin kurum kültürü yerleştirme çabaları stratejik yönetim, risk yönetimi gibi çağdaş yönetim tekniklerini uygulayabilmeleri açısından gerekmektedir.

136

Ancak kurumsal kültür edinmek için, toplumsal kültür yapısına yönelik değişimlere gidilirse, yaşanmış örneklerde olduğu gibi çekişme, başarısızlık ve yanlıgı doğacaktır. Buna en güzel örnek Çin ve Hindistan’da yapılan reform için kültür tasarılarıdır. Kültürü değiştirmek yerine alışkanlıkların değiştirilmesi en doğru yaklaşımdır. İşletmelerin, kurumların değerleri olmak zorundadır ve değerler olmadan yapılan iş gönülden olamaz, çalışanları gönülden amaca bağlanamaz.¹³⁷

2.5.6. Türkiye’de KOBİ’lerin Basel II Sürecinde Teknolojik Altyapı Geliştirmeleri

Teknoloji gerek yeni büyüme teorisinin gerekse yeni ticaret teorisinin merkezinde yer almaktadır. Bu nedenle işletmelerin çağdaşlık yolunda teknoloji ve alt yapı oluşumlarının gereğini yerine getirmeleri kaçınılmazdır. 1980 sonrası, Türkiye entegrasyon sürecinde bilim ve teknoloji politikasında değişimi yakalayabilse de halen işletmelerin teknolojik sorunları olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin, sadece üretimde kullanılan makine ve teçhizat değerlendirildiğinde işletmelerin teknolojiyi belli ölçüde takip ettiklerini ifade etmek mümkünse de, teknolojinin daha yaygın olarak kullanıldığı veya teknoloji bilincinde olduğu söylenemez. Basel II süreci açısından yeni dönemde, KOBİ’lerde kredi uzmanlarının analizine olanak sağlayıcı sistemler oluşturulması gerekmektedir. Süreçler ve işlemler kâğıt ortamından bilgisayar ortamına taşınmalıdır. Ürün tabanlı sistem entegrasyonu ile müşteri düzeyinde risk ve limit takiplerinin yapılabilmesi için uygun altyapının oluşturulması büyük önem taşımaktadır.¹³⁸

¹³⁶ Kırım A. (1998), Yeni Dünya Stratejisi ve Yönetim, Sistem Yayıncılık, İstanbul, ss. 58-59.

¹³⁷ Drucker P., “Gelecek İçin Yönetim”, Çeviri: Üçcan F., T. İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul

¹³⁸ BEST Dergisi,” Bankacılık Yüksek Başarı Kriterleri” Banka & Sigorta Eki 15 Şubat 2007, ss. 6.

2.6. BASEL DÜZENLEMELERİNİN OLASI ETKİLERİ

Basel I' in, finansal kurumların ve özellikle bankaların risklerini daha iyi ölçmek ve üstlenilen riskleri en aza indirmek amacıyla oluşturulmuş çok sayıda düzenlemeyi içermekte olduğu belirtilmişti. Basel I düzenlemelerinin üzerinden uzun yıllar geçmiş olmasına rağmen, finansal kurumların ve özellikle de bankaların sermaye gereksinimlerindeki değişimin önemi tam olarak hala anlaşılammıştır. Konu, bankaları olduğu kadar olası değişimlerin işletme döngülerine muhtemel etkileri açısından düşünüldüğünde tüm ekonomik birimleri yakından ilgilendirmektedir.¹³⁹

2.6.1. Bankacılık Sektörüne Olan Etkileri

Basel II düzenlemeleri küçük banka, büyük banka ayırımı yapılmaksızın tüm bankacılık sektörünü doğrudan etkileyecektir. Bu etki, ileri ölçüm yaklaşımlarını uygulamak isteyen tüm bankaların, getirilen yeni düzenlemeleri mevcut yapıya uyarlamaları konusunda ortaya çıkacaktır. Bu açıdan bakıldığında en önemli etkinin risk derecelendirme sistemlerini, Basel II düzenlemelerine yaklaştırmak için gösterilecek çaba ve katlanılacak maliyetler olduğu söylenebilmektedir.¹⁴⁰

Basel II düzenlemeleri bankaların kredi portföyünün değişmesine neden olacak ve buna bağlı olarak bankaların sermaye gereksinimleri de değişebilecektir. Şöyle ki şirketlere verilen krediler, borçlunun ve kredinin yapısına bağlı olarak bu gereksinimi arttırıp veya azaltacaktır. Örneğin işletmelere verilen yatırım amaçlı veya varlık temelli finansman kredileri, geri dönülebilirlik oranları yüksek olduğundan, kredi portföyünün kalitesini yükseltecek ve sonuçta sermaye gereksinimini azaltacaktır. Bununla birlikte riski yüksek ya da geçerli teminatlar açısından sorun taşıyan krediler ise sermaye gereksinimini arttıracaktır.¹⁴¹ Diğer bir anlatımla, Basel II düzenlemelerinde kredi riski için sermaye gereksinimi, kredi kalitesi yoluyla içsel ve dışsal derecelendirme göstergelerine bağlı olacaktır.

Bu nedenle, kredi değerliliği yüksek borçlulara ait ya da teminat içerikli yatırım amaçlı krediler, bankalar tarafından düşük risk grubunda değerlendirilecek ve

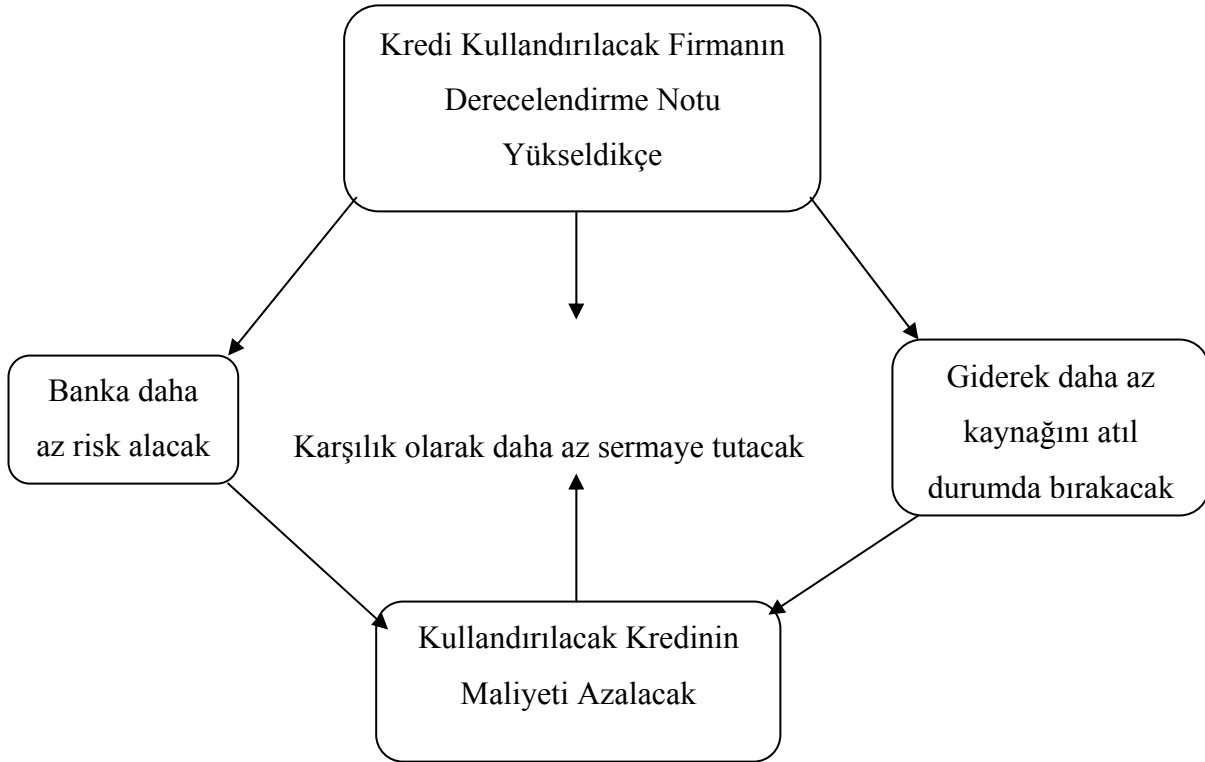
¹³⁹ Valencia F., Basel II and Business Cycles, Yıl: 2006, ss. 4-5, http://www.biu.ac.il/soc/amcb/papers-2006/valencia_2006.pdf, (Erişim Tarihi: 08.07.2009).

¹⁴⁰ Belger, A.N., "Potential Competitive Effects of Basel II on Banks in SME credit Markets in the United States" Springer Netherlands, 21 January 2006, ss. 21.

¹⁴¹ Intrater M., a.g.e., ss. 4.

daha az sermaye gereksinimi doğuracaktır. Buna karşılık kredi değerliliği düşük borçlulara ait veya bankanın ihtiyaç duyduğu teminat yapısının dışındaki riskli krediler, daha fazla sermaye gereksinimine neden olacaktır. İçsel derecelendirme sonucunda ortaya çıkan sonuçlar, o krediden beklenen kredi kayıplarının miktarsal önemini belirleyecek ve krediler bu duruma göre sınıflandırılacaktır.¹⁴² Şekil 2.2.'de Basel II'nin bankaların kredi riski ve maliyetleri açısından avantajlarını göstermektedir.

Şekil 2.2. Basel II İle Kredi Riski ve Kredi Maliyetleri

Kaynak: Hançerli M., Gökgönül S.E., "Basel II Uygulamalarının KOBİ'lere Etkileri", Konya, Haziran 2005, http://www.sekerbank.com.tr/basel_kobi.pdf, (Erişim Tarihi: 10.10. 2008)

Bankalar mevcut durumda ekonomik sermayenin yeterliliğini sağlamak üzere kredi portföyü üzerindeki bütünleşik riskleri değerlendirmektedir. Basel II düzenlemeleriyle birlikte bankalar, çeşitli varlık grupları için risk profili hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyacaklardır. Bu açıdan bakıldığında rekabetçi bir ortamda faaliyet gösteren ve teminatlar karşılığında kredi kullandıran bankalar, piyasa değişikliklerinden ve Basel II'de yer alan düzenlemelerden etkilenecektir. Diğer bir anlatımla Basel II düzenlemeleri bankaların farklı ürün piyasalarında var olan güçlü ve

¹⁴² Intrater M., a.g.e., ss. 6.

zayıf yönlerini değiştirebilecektir.¹⁴³ Mevcut derecelendirme yapısını ve tarihi derecelendirme temelli kredi performansını yakalamak için bilgi teknolojilerine ihtiyaç vardır. Bu kriterlerle buluşan maliyet ise oldukça yüksektir. Mercur Oliver Wyman, ACCENTME ve SAP firmalarının yaptığı araştırmada, büyük bankaların % 60'tan fazlasının Basel II kriterlerine uyum için tahmini olarak 50 Milyon dolardan fazla harcama yapması gerektiği, yine aynı şekilde bu bankalardan üçte birinin ise 100 Milyon dolar harcama yapması gerektiği belirtilmektedir.¹⁴⁴ Diğer bir anlatımla küçük bankaların ilişkiye dayalı bankacılık faaliyetlerini devam ettirmesi sonucunda teminatlı kredilerden dolayı sermaye gereksinimlerindeki azalış ancak büyük ölçekte faaliyet gösteren bankalar açısından söz konusu olacaktır. Böyle bir yapı bankacılık sektöründe, küçük bankaların gerek mevduat gerekse de kredi işlemlerinde daha çok risk almaları sonucunu doğurarak piyasadaki toplam riskin artmasına neden olabilir.¹⁴⁵

Basel II düzenlemelerinin bankacılık sektörü üzerindeki bir diğer etkisi ise birleşme ve devralma faaliyetlerinde artışa yol açabileceği şeklindedir. Bu düzenlemelerin Basel II uygulamaları dışında kalan bankalara bu yönde bir baskı uygulayacağı beklenmektedir. Şöyle ki, Basel II kriterlerine uyum avantajlı olmakla birlikte yüksek bir maliyet gerektiriyorsa, bu durumda sabit maliyetlere önemli ölçüde katlanmış büyük bankaların küçük bankaları satın alınmalarına ya da banka birleşmelerine neden olabilmektedir.¹⁴⁶ Basel II İleri Derecelendirme Yaklaşımı sermaye gereksinimleri için ayarlanmış bir denge yapısal kredi riski modeli kullanılarak karşılaştırılmaktadır.¹⁴⁷

2.6.2. Makro Ekonomiye Olan Etkileri

Riske duyarlı sermaye gereksiniminin ne anlama geldiği Basel II düzenlemelerine ilişkin uzlaşma süreci boyunca geniş bir biçimde ele alınmıştır. Yeni gereksinimlerle ilgili olarak tartışılan temel konu, yaratılacak veya beklenen faydadan önemli boyutta sapmaların olabileceği düşüncesidir. Son yıllarda yaşanan finansal krizler, ekonomik olarak durgunluğun olduğu dönemlerde finansal kurumların kredi risklerinin arttığını göstermektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, Basel II

¹⁴³ Handorf, a.g.e., ss. 21.

¹⁴⁴ Intrater M., a.g.e., ss. 4.

¹⁴⁵ Hakenes H., Schanabel I., Bank Size and RiskTaking Under Basel II, Governance and the Efficiency of Economic Systems, Discussion Paper No. 88, February 2006, ss. 4 – 5.

¹⁴⁶ Intrater M., a.g.e., ss. 4.

¹⁴⁷ Kupiec H.P. “Financial Stability and Basel II” Springer Berlin / Heidelberg, 15 November 2006, ss. 109.

düzenlemelerine uyum bankaların kredi vermelerini kısıtlamaları gibi bir sonuç doğurabilmektedir. Diğer bir anlatımla, bankaların verimliliği ile finansal denge arasındaki değişim ilişkisi kredi kullanımlarının artmasına ya da azalmasına neden olabilmektedir.

1990'lı yıllarda durgunlukla birlikte dünya genelinde kredilerde önemli düşüşler yaşanmıştır. Pek çok yazar bu dönemi “kredi daralması” (credit crunch) olarak adlandırmıştır. Kredi daralmasının sebepleri ve ekonomiye olan etkilerini açıklamaya yönelik yapılan çalışmalarda, Basel I düzenlemelerinin bu daralmanın sebeplerinden en az birisi olduğu belirtilmekle birlikte, bu hipotez o yıllarda gerçek anlamda bir destek bulamamıştır. Ancak bugün gelinen noktada, bu hipotez hala tartışılmakta ve konjonktürel etkilerin ortaya çıkabileceği değerlendirilmektedir. Bu konuda pek çok akademik çalışma vardır. Bu çalışmaların sonuçları birbirinden farklıdır. Örneğin, Kashyap ve Stein 2004 yılında yapmış oldukları çalışmada, Basel II düzenlemelerinin önemli ekonomik etkilere ek olarak herhangi bir konjonktürel etki yaratmayacağını belirtmektedirler. Gordy ve Howells benzetim tekniğini kullanarak yapmış oldukları çalışmada Kashyap ve Stein'in sonuçlarına benzer biçimde, Basel II düzenlemeleri ile birlikte aktif yönetilen portföylerde, konjonktürel etkinin, pasif yönetilen portföye göre daha az olacağını belirtmektedirler.¹⁴⁸

Konjonktür dalgalanmalarına bağlı olarak, banka kredilerinin büyüme oranında azalma olacak ve kredilerde bankalar çok daha seçici davranmak durumunda kalacaklardır. Bu durum sadece gelişmekte olan ekonomiler için değil gelişmiş ülke ekonomilerinde bile işletmeler ve özellikle KOBİ'ler açısından sıkıntı oluşturabilecek bir durumdur.

Basel II sürecinde potansiyel öneme sahip bir diğer önemli nokta ise; yeni sermaye gereksinimi düzenlemelerinin gelişmekte olan ülkelerde daha farklı sonuçlar doğurabileceği şeklindedir. Ortalama bir G – 10 bankasının sermaye gereksinimi standart yaklaşımının % 8 ve/veya İDD yaklaşımındaki ortalama değerlerin altına düşebilmektedir. Böylece, tipik bir G – 10 ülkesinde verilen derecelerin dağılımına göre standart yaklaşımda yeni operasyonel risk baremi, kredi riskini sert bir şekilde azaltarak dengeleme yapabilmektedir. Düşük derecelendirme yaygınlığına sahip gelişmekte olan

¹⁴⁸ Valencia F., a.g.e., ss. 5-6.

ülkelerde ise durum tam tersidir ve bankaların derecelendirilmemiş talepleri G – 10 ülkelerindeki bankalara oranla daha yüksektir. Bu durum, operasyonel risk seviyesinin sermaye gereksiniminin üzerinde bir artışa neden olabileceği şeklinde yorumlanabilmektedir.¹⁴⁹

Bazı analistler risk odaklı sermaye düzenlemelerinin, gelişmekte olan piyasalarda, borçlanmalar için borçlanma maliyetini keskin bir şekilde artıracaklarını ileri sürmektedirler. Bununla birlikte Price Waterhouse Coopers tarafından gözleme dayalı olarak yapıldığı ifade edilen çalışmada (2003), Basel II düzenlemelerinin gelişmekte olan piyasalarda borçların maliyetlerinde önemli ve ters bir etki yaratmayacağı belirtilmektedir. Belirtilen sonuç, bankaların kullandıracakları kredileri sadece düzenlemelere göre fiyatlandıramayacaklarını, kredi fiyatlamasının arz - talep koşulları ve sermayenin maliyetinin düzeyi ile doğrudan ilgili olduğu görüşüne dayandırılmaktadır.¹⁵⁰

MAJNONI Giovanni ve POWELL Andrew (2005), yapmış oldukları çalışmada Basel II düzenlemelerinin Latin Amerika ve diğer ülkelerde doğuracağı sonuçları incelemeye çalışmışlar, G-10 ülkeleri ile Latin Amerika ülkeleri arasında değerlendirme yönünden bir farklılık olduğunu ve bu farklılıkların içsel derecelendirme uygulamaları için güçlü bir anlamı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca tipik olarak bu ülkelerde az sayıda dış derecelendirme kuruluşu olduğunu, bu yüzden standart yaklaşımın denetimsel sermaye riski üzerinde az bir etkisi olacağını belirtmişlerdir. Bununla birlikte İçsel Derecelendirmeye Dayalı (İDD) yaklaşımın gelişmekte olan piyasalara tam olarak uymayabileceğini ve bu yaklaşımın, sınırlı denetim kaynaklarını daha da daraltabileceğini ifade ederek Latin Amerika’da efektif banka denetimi için, eldeki verilerin yetersiz olabileceğini ve bu yüzden de içsel derecelendirme yaklaşımlarını uygulamanın zor olabileceğini belirtmektedirler.

Basel II düzenlemelerinin sunmuş olduğu seçeneklerin fazlalığı, gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasında yapılacak işlemler nedeniyle sınır ötesi denetim koordinasyonunun sağlanmasında da çeşitli problemler yaratabilecektir. Örneğin gelişmekte olan ülkelerin bankacılık sektörleri bugün için ileri yaklaşımları uygulamaya

¹⁴⁹ Valencia F., a.g.e., ss. 5-6.

¹⁵⁰ Study on the financial and macroeconomic consequences of the draft proposed new capital requirements for banks and investment firms in the EU, Price Waterhouse Coopers, Final Report, 8 April 2004, ss. 47 – 51.

hazır değillerdir. Bu nedenle birden çok ülkede faaliyet gösteren çok uluslu bankalar ile ulusal inisiyatif otoriteleri arasındaki uygulama farklılıkları bankacılık sektöründeki denetim ve piyasa disiplininin sağlanması açısından sorun yaratabilecektir.¹⁵¹

Basel II düzenlemelerinin gelişmekte olan piyasalarda sermaye arzı üzerine yaratacağı bir diğer önemli etki de OECD kulüp kuralının ortadan kalkmasıdır. Mevcut düzenlemede OECD ülkesi olup olmaması risk açısından önem taşımaktaydı. Basel I düzenlemelerinde var olan bu durum sermaye yükümlülüğü ile kredi riski arasındaki bağı belirsiz kılmakta ve kredi işlemlerinde sapmalar ve yanlış eğilimleri arttırmaktaydı. Basel II düzenlemeleri ile gelen en önemli değişiklik; OECD ülkesi olup olmadığına bakılmaksızın yurt dışı borçlanmada ülke ratinglerinin dikkate alınacak olmasıdır. Bu, düşük kredi değerliliğine sahip tüm ülkeler için dış ticaretin finansmanında ve yurtdışı borçlanmalarda maliyetlerin artması anlamına gelmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerle ilgili bir diğer önemli konu da ahlaki risktir. Eğer önde gelen düzenleme güdüsü, işlemler için ahlaki bir risk oluşturuyorsa, bankayı kredi müşterilerini değerleme yetkisiyle yalnız başına bırakmak farklı sorunlara sebep olabilmektedir. Özellikle holding bankacılığının yaygın olduğu ülkelerde bu durum çok daha önemlidir. Bunun çözümü yeni düzenlemede; dışsal derecelendirme kurumlarının kullanılması ya da banka derecelendirmelerinin de denetimi metodolojisinin geliştirilmesidir.¹⁵²

Bu nedenle öncelikli olarak ülkeler ve özellikle de gelişmekte olan ülkeler Basel II düzenlemelerine geğip geçmeyeceklerine karar vermelidirler. İkinci adım olarak Basel II düzenlemelerine geçilecekse, hangi alternatiflerin ne zaman ve nasıl uygulanacağına karar verilmelidir. Bu nedenle ulusal inisiyatif otoritelerinin eř değer grup baskısından ya da uluslar arası bankacılık otoritelerinin dayatmalarından bağımsız olarak, kendi iç dinamiklerini değerlendirerek bu kurallara ilişkin yol haritalarının hazırlanması ve tüm olasılıkların düşünülerek hareket edilmesi gerekmektedir.

¹⁵¹ Gonford A., “Everything you wanted to know about Basel II but were afraid to ask”, From Bretton Woods to Basel II (Ed. Dembinski, P.H.), Finance & The Common Good, Spring 2005, ss. 53 – 54.

¹⁵² Majnoni G., POWEL A., ss. 107 – 109.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BASEL II KAPSAMINDA ŞİRKET DERECELENDİRME

Bankaların sermaye yeterliliği standartlarını yeniden tanımlayan ve risk yönetimini öne çıkaran Basel II düzenlemesi, bankaların kendi risk yönetimi anlayışının kredi müşterilerine de yansması sonucunu doğurmaktadır. Basel II düzenlemelerine göre kredilerin, farklı unsurları açısından risk seviyeleri belirlenecek ve kredi fiyatlaması da bu risklerin sonucuna göre belirlenecektir. Bu uygulamayla reel sektör şirketlerinin bağımsız derecelendirme kurumlarından verilen kredi notuna göre risk değerlendirmesi yapılacak ve bu riske göre belirlenecek kredi fiyatlaması, müşterilerin kullanacakları kredi fiyatını ve miktarını etkileyecektir. Bu nedenle, özünde bankacılık sistemine yenilikler getiren bu uzlaşının reel sektöre etkilerinin şirketler tarafından değerlendirilerek gerekli hazırlıkların yapılması kaçınılmazdır. Bu kapsamda derece, bir kredi müşterisinin kredibilitesinin sayısal olarak değerlendirilmesidir. Kredi müşterisinin borcunu ödeme kapasitesini belirlemek, müşterileri risklerine göre sınıflandırmak, gelecekteki temerrüde düşme olasılığını tahmin etmek için kullanılır.

3.1. DERECELENDİRME KAVRAMI

Derecelendirme, sözlük anlamıyla bir şeyin veya bir kimsenin sahip olduğu değerlerin kalite düzeylerinin ortaya konulması işlemidir. Genel anlamı ise derecelendirme, borç verenlerin karşılaştıkları ihmal riskleridir. Derecelendirme, bir ekonomik birimin, bir kuruluşun (firma, kamu kuruluşu, yerel yönetimler) ve / veya bir ülkenin kredi geçmişi ve kullandığı kredileri geri ödeme kapasitesinin saptanmasına yönelik yapılan ölçme işlemidir.¹⁵³

¹⁵³ Takan M. (2002), “Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, ss. 678

BDDK tarafından 1 Kasım 2006 tarih ve 26.333 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmeliğe göre kredi değerliliğinin derecelendirilmesi, müşterinin;

- Kullanacağı krediyi geri ödeyebilme gücünün veya
- Borçluluğunu temsil eden sermaye piyasası araçlarının anapara, faiz ve benzeri yükümlülüklerini vadelerinde karşılayabilme riskinin, derecelendirme kuruluşu tarafından bağımsız, tarafsız ve adil olarak değerlendirilmesi ve sınıflandırılması faaliyeti olarak tanımlanmıştır.¹⁵⁴

Risk derecelendirme sistemleri; risk profilinin portföy bazında izlenmesine olanak veren, kredi müşterilerini yükümlülüklerini yerine getirme güçlerine göre sınıflandıran, müşterilerin kredi değerliliklerini belirlemeye olanak veren ölçek sistemleridir. Derece notu bankanın kredi riskini üstlendikleri borçluları, risklilik seviyeleri itibariyle birbirinden ayırma işlevi görmektedir.¹⁵⁵

Bir rating sistemi kullanılmasındaki amaç, firmanın taşıdığı riskleri ölçmektir. Bu amaç doğrultusunda firmaların ratinglerinin güncel olması çok önemlidir.

Basel II’de verilen kredinin, kime verildiğinin riskinin ölçülmesinde kullanılan kriter, firmanın derecelendirme notudur. Firmanın finansal (bilanço, gelir tablosu gibi finansal verilerinin değerlendirilmesi) ve niteliksel (yönetici ve ortakların geçmişi, ithalat – ihracat, pazar payı vb) faktörlerinin değerlendirilmesi sonucu oluşan derecelendirme notu, bu firmaya verilecek kredinin taşıyacağı riski göstermektedir. Bu işlemin sonucu, bankanın tutması gereken sermayenin belirlenmesinde kullanılmaktadır. Yani kredi verilen firmanın derecelendirme notu düştükçe banka hem daha çok risk alacak, hem karşılık olarak daha çok sermaye tutacak ve daha çok kaynağını getirden mahrum bırakacaktır.

¹⁵⁴ BDDK, “Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik”, <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27230.html> (Erişim Tarihi: 22.04.2009).

¹⁵⁵ Candan H., Özün A. (2006), “Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II”, T. İş Bankası Kültür Yayınları,1. baskı, İstanbul, ss. 159.

3.1.1. Derecelendirmenin Tarihçesi

19. yüzyılda ABD’de borç talep edenler ile fon sağlayanlar arasındaki ilişkilerin gelişmesi sonucu derecelendirme giderek yayılmış ve bugün dünya genelinde başta ülkeler için olmak üzere birçok kuruluş tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Derecelendirmenin kilometre taşları aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir: ¹⁵⁶

- ✓ 1841 - 1837’de ABD ekonomi’sindeki büyük çöküşün ve şirketlerin taahhütlerini yerine getirememesinin ardından Lewis Tappan ilk derecelendirme şirketini kurmuştur. Tappan derecelendirme simgeleri kullanmadan belirli dönemlerde sadece üyelerini bilgilendirmekle faaliyetini yürütmüş, kendisine gelen bilgileri seçerek sözlü olarak tüketicilerine iletmiştir.
- ✓ 1900 - John Moody : “Moody’s Manual of Industrial & Corporation Securities”i yayınlamıştır. Günümüzdeki şekliyle derecelendirme, 20. yüzyılın başlarında ilk olarak ABD’de yayınevlerinin yatırımcılara, ticari firmaların finansal durumları hakkında bilgi sağlamalarıyla başlamıştır. Freeman Putney ve John Moody derecelendirmenin başlaması ve gelişmesinde en büyük katkıyı sağlamışlardır.
- ✓ John Moody 1905 yılında ilk derecelendirme kuruluşu olan Moody’s Investors Service’yi kurarak ilk kez 1909 yılında ‘Demiryolları Yatırımlarının Analizi’ adlı eserinde ilk dereceleri yayınlamıştır. ¹⁵⁷ Daha sonra ise endüstriyel şirketler ve kamu kurumlarının derecelendirilmesine başlanmıştır.
- ✓ 1909 - Moody ilk kez firma borcu için derecelendirme yapmıştır. Buna göre;
 - A - En yüksek kalitedeki borç
 - B - Orta kalitedeki borç
 - C - Düşük kalitedeki borç
- ✓ 1931 - Wall Street’in çöküşünün ardından ilk kez derecelendirmeler düzenleyici amaçlarla kullanılmıştır.
- ✓ 1932 - Duff & Phelps’in kuruluşu
- ✓ 1941 - S&P’nin oluşumu
- ✓ 1950’lerde uluslararası ihraççı şirketler ve bankalar incelenmeye başlandı.

¹⁵⁶ Şirvan N. (2004), “Kredi Derecelendirme ve Türkiye Ekonomisi”, ss. 3-4
<http://gunaycaymaz.googlepages.com/kredidercelendirme.pdf>, (Erişim Tarihi: 25.04.2009).

¹⁵⁷ Kılıç B. (1989), “Derecelendirme (Rating) İşlemi, ABD’de Tahvil Derecelendirme Süreci”, SPK Araştırma Raporu, ss. 28.

- ✓ 1960’larda ticari senet (commercial paper) piyasasının hızlı büyümesi, belediyelerce ihraç edilen tahviller ratingin önemini arttırdı
- ✓ 1970 ve 80’lerde makroekonomik değişkenlerdeki hareketlilik (Enflasyon, faiz oranları, kurlar) riskleri artırarak ratinge olan ihtiyacı arttırdı
- ✓ 1990’lı yıllarda ise bir yandan artan rekabet karşısında şirketler arası birleşmeler, liberalizasyon, globalizasyon ve menkul kıymetleştirme eğilimleri, diğer yandan yaşanan finans krizleri ratinge olan ihtiyacı en üst düzeye çıkardı.
- ✓ NRSRO (Nationally Recognised Statistical Rating Organisations) tarafından tanınan dört rating kurumu vardır. Dünyanın en büyük rating şirketleri ise:
 - Standart & Poors (ABD)
 - Moody’s (ABD)
 - Fitch (Fitch IBCA-DCR) (İngiltere)
 - JCR (Japonya)’dır.

Finansal piyasaların hızla globalleşmesi ve uluslararası borçlanma araçlarındaki gelişmeler, derecelendirmeyi son 30 yıl içinde ABD dışındaki diğer gelişmiş piyasaların da bir parçası haline getirmiştir. Derecelendirme A.B.D.’de başlamış ve gelişmiş olmakla birlikte, özellikle 1980’li yıllardan itibaren A.B.D. dışındaki ülkelerde de yaygınlaşmıştır. Hali hazırda birçok derecelendirme şirketi ulusal düzeyde şirket, tahvil ve finansman bonolarını derecelendirmektedir.

3.1.2. Derecelendirme İşlemine Duyulan İhtiyacın Nedenleri

1970’li yıllardan itibaren uluslar arası finans piyasalarında ortaya çıkan yapısal değişiklikler ile yeni finansman araçlarının geliştirilmesinde, enflasyon sürecinde yaşanan ani yükselmeler, faiz oranlarındaki ve döviz kurlarındaki değişimler gibi birtakım makro ekonomik sebeplerin rol oynadığını söylemek mümkündür.¹⁵⁸

1980’den sonra yoğunluk kazanan ve yapısal birtakım değişiklikleri beraberinde getiren liberal politikalar, bilgisayar kullanımının yaygınlaşmasına, sermaye piyasalarındaki yeniden yapılanma çalışmalarının hız kazanmasına, bilanço dışı

¹⁵⁸ Pabuşçu Ş., Hazar A. (2007), “Kredi Derecelendirme ve Finans”, Akademi Danışmanlık, 2.Baskı, Ankara, ss. 5-6-7.

işlemlerin payının yükselmesine ve sermaye piyasalarının öneminin giderek artmasına neden olmuştur.¹⁵⁹

Özellikle gelişmekte olan ülkelerin dış finansman kaynakları, geleneksel ve yeni finansman tekniklerinden oluşmaktadır. Bu tekniklerin içerisinde uluslararası kuruluşlar, uluslar arası banka kredileri ve diğer birtakım özel kaynaklı finansmanlar bulunmaktadır. 1980'li yıllarda yaşanan kriz dönemi, gelişmekte olan ülkelerin finansman tekniklerinin büyük bir bölümünden faydalanamadıkları ve kredibilitelerinin hızla düştüğü bir süreç olarak ortaya çıkmıştır. 1980'li yıllardan itibaren ağırlık kazanan liberalizm içerikli politikaların sonucunda serbest piyasa ekonomisi araçlarının önem kazanması etkisini uluslararası finansmanda da göstermiştir. Günümüzde finans sektöründe faaliyet gösteren birçok kuruluş uluslararası piyasalardan borçlanmak suretiyle finansman ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Son dönemlerde yaşanan banka kredilerindeki istikrarsızlık, şirketler arası rekabet ve birleşmelerin artması, toptancı para ve sermaye piyasalarındaki gelişme, şirketleri finansal yapılarını güçlendirmek zorunda bırakmaktadır. Bu nedenle finans piyasalarından gerek menkul kıymet ihracı gerekse diğer yöntemlerle borçlananların sayısının artması ile birlikte yatırımcı yelpazesinin genişlemesi, kredi değerliliğine duyulan ihtiyacı artırmıştır. Derecelendirmeye duyulan ihtiyacın küreselleşen dünya ekonomisinde daha da önem kazanacağı açıktır.¹⁶⁰

Gelişen piyasalar karşısında menkul kıymet arz edenlerin sermaye ihtiyaçlarının artması, zaman içinde gelişen piyasalarda daha az bilinen ve daha küçük kuruluşların da piyasaya girme taleplerinde ortaya çıkan artış, piyasaların genişlemesiyle birlikte, hızlı ve küresel bilgi gereksiniminin de ortaya çıkması, bütünleşen bir piyasada bir şirketin değerlendirilmesinin anında aktarılabilmesi için hızlı ve geniş kapsamlı göstergelere ihtiyaç duyulması, derecelendirme işleminin öneminin giderek artmasına neden olmuştur.

¹⁵⁹ Pabuşçu Ş., Hazar A. a.g.e., ss. 6.

¹⁶⁰ Pabuşçu Ş., Hazar A, a.g.e., ss. 7.

3.1.3. Derecelendirme Uygulamalarının Amacı

Derecelendirme işleminin öneminin belirtilebilmesi için öncelikle bu işlemin amacının ne olduğunun tam olarak ortaya konulması gerekmektedir. Derecelendirme, tüm şirketleri analiz etmeye yardımcı olan bir işlemdir. Derecelendirme sonucu elde edilen yoğunlaştırılmış bilgiler yatırımcıya aktarılmakta, günümüzde gittikçe yoğunlaşan ve artan işler karşısında zaman kısıtının önemi de dikkate alındığında, değerlendirme ile ilgili bilgilere kısa sürede ulaşmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Ancak derecelendirme işlemine tabi tutulan şirketler tarafından derecelendirme firmalarına, her zaman tamamen doğru bilgi sağlandığı düşünülmemelidir.¹⁶¹

Derecelendirme işleminin güvenilir olması ve tarafsız bir yaklaşımla yapılmalıdır. Aksi takdirde elde edilen sonuçlar fazla bir değer ve inanılabilirlik ifade etmeyecektir. Bunu sağlamanın tek yolu ise derecelendirme şirketlerinin bağımsız bir şekilde çalışması ile mümkün olacaktır. Derecelendirme şirketleri tarafından yapılan değerlendirmeler ancak bu şekilde inandırıcılık kazanacaktır.

Risk dereceleri bir ülkenin veya kuruluşun borç ödeme gücünü ve pazar payını kaybetme olasılığını yansıttığından derecelendirme firmaları derecelendirme işlemlerinde oldukça tutucu ve tarafsız davranmaktadırlar. Derecelendirme şirketlerince verilen derecelerin güvenilirliği, kullandıkları metotların yanı sıra, şirketlerin sahip oldukları deneyim, bilgi birikimleri ve tarafsız analizlerden kaynaklanmaktadır.¹⁶²

Derecelendirme işlemi, tam ve gerçekçi bir şekilde gerçekleştirilebilmesinde karşılaştırmalı analiz yapılması gerekmektedir. Bu şekilde, derecelendirme işleminde homojenliğin sağlanmasına imkân tanınacak, bu ise sektörde karışıklığın doğmasını engelleyecektir. Önemli olan bir derecelendirme firmasının üç ayrı sektörden, üç ayrı firmaya AA vermesinin aynı şeyi ifade etmesidir. Aksi takdirde rating notunun sektörden sektöre veya şirketten şirkete değişmesi piyasada karışıklığa neden olabilecektir.¹⁶³

¹⁶¹ Pabuşçu Ş.,Hazar A., a.g.e., ss. 8.

¹⁶² Çelik F, Kızıl İ. (2008), “ Banka Sermaye Yeterliliğinde Basel II Yaklaşımı ve Türk Bankacılığı” Doğu Üniversitesi Dergisi, 9. sayı, İstanbul, ss. 32.

¹⁶³ Pabuşçu Ş., Hazar A., a.g.e., ss. 11.

Derecelendirme uygulamalarının amaçları şu şekilde sıralanmaktadır.¹⁶⁴

- Firmaların risk derecelerini ölçümleyebilmek suretiyle, banka portföyündeki risk dağılımını yönetim kurulunun kararları doğrultusunda optimum düzeyde tutmak ve sorunlu kredi ilişkisini en aza indirmek,
- Firmaların risk derecelerinin dönemler itibariyle trendini gözlemek ve analiz etmek,
- Firmaları risk derecelerine göre birbirleriyle karşılaştırmak,
- Objektif kriterleri ön plana çıkarmak ve bireysel / kişisel yorumları veya kararları en aza indirmek,
- Sorunlu kredi potansiyeli taşıyan firmaları daha kısa dönemler itibariyle incelemek,
- Risk / getiri perspektifiyle fiyatlamaya yardımcı olmak ve farklı risk dereceleri için farklı fiyatlar uygulayabilmek,
- Üst yönetim açısından detayları tek bir kritere indirgemek,
- Kredilendirme fonksiyonunda görev alan tüm çalışanlar için süreci standardize etmek,
- Kredi riski yönetim fonksiyonu için bir temel teşkil etmek ve ileriki aşamalarda gerekli tarihsel veri setini oluşturmaktır.

3.1.4. Derecelendirme Sistemlerinin Kullanım Alanları

Derecelendirme sonuçlarının kullanılması kredi riskinin portföy bazında yönetimine ve portföyün risklilik düzeyinin ölçülmesine olanak sağlamaktadır. Kredilendirme sürecinde yer alan yetkiler, kredileri ve firmaları münferit olarak izleme olanağına sahiptir, ancak bir ölçek sistemi olmaksızın portföyün risklilik düzeyinin net olarak görülmesi mümkün değildir.¹⁶⁵

Derecelendirme sonuçları kredi özel karşılıklarının ayrılmasında da etkili olabilmektedir. Bankacılık mevzuatında, belirlenmiş tutarlardan düşük olmamak şartıyla, derecelendirme sonuçlarına bağlı olarak karşılık ayrılması riske duyarlı bir

¹⁶⁴ Pabuşçu Ş., Hazar A., a.g.e., ss. 13.

¹⁶⁵ Moody's, "Moddy's KMV İçsel Derecelendirme Platformu ve Basel II"

http://www.moodykmv.com/products/files/MKMV_IR_Platform_and_Basel_II_Turkish.pdf, (Erişim Tarihi: 12.12.2009)

yaklaşımıdır. Kredi karşılık tutarı, hesaplanan beklenen kayıp tutarına dayanılarak ayrılabilir. ¹⁶⁶

Derecelendirme ile kredilerin sorunlu hale gelmeden önce tespit edilmesi ve gerekli önlemlerin alınması sağlanabilmektedir. Borçlu bazında, derecelendirmelerin doğruluğu sağlandığında ve firmalar yakından izlendiğinde, bir firmanın durumunun kötüye gittiği ve zarar oluşma ihtimali önceden tespit edilebilecektir.

Gelişmiş kredi riski ölçüm yöntemlerini kullanabilmek için derecelendirme verisine ihtiyaç duyulmaktadır. Riske göre fiyatlama yapabilmek için derecelendirme sonuçlarına ihtiyaç vardır.

3.1.5. Derecelendirmenin Temel Özellikleri

Derecelendirmenin temel özellikleri aşağıda verilmiştir. ¹⁶⁷

- ✓ Derecelendirme işlemi genellikle ulusal ve uluslararası menkul kıymetler, ticari şirketler, finans kurumları ve bankaların gerek menkul kıymet ihracından gerekse diğer bir takım borçlanmalarından doğan yükümlülüklerini değerlendirmek amacıyla yapılmakta, bunun yanı sıra uygulamada ülkelerin uluslararası piyasalardan borçlanma gücünü ortaya koymak için de sıklıkla başvurulmaktadır.
- ✓ Derecelendirme firmaları analizlerinde elde ettikleri bilgileri, borçlanmadan doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi gücünü çeşitli semboller aracılığı ile kamuoyuna duyurmaktadır.
- ✓ Bu semboller, uluslararası kabul görmüş ve kolay anlaşılır sembollerdir.
- ✓ Kurumların, şirketlerin veya ülkelerin kredi derecelendirmesi almadan da tahvil çıkarmaları mümkündür. Ancak bir borçlu olarak güvenilirliği sağlamak için derece almayı tercih etmektedirler.
- ✓ Derecelendirme; şirket, devlet, yerel yönetim ve diğer devlet kuruluşlarının, sermaye artırımlarında ve kredilere ödemek zorunda oldukları faiz oranlarını belirlemede büyük önem taşımaktadır.

¹⁶⁶ Moddy's, a.g.e.

¹⁶⁷ Pabuşçu Ş., Hazar A., a.ge., ss. 14.

- ✓ Derecelendirme sonucu elde edilen teknik ve mali bilgiler yatırımcıya aktarılmakta ve derecelendirme bilgiye kısa sürede erişme avantajı sağlamaktadır.
- ✓ Derece notu verildikten sonra belli zaman aralıklarında ekonomik ve diğer gelişmelere göre doğrulanmakta ya da revize edilmektedir.
- ✓ Derecelendirme kuruluşları, risk analizi konusunda edinmiş oldukları tecrübeler sonucunda herhangi bir yatırımcının kendi imkânları ile yapamayacağı araştırmaları daha düşük maliyet ile yapabilmektedirler.
- ✓ Piyasa katılımcılarının önemli bir kısmının rating değişikliğine itibar etmesi, diğer katılımcıların da bu yönde davranmasına neden olmakta, diğer bir ifadeyle, kredi derecesi piyasalarda düzenleyici bir rol üstlenmekte, piyasada disiplin ve güvenin devamlılığına önemli bir katkıda bulunmaktadır.

3.1.6. Derecelendirme Kriterleri

Yatırım yapan herkes bir ölçüde risk almış olur. Risk faktörü herhangi bir yatırım kararının verilmesinde belirleyici bileşenlerden birisidir. Özellikle yoğun rekabet ortamında, her hesabın son derece dikkatli yapılması gerektiğinden riskin tanımlanması, değerlendirilmesi ve her boyutuyla düşünülmesi, kuruluşlar ve yatırımcılar açısından hayati önem taşır. Elbette gelişen ve değişen ortamlarda riski ortadan kaldırmak mümkün değil, o halde onu önceden tahmin etmek, ölçmek ve kontrol etmek, yani riskimizi yönetmek zorundayız. Riskin bir işletme açısından varlığı yalnızca yatırım aşamasıyla da sınırlı değildir. Kuruluşlar değişen koşulların kendileri açısından yaratabileceği riskleri de işlerinin yönetimi konusunda verecekleri kararlara dâhil etmek zorundadırlar. Bu denli önemli bir değerlendirmenin yapılabilmesi içinde doğru bilgiye sahip olmak, bilgi kaynaklarına rahatça ulaşabilmek ve elde edilen bilgiyi iyi değerlendirebilmek gerekmektedir. Derecelendirme kriterleri başlıklar halinde açıklanmaktadır ;¹⁶⁸

¹⁶⁸ Bulutçu Ö. (2007), "Yeni Basel II Kriterlerine Uygun Şirket Derecelendirmesi", Forum Media Yayıncılık, İstanbul, ss. 4-5.

3.1.6.1. Ülkelerin Derecelendirme Kriterleri

Ülke risklerini ölçerken genelde ekonomik ve politik risk faktörü değerlendirilmektedir. Temel göstergeler dikkate alınmaktadır.

Ekonomik risk olarak;¹⁶⁹

- Döviz cinsinden nakit akışının düzeni,
- Borç rasyoları,
- İhracatın büyümesi,
- Ekonominin açıklığı,
- Cari işlemler dengesi,
- Kısa vadeli sermaye akışının rezervlere oranı,
- Rezervlerin durumu ve gelişmesi, büyüme hızı,
- Toplam tasarruflar,
- Kamu sektörünün mali açıkları,
- Yatırımlar ve enflasyon temel göstergeler olarak alınırlar.

Politik risk faktörleri ise,

- Seçim sistemi ve zamanları,
- Dış politika gelişmeleri, demokrasinin ne ölçüde yerleştiği,
- Politik lider veya gündemdeki değişimler,
- Koalisyonların yapısı,
- Muhalefetin durumu,
- Merkez Bankası'nın bağımsızlık derecesi şeklinde özetlenmektedir.

3.1.6.2. Şirketlerin Derecelendirme Kriterleri

Derecelendirme sürecinde ele alınacak ve inceleme konusu yapılabilecek temel kriterler şöyle sıralanabilmektedir;¹⁷⁰

- Sermaye piyasasındaki kuruluşların organizasyon yapıları,
- Mali yükümlülüklerini karşılayabilme gücü,
- Şirketin orta vadeli fırsat ve riskleri,

¹⁶⁹ Bulutçu Ö, a.g.e., ss. 6.

¹⁷⁰ Bulutçu Ö, a.g.e., ss. 6.

- Şirketin sektördeki diğer şirketlerle rekabet konumu, üretim kapasitesi, dağıtım sistemi ve pazarlama ağı,
- Finansal yönetim ve muhasebe politikaları,
- Şirketin geleceğini etkileyecek yönetsel ve sermaye yapısı değişiklikleriyle yatırımlardaki değişiklikler, teknolojik yenilikler vs.

3.1.7. Derecelendirme Sistemlerinin Yapısı

Derecelendirme sistemi sayesinde risk sınıflandırması, bankalar tarafından daha az maliyetle ve kolayca yapılabilecektir. Tüketicinin borcunu zamanında ödeyememesi halinde daha çok faiz ödemek zorunda kalması kredinin sakıncalarından biridir. Kimi zaman banka müşterisi güvenilir olduğu halde ödeme gücünün çeşitli sebeplerle azalması sonucu (ekonomik dalgalanmalar, doğal afetler, müşterinin işlerinin birden kötüye gitmesi) oluşması muhtemel riskler genel kredi riski kapsamındadır. Yine risklerinin olduğu önceden belirli olan müşteriler özel kredi riskine girmektedir. Örneğin; müşterinin bulunduğu endüstri grubunun ekonomik açıdan fazla dalgalanması gibi bir durumda müşterinin kredi riski artacaktır.¹⁷¹

Kredi riski için ülkemizdeki bankalar tarafından yapılan analiz çeşitleri:

- Finansal Akım Analizi
- Fon Akım Analizi
- Nakit Akım Analizi
- Proforma Tablolar Analizi'dir.

Derecelendirme sistemlerinin yapısı belirlenirken; bankanın büyüklüğü, kredi ürünlerinin karmaşıklığı, derecelendirme sonuçlarının bankanın süreçlerindeki kullanım alanları, yasal düzenlemeler ve banka iş organizasyon çeşitliliği gibi unsurlar dikkate alınmalıdır. Öncelikle derecelendirme sistemi ile yasal düzenlemeler arasında bir ilişki kurulup kurulamayacağı kararlaştırılmalıdır. Bankacılık mevzuatına göre; bankanın ne kadar özel karşılık ayırmasının belirlenebilmesi için krediler geri ödenebilme ihtimallerine göre beş sınıfa ayrılmıştır. Derecelendirme sistemi bu sınıflandırmayı dikkate alacak şekilde sınıflandırılabilir. Derecelendirme sisteminin kaç derece

¹⁷¹ Örucü İ. (2006), “KOBİ’lerin Halka Açılmalarında Derecelendirme ve Pratik Bir Derecelendirme Modeli Uygulaması” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, ss. 52.

basamağından olacağı, bankada derecelendirme kültürünün oturmuşluğuna ve derece sonuçlarının ne amaçla kullanılacağına göre belirlenmelidir.¹⁷²

3.1.8. Derecelendirme Aşamaları

Derecelendirme süreci üç aşamadan meydana gelmektedir.¹⁷³

- **Ön Tarama:** Tam araştırma sürecine girmeden önce bir derecelendirme kuruluşunun derecelendirme göstergesinin belirlenmesi için bir ön çalışmaya ihtiyaç duyduğu başlangıç sürecidir.
- **Ön Derecelendirme Notunun Verilmesi:** Ön taramadan gelen veriler ışığında yapılan araştırma sonuçları, analizciler tarafından derecelendirme komitesine rapor edilir ve bu aşamada ön derecelendirme komite tarafından gözden geçirilir. Daha sonra kendisinin de izni ile sonuçlar derecelendirme kuruluşu tarafından ilgili yerlerde yayınlanır.
- **Derecelendirme Notunun Verilmesi:** Son derecelendirme güvenilirlik ve konuyla ilgili diğer dokümanların incelenmesinden sonra yaptırılmaktadır. Eğer dokümanlar derecelendirmeye ters etki yapacak özel bir madde içermezlerse ilk derecelendirmeyle değeri aynı kalacaktır.

3.2. DERECELENDİRME SÜRECİ

Derecelendirme süreci, finansal, teknik ve ekonomik analizler doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmalar ülke veya menkul kıymet ihraç eden firmaların talebi üzerine yapılır ve en önemli özelliği tamamen gizlilik içerisinde yürütülmesidir. Bu bilgiler firmanın endüstrideki genel geçmişi, son beş yıllık finansal verileri ve geleceğe yönelik projeksiyonları, işletmenin stratejileri ve ana felsefesi, işletmenin amaç ve hedefleri gibi konuları kapsamaktadır.

Derecelendirme sürecinde özellikle, firmanın muhasebe yapısı incelenerek kayıtların gerçeği tam olarak yansıtıp yansıtmadığı araştırmaya tabi tutulmaktadır. Bağımsız denetim raporu kalitesi uygun görülürse analizlere geçilebilmektedir. Analizlerde ise firmanın mali yapısı, bulunduğu endüstrinin özellikleri ve piyasanın şartları, genel siyasi ve ekonomik koşullar çeşitli yöntemlerle analiz edilmektedir.

¹⁷² Özücü İ, a.g.e., ss: 53.

¹⁷³ Özücü İ, a.g.e., ss: 62.

Bunun yanı sıra, yönetim kalitesi subjektif olarak incelenmektedir. Firma kredibilitesinin değerlendirilmesinde kullanılan temel ölçütler; sermaye yapısı, aktif kalitesi, likidite, nakit akımlarının uygunluğu, karlılık ve yönetim etkinliğinin araştırılmasıdır.¹⁷⁴

Derecelendirme süreci, derecelendirme firmaları arasında fazla bir fark göstermemektedir. Bu nedenle, bu bölümde Moddy's firmasının derecelendirme sürecine ilişkin aşamalar ele alınarak incelenecektir. Genel itibariyle Moody's firmasının derecelendirme süreci beş aşamadan oluşmaktadır.¹⁷⁵

- 1- Tanıtım Toplantısı,
- 2- Yöneticilerle Toplantı,
- 3- Derecelendirme Kararı,
- 4- Derecenin Açıklanması,
- 5- Derecenin İzlenmesi.

3.2.1. Tanıtım Toplantısı

Derecelendirme işlemi firmaya dinleme ve değerlendirme konusunda eğitilmiş uzmanlara iş konusunu ve stratejilerini açıklama olanağı veren bir eğitim sürecidir. Bu süreç genellikle finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla menkul kıymet ihraç edecek firma veya kuruluşun veya aracı kurumun, derecelendirme kurumuna yaptığı ve resmi olmayan bir toplantı talebiyle başlamaktadır.

Bu toplantıda amaç, kredi derecelendirme kuruluşunun, derecelendirmede izlenecek prosedürünü açıklaması ve derecelendirme işlemine konu olan firmanın tanınabilmesidir. Bu doğrultuda bilgilerin öğrenilmesi için ilgili şirket veya kuruluşun üst düzey yöneticileriyle görüşmeler yapılarak, kendilerine analizin gereklilikleri ve görüşmeler esnasında en çok önem taşıyan konuların neleri kapsadığı bildirilmektedir.

3.2.2. Yöneticilerle Toplantı

Resmi bir niteliği olmayan tanıtım toplantısından sonra ihraççı kuruluşun derecelendirme yaptırmaya karar vererek, derecelendirme firmasına başvurmasıyla birlikte resmi bir süreç başlatılmaktadır. Resmi başvurunun sonrasında menkul kıymet ihraç edecek olan kuruluş veya şirket üst yönetimi ile tekrar bir toplantı yapılmaktadır.

¹⁷⁴ Örucü İ, a.g.e., ss: 65.

¹⁷⁵ Örucü İ, a.g.e., ss: 66.

Bu toplantıdan önce Moody's derecelendirme firması uygulanacak analizleri belirleyerek, ihraççı firma hakkında ön bilgiler toplamakta ve çalışmalar yapmaktadır.

Toplantıdan önce istenen bu bilgiler üst yönetim açısından en çok önem taşıyan konularla ilgili, şirket içerisinde mevcut olan ve üst yönetime düzenli olarak sunulması gereken bilgileri içermektedir.

Bu bilgiler şu şekildedir; ¹⁷⁶

- Şirketin organizasyon yapısı, yetki ve sorumlulukların dağılımı,
- Muhasebe prensipleri ve uygulamaları
- Yönetim stratejisi, kısa ve uzun vadeli yönetim planları,
- Finansal politikalar ve kontrol sistemleri, planlama süreci,
- Personel politikaları, personel eğitim ve motivasyon dereceleri,
- Faaliyet sonuçları ve nakit alımları (son beş yıl ve gelecek üç yıl tahmini),
- Bilanço analizleri (Son beş yıl ve gelecek üç yıl tahmini)
- Mevcut borç yükümlülüklerinin detaylarıdır.

Derecelendirme kurumları bir denetleme firması gibi kayıtların üzerinde çok detaylı incelemelerde bulunmamaktadır. Derecelendirme şirketleri hazırlanan bilgilerin sadece alıcısı ve kullanıcısı konumundadır ve kendisine gerekli olan temel bilgiler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Görüşmelerin süresi uzun değildir. Genellikle bir veya iki gün sürmektedir. Yöneticilerle yapılan bu toplantıdan önce şirketin yapısını tanımaya yönelik bilgiler istenmektedir. Bu konuları şu şekilde özetlemek mümkündür. ¹⁷⁷

- Şirketin kısa bir geçmişi
- Şirketin felsefesi ve belirlediği stratejiler (Bu bölüm genellikle genel müdür veya başka bir üst düzey yetkili tarafından sunulmaktadır)
- Faaliyet durumu (üretim kapasitesi, dağıtım ve pazarlama ağı, rekabet gücü vb. konular bu bölümde ele alınmaktadır)
- Finansal yönetim ve muhasebe politikaları,
- Firmanın tabi olduğu yasal düzenlemeler,
- Yapılmış ve yapılacak olan yatırımlar,
- Firmanın yönetim kadrosunun kalitesi gibi önem taşıyan konular bu süreçte ele alınmaktadır.

¹⁷⁶ Kılıç B., a.g.e., ss. 35.

¹⁷⁷ Kılıç B., a.g.e., ss. 36.

3.2.3. Derecelendirme Kararı

Derecelendirme şirketinin uzman ve analistleri elde edilen bilgileri inceleyip değerlendirerek bir rapor hazırlanmaktadır. Kendi görüşlerini de ekleyerek oluşturdukları bu rapor firmanın alacağı derecelendirme notunun temelini oluşturmaktadır. Bu işlemden sonra verilen derecenin uyumlu olabilmesinin sağlanması açısından derecelendirme komitesi ve derecelendirme şirketinin diğer ülkelerde bulunan analistleri bir araya gelerek son kararı verdikten sonra derecelendirme notu belirlenmektedir.¹⁷⁸

Komite toplantısında raporu hazırlayan analistler hazırladıkları finansal istatistikleri ve karşılaştırılmalı analizleri sunmaktadırlar. Bu bilgiler genel itibariyle şöyledir;¹⁷⁹

- Firmanın stratejik kararları ve finansal yönetimin değerlendirilmesi,
- Firmanın faaliyette bulunduğu sektörün yapısı, şirketin rekabet durumu, üretim kapasitesi ve benzeri konuların incelenmesi,
- Firmaların finansal analizleri,
- Finansal planlar ve işletme politikaları,
- Derece önerisidir.

Sunulan bu bilgiler ışığında, derecelendirme komitesi ihraççı firmaya vereceği derecelendirme notunu tespit etmektedir.

3.2.4. Derecenin Açıklanması

Yapılan analizler sonucu, derecelendirme komitesi firma ile ilgili dereceyi belirlemektedir. Firma yapılan dereceyi kamuya açıklamadan önce gerekli yasal düzenlemeleri de incelemekte ve firma yetkilileri izin verirse verilen derece notu basın yoluyla kamuoyuna duyurulmaktadır. Ayrıca firma ile ilgili detaylı bilgiler derecelendirme firmalarınca hazırlanan yayınlardan takip edilebilmektedir.¹⁸⁰

¹⁷⁸ Kılıç B., a.g.e., ss. 37.

¹⁷⁹ Kılıç B., a.g.e., ss. 38.

¹⁸⁰ Kılıç B., a.g.e., ss. 40.

3.2.5. Derecenin İzlenmesi

Derecelendirme firmaları, derece notunu verdikten sonra derecenin doğruluğunu ispat etmek için, firmaların mali yapılarını ve ortaya çıkan sonuçları sürekli olarak izlemektedirler. Bu izleme sürecini ise şirketin derecelendirme firmasına aktardığı yıllık raporlar, yönetimle yapılan görüşmeler, firmaların ilgili yayınlar ve gerçekleştirilen telefon veya kişisel görüşmeler gibi çeşitli kaynaklardan elde edilen güncel, endüstriyel ve ekonomik verileri oluşturarak gerçekleştirirler.¹⁸¹

Eğer firmanın uzun veya kısa vadeli kredi değerlendirmesinde önemli bir değişiklik meydana gelmişse, derecelendirme firması muhtemel değişimlere karşı menkul kıymetin derecesini özel incelemeye alabilmektedir. Bu değişiklikler, özellikle yasal düzenlemelerde, hükümet politikasında, teknolojiye, talepteki aşırı dalgalanmalarda ortaya çıkan firmayı yakından etkileyen değişikliklerdir. Eğer firmanın etkilenme düzeyi çok yüksek ise yeni bir toplantı düzenlenmekte ve duruma göre verilen derece notu değiştirilebilir veya olduğu gibi kalabilmektedir.¹⁸²

3.3. DERECELENDİRMENİN FAYDALARI

Derecelendirme, kaynakların verimli kullanılmasını sağlayan bir sistemdir. Çünkü spekülasyon kazançları azalttığı gibi yatırımların da artmasına olanak sağlamaktadır. Özellikle dış piyasalardan yatırımcı bulabilme olanağı önemli bir özelliktir. Yabancı yatırımcılar, hakkında bilgi sahibi olmadıkları kuruluşlara derecelendirme sayesinde bir değer verecek ve buna göre yatırımlarını yapacaklardır. Derecelendirmesi iyi olan şirketlere yatırımcıların ilgisi daha fazla olacaktır. Böyle bir durumda şirket için durum daha da iyi olacaktır. Yalnız derecelendirmesi kötü olan şirketler için bunu söyleyemeyiz. Çünkü riskli şirketler grubuna girdiklerinden daha büyük bir maliyetle borçlanacaklardır. Ancak derecelendirmesi kötü olan şirketler için bir artı olarak kendilerini daha çok geliştirme ihtiyacı duyacaklarını söyleyebiliriz.¹⁸³

Derecelendirmenin yarar sağladığı yerler;

- Yatırımcı şirket
- Banka veya finansal kuruluş
- Sermaye piyasası, borsa

¹⁸¹ Kılıç B., a.g.e., ss. 41.

¹⁸² Kılıç B., a.g.e., ss. 41.

¹⁸³ Kılıç B., a.g.e., ss. 42.

- Özelleştirme
- Para ve finans otoriteleri

3.3.1. Derecelendirmenin Finans Kurumlarına Faydaları

Derecelendirmenin finans kurumlarına sağladıkları faydalar şunlardır:

- Faiz oranlarının riske göre farklılaşmasını sağlar.¹⁸⁴
- Risk faktörüne göre mali kurum tercihi yapılmasına imkân verir.
- Bankalarda mevduat maliyetinde tasarruf sağlar.
- Mali yapının güçlenmesini ve risklerin sınırlandırılmasını teşvik eder, etkinliği artırır.
- Devlet garantisi olmaksızın sisteme güven duyulmasını sağlar.
- Uluslararası finans çevreleri ile ilişkileri geliştirir ve dış kaynak kullanım maliyetinde tasarruf sağlar.
- Büyük kredilerin derecelendirilmesi problemli kredilerin oluşumunu sınırlandırır ve aktif kalitesinin yükselmesini sağlar.
- Bankaların Varlığa Dayalı Menkul Kıymet (VDMK) ihraçlarında üstlenilen riskin belirlenmesini sağlar.

3.3.2. Derecelendirmenin Firmalara Yararları

Derecelendirme firmalara aşağıda sıralanan yararları sağlamaktadır.

- Kurumsal yatırımcıları çekerek şirketlerin borçlanma imkânlarını genişletir.
- Yapılandırılmış finansman tekniklerini geliştirerek şirketlerin alternatif fon kaynaklarına ulaşabilmelerini, aktif – pasif vade uyumu ve likidite planlaması yapabilmelerini mümkün kılar.
- Piyasalarda yeterince tanınmayan küçük ve orta ölçekli işletmelerin borçlanma piyasasına girmelerini sağlar.
- Borçlanma operasyonunda maliyet tasarrufu sağlar ve derecelendirilen şirketleri avantajlı kılar.

¹⁸⁴ Pabuşçu Ş., Hazar A., a.g.e., ss. 18.

- Şirket yöneticilerini kuruluşlarına daha farklı bakmaları ve stratejik kararlarını yeniden gözden geçirmeleri için zorlar.¹⁸⁵
- Kurumların otokontrol sistemlerini ve yönetim kalitesinin gelişimini teşvik eder, etkinliği artırır.
- Yurt içi ve yurt dışındaki ilgili çevrelere kurumun mali ve mali olmayan yapısı hakkında kapsamlı bilgi sağlar.

3.3.3. Derecelendirmenin Yatırımcılara Yararları

Derecelendirme yatırımcılara şu yararları sağlamaktadır:

- Üstlenilen riskin, kolay anlaşılabilir semboller aracılığıyla yatırımcılara anlatımını sağlar.
- Yatırımcıların yapamayacakları derinleştirilmiş analizlerin dereceler kanalıyla yatırımcılara ulaştırılmasını sağlar.
- Çeşitli borç enstrümanları arasında kalite farkının, dolayısıyla üstlenilecek riskin ortaya konmasına imkân verir.
- Yatırımcıların risk eğilimlerine göre menkul kıymet tercihi yapabilmelerine imkân sağlar.
- İkincil piyasaların gelişimine yardımcı olur.
- Kurumların mali yapısının ve kalitesinin düzenli olarak incelenmesini sağlar.
- Özellikle yatırımcılar için güvenli bir nitelik kriteri oluşturur.

3.3.4. Derecelendirmenin Finans Piyasalarına Yararları

Sermaye piyasalarının gelişmiş olduğu ülkelerde derecelendirme, yatırım kararı alma ve şirketlerin borç ödeme gücünü ölçebilme açısından sıklıkla başvuru alan bir araç olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle de yıllardan beri büyük bir yatırımcı kitlesi tarafından sürekli olarak kullanılmaktadır.¹⁸⁶

Derecelendirme firmalarının yaptıkları derecelendirmeler, başta ülkeler olmak üzere ekonomide yer alan pek çok kuruluşu ve bunların ihraç ettikleri tahvil, finansman bonusu ve karmaşık yapıda tahvil gibi birçok değişik özelliklere sahip menkul kıymetleri

¹⁸⁵ Kılıç B., a.g.e., ss. 42.

¹⁸⁶ Kılıç B., a.g.e., ss. 65.

kapsamaktadır. Bu değerlendirmeler yatırımcıya, gerek borçlanma amacıyla menkul kıymet ihracında bulunan şirket hakkında gerekse de menkul kıymetin niteliği hakkında kendilerinin kolayca analiz edemeyecekleri bilgileri vermektedir.

3.3.5. Derecelendirmenin Ekonomiye Yararları

Derecelendirmenin ekonomiye olan yararları ise aşağıdaki şekilde sıralanabilir;¹⁸⁷

- Ekonomiye güvenilir ve istikrar içinde gelişen mali piyasalar kazandırır.
- Ekonominin dış kaynak teminini, piyasaların uluslar arası piyasalarla bütünleşmesini sağlar.
- Ekonomideki genel risk düzeyini sınırlandırırken mali işlemlerin etkinliğini artırır ve büyümenin daha etkin finansmanını sağlar.

3.4. DERECELENDİRMENİN ÖNEMİ

Derecelendirme, bir kuruluşun veya bir bireyin finansal yükümlülüklerini zamanında yerine getirip getiremeyeceğini tahmin etmek üzere kullanılan, firmanın veya bireyin geçmiş ve bugünkü nitel ve nicel verilerine dayanarak yapılan bir sınıflandırma sistemidir. Yapılan sınıflandırmanın kolay anlaşılabilir olması için verilerden elde edilen sonuçlar kolay anlaşılır genel geçer sembollere dönüştürülmüştür. Semboller ise evrensel uygulamaya sahiptir. Derecelendirme, borçlunun kredibilitasını, borcunu zamanında ve düzenli geri ödeme kapasitesini ölçmeye yarayan ve buna bağlı olarak para ve sermaye piyasalarındaki rolünü değerlendiren ve etkileyen profesyoneller tarafından oluşturulmuş standart ve objektif görüştür.¹⁸⁸

¹⁸⁷ Kılıç B., a.g.e., ss. 66.

¹⁸⁸ Yazıcı M., “Kredi Derecelendirme Kuruluşlarının Önemi ve Denetimi”

http://www.finanskulup.org.tr/Assets/maliyefinans/82/Mehmet_Yazici_Kredi_Derecelendirme_Kuruluslari_nin_Onemi_ve_Denetimi.pdf (Erişim Tarihi: 15.12.2009)

3.4.1. Derecelendirmenin Finans Sektörü Bakımından Önemi

Sermaye piyasalarının gelişmiş olduğu Avrupa ve Amerika gibi ülkelerde yatırımcılar derecelendirmeyi, yatırım kararlarını verirken önemli bir etken olarak kullanmaktadırlar. Avrupa şirketleri borç ödeme güçlerini ölçebilmek amacıyla derecelendirmeye sıkça başvurmaktadır. Bu durumun ana sebeplerinden bir tanesi günümüzde derecelendirmesi olan şirketlere olan yatırımın artış göstermesidir.¹⁸⁹

Günümüzde finans sektöründe faaliyet gösteren birçok kuruluş uluslararası piyasalardan borçlanmak suretiyle finansman ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Son dönemde yaşanan banka kredi faizlerindeki istikrarsızlık, şirketler arası rekabet ve birleşmelerin artması, toptancı para ve sermaye piyasalarındaki gelişme şirketlerin finansal yapılarını güçlendirmiştir. Bu gelişmeler de doğal olarak menkul kıymet ihracının artmasına neden olmuştur. Aynı zamanda yatırımcı yelpazesinin genişlemesine ve kredi değerliliğine duyulan ihtiyacı da artırmıştır.¹⁹⁰

3.4.2. Derecelendirmenin Yatırımcı Açısından Önemi

Derecelendirme genel anlamıyla, derecelendirme şirketinin kredi risk analizinin piyasalara en çabuk ve en uygun yoldan iletişimi anlamına gelmektedir. Yatırımcı açısından derecelendirmenin, temel fonksiyonu çok açıktır.¹⁹¹

1. Kredi riskinin belirlenmesi için basit ve objektif bir gösterge olması bakımından: Derecelendirmeler birçok menkul kıymet için menkul kıymet için, menkul kıymetin yatırımcının risk ölçütlerine uygunluğunun belirlenmesinde kullanılmaktadır. Dolayısıyla yatırımcılar “alım listeleri”nin oluşturulmasında derecelendirmeyi bir referans olarak kullanmaktadır.

2. Risk Primi Kararları: Derecelendirme, yatırımcının düşük dereceli menkul kıymetler için yüksek geri ödememe olasılığını telafi etmek amacıyla ne kadar risk primi talep etmesi gerektiğinin iyi bir göstergesidir.

¹⁸⁹ Pabuşçu Ş., Hazar A. (2008), “SPK Kredi Derecelendirme Uzmanlığı Sınavlarına Hazırlık”, Öncü Basımevi-Ankara, ss. 357.

¹⁹⁰ Pabuşçu Ş., Hazar A., a.g.e., s. 59.

¹⁹¹ Sunalı H. Umsan E. (1998), “Rating: Yatırımcı ve İhraççı Açısından Fonksiyonları”, Active Finans Dergisi.

3.4.3. Derecelendirmenin İhraççı Açısından Önemi

Eğer bir derecelendirme faaliyetleri piyasalarda kabul görmekte ve yatırımcıların at / tut / sat kararlarını etkilemekte ise, bu faaliyetler aynı zamanda ihraççılar açısından da çeşitli fonksiyonlara sahiptir.

1. *Sermayeye daha kolay ulaşım:* Derecelendirme, uluslararası fon havuzlarına ulaşmayı sağlayan bir “kredi pasaportu” niteliğini taşımaktadır. Menkul kıymetleri derecelenmemiş ihraççılar, mali güçleri ne olursa olsun daha dar bir yatırımcı tabanına ulaşmaktadır.

2. *Sermayeye daha istikrarlı bir ulaşım:* İlgili şirketin mevcut derecelendirme notunu ve kredi riskini onaylayacak bir analiz, yatırımcıların endişelerini gidermeye yardımcı olmaktadır.

3. *Daha düşük bir borçlanma maliyeti:* Derecelendirme gerek lokal, gerekse uluslararası piyasalara daha kolay ulaşım sağladığından ihraççıya en ekonomik piyasayı seçme olanağı tanıyacak ve borçlanma maliyetlerini düşürecektir.

4. *Finansman esnekliği:* Derecelendirme, dünya çapında birçok yatırımcıya istikrarlı ulaşım olanağı, ihraççıya kur, vade yapısı ve diğer fonlama ihtiyaçlarını şekillendirebilme serbestliği sağlamaktadır.

3.4.4. Derecelendirmenin Şirketler Açısından Önemi

Derecelendirme, kurumsal nitelikteki yatırımcıları borçlanma araçları piyasasına çekerek, firmaların menkul kıymet ihraçlarını kolaylaştırır ve borçlanma olanaklarını artırmalarına yardımcı olur. Böylece ihraçta bulunan firmaların aktif pasif vade uyumunu sağlamalarına ve likidite planlaması yapmalarını teşvik etmektedir.

Firmalara alternatif fon kaynakları sağlanırken, gelişmiş finansman tekniklerinin uygulanması yaygınlaştırılmaktadır. Derecelendirme işleminin, firma yönetimi açısından da çok önemli yararları vardır. Şirket yöneticilerinin stratejik kararlarını yeniden gözden geçirmesi ve daha dikkatli hareket etmelerine yardımcı olmaktadır. Böylelikle firmalar oto kontrol sistemlerini ve yönetim kalitelerini geliştirme çabasına girerek, etkinliklerini artırmaya çalışmaktadır.¹⁹²

¹⁹² Ban Ü, Yörük N., “Derecelendirme, Derecelendirme Yöntemleri ve Avrupa Birliği’ne Giriş Öncesi Türkiye Açısından Değerlendirme”, VII. Ulusal Finans Sempozyumu Bildiriler, İstanbul Üniversitesi, 22-25 Ekim 2003, ss. 523.

Derecelendirme, şirketlere borçlanma esnasında maliyet tasarrufu sağlamaktadır. Yüksek derece olan firmaların maliyetlerinde önemli azalmalar gözlenmektedir. Küçük ve orta ölçekli olmalarından dolayı, piyasada yeterince tanınmayan, ancak güçlü mali yapılara sahip olan firmaların borçlanma piyasalarına çekerek, girmelerine yardımcı olmaktadır.¹⁹³

3.4.5. Derecelendirmenin Sermaye Piyasası Borsa Açısından Önemi

Derecelendirme sonuçları, bankalar, kamu kuruluşları ve devleti de içeren geniş bir kitlenin kullanımına sunulmaktadır. Derecelendirme kurumları, yatırımcıların kendi kendilerine yapamayacağı bağımsız ve profesyonel analizlerle, derecelendirmeye tabi tutulan firma veya kuruluşun ihraç ettiği menkul kıymet hakkında anlamlı bilgiler sunarak menkul kıymetleri sermaye piyasasında işlem gören firmaları, kendilerine çeki düzen vermeleri ve etkinliklerini artırmaları için teşvik etmektedir. Ayrıca aracı kurumları taşıdıkları mali riskleri kontrol altında tutmaya, faaliyetlerini disipline etmeye ve hizmet kalitelerini artırmaya zorlamaktadır. Bunun sonucu olarak piyasaların güvenliği ile sağlıklı gelişimi sağlanmaktadır.

Diğer yandan riskten kaçınan bireysel ve kurumsal yatırımcıların, piyasalara girmeleri ve kısa vadeli işlemleri artırmaya yönelterek, sermaye piyasalarında ve borsalarda gelişmenin önünü açmaya yardımcı olmaktadır.¹⁹⁴

Derecelendirmenin bir diğer faydası da, ulusal yatırımcıların yanı sıra, yabancı yatırımcıları da sermaye piyasalarına çekerek, piyasaların uluslararası piyasalarla entegrasyonunu kolaylaştırmaktadır.

3.4.6. Derecelendirmenin Para ve Finans Otoriteleri Açısından Önemi

Derecelendirme, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), İstanbul Menkul Kıymetler borsası (İMKB), Merkez Bankası (MB) ve Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı (HDTM) gibi para ve finans otoritelerinin gözetim ve denetim yükünü azaltarak, bu kurumların kontrolleri altındaki piyasa mekanizmasının güvenli gelişimine yardımcı olmaktadır. Ayrıca piyasalar şeffaflık getirecek oto kontrol sistemlerini devreye sokmaktadır.

¹⁹³ Ban Ü, Yörük N., a.g.e., ss. 524.

¹⁹⁴ Ege İ., “Kredi Derecelendirme Sistemleri ve KOBİ’ler”, 3. KOBİ’ler ve Verimlilik Kongresi, İstanbul Kültür Üniversitesi, 17-18 Kasım 2006 Kongre Kitabı, ss. 138.

3.4.7. Derecelendirmenin Ekonomi Açısından Önemi

Ekonomi teorisi ekonominin gelişme ve finansal piyasaların gelişmeleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu iddia etmektedir. Daha özellikli olarak finansal sistemlerin ekonomik büyümeye sağladığı yararlar aşağıdaki gibidir¹⁹⁵

- Ticari işlemlerin yapılmasını kolaylaştırır ve risklerden kaçınma yollarını sağlar,
- Kaynak dağılımını düzenler,
- Yönetimin yakından izlenmesini ve kontrolünü sağlar,
- Tasarrufların daha kolay mobilize edilmesini sağlar,
- Mal ve hizmet değişimine yardımcı olmaktadır.

3.5. DERECELENDİRME ÇEŞİTLERİ

Firmaların gerçekleştirdikleri derecelendirme işlemlerini geleneksel derecelendirme ve kredi benzeri fonlar ile piyasa riskinin derecelendirilmesi olarak iki ana grupta toplamak mümkündür.¹⁹⁶

Geleneksel derecelendirme işleminde firmalar genel olarak ihraççı kurumların kısa vadeli borç yükümlülükleri ile uzun vadeli borç yükümlülüklerini yerine getirme güçlerinin yanı sıra ihraççı kişi veya kurumların tercihli senetlere yönelik temettü ve diğer yükümlülüklerini zamanında ödeme güçlerini değerlendirmektedir.

Kredi benzeri fonlar ile piyasa riskinin derecelendirilmesi işlemi kapsamında ise firmalar yatırım ortaklığı fonlarının kredi kalitesi ile bu fonların potansiyel geri dönme gücünü ve piyasa riskinin analizini gerçekleştirmektedirler.¹⁹⁷

Başka bir bakış açısı ile derecelendirme çeşitleri aşağıdaki şekilde ifade edilebilmektedir:

3.5.1. Vadelerine (Uzun – Kısa) Göre Derecelendirme

İhraççının kurumsal kalitesi üzerinde, bulunduğu sektördeki temel ekonomik ve finansal karakteristiklere dayanılarak oluşturulan uzun dönemli kanaattir. Bu kanaate ulaşırken ekonomik konjonktüre duyarlılık ve çeşitli riskler içeren rekabet, kanuni

¹⁹⁵ Saltoğlu B. (1998), “Ekonomik Büyüme ve Finans Piyasalarının Gelişimi”, İktisat Dergisi, ss. 8-11.

¹⁹⁶ Pabuşçu Ş., Hazar A., a.g.e., ss. 68.

¹⁹⁷ Ege İ., a.g.e., ss: 140.

düzenlemeler, teknolojik gelişmeler, talep değişimleri, yönetim kalitesi gibi unsurlardan etkilenme düzeyi göz önünde bulundurulmaktadır. Bir yıla kadar olan tüm yükümlülükler üzerinde likidite ve sermaye kaynaklarına ulaşabilme kabiliyeti göz önüne alınarak oluşturulan görüş ise kısa vadelidir.¹⁹⁸

3.5.2. Türlerine Göre Derecelendirme

- **Uluslararası Döviz Cinsinden Derecelendirme:** Kurumun döviz cinsi yükümlülüklerini döviz yaratarak ödeyebilme yeteneği değerlendirilmektedir. Tüm ülke riskleri göz önüne alınmaktadır.
- **Uluslararası Yerel Para Cinsinden Derecelendirme:** Kurumun yerel para cinsi yükümlülüklerini ödeyebilme yeteneği uluslararası kriterlere göre değerlendirilmektedir. Konvertibilite riski hariç tüm ülke riskleri göz önüne alınmaktadır.
- **Ulusal Yerel Para Cinsinde Derecelendirme:** Kurumun yerel para cinsi yükümlülüklerini yerel para yaratarak ödeyebilme yeteneği ulusal kriterlere göre değerlendirilmektedir. Ülke riskleri göz önüne alınmamaktadır.

3.5.3. Bankacılık Sektörü Açısından Derecelendirme

Bireysel derecelendirme: Bankanın kendi kendine tamamen yetebildiği varsayımına dayalı olarak yapılan derecelendirmedir. Burada notlar A' dan E' ye kadar sıralanmaktadır.

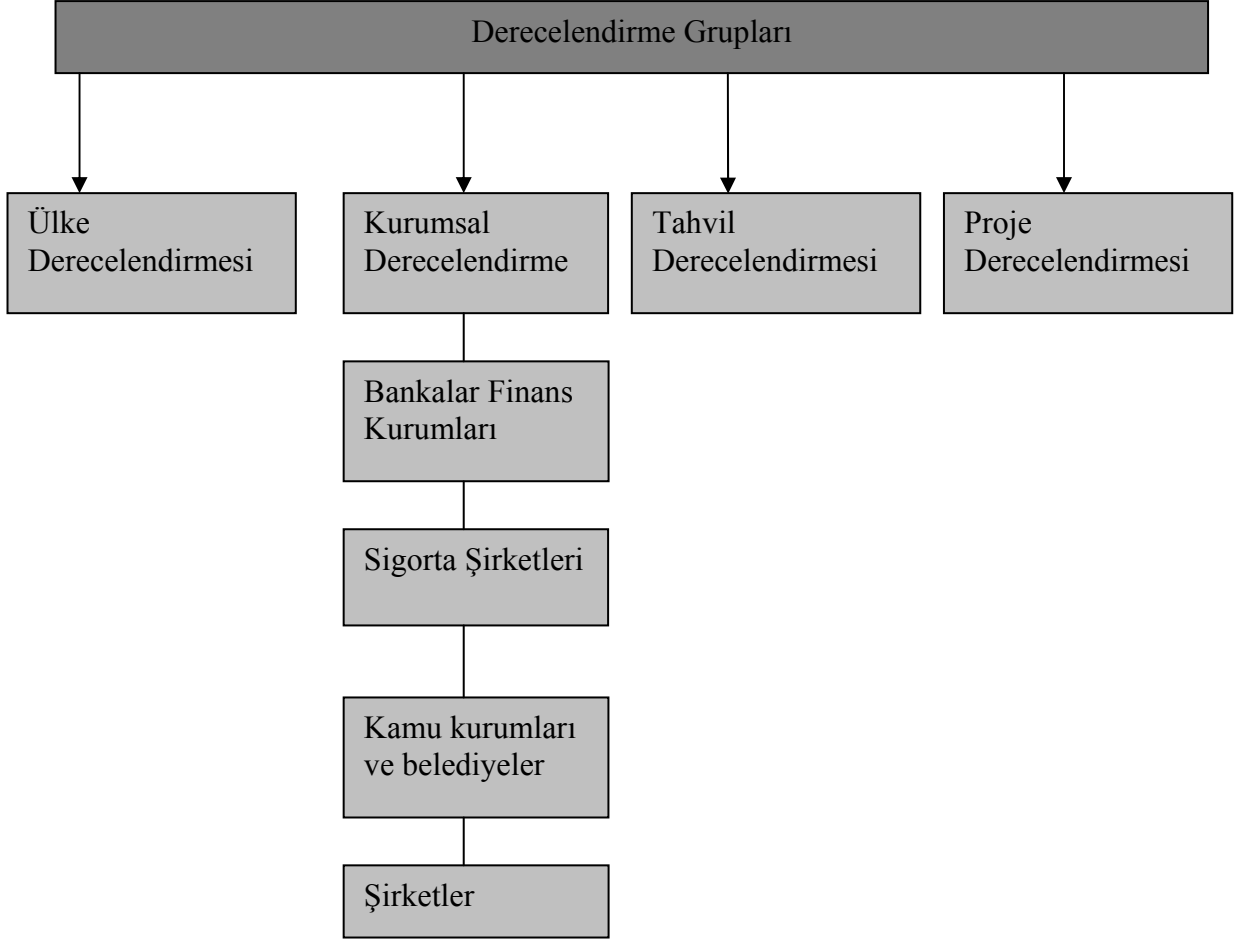
Destek derecelendirme: Bankanın başka kuruluşlarca desteklenme eğilimini gösterir, notlar 1' den 5'e kadar sıralanır. 5 notu bankanın desteğe ihtiyacı olmadığı anlamına gelmektedir.

¹⁹⁸ Ege İ., a.g.e., ss. 141.

3.6. DERECELENDİRME GRUPLARI

Uygulamada derecelendirme hem borç hem de borçlu derecelendirmesi anlamında, ülke kurumsal, ihraç ve proje derecelendirmesi gibi alanlarda karşımıza çıkmaktadır. Şekil 3.1 'de derecelendirme çeşitleri belirtilmiş olup, detaylı bilgi başlıklar halinde verilmiştir.

Şekil 3.1. Derecelendirme Grupları

Kaynak: CHAMPSAUR Amelie, "The Regulation of Credit Rating Agencies in the U.S. and the E.U.: Recent Initiatives and Proposals", Harvard Law School, Seminar in International Finance, L.M. Paper, May 2005, s.52.

3.6.1. Ülke Derecelendirmesi

Ülke derecelendirmesi kamuoyunda en fazla bilinen derecelendirme faaliyetidir. Uluslararası sermaye piyasalarında, ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerin kredi değerliliklerinin belirlenmesi büyük önem arz etmektedir. Çünkü ekonomisi güven sinyalleri veren ülkeler uluslararası yatırımı teşvik edici notlar aldıklarında bu not, piyasalarına ivme kazandıracak hareket sağlamaktadır. Dolayısıyla gelişim süreci beklenenden daha kısa zamanda gerçekleşmektedir.¹⁹⁹

Özellikle,

- Uluslararası sermaye hareketlerindeki hızlanma ve yeni yatırım imkânlarının oluşması, sermaye akımlarının finansal piyasalarda alım - satıma konu olması,
- Büyüklü küçüklü bankalardan, tahvilleri elinde tutanlara kadar geniş bir kitlenin mali piyasalara ilgisinin artması,
- Ülkelerle ilgili olarak IMF'nin “son ödeyici” rolünü oynamasının garanti edilmemesi gibi etkenler ülke riski derecelendirmelerinin önemini artırmıştır.²⁰⁰

Ülke derecelendirmelerinde ekonomik ve politik risk incelenmektedir. Birçok etken ekonomik risk derecesini göstermektedir. Derecelendirme kuruluşları ülke notunu belirlerken beş nokta üzerinde önemle durmaktadır.²⁰¹

- Bunlardan en önemlisi ülkenin pazar ekonomisini benimsemiş ise sektörlerin ekonomideki dağılımına, ekonominin büyüklüğüne, tasarruf ve yatırımların yapısına bakılmaktadır. Ekonomik büyüme modeli ve GSMH' nin artış oranı incelenen önemli ölçütlerdendir. Dışa açıklık olumlu olarak değerlendirilmektedir.
- İkinci olarak maliye politikası ve kamu borçları incelenmektedir. Kamu maliyesinde denge, borçların vade yapısı, anapara ve faiz tutarı, borç servis kapasitesi analiz edilmektedir.
- Üçüncü olarak para politikası ve enflasyon incelenmektedir. Bu aşamada enflasyon eğilimi, parasal büyüklükler, kredi boyutu, faiz oranları, kur politikası ve Merkez Bankası'nın bağımsızlık derecesi ele alınmaktadır.

¹⁹⁹ Ersan İ. (1979), “Kredi Değerliliği Kavramı ve Türkiye'nin Durumu”, Banka ve Ekonomik Yorumlar, ss. 47.

²⁰⁰ Erçel G. (1997), “Türkiye'nin Dış Kredibilitesini Yükseltmek İçin Gerekli Yaklaşımlar”, Ankara.

²⁰¹ Erçel G., a.g.e., ss. 14.

- Ödemeler dengesi esnekliği, üzerinde durulan dördüncü noktadır. Ayrıca dış işlemlerin mali ve parasal sisteme etkisi, cari işlemlerin yapısı, esnekliği ve sermaye hareketleri incelenmektedir. Ekonomik riskin hesaplanmasında son olarak dış borçlar ele alınmaktadır. Özel kesim ile kamu kesiminin dış borçları, borçların vade ve yapısı, ülke döviz rezervi ve varlıkları incelenmektedir. Siyasi risk derecelendirilmesi siyasal sistem ve sosyal yapının incelenmesi ile yapılmaktadır. Daha çok somut verilere dayanan ekonomik risk analizine göre siyasal risk analizi daha soyut faktörleri içermektedir.
- Siyasal sistem analizi hükümeti, toplumsal katılımı, liderlerin etkisini, siyasal faktörlerin ortak ekonomik amaçları olup olmadığını içermektedir. Gelir dağılımı, hayat standardı, istihdam, bölgesel farklılıklar, etnik yapı ise sosyal yapının değerlendirilmesinde etkili olmaktadır.²⁰²

Ülkeye verilen derece, ülke sınırları içindeki bütün kuruluşlar üzerinde etkilidir.

Ülke notu kurum ve borç derecelendirmesinde genelde tavan oluşturduğundan büyük önem taşımaktadır. Çoğunlukla, yabancı para bazlı borçlanmalarda kurumun borç notu ülke notunun üzerine çıkamamaktadır. Benzer şekilde, kurumların ekonomik ve siyasi gelişmelerden doğrudan etkilenmesi, ülke notunun kurumun alabileceği en yüksek not olması sonucunu doğurmaktadır.

3.6.2. Kurumsal Derecelendirme

Kurumsal derecelendirmeye, banka ve finans kuruluşlarının derecelendirilmesi, sigorta şirketleri, belediyeler, kamu kurumları, sanayi kuruluşları ve ticari işletme derecelendirmesi örnek olarak verilebilmektedir.

Finans sisteminin işlevi, en yalın şekliyle, ödünç verme ve almayı kolaylaştırmaktır.²⁰³ Bankalar finansal piyasaların en önemli kurumlarıdır.

Bankaların derecelendirilmesi, bu kuruluşların yükümlülüklerini tam olarak ve zamanında yerine getirme gücünün bir göstergesi olduğundan, mali sistemin işlevini

²⁰² Takan M., a.g.e., ss. 682.

²⁰³ Parasız İ. (2000), “Modern Bankacılık Teori ve Uygulama”, Kuşak Ofset, İstanbul, ss. 51

sağlıklı bir şekilde yerine getirilebilmesinin incelenmesi açısından da ayrı bir önem taşımaktadır.²⁰⁴

Bankaların derecelendirilmesi çalışması, birbirleriyle iç içe geçmiş bir dizi faktörün ilk aşamada ayrı ayrı analiz edilmeleri, ikinci aşamada ise nispi önemlilikleri bakımından ağırlıklandırılarak bankanın gerçek risk yapısını ifade edebilecek tek bir sembole dönüşümü sürecidir. Sözü edilen risk ağırlık oranları kurumdan kuruma değişebileceği gibi zaman içinde de farklılıklar gösterebilir. Bir faktörün nihai banka derecesine olan etkisi her koşulda aynı değildir, yeni koşullara göre bunlar da değişiklik gösterir.²⁰⁵

Bankaların almış oldukları derece ile;

- Sermaye piyasalarına ulaşmaları ve işlem yapabilme esneklikleri,
- Bankalar arası işlemlerde kredi maliyetlerinin düşürülmesi,
- Finansman ihtiyacını kolay karşılayabilmeleri,
- Uluslararası çevrede de faaliyette bulunabilmesi,
- Ulusal ve uluslararası alanda benzer diğer bankalarla kıyaslanabilmesi

gibi imkânlarına kavuşabilmektedir.

Kurumsal derecelendirme içinde bankaların yanı sıra, factoring şirketleri ile finansal kiralama şirketleri gibi diğer finans kuruluşlarına yönelik derecelendirme aynı grupta yer almaktadır.

Sigorta şirketlerinin derecelendirilmesi; sigorta şirketinin poliçe sahibine haklarını verebilme ve ona karşı sorumluluklarını yerine getirebilme yetkisiyle ilgilidir.

Kamu kuruluşları ile yerel yönetimlerin kredi geçmişi ve kullandığı kredileri geri ödeme kapasitesinin saptanmasına yönelik yapılan ölçme işleminin oluşturduğu ***kamu kuruluşları ile yerel yönetimlerin derecelendirilmesi,*** derecelendirme grupları içinde kurumsal derecelendirmenin alt gruplarından birini oluşturmaktadır.

Kurumsal derecelendirmenin en alt grubunu ise şirket derecelendirmesi oluşturmaktadır. ***Şirket derecelendirmesi,*** bağımsız bir derecelendirme şirketi

²⁰⁴ Pabuşçu Ş. (1997), “Bankacılıkta Risk Derecelendirilmesi ve Türk Bankacılık Sektörüne Uygulanması”, SPK Yayınları No: 94, Ankara, ss. 111.

²⁰⁵ Çelik P. (2004), “Bankaların Risk Derecelendirmesi”, TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi, ss. 83.

tarafından işletmenin geleceğe yönelik başarı ve risk faktörlerinin ölçülmesi faaliyetidir. Çalışmamızın devamında şirket derecelendirmesi, şirket derecelendirmesinde kullanılan faktörler ve kriterler, özellikle Basel II kapsamında, ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

3.6.3. Tahvil Derecelendirmesi

Derecelendirmenin doğuşunda tahvil derecelendirmesi bulunmaktadır. İlk derecelendirme kuruluşları 1900'lu yıllarda A.B.D.'de kurulmuştur. Bu kuruluşların kurulma nedeni A.B.D.'de faaliyet gösteren demiryolu şirketlerinin tahvil çıkarma yoluyla yaptıkları borçlanmalarda firmaların finansal durumu hakkında bilgi sağlamaktır.²⁰⁶

Tahvil derecelendirmesi, ihraççının borç ödeme gücünün, şirketin tahvile ilişkin yükümlülüklerini zamanında yerine getirmeme riski, tahvilin ihraç koşulları ve şirketin mali yapısı, iflası veya finansal krize girmesi halinde tahvil sahibine sağlanan haklar gibi unsurlara dayalı olarak değerlendirilmesidir.

Tahvil derecelendirmesi, sermaye piyasalarında önemli bir yere sahiptir. Tahvil piyasası; özellikle ABD, Japonya ve Avrupa ülkelerinde gelişmiş olduğundan, derecelendirmenin en fazla gündeme geldiği piyasadır.

3.6.4. Proje Derecelendirmesi

Proje değişik alanlarda önceden plan ve programa alınmış, maliyeti hesaplanmış, kurum ve kuruluşların yönetim organlarınınca onaylanmış, kısa ve uzun vadeye bağlanarak özel kurum veya devlet adına gerçekleştirilmesi kabul edilmiş bilimsel çalışma tasarısı olarak tanımlanabilmektedir. Bir projenin derecelendirilmesinde; kamu / özel sektör ihtiyaçları, mevcut teknik, politik, işlevsel çevre kısıtları projenin hayata geçme yeteneği, projenin süresi içinde tamamlanabilmesi, projenin taahhütlü / taahhütsüz olma durumlarına dikkat edilmektedir.²⁰⁷

²⁰⁶ Taş O. (2001), "Almanya'da Orta Boy İşletmeler İçin Derecelendirme Sorunu", Doğu Üniversitesi Dergisi, ss. 104.

²⁰⁷ Erçel G., a.g.e., ss. 22.

3.7. DERECELENDİRME SEMBOLLERİ

Dünyada faaliyet gösteren yüzlerce derecelendirme kuruluşu olmakla birlikte uluslararası sermaye piyasalarında genel kabul görmüş birkaç derecelendirme kuruluşu bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla Standard and Poors, Moody's ve FitchIBCA şirketleridir. Bu şirketler kendi ülkelerinin piyasalarında faaliyette bulunmalarının yanı sıra dünyanın çeşitli yerlerinde de faaliyette bulunmaktadır. Çalışmalarını gelişmiş sermaye pazarlarının olduğu ülkelerde kendilerine ait şubeleri kurarak, diğer piyasalarda da yerel derecelendirme şirketleri ile ortaklık yoluna giderek devam ettirmektedir.²⁰⁸

Diğer taraftan, bölgesel olarak güçlü olan derecelendirme kuruluşlarının da pazarda önemli payları bulunmaktadır. Özellikle, Asya'da faaliyet gösteren derecelendirme kuruluşları Tokyo Shoko Research Ltd. ve Japan Credit Rating Agency, Amerikalı derecelendirme şirketleri ile rekabet halindedir. Japonya'da kamu otoritesinin şirkete ortak olması ile derecelendirme şirketi yarı kamusal bir özellik taşımakta, buna karşın, Japonya dışındaki tüm ülkelerde derecelendirme şirketleri bağımsız ve özel kuruluşlardır.²⁰⁹

3.7.1. Standart&Poor's Derecelendirme Sembolleri

S&P derecelendirme firmasının işlemleri, değişen seviyelerde olmakla birlikte, aşağıdaki ölçüler dikkate alınarak yapılmaktadır.

1. Borçlunun anapara ve faiz ödemelerini yükümlülüklerine bağlı kalarak zamanında yerine getirme arzu ve kapasitesi,
2. Borcun şartları ve özellikleri,
3. İflas, organizasyon veya kredi verenin haklarını etkileyen iflas kanunu veya diğer kanunlar dikkate alındığında alacaklıya sağlanan haklar.

S&P' nin kısa ve uzun vadeli menkul kıymetler için kullanmış olduğu derece sembolleri ve sembollerin anlamları tablo 3.1 ve tablo 3.2'de verilmiştir

²⁰⁸ Yalkın M. B. (2007), "Basel II Kapsamında Şirket Derecelendirme ve Bankaların Mali Tahsil Birimleri Açısından Değerlendirilmesi" Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, ss. 20.

²⁰⁹ Yalkın M.B., a.g.e., ss. 21.

Tablo – 3.1. Standart & Poor's un Kısa Vadeli Menkul Kıymetlerin Dereceleri

A-1	En yüksek kategori olarak yükümlülüklerin zamanında ödenme güvenilirliğinin kuvvetli olduğunu göstermektedir. Borçlunun kapasitesi onun finansal taahhüdünü karşılamak için oldukça güçlüdür. ²¹⁰
A-2	Zamanında ödenme derecesinin yeterince tatmin edici olduğunu gösteren bu kategori “A-1” kategorisinden biraz daha düşük seviyeyi göstermektedir.
A-3	Bu gruba dâhil menkul kıymetlerin, yükümlülüklerin zamanında ödenmesi açısından yeterli bir kapasiteye sahip olduğunu göstermektedir. Ancak önceki iki kategori ile kıyaslandıklarında koşullarda meydana gelen değişimlerden biraz daha fazla etkilenebilmektedirler.
B	Bu dereceyi alan menkul kıymetler, anapara ve faizlerini zamanında ödeme kapasitesi yeterli düzeyde olmakla birlikte, koşullarda meydana gelebilecek kısa vadeli değişimlerden olumsuz olarak etkilenebileceklerdir.
C	Kısa vadeli yükümlülüklerin yerine getirilmesinin şüpheli olduğu menkul kıymetler genellikle bu not ile derecelendirilmektedir.
D	Bu kategoriye dahil edilen borçların ödenme olasılığı yok denecek kadar düşüktür. Bu norm genellikle vadesinde ödenemeyen ve ödenme süresi verilmemiş borçlar için verilmektedir. S&P’s ödenme süresi verilmesi halinde bu borçların ödeneceğine inanmaktadır.

Kaynak: <http://www.standardpoors.com>

²¹⁰ Trueck S., Rachev S.T. (2009), “Rating Based Modeling of Credit Risk, Theory And Ablication of Migration Matrices” Elsevier Inc., ss. 13.

Tablo – 3.2. Standart & Poor's un Uzun Vadeli Menkul Kıymetlerin Dereceleri

AAA	S&P's tarafından en yüksek kaliteli kıymet olarak değerlendirilmekte ve ihraç eden kuruluşun anapara ve faizleri geri ödeme kabiliyeti son derece yüksek kabul edilmektedir.
AA	Anapara ve faiz yükümlülüklerini yerine getirme kabiliyeti oldukça yüksek olan bu kategorideki menkul kıymetler AAA kategorisinden oldukça küçük bir farklılık göstermektedir. Bu dereceye sahip menkul kıymetler piyasada gerçekleşebilecek değişimlerden bir üst kategoriye göre daha fazla etkilenebilmektedirler.
A	Bu derecedeki menkul kıymet ihraç eden şirketlerin borçlarını geri ödeme güçleri iyi olmakla beraber, önceki kategorilere oranla piyasa koşullarındaki değişimlere karşı daha duyarlıdır. Borçlunun anapara ve faiz ödeme yeteneği ekonomik ve politik etkenlerden daha çabuk etkilenebilmektedir.
BBB	Bu notla derecelendirilen menkul kıymetlerde ihraççının anapara ve faiz ödeme gücü açısından yeterince güçlü olduğu kabul edilmektedir. Ancak ilk üç kategori ile kıyaslandığında ekonomik koşullarda meydana gelebilecek gelişmelerden daha fazla etkileneceği açıktır.
BB	Borçlunun anapara ve faiz yükümlülüklerini yerine getirebilmesi ancak ekonomik koşulların istikrarlı seyretmesi halinde mümkün olmaktadır.
B	Menkul kıymet ihracında bulunan kuruluşların yükümlülüklerini yerine getirebilmeleri uzun vadede oldukça zordur.
CCC	Bu dereceye sahip menkul kıymet ihracında bulunan kuruluşların yükümlülüklerine ait geri ödemeyi zamanında yapabileme ihtimali oldukça zayıftır.
CC	Bu kategorideki menkul kıymetler oldukça yüksek bir spekülatif özellik arz etmektedirler. Risk ve belirsizlik oldukça fazladır ve ekonomik koşullarda oluşabilecek bir değişiklik ihraççının borçlarını geri ödemesinde oldukça ciddi problemlere yol açabilecektir.
C	Bu derece bir iflas talebinin kayda geçirildiği fakat kredi hizmet ödemelerinin devam ettiği durumlarda kullanılmaktadır.
D	Bu derece, geri ödemenin yapılamayacağını göstermektedir. Bu kategori verilen ek sürede ödemelerin yapılacağından emin olması durumu ayrık tutularak, faiz veya anapara ödemelerinin vadesinde yapılamadığı menkul kıymetler için kullanılmaktadır. "D" derecesi kredi hizmet ödemeleri tehlikeye sokulmuş ise iflas talebinin kayda alınması durumunda da kullanılmaktadır.

Kaynak: <http://www.standardpoors.com>

3.7.2. Moody's Şirketinin Derecelendirme Sembolleri

Kısa vadeli ihraç edilen menkul kıymetlerin, uzun vadeli ihraç edilenlere göre risk açısından farklılık göstermesi kaçınılmazdır. Bu yüzden derecelendirme kurumları vadeleri bir yılı aşmayan menkul kıymetleri (finansman bonosu) ayrıca değerlendirmeye almaktadır. Taşıdıkları risklerin özellikleri farklı olduğundan Moody's firması da S&P gibi bu kıymetler için ayrı bir derecelendirme tanımı getirmeyi tercih etmiştir. Moody's şirketinin kısa ve uzun vadeli menkul kıymetler için kullanmış olduğu derece sembolleri ve sembollerin anlamları tablo 3.3 ve tablo 3.4' te verilmiştir.²¹¹

Tablo – 3.3. Moody's in Kısa Vadeli Menkul Kıymetlerin Dereceleri

P1 (Prime 1)	Bu derecelendirme kapsamına giren menkul kıymetleri ihraç eden şirketler yükümlülüklerini yerine getirme konusunda son derece güçlü bir yapıya sahiptirler. P1 olarak değerlendirilen menkul kıymetleri ihraç eden kuruluşların pazar paylarının, mali yapılarının ve aktif kalitesinin yüksek olduğu kabul edilmektedir.
P2 (Prime 2)	Bu kategorideki kıymetleri ihraç eden şirketler de borç yükümlülüklerini zamanında yerine getirme konusunda oldukça yüksek bir kabiliyete sahiptirler.
P3 (Prime 3)	Sektördeki özelliklerden ve pazarın yapısındaki değişimlerden P1 ve P2 derecesine sahip menkul kıymetlere oranla daha çabuk etkilenebilen bu kıymetleri ihraç eden kuruluşların da borçlarını ödeyebilme güçleri ve likiditeleri kabul edilebilir düzeydedir.

Kaynak: <http://www.moodys.com>

²¹¹ <http://www.moodys.com> (Erişim Tarihi: 02.06.2009)

Tablo – 3.4. Moody's in Uzun Vadeli Menkul Kıymetlerin Dereceleri

Aaa	Bu menkul kıymetler yatırım riski minimum olduğundan birinci sınıf olarak değerlendirilmektedir. Bu dereceye sahip menkul kıymetleri ihraç eden şirketlerin anapara ve faiz yükümlülüklerini zamanında yerine getirmesi konusundaki güvenilirliği oldukça yüksektir. Bu güvenilirliği etkileyebilecek koşullarda meydana gelebilecek değişikliklerin, Aaa derecesine sahip menkul kıymetlerin kalitesini ve güçlü yapısını etkilemeyeceği kabul edilmektedir.
Aa	Bu tahvil grubu da Aaa kategorisinde yer alan tahviller kadar yüksek kaliteli kabul edilmektedir. Bu kategoriye birinci gruptan daha düşük derece verilmesinin temel nedeni piyasalardaki dalgalanmaların bu tahvilleri daha çok etkilemesinden kaynaklanmaktadır.
A	Bu kategorideki tahviller de yatırım açısından güvenilir tahvillerdir ve orta düzeyin üzerinde dereceye sahip menkul kıymetler olarak kabul edilmektedir. Bu kategorideki menkul kıymetlerin anapara ve faiz ödemeleri konusundaki yükümlülükleri yeterli düzeyde güvenilir nitelendirilmekle birlikte, gelecekte bu güvenilirliği bozabilecek unsurların ortaya çıkma ihtimalinin bulunduğu kabul edilmektedir.
Baa	Bu dereceye sahip tahvillerin anapara ve faiz ödemelerinin zamanında yapılma olasılığı orta düzeydedir. Güvenilirlikleri mevcut durumda yeterli gözükmekle beraber şartlarda meydana gelebilecek değişimler uzun dönemde bu menkul kıymetlerin güvenilirliklerini azaltabilir veya tamamen ortadan kaldırabilir. Bu dereceye sahip kıymetler yatırım özelliklerinin yanı sıra spekülasyon özelliklerine de sahiptirler.
Ba	Gelecekteki durumları önceden tahmin edilemeyen bu dereceye sahip menkul kıymetler spekülasyon özellik göstermektedirler. Anapara ve faiz ödemelerinin güvenilirliği orta düzeydedir ve uzun vadede değişim gösterebilmektedir. Gelecek belirsizliği bu kategoride yer alan tahvillerin en önemli özelliğidir.
B	Anapara ve faiz ödemelerini yerine getirme özelliği uzun dönemde son derece düşük olan bu menkul kıymetler, spekülasyon özellik göstermektedir. Yatırım özellikleri ise son derece düşüktür.
Caa	Bu menkul kıymetlerin yani geri ödenmeme riski son derece yüksektir. Bu nedenle güvenilirlikleri son derece zayıf olarak kabul edilmektedir.
Ca	Ca derecesi almış menkul kıymetlerin anapara ve faiz ödemeleri genellikle yapılamadığından son derece spekülasyonlardır.
C	En düşük dereceye sahip kıymetler olup, tamamen spekülasyonlardır ve gerçek bir yatırım özelliği taşımamaktadırlar

Kaynak: <http://www.moodys.com>

3.7.3. Fitch IBCA Derecelendirme Şirketinin Derecelendirme Sembolleri

Fitch Investor Service'in kullandığı derece sembolleri, S & P'un derece sembolleri ile aynıdır. En yüksek derece "AAA", en düşük derece ise "D" ile ifade edilmektedir. AA ile B arasında derecelere ek olarak artı (+) ve eksiler (-) de kullanılmaktadır.²¹²

3.7.4. S&P, Moody's ve Fitch IBCA Derecelendirme Şirketlerinin Derece Sembollerinin Eşleştirilmesi

Uluslararası finans piyasalarında en çok kabul gören üç derecelendirme şirketinin, kullanmış olduğu derece sembollerinin Basel Bankacılık Denetim Komitesi (BCBS- Basel Committee on Banking Supervision) eşleştirilmesi tablo 3.5'te verilmiştir.²¹³

²¹² Yanar I. (2002), "Derecelendirme Faaliyeti ve Bankaların Derecelendirilme İşleminin Analizi, İnceleme Raporu, Ankara, ss. 52.

²¹³ Yanar I., a.g.e., ss. 53.

Tablo – 3.5. Üç Farklı Derecelendirme Şirketi Tarafından Kullanılan Derecelendirme Ölçeklerinin Eşleştirilmesi

Standard & Poor's	Moody's	Fitch IBCA
AAA	Aaa	AAA
AA+	Aa1	AA+
AA	Aa2	AA
AA-	Aa3	AA-
A+	A1	A+
A	A2	A
A-	A3	A-
BBB+	Baa1	BBB+
BBB	Baa2	BBB
BBB-	Baa3	BBB-
BB+	Ba1	BB+
BB	Ba2	BB
BB-	Ba3	BB-
B+	B1	B+
B	B2	B
B-	B3	B-
CCC+	Caal	CCC+
CCC	Caa2	CCC
CCC-	Caa3	CCC-
CC	Ca	CC
C	C	C
D		D

Kaynak: BCBS, "Quantitative Impact Study3 Instructions.", s.44 <http://www.bis.org/bcbs/qis/qis3inst.pdf>

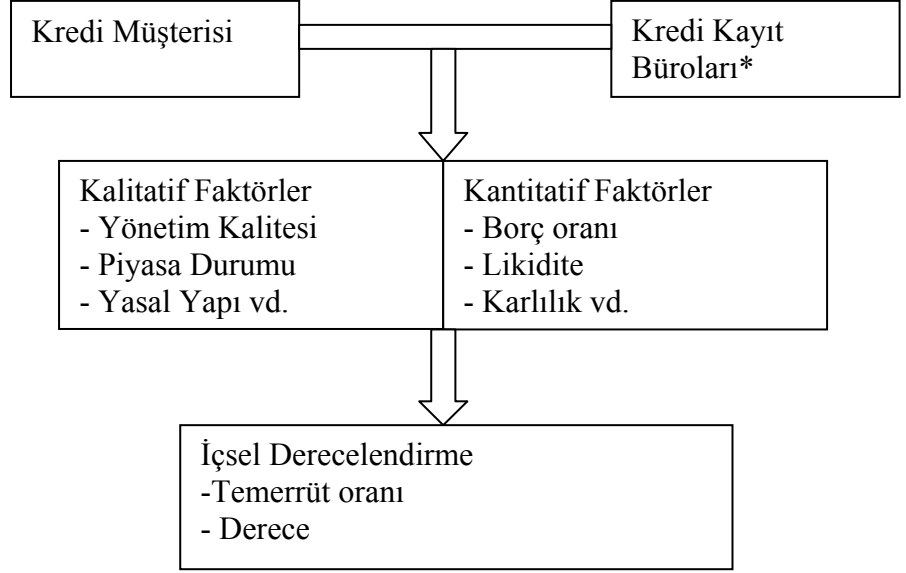
3.8. ŞİRKET DERECELENDİRME KRİTERLERİ

Derecelendirme süreci içerisinde bünyelerinde risk analizinde uzman, mali analist ve ekonomistleri çalıştıran bağımsız derecelendirme firmaları, borçlu şirketlerin ödünç aldıkları fonların, anapara ve faizini vadesinde ödeme yeterliliğine ne ölçüde sahip olduklarını göstermek amacıyla, belirli kriterler aracılığıyla şirketleri incelemektedir. İşlem sonucunda elde edilen veriler, anlaşılması kolay ve kısa bir takım sembollere dönüştürülmekte ve yatırımcıya o şirket hakkında daha sağlıklı kararlar almasına imkân tanıyacak bir yorum sağlamaktadır.²¹⁴

²¹⁴ Üreten A. (1990), "Risk Derecelendirmesi" Türkiye Kalkınma Bankası, Araştırma Raporu, Ankara, ss. 63.

Şirket derecelendirmede kullanılan kalitatif ve kantitatif kriterler Şekil 3.2' de belirtilmiştir.

Şekil 3.2. Şirket Derecelendirme Kriterleri

Kaynak: Önder A., Aksel K., (2007) "Şirket Derecelendirmesinde Basel II Perspektifi", <http://www.vergiportal.com/doc/2112006Basel II.pdf>, (Erişim Tarihi: 23.04.2009).

* Kredi Kayıt büroları, sadece bazı bankalar tarafından tercih edilir.

3.8.1. Kalitatif (Niteliksel) Kriterler

Firmaların kredi değerliklerinin ölçülebilir ve derecelendirilebilir olmasını sağlayan mali olmayan, ancak mali verilerine ve rakamsal performansına doğrudan etki yapan unsurlardır. Kalitatif veri; müşteri toplantıları, müşteri anketleri, pazar araştırma raporlarıdır. Kalitatif faktörler; kredinin miktarına ve firmanın büyüklüğüne bağlıdır.²¹⁵

Bu kısımda;

- Ortakların ve firmanın moral değerleri ve güvenilirlikleri,
- Firmanın yöneticilerinin kişilikleri, becerileri ve yönetim tarzları,
- Bir tüzel kişilik olan ortaklığın yapısı ve organizasyonu oluşturan unsurların sağlamlığı,
- Firmanın faaliyet konusu ile ilgili iş kolunun, piyasa kuralları, firmanın piyasa içindeki konumu, davranış kalıpları ve firmanın rakamsal olmayan gücü, ile ilgili konular yer almakta ve bu konular, firmanın kredi değerliliğini ölçme amacıyla dizayn edilmektedir.

Firma ve ortaklarının, ticari ahlak ve davranış kalıpları ile yönetsel kapasite ve bilgi birikimlerinin araştırılacağı bu bölümde; firmaların buldukları piyasalardaki ticari ve sosyal itibarlarının ortaya konulması ve bunların firma faaliyetlerine etkilerinin belirlenmesi temel konudur.

3.8.1.1. Yönetim Kalitesi ve Stratejisi

Şirket veya kuruluşun üstlenmiş olduğu yükümlülükler nedeniyle taşıdığı riskin değerlendirilmesinde yönetim kalitesinin ve stratejilerinin analiz edilmesi önem taşımaktadır. Bu unsurların analize dâhil edilmesinin amacı ise beklenmedik durumlar karşısında şirketin başarısını ve performansını devam ettirebilmesine yönelik kararlar almada yönetimin ne derece başarılı olduğunun ortaya konulmasıdır.

Derecelendirme firmaları derecelendirme sürecinde genel olarak yönetimlerle ilgili şu hususlara dikkat etmektedir:²¹⁶

- İzlenen strateji,

²¹⁵ www.halkbank.com.tr (Erişim tarihi: 21.09.2009)

²¹⁶ Avrasya Rating, "Firma Derecelendirme Metodolojisi" <http://www.jcravrsyarating.com/index.php?sayfa=8&s=1>, (Erişim Tarihi: 25.05.2009)

- Vizyon belirleme,
- Kısa uzun vadeli şirket hedefleri,
- Tespit edilen risk tolere seviyeleri,
- Fonlama yaklaşımları,
- Geçmiş finansal sonuçların gelişim trendi,
- Girişkenlik – muhafazakârlık düzeyleri,
- Yönetim anlayışları,
- Personel politikaları,
- İş deneyimleri,
- Moraliteleri,
- Firma geleceğine yönelik planları,
- Organizasyon ve işletme üzerindeki kontrol ve izleme güçleri.

3.8.1.2. İşletmede Faaliyetlerin Değerlendirilmesi

İşletmede faaliyetlerin değerlendirilmesinin ana amacı; faaliyet gösterilen ortamda meydana gelebilecek yasal, sosyal, demografik ve teknolojik değişkenleri incelenerek ve bunların yaratacağı fırsatlar ile riskleri ortaya çıkarılmasıdır.

Derecelendirme firmaları derecelendirmesi yapılan şirketlerin faaliyet durumunu analiz ederken çeşitli göstergeleri dikkate almaktadır. Bu göstergeler kısaca şunlardır:

217

- Faaliyette bulunduğu yıl sayısı ve aynı adreste faaliyet süresi
- Şirket faaliyetlerinin coğrafi anlamda çeşitliliği,
- Sektörel büyüme eğilimi,
- Rekabet gücünü etkileyebilecek ya da koruyabilecek planları,
- Birleşme veya satın alma kararları,
- Sektör genelindeki kapasitenin kullanım oranı,
- Yaşanması muhtemel fiyat rekabetinden şirketin etkilenebilirliği,
- Şirket yaşam sürecinde geldiği safha,
- Ürün ve hizmetleri ile ilgili piyasa doygunluk oranı ve göstergeleri,

²¹⁷ Avrasya Rating, a.g.e.

- Kapasite artırımı ve yeni yatırımlara olan ihtiyaçlar ve bu ihtiyaçları karşılayabilecek öz kaynak girişi / artışı.

3.8.1.3. Muhasebe Uygulamaları

Derecelendirme firmaları öncelikle şirket veya kuruluşun faaliyet gösterdiği ülkedeki muhasebe düzenlemelerini, uygulamalarını incelemektedir. Bu ülke uygulamalarını diğer ülkelerdeki muhasebe uygulamaları ile karşılaştırmaktadır. Buradaki amaç, farklı muhasebe düzenlemelerine sahip şirketlerce açıklanan finansal tablolara ilişkin sonuçların, rakip şirketlere göre çok fazla değişiklik göstermesini engelleyerek, tüm şirketlerin varlıklarının ve borç yükümlülüklerinin gerçek değeri ile değerlendirilmesidir.²¹⁸

Derecelendirme firmaları şirket veya kuruluşların derecelendirmelerinde gelişmeleri yakından takip edebilmek için, inceleme yapılan ülkelerin muhasebe konularındaki gelişmeleri sürekli takip etmektedirler. Bu amaçla, ilgili ülkelerde faaliyette bulunan uzman muhasebe kuruluşları ile temas kurarak gündemi ve değişiklikleri sürekli incelemektedirler. Ayrıca; şirketlerin mali tablolarının denetimi rating kapsamına girmemekle beraber, muhasebe politikaları ve usullerinin incelenip, bunların şirket performansına etkileri ve performansını ne ölçüde doğru yansıttığı değerlendirilmesi nedeniyle, derecelendirme firmaları, şirketlerin finansal raporlarının bağımsız denetimden geçmiş olmasını tercih etmektedir.²¹⁹

Derecelendirme firmaları şirketlerin borçlarını ödeme güçlerini değerlendirirken, muhasebe uygulamaları açısından:²²⁰

- Amortisman Politikası,
- Stok Değerleme Yöntemi,
- Döviz Kurunun Etkileri,
- Maddi Sabit Kıymetlerin Değerlendirilmesi,
- İştirakler gibi konular üstünde durmaktadırlar.

²¹⁸ Küçükkocaoğlu G. (2004), “Derecelendirme Kurumları”, ss. 24.

<http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazcarsamba7.doc> , (Erişim Tarihi: 05.06.2009)

²¹⁹ Küçükkocaoğlu G., a.g.e., ss. 25.

²²⁰ Küçükkocaoğlu G., a.g.e., ss. 25.

3.8.2. Kantitatif (Niceliksel) Kriterler

Bu kriterler, şirketlerin nakit yaratma kabiliyetleri, elde edilen gelirlerin yapısı, kaynakların verimli kullanımının değerlendirilmesine yönelik kriterlerdir. Bu kriterler esas olarak, şirketin borç yükümlülüklerini yerine getirme kabiliyeti diğer bir ifade ile likidite yaratma gücü irdelenmektedir. Şirketlerin faaliyetlerinden sağladıkları nakit akışı ve karlılık durumları, faaliyetlerin ve borç geri ödemelerinin ileride ne şekilde finanse edileceğinin en önemli belirleyicileri olarak değerlendirilmektedir.²²¹

Şirket derecelendirilmesinde aşağıdaki oranlar potansiyel rasyolar olup, sektör ve firma yapısına göre bu oranların önem ve kullanım dereceleri değişebilecektir.

3.8.2.1. Likidite Oranları

Bu oranlar, işletmenin kısa vadeli borç ödeme gücünü ölçmek, net işletme sermayesinin yeterli olup olmadığını saptamak için kullanılmaktadır. Likidite oranları; işletmenin kısa vadeli borçlarının ödenip ödenmeyeceğinin belirlenmesinde kullanılmaktadır. Likidite oranlarında dönen varlıklar ile kısa vadeli yabancı kaynaklar arasındaki ilişki belirlenmeye çalışarak işletmenin kısa vadeli borç ödeme gücünün olup olmadığı belirlenmeye çalışılmaktadır.²²²

Fakat dönen varlıklar ve kısa vadeli yabancı kaynaklar devamlı değiştiğinden işletmenin ödeme gücünün olup olmadığı konusunda dikkatli olmak gerekmektedir.

Likidite oranları dendiği zaman genel olarak üç oran akla gelmektedir;

- Cari Oran
- Asit Test oranı
- Hazır değerler (nakit) oranıdır.

3.8.2.1.1. Cari Oran

Cari oran, işletmenin mali gücünün belirtilmesinde en sık kullanılan ölçülerden birisidir. Uygulamada, Net İşletme Sermayesi (NİS) oranı da denir. Cari oranın tam anlamı ile yorumlanabilmesi için, net işletme sermayesini oluşturan cari aktiflerin ve cari pasiflerin yapısının isabetli bir şekilde tespiti ve incelenmesi gerekmektedir.²²³

²²¹ www.halkbank.com.tr (Erişim Tarihi: 21.09.2009)

²²² Savcı M. (2006), “Mali Tablolar Analizi”, Aktif Yayınevi, İstanbul, ss. 189.

²²³ Tokaç A. (2005), “Uygulamacı Gözüyle Finansal Raporları Okuma Metotları”, Tunca Kitapevi, 1. Baskı, İstanbul, ss. 128.

$$\text{Cari Oran} = \frac{\text{Dönen Varlıklar}}{\text{K.V.Y.K.}}$$

Bu oranın genelde 2 olması yeterli kabul edilir. Fakat cari oranın çok yüksek olması da iyi değildir. Cari oranın çok yüksek olması varlıkların atıl durumda tutulduğu anlamına gelmektedir.

3.8.2.1.2. Asit test oranı

Cari oranı tamamlayan bir orandır. Bu oran stoklar olmaksızın dönen varlıkların kısa vadeli yabancı kaynaklara bölünmesi ile bulunur. Bu oranın genelde 1 olması istenir. Fakat oran 1'in altında olsa da alacak devir hızı çok yüksek ise fazla bir sorun olmayabilir. Bu işletmede borç ödeme gücü var denebilir.²²⁴

$$\text{Asit test Oranı} = \frac{\text{Dönen Varlıklar} - \text{Stoklar}}{\text{K.V.Y.K.}}$$

3.8.2.1.3. Nakit Oranı (Hazır Değerler)

Hazır değerler dönen varlıklardan ticari alacaklar ve stokların düşülmesi ile elde edilen değerlerdir. Yani işletmenin kasa ve bankasında bulunan parası ile her an nakde dönüşebilen geçici süreyle alınan menkul kıymetlerdir.²²⁵

Hazır Değerler Oranı = (Hazır Değerler + Menkul Kıymetler) / Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar)

Bu oranın 0.20 olması kabul edilir. Fakat ülkemiz geliştirmekte olan bir ülke olduğu için bu oran 0.20'nin altında da çıkar. Aslında bu oranın çok yüksek olması istenmez. Çünkü çok yüksek olması işletmede atıl nakit benzeri değerlerin bulunduğu anlamındadır.

3.8.2.2. Mali Yapı Oranları

Mali yapıyla ilgili olan oranlar, işletmenin borçlanma kapasitesini doldurup doldurmadığını, finansman şeklinin nasıl ve ne şekilde yapıldığını ve borçlanmanın

²²⁴ Tokaç A., a.g.e., ss. 129.

²²⁵ Savcı M., a.g.e., ss. 191.

işletmeye faydalı olup olmadığını belirler. Belli başlı mali yapı oranları aşağıdaki şekilde sıralanabilir,²²⁶

- Öz kaynaklar / toplam borçlar
- Banka kredileri / toplam borçlar
- Kısa vadeli toplam borçlar / toplam borçlar
- Banka kredileri / net satışlar
- Maddi duran varlıklar / öz kaynak oranı
- Toplam borçlar / aktif toplamı

3.8.2.4. Faaliyet Oranları

Firmanın varlıklarını hangi yoğunlukla kullandığını gösterir.²²⁷ İşletme faaliyetlerini sürdürebilmek için yeteri kadar dönen ve duran varlığa ihtiyaç vardır. İşte faaliyet oranları işletmenin varlıklarının ne kadar etkin kullanılıp kullanılmadığını belirler. Satışlarla aktif kalemler arasındaki ilişki tanımlanır.²²⁸

Başlıca faaliyet oranları ise şu şekildedir,²²⁹

- Alacak Devir
- Stok Devir Hızı
- Net İşletme Sermayesi Devir Hızı
- Dönen Varlık Devir Hızı
- Duran Varlık Devir Hızı
- Aktif Devir Hızı
- Öz kaynak Devir Hızı

3.8.2.5. Karlılık Oranları

Karlılık oranları, firmanın yatırımlarının getirisini ölçer.²³⁰

- Faaliyet Karı / Net Satışlar
- Brüt Satış Karı / Net Satışlar
- Net Kar / Net Satışlar

²²⁶ Tokaç A., a.g.e., ss. 130.

²²⁷ Brealey R.A., Myers C., Marcus A.J. (2001). "İşletme Finansının Temelleri", Çeviren: Bozkurt Ü., Arıkan T., Doğukanlı H., Çevik Matbaacılık, İstanbul, ss. 488.

²²⁸ Savcı M., a.g.e., ss. 197.

²²⁹ Savcı M., a.g.e., ss. 197.

²³⁰ Brealey R.A., Myers C., Marcus A.J., a.g.e., ss. 488.

- Satışların Maliyeti / Net satışlar
- Faaliyet Gideri / Net satışlar
- Finansman Giderleri / Net satışlar

3.8.2.5. Büyüme Oranları

Aktif yapıdaki ve ciro performansındaki gelişmeyi gösterirler.²³¹

- Net Aktif Büyüme Oranı
- Net Satışlar Büyüme Oranı
- Öz Sermaye Büyüme Oranı
- Duran Varlık Artış Oranı

3.9. BASEL II'DE KREDİ DERECELENDİRMESİ

Firmanın kredi derecelendirilmesi banka tarafından verilen kredinin, kime verildiğinin riskinin ölçülmesi anlamına gelmektedir. İşletmenin finansal (bilanço, gelir tablosu gibi finansal verilerinin değerlendirilmesi) ve niteliksel (yönetici ve ortakların geçmişi, ithalat-ihracat, pazar payı vb.) faktörlerinin değerlendirilmesi sonucu atanan derecelendirme notu bankaya bu işletmeye verilecek kredinin taşıyacağı riski gösterir ve bu işlem sonucu bankanın tutması gereken sermayenin belirlenmesinde girdi olarak kullanılmaktadır. Bir kredi derecelendirme sistemi kullanılmasında amaç, işletmenin taşıdığı riskleri objektif olarak ölçmektir. Bu durum, ortak bir dilin oluşmasına yardımcı olmanın yanında bankaların bir işletme için çok benzer fiyatlamalar yapmasına olanak tanımaktadır.²³²

Basel II ile birlikte asgari sermaye yeterliliğinin hesaplanması için bir dizi seçenek de geliştirilmiştir. Piyasa riski için herhangi bir değişiklik yapılmazken, kredi riski için “Standart Yaklaşım” ve “İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım” olmak üzere iki yaklaşım getirilmiştir.

²³¹ Brealey R.A.i Myers C., Marcus A.J., a.g.e., ss. 489.

²³² TBB Türkiye Bankalar Birliği, “Basel Komitesi Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi” Türkiye Bankalar Birliği Özet Sunumu, Ekim 2002.

3.9.1. Kredi Riski Değerlendirilmesinde Standart Yaklaşım

Standart yaklaşım, 1988 tarihli düzenlemedeki mevcut uygulama ile içerik olarak aynı kalmış ancak, risk hassasiyeti açısından daha duyarlı hale getirilmiştir. Bireysel risk ağırlıkları hâlihazırda borçlunun dâhil olduğu kategoriye (ülkeler, bankalar ya da kurumlar) dayanmakta iken, yeni düzenleme ile uluslararası bir derecelendirme kuruluşunun (daha katı) kriterlerine göre belirlenecektir. Standart yaklaşımda risk ağırlıkları ülkelerin risk ağırlıkları, bankaların risk ağırlıkları, işletme risk ağırlıkları ve gayrimenkul teminatlı kredilerin risk ağırlıkları olmak üzere farklı kategorilerde değerlendirilmiştir.²³³

Standart Yaklaşımda işletmeler kredi kuruluşlarından kredi alabilmek için öncelikle dış derecelendirme kuruluşlarından derece almak durumundadır. İşletmelerin aldıkları kredi derecelendirme notu, kredi maliyetlerinin belirleyicisidir. KOBİ'lerin kredi notu düştükçe, uygulanan risk ağırlıkları artmakta ve bu etki düşük derecelendirme notuna sahip işletmelerin kredi maliyetlerinde artış olarak yansımaktadır.²³⁴

Standart yaklaşım kapsamında kredi riski karşılığında tutulması gereken sermaye miktarı "Azaltılmış Kredi Riski" tutarı ile ilişkilendirilmiştir. Söz konusu tutarın hesaplanmasında bankanın varlıkları ile bilanço dışı işlemleri dolayısıyla maruz kaldığı kredi riski ile bu riskin azaltılması amacıyla kullanılan Kredi Riski Azaltma Teknikleri (CRM) dikkate alınmaktadır. Bu kapsamda dikkate alınan azaltma teknikleri teminatlar, bilanço içi netleşme anlaşmaları ile garantiler ve kredi türevleri olarak gruplanmaktadır.

Bankaların risk ağırlıkları için de iki farklı seçenek bulunmaktadır;²³⁵

- Bir ülkedeki tüm bankalar ülke risk ağırlığından bir kategori daha aşağıda değerlendirilecektir (Bankalar I).
- Risk ağırlıkları bankanın derecelendirme kuruluşlarından aldığı derecelendirme notuna dayandırılır (Bankalar II).

Buna göre kredi derecelendirmesine kullanılacak olan risk ağırlıkları Tablo 3.6.'da verilmiştir:

²³³ TBB, Türkiye Bankalar Birliği, a.g.e., Ekim 2002.

²³⁴ TBB, Türkiye Bankalar Birliği, a.g.e., Ekim 2002.

²³⁵ TBB, Türkiye Bankalar Birliği, a.g.e., Ekim 2002.

Tablo – 3.6. Kredi Değerlendirmesinde Kullanılacak Risk Ağırlıkları Standart Risk Ağırlıkları

Standart Risk Ağırlıkları	Ülke	Bankalar I	Bankalar II	İşletme
AAA' dan AA-'ye	% 0	% 20	% 20	% 20
A+' dan A-'ye	% 20	% 50	%50 (Uzun vade) %20 (Kısa vade)	% 50
BBB+' dan BBB-'ye	% 50	% 100	%50 (Uzun vade) %20 (Kısa vade)	BB-'ye kadar%100
BB+' dan B-'ye	% 100	% 100	%100 (Uzun vade) %50 (Kısa vade)	BB-'nin altı %150
B-'den aşağı	% 150	% 150	%150	% 150
Derecelendirilmemiş	% 100	% 100	%50 (Uzun vade),%20 (Kısa vade)	% 100
Gayrimenkul teminatlı krediler	Konut ipoteği karşılığında verilen krediler %50, ticari gayrimenkul ipoteği karşılığında verilen krediler %100 risk ağırlığına tabi olacaktır.			

Kaynak: BDDK, “ Bankacılık Sektörü Basel II İlerleme Raporu, Kasım 2008.

Kredi riskini ölçmede kullanılan standart yaklaşımın, Basel I kuralları ile kıyaslandığında kredi riski açısından getirdiği en önemli yenilik, kullanılan kredilerin risk ağırlıklarının belirlenmesinde kredi borçlusunun derece notlarının esas alınmasıdır. Standart yaklaşımda alacaklar çeşitli varlık sınıflarına ayrılmış ve her bir varlık sınıfının tabi olduğu risk ağırlıkları belirlenmiştir. Varlık kalemleri aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır:²³⁶

- Hazine ve merkez bankalarına kullandırılan krediler
- Bankalara kullandırılan krediler
- Çok taraflı kalkınma bankalarına kullandırılan krediler
- Merkezi hükümet içinde yer almayan kamu kurum ve kuruluşlarına kullandırılan krediler
- Menkul kıymet işletmelerine kullandırılan krediler
- Kurumsal krediler
- Perakende krediler
- Konut (ikamet amaçlı gayrimenkul) ipoteği karşılığı krediler
- Ticari gayrimenkul ipoteği karşılığı krediler
- Tahsili gecikmiş alacaklar
- Yüksek risk kategorileri

²³⁶ Candan H., Özün A., a.g.e., ss. 21.

- Diğer

Standart Yaklaşımın KOBİ'ler için önem taşıyan başlıca özelliklerin şu şekilde sıralamak olanaklıdır;²³⁷

- İşletmeler, kurumsal ve perakende KOBİ tanımına göre farklı risk ağırlıkları ile değerlendirilecekler,
- İşletmeler, kredi alabilmek için “Dış Derecelendirme Kuruluşları”ndan “Derecelendirme Notu” alacaklar,
- KOBİ'lerin gösterebilecekleri teminatlar ve risk ağırlıklarını etkileyecek,
- Kredilerin fiyatı, teminatı hariç kredi tutarı ve risk ağırlığı ile belirlenecektir.

3.9.2. İçsel Derecelendirmeye Dayalı Temel ya da İleri Yaklaşım

İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımın kullanımı Komite'nin geliştirdiği standartlara dayalı olarak denetim otoritesinin iznine bağlı olacaktır. Bazı standartlara bağlı kalmak kaydı ile bankalara borçlunun kredibilitesini kendi dâhili yöntemleriyle belirleme izni verilecektir. Bankanın her bir borçlu için yapacağı hesaplar, gelecekteki olası bir zarar tahmini cinsinden ifade edilecek, bu da asgari sermaye gereklerinin temelini oluşturacaktır.²³⁸

İçsel derecelendirmeye dayalı temel yaklaşımda bankaların yapması gereken kredi başvurusunda bulunan işletmelerin “Ödememe Olasılıklarını” (PD) tespit etmektir. Banka değerlendirmesini denetim otoritesinden sağlayacağı “Ödememe Durumunda Maruz Kalınacak Risk” (EAD) ve “Doğacak Zarar Tahminleri”(LGD) verilerine göre yapacaktır. İçsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımları benimseyen bankalar için daha kapsamlı ve geniş boyutta veri ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bankaların düzenlemeye uygun derecelendirme modelini en az üç yıldır kullanıyor olması ve borç ödememe olasılıkları (PD) tahminleri için geriye dönük en az beş yıllık gözlem dönemini kullanmaları gerekmektedir. İleri yaklaşımda bankaların bu verileri alabilmeleri için gelişmiş bir sermaye tahsis yapısına sahip olmaları özelliği aranmaktadır.²³⁹

²³⁷ Candan H., Özün A., a.g.e, ss. 22.

²³⁸ BDDK, “ Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: 3 Yapısal Blok Çerçevesinde” www.bddk.org.tr/WebSitesi/.../1279MM_ThreePillar_of_oprisk.pdf, (Erişim tarihi: 13.05.2009)

²³⁹ BDDK, a.g.e., (Erişim tarihi : 13.05.2009)

Tablo 3.7’de bankaların standart ya da içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlardan hangisinin kullanılacağına dair öneriler özet olarak sunulmaktadır:

Tablo – 3.7. Kredi Risk Değerlendirmesine İlişkin Öneriler

Kredi Riski Yaklaşımının Etkileri	Standart Yaklaşım	İçsel Derecelendirmeye Dayalı; Temel Yaklaşım	İleri Yaklaşım
1. Asgari Sermaye Yeterliliği	<p>-İyi derecelendirilmiş borçlar için yararlıdır.</p> <p>-Risk ağırlıklarının belirlenmesinde bağımsız kredi değerlendirme kuruluşları kullanılır.</p> <p>-Kredi riskini azaltmak için kullanılan tekniklerin sayısı artmıştır.</p>	<p><i>Standart yaklaşımdaki kriterlere ilave olarak;</i></p> <p>-Kendi borç ödememe (default) olasılıklarının kullanılması,</p> <p>-2004’e kadar iki yıllık veri seti oluşturulması,</p> <p>-İlave veri toplanması ve saklanması,</p> <p>-Menkul kıymetleştirme üzerinde ters yönlü etki yaratması,</p> <p>-Standart teminatlarda iskonto yapılması.</p>	<p>Önceki yaklaşımlardaki kriterlere ilave olarak;</p> <p>-Banka verilerinin geniş kullanımı (zarar oranları, borç ödememe durumunda maruz kalınacak risk, teminat durumu vb.) vardır,</p> <p>-Gayrimenkul teminatların değişen niteliği dikkate alınmaktadır,</p> <p>-Muhtemel vade birleşmeleri,</p> <p>-Tahminler için “back test” yapılması,</p> <p>-Proje finansmanının yönetimi öngörülmektedir.</p>

2. Sermaye yeterliliğinin denetimi	Mevcut uygulamada olduğu gibidir.	-Denetim otoritesi ile nitel testlere ilişkin anlaşma sağlanacaktır. -Yönetim Kurulu ve üst yönetim derecelendirme işlevinden sorumludur.	Denetim otoritesi tüm zarar değişkenlerini inceler.
3. Kamuoynuna bilgilendirme (Piyasa Disiplini)	Standart yaklaşımın Kullanıldığına dair kamuoyu bilgilendirmesi yapılmalıdır.	-Portföy yapısı ve borç ödeme olasılıkları kamuoyuna duyurulacaktır (3 yıllık veri) -Risk modellerinin ve tekniklerinin açıklanması gerekmektedir.	-Default durumundaki maruz kalınan risk tahminleri, -Default durumundaki zararlara ilişkin veriler, -Derecelendirmedeki değişikliklerin dağılımı, -Ekonomik sermaye verisi, -Kredi türlerine karşılık risk transferi ve menkul kıymetleştirme.
Sermaye Üzerindeki Etkileri	Pozitif (ancak faaliyet riskine bağlı sermaye ihtiyacı doğması bu etkiyi dengeleyecektir).	Basel Komite tüm bankacılık sistemi toplam sermayesinde yüzde 2-3'lük bir azalma beklemektedir.	Temel yaklaşımın altında yüzde 10'a kadar gerekçeli olarak değişebilir.

Kaynak: BDDK, “ Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı : 3 Yapısal Blok Çerçevesinde” www.bddk.org.tr/WebSitesi/.../1279MM_ThreePillar_of_oprisk.pdf, (Erişim tarihi : 13.05.2009)

Basel II öncesine, Standart Yaklaşım ve İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımına göre hesaplanan sermaye yeterlilik oranları ise Tablo 3.8.'de verilmiştir:

Tablo – 3.8. Sermaye Yeterlilik Oranları

Dereceler	Temerrüt Olasılığı	Basel I	Standart Yaklaşım	İçsel Derecelendirme
AAA	0,03	8	1,6	1,13
AA	0,03	8	1,6	1,13
A	0,03	8	4	1,13
BBB	0,20	8	8	3.61
BB	1,40	8	8	12,35
B	6,60	8	12	30,96
CCC	15	8	12	47,04

Kaynak: BDDK, “ Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı : 3 Yapısal Blok Çerçevesinde” www.bddk.org.tr/WebSitesi/.../1279MM_ThreePillar_of_oprisk.pdf, (Erişim tarihi : 13.05.2009)

Ülkemizde Basel II ile birlikte, kredinin sübjektif yöntemlerle “iyi” veya “kötü” kredi olarak belirlenmesi sürecinden, kredinin çeşitli unsurları ile “çok riskli” veya “az riskli” olduğunun belirlenmesi sürecine girilecek, fiyatlamamın buna göre yapılması

kaçınılmaz olacaktır. Bu risk odaklı kredi fiyatlaması KOBİ'lerin kullanacakları kredilerin miktarlarını / fiyatlarını olumlu olumsuz yönde etkileyebilecektir. Kullandırılan kredinin türünden vadesine, teminatından işletme kredi derecelendirme notuna kadar çeşitli kriterler işletmelerin kullanacakları kredilerin fiyatına yansıtacaktır.²⁴⁰

Bunun yanı sıra KOBİ'ler banka kredisi alabilmek ve fiyatlama avantajından yararlanabilmek için eşitli teminatlar vermek zorundadırlar. Basel II ile birlikte teminatlar konusunda önemli değişiklikler yaşanacaktır. Günümüzde ülkemizde kullanılan belli başlı teminatlar, ipotek, imza karşılığı, kefalet, belge karşılığı ve Kredi Garanti Fonudur. Türkiye'deki mevcut teminat sisteminin Basel II'nin yürürlüğe girmesiyle birlikte KOBİ'ler üzerinde risk azaltıcı bir etkisi olmayacaktır. Sistemin Basel II'ye uyumlu hale getirilememesi halinde KOBİ'lerin sermaye yükümlülüğü ve kredi maliyetleri azalmayacaktır.²⁴¹

Basel II'nin yürürlüğe girmesi ile geçerli olacak teminatlar ise şu şekilde sıralanabilir;²⁴²

- Nakit para, Altın, Ana endeksteki hisse senetleri
- Mevduat veya mevduat sertifikası
- Yatırım fonları
- Borçlanma senetleri (değerlendirme notuna göre)
- Borçlanma senetleri (değerlendirme notu yoksa; likit ve bankalarca çıkartılmış)
- Ana endeks dışında, fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetler
- Ana endeks dışında, fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetleri barındıran fonlar

²⁴⁰ Güler S., Taner B. (2008), "Basel II Sürecinde Kredi Derecelendirmesi ve KOBİ'ler Üzerindeki Etkileri" Türkiye İş Bankası Yayınları, ss. 157.

²⁴¹ Aktürk A. Şenol H., a.g.e., ss. 105.

²⁴² Aktürk A. Şenol H., a.g.e., ss. 105.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DENİZLİ İLİNDE TEKSTİL SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN BİR FİRMANIN BASEL II KAPSAMINDA DERECELENDİRİLMESİ

Uygulamanın Amacı

Basel II ile birlikte bankaların risk ölçümleri nedeniyle, KOBİ'ler her bankadan kredi fiyatını almak zorunda kalacaktır. Basel II düzenlemelerine göre kredilerin, farklı unsurları açısından risk seviyeleri belirlenecek ve kredi fiyatlaması da bu risklerin sonucuna göre belirlenecektir. Bu uygulamayla reel sektör şirketlerinin bağımsız derecelendirme kurumlarından verilen kredi notuna göre risk değerlendirmesi yapılacak ve bu riske göre belirlenecek kredi fiyatlaması, müşterilerin kullanacakları kredi fiyatını ve miktarını etkileyecektir. Bu nedenle, özünde bankacılık sistemine yenilikler getiren bu uzlaşının reel sektöre etkilerinin şirketler tarafından değerlendirilerek gerekli hazırlıkların yapılması kaçınılmazdır. Bu kapsamda Basel II kriterlerinin uygulamaya geçmesi ile birlikte, her firmanın derecelendirme notuna sahip olması gerekmektedir. Uygulamamızın amacı da Basel II kapsamında bir Tekstil Sektöründe faaliyet gösteren bir firmanın derecelendirme notunun bulunmasıdır.

Uygulamanın Yöntemi

Yapılan uygulamada veri toplama yöntemi olarak bire bir görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma konusu firma, muhasebe müdürü ile 09.03.2009 tarihinde görüşme yapılarak çalışmamız için gerekli bilgi ve belgeler temin edilmiştir. Firma yetkililerinin, firma ve sahiplerinin isminin verilmesini istememesi nedeniyle çalışmada şahıs ve firma isimleri gerçeği yansıtmamakta olup, veriler tamamen gerçeği yansıtmaktadır. Firmanın derecelendirilmesi ve gerekli olan bilgi belge hazırlığı Türkiye'de faaliyet gösteren 4 bankanın derecelendirme sisteminin derlenmesi ile oluşturulmuştur.

Derecelendirmede, aşağıdaki tabloda belirtilen derecelendirme notları dikkate alınmıştır.

Tablo – 4.1 Risk Grubu Tanımları

Risk Notu (0-100)	Risk Grubu	Risk Grubu Tanımı
100-93,5	A+	Mali ve mali olmayan kriterleri itibari ile son derece olumlu bir firma olup, kuruluşun anapara ve faizleri geri ödeme kabiliyeti son derece yüksek kabul edilmektedir.
93,49-88,5	A-	Mali ve mali olmayan kriterleri itibari ile olumlu bir firma olup, yüksek kredibilitelerini uzun vadeli olarak sürdürebilecektir.
88,49-82,5	B+	Mali ve mali olmayan kriterleri itibari ile optimizasyonu sağlamış olan ve kısa vadeli olarak yüksek kredibiliteye sahipken, orta vadeli olarak kredibil bir firmadır.
82,49-75,5	B-	Mali ve / veya mali olmayan kriterlerinin bazıları itibari ile optimizasyonu sağlayamamakla beraber kredibil bir firmadır. Anapara ve faiz ödeme gücü açısından yeterince güçlü olduğu kabul edilmektedir. Ancak ilk üç kategori ile kıyaslandığında ekonomik koşullarda meydana gelebilecek gelişmelerden daha fazla etkileneceği açıktır.
75,49-70,5	C+	Mali ve / veya mali olmayan kriterlerinin önemli bir kısmında optimizasyon sağlayamamaktadır. Spekülatif özellikler taşıyan, ancak kısa vadeli olarak kredibil bir firmadır. Borçlunun anapara ve faiz yükümlülüklerini yerine getirebilmesi ancak ekonomik koşulların istikrarlı seyretmesi halinde mümkün olmaktadır.
70,49 – 65,5	C-	Mali ve / veya mali olmayan kriterlerinin bazıları olumsuzdur. Yüksek düzeyde spekülatif özellik taşır. Olumlu konjonktüre bağlı olarak, kısa vadeli kredibil bir firmadır. Kuruluşların yükümlülüklerini yerine getirebilmeleri uzun vadede oldukça zordur.
65,49 – 55,5	D	Mali ve / veya mali olmayan kriterlerinin önemli bir kısmı olumsuz olup, taahhütlerini yerine getirmekte zorlanma eğilimi taşır. Ancak olumlu konjonktüre bağlı olarak teminatlı ve kısa vadeli olarak kredibiliteye sahiptir.
55,49 – 45,5	E	Mali ve / veya mali olmayan kriterleri ile birlikte değerlendirildiğinde kabul edilebilir risk sınırlarını zorlamakta olup, kredibilitesi zayıftır. Risk ve belirsizlik oldukça fazladır ve ekonomik koşullarda oluşabilecek bir değişiklik ihraççının borçlarını geri ödemesinde oldukça ciddi problemlere yol açabilecektir.
45,49-0	F	Herhangi bir şekilde kredibilitesi bulunmamaktadır. Bu derece, geri ödemenin yapılamayacağını göstermektedir. Bu kategori verilen ek sürede ödemelerin yapılacağından emin olması durumu ayırık tutularak, faiz veya anapara ödemelerinin vadesinde yapılamadığı menkul kıymetler için kullanılmaktadır.

Uygulamanın Kapsamı

Uygulama altı bölümden oluşmakta olup, birinci kısmında Türkiye’de 2008 ve 2009 yılı tekstil sektörünün durumu hakkında bilgi verilmiştir. Söz konusu veriler; DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), DTM (Dış Ticaret Müsteşarlığı), TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), TÜSİAD (Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği), İTKİB (İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri), İTB (İzmir Ticaret Borsası) yayınlarından ve Halk Bankası 03.08.2009 tarih ve 62 sayılı Bakış Dergisi Tekstil İplikçiliği, Dokumacılığı ve Aprelenmesi Ana Faaliyet Alanında Faaliyet Döngüsü – Maliyet – Fiyat Analizi konulu çalışmasından faydalanılarak hazırlanmıştır.

Uygulamanın ikinci kısmında; firmanın faaliyet konusu, ortaklık yapısı, mal temin imkanları, mal satış şartları, dış ticaret işlemleri gibi konularda bilgi verilmektedir.

Üçüncü kısımda, firmanın bankalarla ilişkileri, mevcut nakit ve gayri nakit riskleri hakkında bilgi verilmektedir.

Dördüncü kısımda; firmanın son üç yıllık mali verileri tablolar halinde sunulmuş firmanın temel mali analiz rasyoları verilmiş ve firmanın son üç yıllık gelişimi analiz edilmiştir.

Beşinci kısımda; firmanın derecelendirmesinde dikkate alınan kalitatif ve kantitatif kriterleri hakkında bilgi verilmektedir.

Son olarak altıncı kısımda ise; firmanın derecelendirme formu verilmiştir. Derecelendirme işlem excel ortamında gerekli formülasyonlar yapılarak gösterilmiş ve firmanın derecelendirme notu elde edilmiştir. Söz konusu derecelendirme formunda mali verilerin derecelendirme notundaki ağırlığı 56, firma tanıtımının etkisi 15, Sektörel durumun etkisi 10, firma faaliyetlerinin etkisi 12, mali kesim ile olan ilişkilerinin etkisi ise 7 olarak alınmıştır.

4.1. TÜRKİYE'DE TEKSTİL SEKTÖRÜNÜN DURUMU / SEKTÖR ANALİZİ

Tekstil sektörünün faaliyet alanları kendi aralarında, sermaye ve emek yoğun oluşları bakımından büyük farklılıklar göstermektedir. Buna göre kimyasal elyaf ve iplik çekimi dünyanın en sermaye yoğun sanayi sektörü olan Petro-kimya sanayi içinde yer alırken; konfeksiyon - hazır giyim ise hala emek - yoğun bir sanayi sektörüdür. Terbiye, dokuma ve örme de emek - yoğun sanayiye daha yakın faaliyet alanlarıdır. Tekstil iplikçiliği, dokumacılığı ve aprelenmesi alt sektörü; tarım, kimyasal maddeler ve ürünler ile sentetik lif sanayi, petrokimya sanayi ve enerji sektöründen girdi almaktadır.

Tekstil ve tekstil ürünleri alt sektörünün üretiminde (özel sektör), tekstil iplikçiliği, dokumacılığı ve aprelenmesi faaliyet alanının payı 1997 yılında % 79 iken, bu pay 2006 yılında % 64'e gerilemiştir. Buna rağmen, hala en büyük paya sahip faaliyet alanı konumundadır. İkinci büyük faaliyet alanı ise giyim dışındaki tekstili kapsayan diğer tekstil ürünleri imalatı olup, üretimdeki payı 1997 yılında % 16 iken, bu pay 2006 yılında % 29'a yükselmiştir.

Türkiye, Avrupa'nın en büyük iplik üretim kapasitesine sahip ülkesi olup, kısa elyaf iplik sektörü ile dünyada en yüksek teknolojiye sahip ülkeler arasında yer almaktadır. TÜİK'in yapmış olduğu "2002 Yılı Genel Sanayi ve İşyeri Sayımı"na göre, konumuz işkollarında toplamda 9.492 adet işyerinde toplam 270.977 kişi istihdam edildiği görülmektedir. DTM verilerine göre; Türkiye, sentetik elyaf ve iplik üretim kapasitesinde dünyada 8. sırada olup; elyaf ve iplik üretiminin yoğunlaştığı iller ise İstanbul, Bursa, Kahramanmaraş, Gaziantep, Adana, İzmir, Kayseri, Malatya, Tekirdağ, Uşak, Hatay ve Denizli'dir. Türkiye'de üretilen başlıca elyaf ve iplik çeşitleri pamuk, polyester, akrilik ve polipropilendir.

4.1.1. FAALİYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1.1.1. Temel Hammaddeler

İplik üretiminde; ana hammadde doğal elyaf pamuk olmakla birlikte başta polyester, polyamid, polipropilen ve akrilik gibi suni ve sentetik elyafların yanı sıra yine pamuk gibi doğal elyaflardan viskon (selülozik elyaf), yün ve keten de hammaddeler arasında yer almaktadır. Sentetik elyafların ana başlangıç maddeleri petrokimya endüstrisi ürünleri olup, bugünün teknolojisinde polyester elyaf ve iplik tamamen petrol

veya doğal gaz kökenlidir. Diğer sentetik elyaf lif türlerinden polyamid iplik ve elyafın ana hammaddesi kaprolaktam, akrilik elyafın ana hammaddesi ise akrilonitrildir.

4.1.1.2. Hammadde Temini

Sektörün önemli girdilerinden pamuk ülkemizde Ege, Çukurova, Hatay, Kahramanmaraş ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde üretilmektedir. Yerli pamuk elyafı temini ülkemizdeki hasat dönemi paralelinde Ekim, Kasım ve Aralık aylarında yoğun olarak yapılmaktadır. Pamuk; yurtiçinde ilgili bölgelerden ağırlıklı olarak peşin ya da azami 1 ay vadeli olarak temin edilirken, yurtdışından pamuk temini ise ağırlıklı olarak peşin veya GSM - 102 kredileri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Yurtdışından pamuk alımlarında bunların yanı sıra; akreditif ve vesaik mukabili yöntemleri de kullanılmaktadır. DPT 2008 yılı Sentetik Elyaf ve İplik Çalışma Grubu raporuna göre; sektörde faaliyet gösteren polyamid, polyester, akrilik üreticilerinin sayısı 11 olup, 8 tanesi Bursa - Yalova ekseninde faaliyet göstermektedir. Son yıllarda polipropilen alanında ciddi yatırımlar ise Adana, Gaziantep, Kayseri yöresinde gerçekleştirilmiştir.

Pamuk dışındaki diğer ana girdilerden polyester, akrilik, viskon, yün ve keten, ağırlıklı ithalata dayalı ya da yurtiçinden sınırlı sayıdaki üretici firmalardan temin edilmektedir. Yurtiçinde yerleşik firmalardan alımlar ağırlıklı peşin ya da peşine yakın vadelerle teminat mektubu mukabili yapılırken, ithalatta kısmen peşin ödeme şekli ile birlikte vadeli akreditifli ve aval kabul kredili ödeme seçenekleri ile temin imkânı da mevcuttur.

4.1.2. ÜRETİM SÜRECİ

4.1.2.1. İplik Üretimi

İplikte üretim; % 100 pamuk ve karışımli iplik (Doğal – Suni - Sentetik Elyaf) olmak üzere 2 gruba ayrılmaktadır. Buna göre, %100 pamuk ve doğal elyaf karışımli iplikler ağırlıklı giyime yönelik kullanılırken, suni / sentetik karışımli iplikler ağırlıklı olarak halı, kilim, ev tekstili gibi ürünlerin üretiminde kullanılmaktadır.

İplik üretimi pamuk gibi doğal elyafın ve polyester, akrilik gibi yapay elyafların çeşitli aşamalar ile açılıp; temizlenip, karıştırılıp, tülbent ve şerit haline getirilmesi, istenilen numarada eğrilip bobinlenmesi işlemidir.

İplik üretiminde kullanılan hammaddenin özelliklerine ve eğirme teknolojisine bağlı olarak farklı prosesler geliştirilmiştir. Kısa elyaf iplik üretiminde ticari kullanımda kendini kanıtlamış üç iplik eğirme sistemi vardır: Ring ve open - end (rotor) iplikçilik

ile hava jetli eğirmecilik. Dünya genelinde en yaygın eğirme sistemi ring iplikçilik olup; Türkiye’de ring ve open - end eğirmecilik, kısa elyaf iplik üretimine hâkim olan sistemlerdir.

İPLİK ÜRETİMİ (LİF UZUNLUĞUNA GÖRE)	İPLİK ÜRETİMİ (EĞİRME TEKNOLOJİSİNE GÖRE)	KISA LİF İPLİKÇİLİĞİ	
A) Kesikli Lif İplikleri	A) Klasik Yöntemler	KARDE	PENYE
1) Kısa Lif İplikleri	1) Ring	HARMAN HALLAÇ	HARMAN HALLAÇ
- Karde	2) Seyyar Vargel *	↓	↓
- Penye		TARAK	TARAK
2) Uzun Lif İplikleri		↓	↓
- Kamgam		1. Pasaj Cer	1. Pasaj Cer
- Yan Ştrayhgarn		↓	↓
		2. Pasaj Cer	PENYE HAZIRLIK (VATKA)
B) Devamlı Lif İplikleri	B) Modern Yöntemler	↓	↓
1) Monofilament	1) Rotor (open-end)	FİTİL	PENYE
2) Multifilament	2) Friksiyon	↓	2. Pasaj Cer
- Düz	3) Hava Jetli	İPLİK EĞİRME	↓
- Textüre	4) Sanımlı (Paralel)	↓	FİTİL
- Yalancı Büküm	5) Diğerleri	BOBİNLEME **	↓
- Hava Jetli			İPLİK EĞİRME
- Diğerleri			↓
			BOBİNLEME **
KAYNAK: Tekstil, Deri, Giyim Sanayi DPT Özel İhtisas Komisyon Raporu (2007). * Çok az kullanımı kalmıştır. ** Ring üretimi için.			

4.1.2.2. Dokuma

İplikler, dokunarak kumaşa dönüştürülür. Dokuma üretimi; birbirine dik, “çözü” ve “atki” olarak nitelendirilen iki grup ipliğin, kullanılan teknoloji vasıtasıyla birbiriyle kenetlenmesi işlemidir. Kumaş boyunca paralel biçimde uzanan ve sağlamlığı sağlayan iplikler “çözgüyü”, kumaş enince paralel biçimde uzanan ve çözgüleri birbirine bağlayan iplikler de “atkıyı” oluşturmaktadır.

Kumaşlar, normal ve özel tezgâhlarda dokunmakta olup; yapılarına göre şu şekilde sınıflandırılmaktadır:

Normal Dokuma Kumaşlar:

- Tek katlı basit yapılar,
- Ekstra iplikli yapılar (ekstra çözgülü yapılar, ekstra atkılı yapılar, ekstra atki ve çözgülü yapılar),
- Güçlendirilmiş yapılar (atki takviyeli kumaşlar, çözgü takviyeli kumaşlar),
- Çok katlı yapılar.

Özel Tezgâhlarda Dokunmuş Karmaşık Yapılı Kumaşlar:

- Döner gücü sisteminde dokunmuş kumaşlar,

- İlmeli yapılar (havlular, kadifeler, makine halıları),
- Üç eksenli yapılar,
- Üç boyutlu yapılar,
- Dar dokumalar,
- El dokumaları.

4.1.2.3. Apreleme ve Bitiş

Apreleme işlemi, tekstil terbiye işlemlerinden bitim işlemleri aşamasında yer almaktadır. İplik ve dokunmuş, örülmüş kumaş gibi temel tekstil ürünlerinin; görünümünü (boyama, baskı, parlaklaştırma v.s.), tutumunu (yumuşatma, sertleştirme, ağırlaştırma v.s.) ve kullanılma özelliklerini (kolay ütülenir, güç tutuşur, su itici, buruşmazlık gibi) iyileştirmek ve geliştirmek amacıyla yapılan işlemlerin tümü **Tekstil Terbiye İşlemleri** olarak tanımlanmaktadır. Bu işlemler; ön terbiye, renklendirme ve bitim işlemleri şeklinde değerlendirilmekte olup, elyaf, ön iplik (tops), iplik, kumaş (dokunmuş veya örülmüş) ve dikilmiş parçalar üzerine uygulanmaktadır.

4.1.3. FİNANSMAN İHTİYACI

İTKİB' in, Tekstil Sektörünün İhracat Performans Değerlendirmesi 2009 Ocak-Mart Raporu'na göre; 2008–2009 döneminde Türkiye'de pamuk üretimi 500 bin ton ve tüketim ise 1 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Cotton Outlook Mart 2009 Raporu'na göre; 2009-2010 döneminde üretimin % 15 ve tüketimin de % 10'luk düşüşle sırasıyla 425 bin ton ile 900 bin ton olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Üretimin tüketimi karşılamaması nedeniyle ortaya çıkan açık ithalatla kapatılmaktadır. TÜİK verilerine göre; 2008 yılında pamuk ithalatının % 62'si ABD'den ve % 15'i ise Yunanistan'dan gerçekleşirken, 2009 ilk 5 aylık dönemde bu oranlar sırasıyla % 64 ve % 24,4'e yükselmiştir.

İthalatlar; ağırlıklı peşin ödeme şekli ile olmakla birlikte kısmen de GSM - 102 kredisi kapsamında 3 yıl vadeli de gerçekleştirilmektedir. İthalat nedeniyle ortaya çıkan finansman ihtiyacı ile alacakların tahsilindeki gecikmeler nedeniyle ortaya çıkan nakit açığı yanında, kapasite artırıcı ve modernizasyon yatırımları da finansman ihtiyacını doğurmaktadır.

4.1.4. NAKİT DÖNGÜSÜ

Toplamda 5.281 adet firma (takibe düşmüş firmalar hariç) üzerinde yapılan analiz kapsamında; faaliyet alanı bazında ATS (Alacak Tahsil Süresi), STS (Stok Tutma Süresi), BÖS (Borç Ödeme Süresi) hesaplamaları yapılarak her bir faaliyet alanının nakit açığı süresi hesaplanmıştır. Bu hesaplamalar sonucunda ise; cirosu 3.000.000 TL \leq X \leq 6.000.000 TL arasında olan küçük ölçekli işletmelerin ve cirosu X > 6.000.000 TL olan orta ve büyük ölçekli işletmelerin verileri ayrı ayrı hesaplanmıştır. Her bir faaliyet alanının ciro büyüklüğü ayırımında nakit açığı hesaplamaları şöyledir:

Tekstil Elyafının Hazırlanması ve İplik Haline Getirilmesi İşkolu

- Cirosu 3.000.000 TL \leq X \leq 6.000.000 TL arasında olan küçük ölçekli işletmelerde; ortalama alacak tahsil süresi (ATS) 83 gün, ortalama stok tutma süresi (STS) 96 gün ve ortalama borç ödeme süresi (BÖS) 76 gün olup; ortalama olarak 103 günlük bir nakit açığı ortaya çıkmaktadır.
- Cirosu X > 6.000.000 TL olan orta ve büyük ölçekli işletmelerde; ortalama ATS 126 gün, ortalama STS 80 gün ve ortalama BÖS 68 gün olup, ortalama olarak 138 günlük bir nakit açığı oluşmaktadır.

Tekstilin Aprelenmesi ve Boyanması İşkolu

- Cirosu 3.000.000 TL \leq X \leq 6.000.000 TL arasında olan küçük ölçekli işletmelerde; ortalama alacak tahsil süresi (ATS) 120 gün, ortalama stok tutma süresi (STS) 110 gün ve ortalama borç ödeme süresi (BÖS) 114 gün olup; ortalama olarak 116 günlük bir nakit açığı ortaya çıkmaktadır.
- Cirosu X > 6.000.000 TL olan orta ve büyük ölçekli işletmelerde; ortalama ATS 131 gün, ortalama STS 87 gün ve ortalama BÖS 90 gün olup, ortalama olarak 128 günlük bir nakit açığı oluşmaktadır.

Tekstil Dokumacılığı İşkolu

- Cirosu 3.000.000 TL \leq X \leq 6.000.000 TL arasında olan küçük ölçekli işletmelerde; ortalama alacak tahsil süresi (ATS) 107 gün, ortalama stok tutma süresi (STS) 66 gün ve ortalama borç ödeme süresi (BÖS) 81 gün olup; ortalama olarak 92 günlük bir nakit açığı ortaya çıkmaktadır.

- Ciro su $X > 6.000.000$ TL olan orta ve büyük ölçekli işletmelerde; ortalama ATS 112 gün, ortalama STS 76 gün ve ortalama BÖS 69 gün olup, ortalama olarak 119 günlük bir nakit açığı oluşmaktadır.

Sonuç olarak; tekstil iplikçiliği, dokumacılığı ve aprenmesi faaliyet alanının, tekstil ürünleri alt sektörü üretimindeki payı, 1997 yılından bu yana azalmasına rağmen, hala en büyük paya sahip faaliyet alanı konumundadır. İkinci büyük faaliyet alanı konumundaki diğer tekstil ürünleri imalatının payı ise yükselmiştir.

Tekstil iplikçiliği, dokumacılığı ve aprenmesi faaliyet alanının tekstil ürünleri imalatı içindeki payı dikkate alınarak, tekstil imalatının toplam imalat sanayi içerisindeki payı değerlendirildiğinde sektörün çok önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Nitekim TÜİK tarafından yayınlanan “2006 Yılı Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri”ne göre; tekstil sektöründe istihdamın toplam imalat sanayi içerisindeki payı % 15 iken, üretim değerinin ve faktör maliyetleriyle katma değer toplamındaki payları sırasıyla % 10 ve % 11 olarak gerçekleşmiştir. Tekstil sektörü sahip olduğu istihdam payı ile imalat sanayi içerisinde ilk sırada, üretim değeri payı ile 3. ve katma değer payı ile de 2. sırada yer almaktadır.

Pamuk fiyatlarının yüksek düzeyde seyretmesi, hem iplik ve hem de kumaş üretim maliyetlerini artırıcı bir etki yaratmakla birlikte, pamuk ithalatını da artırıcı etki yapmakta olup; bu durum, tekstil ve konfeksiyon sektörümüzün uluslararası piyasalardaki rekabet gücünü azaltmaktadır.

4.2. FİRMA ANALİZİ

İncelemeye Konu firmanın, derecelendirme aşamasına geçilmeden önce, derecelendirme aşamasında gerekli olacak bilgiler detaylandırılmış ve firma tanıtılmıştır.

4.2.1. FİRMANIN GENEL TANITIMI

Unvanı	XYZ Tekstil San. Tic. Ltd. Şti.
Uğraşı Konusu	Havlu, Bornoz İmalatı ve Pazarlaması
Kuruluş Tarihi	18.12.1992
Üretim Adresi ²⁴³	Denizli
Satış Adresi	Denizli

²⁴³ Firma yetkililerinin, firmayı açığa çıkaran bilgilerin verilmesini istememesi nedeniyle üretim ve satış adresi verilmemiştir.

Faaliyet Konusu	1992 yılında kurulan firma ham bez, havlu, bornoz vb. ev tekstil ürünleri imalatı ve pazarlaması konusunda, Denizli ilinde bulunan mülkiyeti firmaya ait 12.911 m ² arsa üzerine kurulu 7.500 m ² kapalı alana sahip fabrika binasında mevcut faaliyetlerini göstermektedir.
-----------------	--

4.2.2. ORTAK VE SERMAYE YAPISI

Adı / Soyadı*	Hissesi	Payı	Firmadaki Unvanı
ALİ OKAY	1.166.900 TL	%33.4	Şirket Müdürü
VELİ OKAY	1.166.550 TL	%33.3	Şirket Müdürü
HASAN OKAY	1.166.550 TL	%33.3	Şirket Müdürü
TOPLAM	3.500.000 TL	%100	

Firmanın ortaklık yapısı ve sermaye dağılımı en son gerçekleştirilen sermaye artırımına konu Ticaret sicil gazetesine göre yapılmıştır.

Firmada çeşitli tarihler de sermaye artırımına gidilmiş olup, en son sermaye artırımını 19.07.2006 tarihinde gerçekleştirilmiş ve 1.000.000 TL olan sermaye 3.500.000 TL' sına çıkartılmıştır.

4.2.3. FİRMANIN YÖNETİM ve ORGANİZASYON YAPISININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Firmayı temsile ise 20.07.2000 tarihinden itibaren 10 yıl süre ile şirket müdürleri Ali Okay, Veli Okay ve Hasan Okay münferiden yetkili kılınmışlardır. Üç ortak da firma faaliyetlerinin sürdürülmesinde aktif olarak görev almaktadırlar.

4.2.4. FİRMA VE ORTAKLARIN KISA ÖZGEÇMİŞİ

XYZ Tekstil San. ve Tic. Ltd. Şti., mevcut unvanıyla Ali Okay ve Veli Okay ortaklığında, ham bez dokuma konusunda faaliyet göstermek üzere 18.12.1992 tarihinde 40 TL sermaye ve 50 yıl süre ile kurulmuştur.

Hasan Okay'ın 05.01.1996 tarihinde şirkete ortak olmasıyla firma güncel ortaklık yapısına kavuşmuştur.

Çeşitli tarihlerde sermaye artırımını gerçekleştirilen firmada son sermaye artırımını 19.07.2006 tarihinde gerçekleştirilerek, şirket sermayesi 1.000.000 TL'den 3.500.000 TL'ye yükseltilmiştir.

* Firma ortaklarının isimleri, gizlilik prensibi nedeniyle gerçek isimlerini yansıtmamaktadır.

Firma Ortakları Hakkında Bilgiler;

Ali OKAY (İbrahim Oğlu)

1961 yılı Babadağ / Denizli doğumlu olup ortaokul mezunudur. İş hayatına babasının Babadağ / Denizli ilçesinde bulunan dokuma atölyesinde başlamıştır. 1992 yılında kardeşi Veli Okay ile birlikte konumuz firmayı kurmuşlardır.

Günümüzde firma faaliyetlerinin sevk ve idaresinde aktif olarak görev almaktadır. Firmanın hammadde alımı ve finansman yönetiminden sorumludur.

Veli OKAY (İbrahim Oğlu)

İlgili Ali ve Hasan OKAY'ın kardeşi olup, 1969 yılı Babadağ / Denizli doğumludur. İş hayatına babasının Babadağ / Denizli ilçesinde bulunan dokuma atölyesinde başlamıştır. 1992 yılında ağabeyi Ali OKAY ile birlikte konumuz firmayı kurmuşlardır.

Günümüzde firmada aktif olarak görev almaktadır. Pazarlama departmanından sorumludur.

Hasan OKAY (İbrahim Oğlu)

1958 yılı Babadağ / Denizli doğumlu olan ilgili Ali ve Veli OKAY'ın ağabeyi olup, ilkokul mezunudur. İş hayatına kardeşleri gibi, babasının Babadağ / Denizli ilçesinde bulunan dokuma atölyesinde çalışarak başlamıştır. 1996 yılında konumuz firmaya ortak olmuştur.

Günümüzde firmanın üretim faaliyetlerinin sevk ve idaresinde aktif görev almaktadır. İlgili firmada üretim departmanından sorumludur.

4.2.5. PİYASADAKİ KONUMU

Firma uzun yıllardır sektörde faaliyet göstermekte olup, hakkında yapılan piyasa araştırmasında olumsuz bir duyum tespit edilmemiştir. Mal alımlarını çoğunlukla firma çeki karşılığı yapan firmanın karşılıksız çeki olmadığı, ödemeleri ile ilgili olarak icralık bir durumun olmadığı ifade edilmiştir.

4.2.6. FİRMA FAALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Firma; ham kumaş dokuma, her türlü havlu, bornoz üretimi ve bunların pazarlaması konusunda faaliyet göstermekte olup, ek olarak paspas, kese, bebek kundağı ve eldiven, peçete gibi çeşitli mutfak ürünlerinin imalatını da talep doğrultusunda gerçekleştirmektedir.

Söz konusu faaliyetler, Denizli ilinde bulunan mülkiyeti firmaya ait 12.911 m² arsa üzerine kurulu 7.500 m² kapalı alanlı tesiste gerçekleştirilmektedir.

Firma, faaliyetlerini 4' ü pazarlama, 2' si dış ticaret bölümünde olmak üzere 25 idari, 142 teknik, toplam 167 personelle sürdürmektedir. Sektörde yaşanan sıkıntılara rağmen bir önceki yıla göre personel sayısında azalma olmamıştır

Söz konusu ürünlerin üretimi için, firma bünyesinde ham kumaş dokuma, nakış ve konfeksiyon üniteleri bulunmakta olup, haşıl & çözü, boyama ve baskı ünitesi mevcut değildir. Bu nedenle, ilgili işlemler Denizli'de bulunan fasoncu firmalara yaptırılmaktadır. Dokuma ünitesinde günde 3 vardiya, nakış ve konfeksiyon ünitelerinde tek vardiya çalışılmaktadır.

4.2.6.1. Hammadde Temini

Üretimde kullanılan temel hammadde (16/1 Nm, 20/1 Nm ve 20/2 Nm)²⁴⁴ pamuk ipliği olup, alımlar yurt içi ve yurt dışı piyasalardan gerçekleştirilmektedir. Firma, iplik alımlarının % 65'ini yurt dışı piyasalardan gerçekleştirmektedir. Firma yetkilileri yurt içinde satışların brüt, yurt dışında ise net kilo üzerinden yapılması böylelikle de yurt içi alımlarda kaynaklanan fireler ile karşılaşmadıklarını ve yurt dışı piyasalarda fiyatların yurt içine göre daha avantajlı olduğunu ifade etmişlerdir.

Yurt dışında 16/1 Nm iplik fiyatları 1.70 USD iken yurt içinde 1.85 USD, 20/2 Nm iplik fiyatları ise yurt dışında 2.10 USD iken yurt içinde 2.20 USD seviyelerindedir.

Yurt dışı iplik alımlarını Dahilde İşleme İzin Belgesi (DİİB) kapsamında doğrudan kendisi gerçekleştiren firma; alımları Özbekistan ve Türkmenistan'dan sight akreditifli olarak, Pakistan'dan ise 6 ay vadeli akreditifli şartlarda gerçekleştirmektedir.

Yurt içi iplik alımları ise; Denizli'de faaliyet gösteren firmalardan ağırlıklı olarak 3 ay vadeli firma çeki ve kısmen de peşin olarak gerçekleştirilmektedir.

²⁴⁴ Genellikle havlu, bornoz imalatında kullanılan, kalın iplik çeşididir. Tekstil sektöründe iplik numaraları küçüldükçe iplik kalınlaşmaktadır.

Firmada yardımcı malzeme olarak kullanılan ambalaj, etiket gibi malzemeler ise Denizli'de faaliyet gösteren muhtelif firmalardan 2 ay vadeli firma çeki karşılığı temin edilmektedir.

Firma yetkilileri; yılda yaklaşık olarak 1.000.000 ton iplik kullanımları olduğunu ifade etmişlerdir.

4.2.6.2. Üretim ve Kapasite Bilgileri

Havlü, bornoz vb. tekstil ürünleri üretiminin ilk aşamasında ham olarak alınan iplik, haşıl & çözgü işlemine tabi tutulmaktadır. Ancak firma bünyesinde haşıl & çözgü ünitesi bulunmadığından, söz konusu işlem Denizli'de faaliyet gösteren fasoncu firmalara 4 ay vadeli firma çeki karşılığında fason olarak yaptırılmaktadır.

Haşıl ve çözgü işleminden gelen iplik firma bünyesindeki dokuma ünitesinde jakarlı veya düz olarak ham kumaş haline getirildikten sonra ağırlıklı olarak Denizli' de bulunan firmalar tarafından fason olarak boyama işlemine tabi tutulmaktadır. Boyama işlemi ilgili firmalara 3 ila 3,5 ay arasında değişen vadelerde firma çeki karşılığı yaptırılmaktadır.

Boyama işleminin akabinde kumaş, firma bünyesindeki nakış ve konfeksiyon ünitelerinde işlenerek mamul haline getirilmektedir.

Son olarak ambalajlama işlemine tabi tutulan mamuller satışa hazır hale gelmektedir.

Firmanın 06.09.2011 tarihine kadar geçerlilik süresi bulunan, kapasite raporuna göre (günde 8 saat, yılda 300 işgünü üzerinden);

Dokuma	1.696.464 m ²
Bornoz	384.000 adet
Havlü	5.760.000 adet üretim kapasitesi bulunmaktadır.

Firmanın yıllar itibariyle üretim rakamları aşağıda belirtilmiştir;

Üretim	2008	2007	2006
Bornoz	286.578 adet	228.621 adet	198.572 adet
Havlü	1.183.703 kg	2.345.579 kg	900.000 kg

Kapasite Raporuna göre firmanın makine parkındaki temel makineler dokuma ve nakış makinesi olup, 4 adet jakarlı, 12 adet armürlü dokuma makinesi, her biri 15 adet

kafadan oluşan 4 adet nakış makinesi ve 44 düz, 17 overlok dikiş makinesi bulunmaktadır.

4.2.6.3. Pazarlama ve Satış Bilgileri

Firma, yurt içi ve yurt dışı piyasalara yönelik olarak pazarlama faaliyetlerinde bulunmakta olup, toplam faaliyet hacminin ortalama % 10'u yurt içi, % 90'ı ise yurt dışı piyasalara yönelik satışlardan oluşmaktadır.

Yurtiçi satışlar, Denizli de faaliyet gösteren muhtelif ihracatçı firmalara yönelik olarak 3-3,5 ay arasında değişen vadeli çek karşılığı gerçekleştirilmektedir.

Firma yurt dışı satışları; Almanya, Fransa, Hollanda gibi AB ülkeleri ile ABD'ye yönelik yapılmaktadır. İhracatlar ağırlıklı olarak 1,5 ila 3 ay arasında değişen vadelerde mal mukabili ve vesaik mukabili şartlarda gerçekleştirilmektedir. Firma aynı zamanda kur riskine karşı korunmak amacıyla forward işlem yapmaktadır. Firma, BS EN ISO 9001: 2000 kalite sistemi belgesine sahiptir.

Firma rekabet açısından rakip firmalar ile rekabet edebilecek düzeyde olmasına rağmen, Denizli ve diğer illerde aynı iş kolunda faaliyet gösteren çok sayıda firma mevcuttur.

4.2.7. İTHALAT ve İHRACAT BİLGİLERİ

Firmanın yıllar itibariyle ithalat ve ihracat rakamları şu şekildedir;

	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2006
İthalat	1.931.000 USD	1.785.000 USD	785.000 USD
İhracat	11.434.877 USD	8.581.526 USD	5.296.839 USD

2006 yılı ve 2007 yılı ithalatlarının tamamı iplik alımından kaynaklanmıştır.

Firma ithalatlarını; sight akreditif ve 6 ay vadeli akreditifli şartlarda, ihracatlarını ise 1,5–3 ay vadeli akreditifli ve vesaik mukabili şartlarda yapmaktadır.

4.3. BANKA ve FİNANS KURUMLARI İLE İLİŞKİLER

Firma 31.12.2008 yılsonu itibariyle toplam yedi banka ile çalışmakta olup, bankalarda toplam 7.832.011 TL nakit, 4.311.017 TL gayri nakit kredi limiti bulunmaktadır. Görüşme tarihi itibariyle ise bankalarda 1.275.078 TL nakit, 2.709.386 TL gayri nakit riski (107.803 TL'si Gümrük Müdürlüklerine hitaben verilmiş teminat

mektubu, bakiye kısmı ise mal alımına yönelik açılmış olan akreditiflerden oluşmaktadır.) bulunmaktadır. Firma bankalar ile ortakların kefaleti karşılığı çalışmaktadır.

4.4. MALİ VERİLER

Aşağıdaki tabloda firmanın düzeltilmiş şekildeki son üç yıllık bilançosu yer almaktadır. Son üç yıllık bilanço verileri üzerinde aşağıda yer alan düzeltmeler yapılmış olup, bilançolar en son şekli ile mali analize uygun hale getirilmiştir.

- 1) Alınan çekler hesabında yer alan bakiyeler ülkemizde çeklerin görüldüğünde ödemeli değil, vadeli olarak işlem görmesi ve alacak senedi niteliğinde olması nedeniyle ilgili tutarlar alınan çekler hesabından çıkartılıp alacak senetleri hesabına aktarılmıştır.
- 2) Haklar hesabı içerisinde yer alan tutarlar bilgisayar yazılımlarından oluşmakta olup, herhangi bir değer ifade etmemesi nedeniyle öz kaynaklardan tenzil edilmiştir.
- 3) Uzun vadeli diğer mali borçlar hesabında yer alan ve kısa vadede ödenecek olan leasing taksitleri kısa vadeli mali borçlar hesabına aktarılmıştır.
- 4) Uzun vadeli banka kredileri hesabında izlenen ve kısa vadede ödenecek olan kredi taksitleri kısa vadeli banka kredilerine aktarılmıştır.
- 5) Mal alımı için verilmiş olan avanslar, verilen sipariş avansları hesabından çıkartılarak ilk madde malzeme hesabına ilave edilmiştir.
- 6) Gelecek yıllara ait gider hesabında yer alan ve kısa vadede ödenecek olan sigorta ödemeleri gelecek aylara ait giderler hesabına aktarılmıştır.

	2008	2007	2006
1. DÖNEN VARLIKLAR	8.313.923	8.362.324	7.324.160
HAZIR DEĞERLER	639.850	852.553	217.040
Kasa	199.401	89.798	1.997
Alınan Çekler			
Bankalar	440.449	762.755	215.043
TİCARİ ALACAKLAR	6.173.822	5.012.183	4.275.684
Alıcılar	5.581.331	4.789.808	3.866.441
Alacak Senetleri	395.000	34.844	271.368
Verilen Depozito ve Teminatlar		22.531	
Şüpheli Ticari Alacaklar	197.491	165.000	137.875
(-) Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı			
DİĞER ALACAKLAR	207.194	173.726	106.734
Diğer Çeşitli Alacaklar	207.194	173.726	106.734
Şüpheli Diğer Alacaklar			
(-) Şüpheli Diğer Alacak Karşılığı			
STOKLAR	1.167.849	2.162.223	2.701.636
İlk Madde Malzeme	346.143	780.171	970.858
Yarı Mamuller	335.283	535.306	1.374.950
Mamuller	440.108	846.746	355.828
Ticari Mallar	8.554		
Diğer Stoklar	37.761		
GELECEK AYLARA AİT GİDER / GELİRLER	12.840	6.144	429
Gelecek Aylara Ait Giderler	12.840	6.144	429
Gelir Tahakkukları			
DİĞER DÖNEN VARLIKLAR	112.368	155.495	22.637
Devreden KDV	112.368	141.095	1.637
Personel Avansları		14.400	21.000
II. DURAN VARLIKLAR	2.490.018	2.343.200	1.571.159
TİCARİ ALACAKLAR			5.748
Verilen Depozito ve Teminatlar			5.748
MALİ DURAN VARLIKLAR			
MADDİ DURAN VARLIKLAR	1.737.872	1.447.978	1.565.411
Arazi ve Arsalar	127.540	272.254	272.254
Yer Altı ve yer üstü düzenlemeleri			
Binalar	925.148	909.008	909.008
Tesis Makine ve Cihazlar	2.504.986	2.345.469	2.434.609
Taşıtlar	295.828	246.328	225.327
Demirbaşlar	247.632	209.469	188.478
Diğer maddi Duran Varlıklar			
(-) Birikmiş amortismanlar	-2.363.262	-2.534.550	-
Yapılmakta olan Yatırımlar			2.464.265
Verilen Avanslar			
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	752.146	895.222	0
Haklar / Şerefiye	1.072.382	1.062.874	
Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar			
(-) Birikmiş amortismanlar	-320.236	-167.652	
Verilen Avanslar			
ÖZEL TÜKENMEYE TABİ VARLIKLAR			
GELECEK YILLARA AİT GİDER / GELİR			
DİĞER DURAN VARLIKLAR			
AKTİF TOPLAMI	10.803.941	10.705.524	8.895.319

	2008	2007	2006
I. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	5.098.130	5.950.543	4.673.566
MALİ BORÇLAR	1.699.437	2.493.661	1.112.337
Banka Kredileri	1.569.758	2.200.766	1.112.337
Diğer Mali Borçlar	129.679	292.895	
TİCARİ BORÇLAR	3.118.008	3.030.501	2.824.197
Sarılar	1.199.871	907.827	848.648
Borç Senetleri	1.901.030	2.111.720	1.967.055
Diğer Ticari Borçlar	17.107	10.954	8.494
DİĞER BORÇLAR	133.554	382.462	678.950
Ortaklara Borçlar	44.128	312.557	613.826
Personele Borçlar	89.426	69.905	65.124
ALINAN AVANSLAR			6.500
Alınan Sipariş Avansları			6.500
ÖDENECEK VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER	53.981	50.025	51.582
Ödenecek Vergi ve Fonlar	19.696	15.227	19.415
Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri	34.285	34.798	32.167
Vadesi Geçmiş Ertelenmiş Taksitlendirilmiş Vergi			
Ödenecek Diğer Yükümlülükler			
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI	93.150	-6.106	
Dönem Karı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülükler Karşılığı	272.476		
Dönem Karı Peşin Ödenen Vergi Diğer Yükümlülükler	-179.326	-6.106	
GELECEK AYLARA AİT GELİR GİDER TAHAKKUKLARI			
DİĞER KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR			
II.UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	304.578	368.612	
MALİ BORÇLAR	304.578	368.612	
Banka Kredileri	33.056	52.361	
Diğer Mali Borçlar	271.522	316.251	
TİCARİ BORÇLAR			
DİĞER BORÇLAR			
ALINAN AVANSLAR			
BORÇ VE GİDER KARŞILIKLARI			
GELECEK YILLARA AİT GELİR VE GİDER TAHAKKUKLARI			
DİĞER UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR			
III. ÖZKAYNAKLAR	5.401.233	4.386.369	4.221.753
ÖDENMİŞ SERMAYE	3.500.000	3.500.000	3.500.000
Sermaye	3.500.000	3.500.000	3.500.000
(-) Ödenmemiş Sermaye			
Enflasyon Düzeltmesi Olumlu Farkları	496.796	496.796	496.796
(-) Enflasyon Düzeltmesi Olumsuz Farkları			
SERMAYE YEDEKLERİ			
KAR YEDEKLERİ			
Yasal Yedekler	23.391	25.040	25.040
Statü Yedekleri			
Olağanüstü Yedekler	136	136	136
Geçmiş Yıl Karları	843.817	720.610	661.726
(-) Geçmiş Yıl Zararları	-520.829	-520.829	-520.829
Dönem Net Karı (Zararı)	1.057.922	164.616	58.884
PASİF TOPLAMI	10.803.941	10.705.524	8.895.319

GELİR TABLOSU	2008	2007	2006
BRÜT SATIŞLAR	17.056.079	11.834.619	8.993.008
Yurt içi Satışlar	3.310.275	1.636.566	1.380.346
Yurt Dışı Satışlar	13.713.135	10.169.109	7.548.025
Diğer Gelirler	32.669	28.944	64.637
SATIŞ İNDİRİMLERİ		-1.257	-445
(-) Satıştan İadeler		-1.257	-445
NET SATIŞLAR	17.056.079	11.833.362	8.992.563
SATIŞLARIN MALİYETİ	-14.444.698	-10.775.327	-8.121.205
(-) Satılan Mamul Maliyeti	-13.836.877	-10.589.504	-4.989.024
(-) Satılan Ticari Mallar Maliyeti	-607.821	-185.823	-3.132.181
BRÜT SATIŞ KARI / ZARARI	2.611.381	1.058.035	871.358
FAALİYET GİDERLERİ	-1.285.831	-821.205	-784.144
(-) Pazarlama Satış Dağıtım Giderleri	-1.100.767	-673.962	-606.908
(-) Genel Yönetim Giderleri	-185.064	-147.243	-177.236
FAALİYET KARI / ZARARI	1.325.550	236.830	87.214
DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR	1.931.875	493.251	634.141
İştiraklerden Temettü Gelirleri			
Kambiyo Karı	1.894.144	489.281	601.303
Faaliyetlerle ilgili Diğer Gelir ve Karlar	37.731	3.970	32.838
DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR	-1.668.887	-380.266	-299.695
(-) Komisyon Giderleri			
(-) Kambiyo Zararı	-1.552.578	-371.613	-299.627
(-) Diğer Olağan Gider Zararlar	-116.309	-8.653	-68
FİNANSMAN GİDERLERİ	-244.432	-176.104	-344.727
(-) Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri	-244.432	-176.104	-344.727
(-) Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri			
OLAĞAN KAR / ZARAR	1.344.106	173.711	76.933
OLAĞANDIŞI GELİR KARLAR	18.274	4.583	28.788
Önceki Dönem Gelir Karlar			
Diğer Gelir Karlar	18.274	4.583	28.788
OLAĞANDIŞI GİDER ZARARLAR	-31.982	-13.678	-46.837
(-) Diğer Gider Zararlar	-31.982	-13.678	-46.837
DÖNEM KARI / ZARARI	1.330.398	164.616	58.884
(-) Dönem Karı Vergi Ve Yasal Yükümlülükler	-272.476		
DÖNEM NET KARI / ZARARI	1.057.922	164.616	58.884

4.4.1. FİNANSAL ORANLAR

Firmanın mali analiz için gerekli olan belli başlı finansal oranları aşağıdaki şekilde hesaplanmıştır.

YILLIK BÜYÜME	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2006
Net Satışlar	44,0%	32,0%	0,0%
Faaliyet Geliri	1680,0%	123,0%	0,0%
Net Kar	657,0%	157,0%	0,0%
Özsermaye	17,0%	3,0%	0,0%
Maddi Duran Varlık	20,0%	-8,0%	0,0%
Aktif Toplamı	-1,0%	21,0%	0,0%
	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2006
Maddi Özvarlık	4.880.628	4.080.687	3.969.401
Ortalama Emtia Mevcudu	1.167.849	2.162.723	2.701.636
Dönen Değerler	7.793.318	8.056.642	7.071.808
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	5.041.222	5.637.986	4.059.740
Net İşletme Sermayesi	2.752.096,0	2.418.656	3.012.068
LİKİDİTE İLE İLGİLİ ORANLAR	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2006
Cari Oran (%)	155	143	174
Likidite Oranı (%)	131	105	108
Nakit Oranı (%)	13	14	5
FİNANSAL YAPI İLE İLGİLİ ORANLAR	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2006
Kısa Vad.Bank.Kre. / Kısa Vad.Borçlar (%)	33	44	27
Banka Kredileri / Aktif Toplamı (%)	19	27	13
Banka Kredileri / Net Satışlar (%)	12	24	12
Banka Kredileri / Toplam Borçlar (%)	39	45	24
K.V. Borçlar / Top. Borçlar (%)	94	89	87
K.V. Borçlar / Maddi Öz Varlık (%)	103	138	102
K.V. Borçlar / Toplam Pasif (%)	49	54	47
Maddi Öz Varlık / Aktif Toplam (%)	47	39	46
Finansal Kaldıraç Oranı (%)	52	60	54
Finansman Rasyosu (Özkay./T.Borç) (%)	90	64	85
Maddi Duran Varlık / Maddi Öz Varlık (%)	35	35	39

İKT. VARL. KUL. İLE İLGİLİ ORANLAR	31.12.2008	31.12.2007	31.12.2006
Ticari Alacaklar / Net Satışlar	33	40	45
Stok Devir Hızı	7	4	3
Stok Taşıma Süresi (gün)	52	91	122
Alacak Devir Hızı	4	3	2
Alacakların Tahsil Süresi (gün)	91	122	179
Brüt İşletme Sermayesi Devir Hızı	2	2	1
Brüt İşletme Sermayesi Süresi (gün)	170	183	308
Borç Devir Hızı	3	2	2
Borç Ödeme Süresi (gün)	122	151	192
Nakit Çevrim Hızı (gün)	-22	-62	-109
Aktif Devir Hızı	1,7	1,1	1,0
KARLILIK İLE İLGİLİ ORANLAR			
Brüt Satış Karı / Net Satışlar (%)	15	9	10
Faaliyet Karı / Net Satışlar (%)	6	1	-3
Faaliyet Karı / Aktif Toplamı (%)	10	1	-3
Top.Finansman Gid./ Net Satışlar (%)	2	1	4
Dönem Karı / Net Satışlar (%)	6	1	-2
Net Kar / Özsermaye (%)	24	3	-5
Net Kar / Toplam Aktifler (%)	8	1	2
Net Kar / Net Satışlar (%)	5	1	-2
Faiz Karşılama Gücü	445%	37%	156%

Firmanın yıllar itibariyle amortisman tutarları ise şu şekildedir;

2006	142.160 TL
2007	90.966 TL
2008	281.882 TL

4.4.2. MALİ ANALİZ

Havlü ve bornoz imalatı konusunda faaliyet gösteren firmanın, 2008 yılında tekstil sektöründe yaşanan sıkıntılara rağmen yıllar itibariyle faaliyet hacminin artış trendi içerisinde olduğu dikkat çekmektedir. Bir önceki yıla oranla net satışları 2007 yılında % 32 oranında artmış, 2008 yılında ise %44 oranında artış göstererek 11.833.000 TL'den 17.056.000 TL'ye yükselmiştir.

Firmanın yıllar itibariyle karlılık durumunun gelişimi incelendiğinde ise; 2007 yılında % 1, 2008 yılında ise % 5 net kar marjı ile çalıştığı görülmektedir. Gerçek bir fon çıkışı gerektirmeyen amortisman giderleri de dikkate alındığında ise firmanın 2007 yılı net kar marjının % 2 olduğu; 2008 yılında ise % 7 oranında net kar marjı ile faaliyetlerini sürdürdüğü görülmektedir.

Firma karlılık durumunda dikkat çeken diğer bir husus ise; firmanın 2007 yılında 164.616 TL olan net karının 2008 yılında 1.057.922 TL olarak gerçekleşmiş olmasıdır. Firma satışlarının, % 90'lık kısmının yurt dışı piyasalara yönelik olması ve hammadde alımlarının ortalama % 65'inin yurt dışı piyasadan temin edilmesi nedeniyle, döviz kurlarındaki dalgalanmalardan etkilenmemek amacıyla firma forward işlemleri yapmaktadır. Firmanın gerçekleştirdiği bu işlemler sonucunda 2008 yılında 340 bin TL kambiyo karı elde etmesi ve satılan ürünlerin maliyetinde gerçekleşen % 8'lik düşüş, son olarak da net satışlarda yaşanan artışın etkisiyle net kar marjı artış göstermiştir.

Firmanın aktif yapısına bakıldığında ise, 2007 yılında bir önceki yıla oranla % 20 artış gösterdiği, 2008 yılında ise bir önceki yıla göre aynı seviyelerde gerçekleştiği görülmektedir. Cari dönemde ise senetsiz alacaklarda gerçekleşen % 48 oranındaki artışın da etkisiyle aktif toplamı % 31 artış göstermiştir.

Firma imalat sektöründe faaliyet gösteriyor olmasına rağmen; yıllar itibariyle aktif yapısı içerisinde en yüksek payı dönen varlıkların oluşturduğu görülmektedir. Firmanın artan rekabet ortamında müşterilerini kaybetmek istememesi ve sektörde yaşanan sıkıntılar nedeniyle alıcılarını finanse ettiği görülmektedir. Bunun sonucunda ise aktif toplamının 2007 yılında % 50, 2008 yılında % 51, cari dönemde ise % 58' ini ticari alacaklar oluşturmuştur.

Firma 2006 yılı sonundan itibaren makine-teçhizat yatırımına başlamıştır. Ancak yatırımın finansal kiralama yöntemiyle yapılması ve ilgili yatırım bedelinin diğer duran

varlıklar içerisinde haklar kaleminde izlenmesinden dolayı firmanın maddi duran varlıkları yatay seyretmiştir.

Firmanın aktiflerinin finansman yapısı incelendiğinde; satıcı firma finansmanı, banka kredisi ve öz kaynak destekli bir finansman politikası izlediği görülmektedir. 2008 yılında toplam aktiflerin % 47'si öz kaynaklarla, % 30'u satıcı firma finansmanı ile, % 15'i ise banka kredileri ile finanse edilmiştir.

Öz kaynakları duran varlıklarını karşılamakta yeterli olan firma, aynı zamanda duran varlıklarının finansmanında finansal kiralama işlemi de yapmaktadır. 2008 yılında duran varlıkların % 4'lük kısmı finansal kiralama işlemi ile finanse edilmiştir.

Firmanın kısa vadeli yabancı kaynakları içerisinde dikkat çeken diğer bir husus ise yıllar itibariyle faaliyet hacmi artan firmanın banka kredi kullanımının yıllar itibariyle azalmış olmasıdır. Firmanın mali borçları 2008 yılında % 38, cari dönemde ise % 44 oranında azalmıştır. Bu durumunda etkisiyle de borçlanma oranı 2007 yılında 1.47 iken, 2008 yılında 1.10'a gerilemiştir. Cari dönemde ise ticari borçlarda meydana gelen artışın etkisiyle yıllar itibariyle dalgalı bir seyir izleyen borçlanma oranı 1.30' a yükselmiştir.

Tüm inceleme dönemleri itibarıyla pozitif hesaplanan Net İşletme Sermayesi (NİS) 2008 yılında 2.752.096 TL, 2007 yılında ise 2.418.656 TL pozitif bakiye vermiştir. Firmanın temel rasyolarına bakıldığında ise cari oranı 2007 yılında 1.43, 2008 yılında 1.59; likidite oranı ise 2007 yılında 1.04, 2008 yılında 1.35 olarak gerçekleşmiştir. Kabul edilebilir stok miktarı ve yüksek seviyedeki ticari alacak miktarına bağlı olarak likiditesi makul seviyelerde seyretmektedir.

2007 yılında firmanın ortalama Alacak Tahsil Süresi 111 gün, Stok Bekleme Süresi 42 gün, Borç Ödeme Süresi ise 77 gün olarak hesaplanmıştır. Bu veriler ışığında firmanın faaliyetlerini sürdürürken 76 günlük finansman açığı olduğu görülmektedir. Firma bu finansman açığını, öz kaynakları ve kısa vadeli banka kredileriyle karşılamaktadır.

4.5. FİRMANIN DERECELENDİRİLMESİ

Derecelendirme işleminde 1 en iyi, 2 iyi, 3 orta, 4 kötüyü ifade etmektedir. Derecelendirme piyasadan temin edilen Basel II kapsamında şirketlerin derece notlarının belirlenmesi için yapılan bilgisayar programı ile yapılmıştır. Firmanın imalat sektöründe faaliyet gösteriyor olması nedeniyle kalitatif kriterlerin rating notuna etkisi %45, kantitatif kriterlerin etkisi ise %55'tir.

4.5.1. FİRMANIN KALİTATİF KRİTERLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Firmaların kredi değerliklerinin ölçülebilir ve derecelendirilebilir olmasını sağlayan mali olmayan, ancak mali verilerine ve rakamsal performansına doğrudan etki yapan unsurlardır.

Bu kısımda;

- Ortakların ve firmanın moral değerleri ve güvenilirlikleri,
- Firmanın yöneticilerinin kişilikleri, becerileri ve yönetim tarzları,
- Bir tüzel kişilik olan ortaklığın yapısı ve organizasyonu oluşturan unsurların sağlıklılığı,
- Firmanın faaliyet konusu ile ilgili iş kolunun, piyasa kuralları, firmanın piyasa içindeki konumu, davranış kalıpları ve firmanın rakamsal olmayan gücü,

ile ilgili konular yer almakta ve bu konular, firmanın kredi değerliliğini ölçme amacıyla dizayn edilmektedir.

Firma ve ortaklarının, ticari ahlak ve davranış kalıpları ile yönetsel kapasite ve bilgi birikimlerinin araştırılacağı bu bölümde; firmaların buldukları piyasalardaki ticari ve sosyal itibarlarının ortaya konulması ve bunların firma faaliyetlerine etkilerinin belirlenmesi çalışılmıştır.

4.5.1.1. Firma ve Ortaklarının Piyasadaki Konumu, Bankalarla İlişkileri

Söz konusu bölümde aşağıdaki kriterler dikkate alınmıştır.

- Firma ve ortaklarının borç ödeme edimlerini yerine getirmede gösterdikleri titizlik,

- Firma ve ortaklarının piyasadaki diğer alıcılar, rakipler, tedarikçiler tarafından nasıl algılandığı,
- Bankalar ile yaşanan veya geçmiş yıllarda yaşanmış bir probleminin olup olmadığı dikkate alınmıştır.

4.5.1.2. Firma Ortaklık ve Ticari Durumu

Söz konusu bölümde aşağıdaki kriterler dikkate alınmıştır.

- Firma ortaklarının ticari ve teknik bilgi, becerileri,
- Firmanın faaliyet süresi,
- Firma ortakları arasındaki ilişkiler,
- Ortakların faaliyetlere etkin olarak katılıp katılmadığı kriterleri dikkate alınmıştır.

4.5.1.3. Firma Tesislerinin Durumu

Söz konusu bölümde aşağıdaki kriterler dikkate alınmıştır.

- Firma tesislerinin kiralık mı ortaklara mı yoksa firma aktifine mi kayıtlı olduğu,
- Tesis, makine ekipman açısından üretimi için uygun olup olmadığı,
- Kapasite kullanım oranının ne kadar olduğu kriterleri dikkate alınmıştır.

4.5.1.4. Finansal Açıdan Kullanılan Kaynakları

Söz konusu bölümde aşağıdaki kriterler dikkate alınmıştır.

- Firmanın bankalar ve finansal kuruluşlarla çalışmasının olup olmadığı,
- Firma bankalarla ne karşılığı çalışabilmektedir. Açık hesap, kefalet, ipotek, gerçek müşteri çek senedi, münzam senet vs.
- Finansal işlemlerden kaynaklanan borçlarını ödeyebilme kapasitesi
- Karşılaşılacak istem dışı risklere karşı firma tesislerinin, makinelerinin sigortalı olup olmadığı kriterleri dikkate alınmıştır.

4.5.1.5. Üretim olanakları

Söz konusu bölümde aşağıdaki kriterler dikkate alınmıştır.

- Firma mal alımlarını nasıl yapmaktadır. Çek karşılığı, açık hesap, vadeli, peşin vs.
- Yıllar itibariyle üretim miktarları
- Firmanın gerektiği takdirde ürün farklılaşmasını gidip gidemediği, kriterleri dikkate alınmıştır.

4.5.1.6. Yurt içi ve Yurt Dışı Pazarlama Dağıtım İmkanları

Söz konusu bölümde aşağıdaki kriterler dikkate alınmıştır.

- Firma mal satışlarını nasıl yapmaktadır. Çek karşılığı, açık hesap, vadeli, peşin vs.
- Firma satışlarından kaynaklanan tahsilat süreleri
- Pazarlama dağıtım imkanları
- Dış ticaret ödeme şekilleri
- Yurt dışı satışlarının gerçekleştirildiği ülkeler kriterleri dikkate alınmıştır.

4.5.2. FİRMANIN KANTİTATİF KRİTERLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kredi talep eden firmaların mali verileri açısından, kredi değerliliklerini ölçülebilir ve derecelendirilebilir olmasını sağlamak amacıyla; mali veri ve rasyolarının, trendleri ve nihai olarak ulaştıkları noktaların birbirleriyle ilişkilendirilerek rakamsal kredi değerliliğinin ölçüldüğü kısımdır.

Bu kısımda;

- Firmanın likidite yapısı,
- Aktif yapısı ve kalitesi,
- Pasif yapısı ve borçluluk durumu gelişimi,
- Karlılık durumu,
- Boyutlarına ve özelliklerine göre değerlendirilen yatırımları (varsa) ile ilgili konular yer almakta ve firmanın rakamsal kredi değerliliği ölçülmektedir.

Mali kayıt disiplininin, değerlendirme güçlükleri yaratabildiği ve ekonomik konjonktürün dalgalı bir trend izlediği ülkemizde, mali kayıtların yorumlanması ve projeksiyonunun yapılması güçlükler içermektedir. Basel II'nin uygulamaya geçmesi ile birlikte söz konusu sorunun azalacağı düşünülmektedir.

4.5.2.1. Likidite Oranları

Bu bölümde firmanın; cari oranı, likidite oranı, net işletme sermayesi yeterliliği gibi rasyolar hesaba katılmıştır.

4.5.2.2. Aktif Yapısı

Bu bölümde firmanın dönen varlıkların aktife oranı, Stokların dönen değerlere oranı, maddi duran varlık devir hızı, net satışların aktife oranı rasyoları dikkate alınmıştır.

4.5.2.3. Borçlanma Yapısı

Bu bölümde firmanın; toplam borçların öz kaynaklara oranı, kısa vadeli borçların aktif toplamına oranı, toplam banka borçlarının aktif toplamına oranı gibi oranlar dikkate alınmıştır.

4.5.2.4. Karlılık Durumu

Bu bölümde firmanın; faaliyet karı, Net karın net satışlara oranı, net karın aktif toplamına oranı, net karın öz kaynaklara oranı dikkate alınmıştır. Yatırımcıların şirketlerden beklentilerinin başında, koydukları sermayeye karşılık alacakları karı maksimize etme düşüncesi gelmektedir. Bu bağlamda analiz konusu şirketin 2008 yılı dönem net karının öz kaynaklara oranı %30 olarak gerçekleşmiş olup, yeterli seviyelerdedir.

4.5.2.5. Kur Riski Yönetimi

Döviz cinsinden borç-alacak dengesinin iyi takip edilmesi, özellikle ülkemiz gibi gelişmekte olan ve kur politikası sık sık değişebilen ülke ekonomilerinde işletmeler için büyük önem taşımaktadır. Dönemsel avantajlar taşıyan açık pozisyon tutma anlayışı, finansal derinliğin az olduğu kırılgan ekonomilerde şirketlerin ticari faaliyetlerini olumsuz etkilemektedir. İncelemeye konu firmamızın, 2008 yılsonu itibariyle kambiyo zararlarının aktife oranı %1,4 olarak, kambiyo karlarının varlıklara oranı ise %2 olarak gerçekleşmiştir.

Sonuç olarak, bu aşamada tekstil sektöründe kur riski açısından çok büyük bir risk olmamakla birlikte, ülkemiz işletmelerinde genelde etkin işletilen bir risk yönetim mekanizması bulunmadığı düşünülürse, özellikle ihracata dayalı üretim yapan tekstil sektöründe önümüzdeki dönemde dövizdeki borç alacak dengesinin dikkatli takip edilmesi ve etkin riskten korunma stratejilerinin oluşturulması Basel-II sürecinde önemli olacaktır.

4.6. DERECELENDİRME FORMU

FİRMA DERECELENDİRME

XYZ Tekstil San. Tic. Ltd. Şti.	
Tarih	15.01.2010
Tekstil / İmalat Sektörü	NOTU B-
	PUANI 80,6
I.MALİ VERİLER	
1.Likitle Oranları	
	17,00
a. Cari oran	155
b. Likitle oranı	131
c. Nakit oranı	13
2.Varlık/Kaynak Kullanımı Oranları	
	2,70
a. Stok devir hızı	7
b. Alacak devir hızı	4
c. Özkaynak devir hızı	4
3.Mali Güç Oranları	
	13,25
a. Özkaynaklar / Toplam borçlar	90
b. Banka kredileri / Toplam borçlar	39
c. K.V.Toplam borçlar / Toplam borçlar	94
d. Banka kredileri / Net satışlar	12
e. Maddi duran varlıklar / Özkaynak oranı	35
f. Toplam borçlar / Aktif toplamı	53
4.Karlılık Oranları	
	6,00
a. Net kar / Özkaynak	24
b. Net kar / Aktif toplamı	8
c. Brüt Satış Karı / Net satışlar	15
d. Faaliyet karı / Net satışlar	6
e. Net kar / Net satışlar	5
5.Büyüme Oranları	
	4,75
a. Ciro artışı	44
b. Öz kaynak artış oranı	17
c. Aktif toplamı artış oranı	-1
d. Duran varlık artış oranı	20

II.FİRMA TANITIMI	
1.Firmanın ana faaliyet konusu ile ilgili faaliyet süresi ne kadardır?	2,00
a. 0 – 3 Yıl	
b. 4 – 7 Yıl	
c. 8 – 10 Yıl	
d. 10 üzeri	X
2.Çoğunluk hissesine sahip ortakların faaliyet konusundaki deneyim süresi nedir?	1,00
a. 0 – 3 Yıl	
b. 4 – 7 Yıl	
c. 8 – 10 Yıl	
d. 10 üzeri	x
3.Yöneticilerin faaliyet konusu ile ilgili ortalama deneyimleri ne kadardır?	0,50
a. 0 – 3 Yıl	
b. 4 – 7 Yıl	x
c. 8 – 10	
d. Yıl 10 üzeri	
4.Yöneticilerin şirketteki ortalama görev süresi ne kadardır?	0,75
a. 0 – 3 Yıl	
b. 4 – 7 Yıl	
c. 8 – 10 Yıl	x
d. 10 üzeri	
5.Tek adam yönetiminden dolayı yönetim riski var mı?	2,00
a. Var	
b. Yok	x
6.İşyerinin mülkiyeti firma/ortaklarına mı ait?	2,00
a. Evet	x
b. Hayır	
7.Ortakların mal varlığı durumu ?	0,00
a. Firma toplam borçlarının 2 katından fazla	
b. Firma toplam borçlarına eşit veya 2 katından az	
c. Firma toplam borçlarından daha düşük	x
8.Gecikmiş kamu (SSK, vergi, vb) borcu var mı?	2,00
a. Var	
b. Yok	x
9.Firma üzerinde ihale, ithalat, ihracat vb. yasaklar var mı?	1,00
a. Evet	
b. Hayır	x
10.Yabancı bir şirketten kalite/standart belgesi var mı?	0,00
a. Var	
b. Yok	x

III. SEKTÖREL DURUM

1.Sektör hammadde temininde dışa bağımlı mı?	2,00
a. Evet	
b. Hayır	X
2.Sektörün ekonomik krizlerden etkilenme olasılığı?	2,00
a. Etkilenmez	
b. Az etkilenir	X
c. Çok etkilenir	
3.Sektörün dış piyasalarda rekabet gücü var mı?	1,00
a. Var	X
b. Yok	
4.Sektör büyüyor mu?	3,00
a. Evet	X
b. Hayır	
5.Sektörde atıl kapasite var mı?	1,00
a. Var	
b. Yok	X

IV.FİRMA FAALİYETLERİ	
1.Firmanın alım yaptığı ürünlerde satıcı sayısı	0,75
a. Tek satıcı	
b. Birden fazla	x
2.Firmanın satım yaptığı ürünlerden alıcı sayısı	1,25
a. Tek alıcı	
b. Birden fazla alıcı	x
3.Firma ihracat yapıyor mu? Yapıyor ise cirodaki ağırlığı nedir?	3,00
a. İhracatı yok	
b. İhracatı, cironun % 75 ve üzerinde	x
c. İhracatı, cironun % 50'si ve üzeri	
d. İhracatı, cironun % 25'i ve üzeri	
e. İhracatı, cironun % 5 ve üzeri	
4.Firmanın ihracat devamlılığı ve performansı	1,25
a. 3 yıl ve üzerinde artan oranda	
b. 3 yıl ve üzerinde yatay	x
c. 3 yıl ve üzerinde azalan oranda	
d. 3 yıllık ihracatı yok	
5.Firmada kullanılan Teknoloji	0,50
a. İleri düzeyde	
b. En son olmamakla birlikte yeterli	x
c. Yetersiz	
6.Muhasebe ve Kayıt Düzeni	1,00
a. Mali (bilanço, gelir tablosu vb) ve mali olmayan verileri zamanında ve eksiksiz olarak hazırlıyor.	x
b. Mali (bilanço, gelir tablosu vb) ve mali olmayan verileri eksiksiz ancak gecikmeli olarak hazırlıyor.	
c. Mali (bilanço, gelir tablosu vb) ve mali olmayan verileri gecikmeli ve hatalı olarak hazırlıyor.	
d. Muhasebe ve kayıt düzeni yok.	
7.Üretim tesisleri/Stoklar	1,00
a. Üretim tesisleri/stoklar sigortalı	x
b. Üretim tesisleri sigortalı, stoklar sigortasız	
c. Stoklar sigortalı, üretim tesisleri sigortasız	
d. Her ikisi sigortasız	
8.Firma kur riski taşıyor mu?	1,00
a. Evet	
b. Hayır	x
9.Firmanın mevcut kapasite kullanım oranları	0,50
a. Sektör ortalamalarının üzerinde	
b. Sektör ortalamaları seviyesinde	x
c. Sektör ortalamalarının altında	

V. MALİ KESİM İLE OLAN İLİŞKİLER

1.Firmanın kredi ilişkisinde olduğu banka sayısı	0,15
a. 10 ve üzeri	X
b. 5 – 10 arası	
c. 3 – 5 arası	
d. 3'ten az	
2.Firmanın pazarlık gücü	1,25
a. Yüksek; teminat, vade ve fiyatı belirler	x
b. Pazarlıkçı; teminat, vade ve fiyat için sıkı pazarlık yapar	
c. Bankanın belirlediği koşullarda işlem yapar	
d. Bankanın piyasa fiyatı üzerinde belirlediği koşullarda işlem yapar	
3. Firma taksitlerini ve faizlerini zamanında ödüyor mu?	1,75
a. Zamanında öder	x
b. Gecikmeli öder	
4.Firma/Ortaklarının, karşılıksız çek, protestolu senet ve negatif nitelikli bireysel kredi kaydı	3,25
a. Yok	x
b. Sadece negatif nitelikli bireysel kaydı var	
c. Azami kaldırısı yapılmış 2 çek/senedi var	
d. Kaldırısı yapılmış 3'ten fazla çek/senedi ve/veya asgari düzeltmesi yapılmamış 1 ve daha fazla çek/senedi var	

VI. SONUÇ

1. MALİ VERİLER - 56	43,7
2.FİRMA TANITIMI - 15	11,25
3.SEKTÖREL DURUM - 10	9
4.FİRMA FAALİYETLERİ - 12	10,25
5.MALİ KESİM İLE OLAN İLİŞKİLER - 7	6,4
TOPLAM	80,60
B-	

TÜM SORU SETİ ÜZERİNDEN ALDIĞI NOT/PUAN

B-	80,60
MALİ VERİLER ÜZERİNDEN ALDIĞI NOT/PUAN	
B+	78,04
SUBJEKTİF VERİLER ÜZERİNDEN ALDIĞI NOT/PUAN	
B+	83,86

SONUÇ ve DEĞERLENDİRMELER

Bu çalışmada Basel II kriterlerinin bankalar ve KOBİ'ler üzerindeki etkileri, Basel II kapsamında derecelendirme sisteminin KOBİ'lerin kredilendirme sürecindeki etkileri incelenmiştir. 2011 yılında bankalar tarafından uygulanacak olan Basel II kriterleri ile birlikte bankaların risk yönetim anlayışları değişecektir.

Basel II bankaların olası riskler karşısında elinde bulundurması gereken sermaye düzeyini belirleyen kriterlerin bütünüdür. Tek tip risk ölçümüne odaklı, tek kuruluşlar için tek tip model uygulanan, risk temeline dayalı sermaye yeterliliği yapısına sahip Basel I' deki eksikleri gidermek amacıyla, eleştiriler dikkate alınarak hazırlanmıştır. Ancak Basel II henüz uygulamaya girmeden Basel I'den daha iyi bir anlaşama olduğu halde birçok yönden eleştirileri üzerine çekmiştir. Örneğin, Basel II'nin sermaye yeterliliğine gerektiğinden daha fazla önem verdiği ve KOBİ'lere verilen kredilerin maliyetini çok fazla etkileyeceği yapılan eleştirilerden bazılarıdır. Bunun yanı sıra derecelendirme şirketlerinin dünya ekonomisinde önlenemez ve denetlenemez bir yükselişe geçmesi; bu şirketlere olan güvenin sarsılmasına rağmen şirketlere olan ilginin değişmemesi tedirgin olunan noktalar arasındadır. Çünkü denetim şirketleri piyasalar üzerinde ülkelerin yapabilecekleri etkilerden daha fazlasını yapabilmektedir. Aynı zamanda bu şirketlerin faaliyetlerini denetleyen bir kuruluşta bulunmamaktadır.

Diğer yandan Basel II ile birlikte bankalarda risk yönetimi ve kültüründeki etkinliğin artacağı, bankaların aracılık fonksiyonlarını daha etkin bir biçimde yerine getireceği, bankaların sermaye düzeylerinin maruz kaldıkları risklere paralel hale geleceği, bankalar tarafından kamuya açıklanacak bilgiler aracılığıyla piyasa disiplininin artırılacağı, bankaların müşterileri konumundaki kişi ve kuruluşların kurumsal yönetim yapılarının iyileştireceği, firmalar açısından sağlamlık ve kredi değerliliğini önceden tespit edilebilmesini sağlaması gibi faydaları da savunulmaktadır.

Basel II ile birlikte standart yöntem, derecelendirme şirketlerini ön plana almaktadır. Fakat çoğu bankanın standart yöntemle yetinmeyip kendi içsel derecelendirme sistemlerini oluşturmaları beklenmektedir.

Gelişmiş ülkelerde bulunan bankalar zaten ileri ölçüm yaklaşımlarını kullanmaktadırlar. Gelişmeyen ülkelerde bankaların standart yöntemi daha çok

benimsemesi beklenmektedir. Gelişmekte olan ülkeler içinse, “standart yöntem mi, kendi içsel derecelendirme sistemi uygulamalarının mı” daha doğru olacağı tartışılmaktadır.

Ülkemiz açısından bankaların içsel derecelendirme sistemlerini uygulamaları beklenmektedir. Çünkü içsel derecelendirme sistemini uygulamak, denetim otoritesinin iznine ve bankanın yeterli olmasına bağlı olduğundan, aynı zamanda bankaların yapılarının güçlü olduğu anlamına da geldiğinden bu banka için aynı zamanda bir tanıtım unsuru da olacaktır.

Basel II'ye yapılan eleştirilere rağmen daha güçlü bir sermaye yapısı için bankalara daha iyi bir sistem sunduğu bir gerçektir. Bankaların kredi verirken sadece maliyetinin göz önünde tutmamaları ancak maliyeti de dikkate almalarından dolayı, kredi maliyetlerinin çok fazla etkilenmeyeceği tahmin edilmektedir. Fakat menkul kıymet ihraç eden bir işletmenin güçlülük durumunu birebir yansıtan derece notları, yatırımcıların eğilimlerini birebir etkileyecektir. Bazı yatırımcılar riski sevse de genelde piyasada çok fazla riskli yatırımlara talebin fazla olmaması beklenmektedir. Bu sebeple notları iyi olan firmalarda; yatırımcılar tarafından duyulan ilgi sebebiyle menkul kıymet yoluyla borç edinmelerinin daha ucuz finansman bulmaları sonucunu doğuracağı beklenmektedir.

Ayrıca Basel II uygulaması ile ilgili olası sonuçlardan birisi güçlü firmaların sermaye piyasasında faaliyetlerinde derece notlarını daha çok kullanmaya başlamasının borsaya olan ilgiyi artıracığı ve dış piyasanın talebini artıracığı yönündedir. Bu açıdan bakıldığında güçlü firmaların bankadan kredi almak yerine daha çok sermaye piyasasını tercih etmeleri olası sonuçlardan birisidir. Bankaların da bu firmaları kendilerine çekmek için daha düşük faiz oranlarıyla kredi vermesi olası gözükmemektedir. Zayıf not alan firmaların ise düşük maliyetle dış kaynak bulmaları pek mümkün gözükmemekle birlikte mevcut sistemdeki kredi maliyetlerinden çok farklı bir fiyata kredi sağlamaları beklenmemektedir. Fakat bunun için sistemin bir süre uygulanması ve oturması gerekmektedir.

Sonuç olarak Basel II derecelendirme sisteminin bankaların risk yönetimini güçlendirmesi, KOBİ'ler ve diğer firmalara verilen kredilerin maliyeti üzerinde etkisinin olacağı, ancak bunun firma notuyla bire bir artışı içermeyeceği, menkul

kıymetler yoluyla borç bulmak isteyen firmaları ise fazlasıyla etkilemesi beklenmektedir.

Araştırmada konuyla ilgili olarak bir şirket derecelendirmesi örneği kullanılmıştır. Derecelendirmede kullanılan yöntem daha önceden bu konuda kullanılmış olan bir yöntemden ve bazı yönlerinin farklı şekilde ele alınmasından oluşmaktadır. Bu yöntemin yeniliklerinden birisi işletmenin finansal ve finansal olmayan analizden aldığı derecelerin ayrı ayrı görülmesidir. Yine aynı şekilde finansal ve finansal olmayan analizin altında bulunan tüm başlıklar içinde işletmeye ayrı bir derece notu verilmektedir. Bu sayede işletmenin, muhasebe değerini yansıtan finansal analizi ve işletmenin daha çok pazardaki yeri ve geleceği ile ilgilenen finansal olmayan analiz için aldığı derece notlarının, firma hakkında daha detaylı bilgi edinilmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan derecelendirme işlemi sonucunda firmanın kalitatif kriterler puanı 83.86, kantitatif kriterler puanı 78.04, kredi notu ise 80.60 risk grubu ise B- olarak hesaplanmıştır. Çalışmamızda dikkate alınan risk grubuna göre firma, Mali ve / veya mali olmayan kriterlerinin bazıları itibari ile optimizasyonu sağlayamamakla beraber kredibil bir firmadır. Anapara ve faiz ödeme gücü açısından yeterince güçlü olduğu kabul edilmektedir. Ancak ilk üç kategori (A+, A-, B+) ile kıyaslandığında ekonomik koşullarda meydana gelebilecek gelişmelerden daha fazla etkilenmeye açıktır. Sonuç olarak B- ratingine sahip firmaya, Genel Müdürlük yetkisinde 1.000.000 USD genel limit tahsis edilmiştir. Kullanılan kredilerin teminatına ise kefalet ve ikamet amaçlı ipotek alınmıştır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Akbulut R., (2008) **“Basel II Standartlarının KOBİ’ler üzerindeki Muhtemel Etkileri : Şanlıurfa Örneği”** Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara
- Akgemci T. (2001) **“Kobilerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler”** T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı KOSGEB İdaresi, Ankara.
- Aktaş R., Başçı E.S. (2006) **“KOBİ’lerin Ülke Ekonomisi Açısından Taşıdığı Önem, Sorunları, ve Çözüm Önerileri”** V. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi, KOSGEB Yayını, Ankara.
- Alkin E., (2001) **“KOBİ’ler ve Türkiye Ekonomisi”** I. Orta Anadolu Kongresi : KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, KOSGEB Yayını, Ankara.
- Alkin K., Okay E., (2008) **“Türkiye’de KOBİ’lerin Basel II’ye Uyum Süreci ve Öneriler”** İTO Yayını Elma Basım, İstanbul.
- Alptürk E., (2008) **“Küçük ve Orta büyüklükteki işletmeler KOBİ rehberi”** Yaklaşım Yayıncılık, Ankara.
- Altıntaş A., (2006) **“Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği”** Turhan Kitapevi, Ankara.
- Erdönmez P. A., (1999) Tülay B., **“Küresel Krizlere Yeni Yaklaşımlar”** TBB Araştırma Grubu, İstanbul.
- Arıkan T., Doğukanlı H., (2001) **“ İşletme Finansmanının Temelleri”** Çevik Matbaacılık, İstanbul.
- Atiker M., (2005) **“Basel I ve Basel II”**, Konya Ticaret Odası, Etüt Araştırma Servisi, 2005 – 41 / 08 Bilgi Raporu.
- Avrupa Komisyonu (2005) **“ Rekabet Edilebilirlik – Üyelik Sürecinde Türkiye’deki KOBİ’lerin Rekabet Boyutları”** Avrupa Bilgi Köprüleri Programı – Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinde Türkiye’de KOBİ’ler.
- Bağrıaçık A., (1989) **“Dışa Açılma Sürecinde Küçük ve Orta Boy Firmalar”** İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul.
- Başol K., (2001) **“Türkiye Ekonomisi”** Anadolu Matbaacılık, 7. Baskı, İzmir.
- BDDK, (2009) **“Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi”** 2. baskı, Ankara.
- Bulut M, (1996) **“Borç Krizi”** Para finans ansiklopedisi, cilt I.

- Bulutçu Ö., (2007) “**Yeni Basel II Kriterlerine Uygun Şirket Derecelendirmesi**” Forum Media Yayıncılık, İstanbul.
- Candan H., Özün A., (2006) “**Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II**” Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Chorafas D. N., (2004) “**Operational Risk Control with Basel II Basic Principles and Capital Requirements**” Elsevier Butterworth – Heinemann, Amsterdam, Boston.
- Chorafas D. N., (2004) “**Economic Allocation with Basel II, Cost Benefit and Implementation Procedures**” Butterworth Heinemann, Amsterdam Boston.
- Chorafas D.N. (2004) “**Rating Managements Effectiveness : Case Studies in Telecommunications**” Palgrave Macmillan, Boston.
- Çelik A., Akgemci T., (2007) “**Girişimcilik Kültürü ve KOBİ’ler**” Gazi Kitapevi Genişletilmiş 2. Basım Ankara.
- Çepni, A.Y. (17.12.2007) “**KOBİ’lerde İhracat ve KOSGEB**” KOSGEB Pazar Araştırma ve İhracatı Geliştirme Merkez Müdürlüğü, İstanbul.
- Çolakoğlu, M. (2002) “**KOBİ Rehberi**” TOBB Yayını, Yorum Matbaacılık.
- Demirdöğen O., (1996) “**Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler**” Erzurum Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Erzurum.
- Dulupçu, A.M., (2001) “**Küresel Rekabet Gücü**” Nobel Yayınları, Ankara.
- Elele O, (2009) “**Küresel Kriz ve Türkiye**” Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği, Graphis Matbaa, Yayın No: 44, İstanbul.
- Erçel G., (1997) “**Türkiye'nin Dış Kredibilitesini Yükseltmek İçin Gerekli Yaklaşımlar**”, TCMB Yayınları, Ankara.
- Erkan N., (1997) “**Menkul Kıymetler Piyasalarında Sistemik Riskler**” SPK Yayınları, Ankara.
- Georges Y., (2003) “**Total Global Stragies II : Updated For the Internet and Service Era**” Prentice Hall, Person Education Ltd. New Jersey.
- Güler S., Taner B, (2008) “**Basel II Sürecinde Kredi Derecelendirmesi ve KOBİ’ler Üzerindeki Etkileri**” Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Güngör Ak B., (2008) “**Kurumsallaşma Sürecinde Basel II Ölçütleri ve KOBİ’ler İçin Önemi**” Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.

- Hazine Müsteşarlığı,(1989) **“3182 Sayılı Bankalar Kanununa İlişkin Tebliğ”** No: 6, Resmi Gazete, 26 Ekim 1989; 20324.
- İlhan E., (2008) **“Basel II and Rating to Credit Demands : Examples and Suggestions”** Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Kaya N., Peçen Ü., (1999) **“Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Yolları”** EGS Bank Bilim Kültür ve Sanat Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Kendirli S., Çağlar İ., Çağlar E.M, (2008) **“Kurumsallaşma Süreci ve Kurumsal Yönetişim; Çorum KOBİ’lerinde Mali Açından Kurumsallaşma Seviyesi ve Karşılaşılan Sorunlar”** Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Koç İ.Ö. (2008) **“Türk KOBİ’leri Bugünü ve Geleceği”** Arıkan Basım Dağıtım Yayın, Birinci Baskı, İstanbul.
- Meriç İ. (1980) **“Türk Ticaret Banka İşletmelerinde İşletme Riski ve Ekonomik Karlılık”**, Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Müftüoğlu, T.M., (1989) **“Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri-Sorunlar; Öneriler”** Konrad Adenauer Vakfı, Ankara.
- MÜSİAD (2007) **“Basel II Standartları ve KOBİ’lere Etkileri”** MÜSİAD Cep Kitapçığı, İmak Baskı, İstanbul.
- Özdemir S.,Ersöz H. Y., Sarıoğlu İ, (2006) **“İşsizlik Sorununun çözümünde KOBİ’lerin Desteklenmesi”** İTO Yayını, İstanbul.
- Parasız İ., (2000) **“Modern Bankacılık Teori ve Uygulama”** Kuşak Ofset, İstanbul.
- Parasız İ., Yıldırım K., (1994) **“Uluslararası Finansman Teori ve Uygulama”** Ezgi Kitapevi, Bursa.
- Pabuşçu Ş., (1997) **“Bankacılıkta Risk Derecelendirilmesi ve Türk Bankacılık Sektörüne Uygulanması”** SPK Yayınları No: 94, Ankara.
- Pabuşçu Ş., Hazar A., (2007) **“Kredi Derecelendirme ve finans”** Akademi Danışmanlık, 2. Baskı, Ankara.
- Richard A., Brealey C. Myers, Alan J. Marcus. (1997) **“İşletme Finansının Temelleri”** Literatür Yayıncılık, Çeviren: Bozkurt Ü., İstanbul.
- Sariaslan H., (1994) **“Orta ve Küçük Ölçekli İşletmelerin Finansman Sorunları : Çözüm İçin Bir Finansal Paket Önerisi”** TOBB Yayını, Ankara.

- Savcı M., (2006) “**Mali Tablolar Analizi**” Aktif Yayınevi, İstanbul.
- Takan M., (2002) “**Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim**” Nobel Yayın Dağıtım Ankara.
- Tokaç A., (2005) “**Uygulamacı Gözüyle Finansal Raporları Okuma Metodları**” Tunca kitapevi, 1. Baskı, İstanbul.
- Türkiye Finans Katılım Bankası, (2007) “**Basel II Standartları ve KOBİ'lere Etkileri**” İmak Baskı, İstanbul.
- Uludağ İ., (1995) “**Gümrük Birliği Sürecinde KOBİ'ler ve Risk Sermayesi Şirketleri Modeli**” İTO Yayını, İstanbul.
- Uludağ İ., Serin V., (1990) “**Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler- Yapısal ve Finansal Sorunlar- Çözümler**” İTO Yayını, İstanbul.
- Uyar S., Cengiz E., (2008) “**Basel II ve KOBİ'ler İçin Muhasebe Standartları**” Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Zaimoğlu T., (2001) “**Risk Sermayesi ve Türkiye’de Uygulama Olanakları**” SPK Yayınları, Ankara.

MAKALELER

- Aktürk A. Şenol H., (2009) “KOBİ'ler Açısından Basel II Uzlaşısının Kredi Piyasasına Etkileri ve Alternatif Finansman Yöntemleri, **SDÜ Vizyoner E Dergisi**, Cilt I, Sayı I.
- Akyel D., (2004) “Basel II ile İlgili Son Gelişmeler”, **Garanti Dergisi**, www.garanti.com.tr, (Erişim Tarihi: 12.07.2009).
- Alp A., (2001) “Bankacılık Krizleri ve Krize Karşı Politika Önerileri”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Ekonomik Kriz Özel Sayısı, Cilt: 1, Sayı: 41.
- Aydın A., (2000) “Sermaye Yeterliliği ve VAR (Value at risk)”, **Türkiye Bankalar Birliği Bankacılık ve Araştırma Grubu**, İstanbul.
- Bailey R., (2005) “Basel II and Development Countries: Understanding The Implications”, **Development Studies Institute**.
- Basel Bankacılık Denetim Komitesi (2004), “Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslar arası Düzeyde Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı)”, **Bank of International Settlements, Switzerland**.

- Basel II ve KOBİ'ler Çalışma Grubu, (2006) "Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri", **Bankacılar Dergisi**, sayı 58, İstanbul.
- Başar M., Coşkun M., (2001) "Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Krizlere Yol Açan Faktörler Asya Krizleri ve Türkiye'ye İlişkin Bir Değerlendirme", **Anadolu Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt: XVII Sayı: 1, Eskişehir.
- Bezirci M., (1998) "Ülke Riskinin Ölçülmesi ve Türkiye Örneği", **Yayınlanmış yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Bilgin T., (2005) "Basel II: KOBİ'lerin Yeni Kredi ve Finansman Teknikleri", **Risk Yönetimi Konferansı**.
- Boyacıoğlu M. A. , (2002) "Operasyonel Risk ve Yönetimi", **Bankacılar Dergisi**, sayı 43.
- Civan M, Tekinkuş M., (2002)"Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Avrupa Birliğine Uyum Süreci Gaziantep Örneği", **ODTÜ VI. Uluslar arası Ekonomi Konferansı**, Ankara.
- Çelik P., (2004) "Bankaların Risk Derecelendirmesi", **TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi**, Ankara.
- Çınar Ay S. (2008) "Türkiye'deki KOBİ'lerin Finansman Sorunları." Paradoks Ekonomi, **Sosyoloji ve Politika Dergisi**, Sayı 1.
- Çolak Ö. F., Ardor H. N., (2001) Tuncay M., "Finansal Kriz ve Bankalar: Türkiye'de 2000 ve 2001 Krizleri Örneği", **Yeni Türkiye**, Ekonomik Kriz Özel Sayısı, Cilt 1, Sayı 41.
- Değirmenci N., (2003)"Sermaye Yeterliliği Konusunda Basel Standartları ve Seçilmiş Bazı Ülkelerdeki Uygulamaların Değerlendirilmesi", **TCMB Uzmanlık Tezi**.
- Doğanlar E., (2007)"Bankalar ve Firmalar Perspektifinden Basell II Kriterlerinin Ticari Kredi Sürecine Etkileri ve Tekstil Sektörü Üzerine Bir Uygulama, **Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul.
- Ersan İ., (1979) "Kredi Değerliliği Kavramı ve Türkiye'nin Durumu", **Banka ve Ekonomik Yorumlar**.
- Ersan Y. (2007) "Esnaf ve Küçük Sanatkarlar KOBİ'ler.", **Makaleler Bildiriler**, TŞOF Matbaacılık.
- European Commission, (2001) "The New SME Definitions User Guide and Model Declaration" **Enterprise and Industry Publications**.

- Giese G., (2003) “Basel II Çerçevesinde İçsel Derecelendirme Sürecine Giriş”, **Bankacılar Dergisi**, sayı:46, Çev: Dr. Melek Acar Boyacıoğlu.
- Gökçe U. (1997) “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Finansal Sorunları ve Çözüm İçin Bir Öneri” **Maliye Postası**, Sayı: 406.
- Günel M., (2001) “Krizler, IMF’nin Rolü ve Türkiye”, **Yeni Türkiye**, Ekonomik Kriz Özel Sayısı, Cilt 2, Sayı 42.
- Güner, S. (2005) Basel Tabanlı Kredi Riski Modellemeleri Ve Bir Uygulama, **Yayınlanmış Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Ana Bilim Dalı.
- Hall J. B. M., (2006) “Basel II: Panacea or a Missed Opportunity?”, **Journal of Banking Regulation**, Vol. 7, No: 1 – 2.
- Hinterhuber H., Wolfgang P., (1992) “Are You a Strategist or Just a Manager” **Harvard Business Review**, January.
- Holton G., (2003) “Value at Risk”, **Academic Press**.
- International Trade Center UNCTAD/WTO, (1997) “International Competitiveness Programme for SME’s (JCPS) – **The SME and The Global Market Place** – An Analysis of Competitiveness Constraints”.
- Intrater M., (2004) “Basel II for Non –Basel II Banks”, **Bank Accounting & Finance**, October-November.
- Johanna, K.K., Gines C. H., (2008) “ Dept Maturity and Relationship Lending, An Analysis of European SMEs” **International Small Business Journal**.
- Karabıçak M, Altuntepe N., (2001)“KOBİ’lerin Kredi Yoluyla Finansmanı” **I. Orta Anadolu kongresi Bildirileri**.
- Kavuncu, B. , (2005) “Yeni Basel Kriterlerinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkisi”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kılıç B. (1989), “Derecelendirme İşlemi ve ABD’de Tahvil Derecelendirme Süreci”, **SPK Araştırma Raporu**.
- Kılıç B., (1989) “Derecelendirme (Rating) İşlemi, ABD’de Tahvil Derecelendirme Süreci”, **SPK Araştırma Raporu**, İstanbul.
- KOBİ Finans Dergisi, (2005) “Türkiye’nin KOBİ Haritası” 6. Sayı.
- Majnoni G., POWEL A., (2005) “Reforming Bank Capital Requirements:Implications of Basel II for Latin American Countries”, **Economia**.
- Misa, T. (2003) “ The Macroeconomic Ipllications of The New Basel Accord” **Cesifo Economic Studies**.

- OECD, (2004) “Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler – Mevcut durum Politikalar”, **II. OECD KOBİ’lerden Sorumlu Bakanlar Konferansı**, İstanbul.
- Oktay E., Güney A., (2000) “Türkiye’de KOBİ’lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri” **21. yy.’da KOBİ’ler Sorunlar Fırsatlar çözüm Önerileri Sempozyumu**.
- Saltoğlu B., (1988), “Ekonomik Büyüme ve Finans Piyasalarının Gelişimi”, **İktisat dergisi**.
- Standart & Poors ,(1994) “Stock and Bond Guide” , **Mc Graw Hill**, Second Edition.
- Sunalı H. Umsan E. (1988) “Rating Yatırımcı ve İhraççı Açısından Fonksiyonları”, **Active finans dergisi**.
- Taş O., (2001)“Almanya’da Orta boy İşletmeler İçin Derecelendirme Sorunu”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, İstanbul.
- TBB, Türkiye Bankalar Birliği, (2000) “Basel Komitesi Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi” **Türkiye Bankalar Birliği Özet Sunumu**.
- Teker S., Bolgün K. E., Akçay M. B., (2005) “ Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**.
- Temel H., (2006) “Basel II Kriterlerine Göre Ticari Bankalarda Kredi Riski Yönetimi”, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, T.C Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- TOSYÖV, (2004) “Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı”, **II. KOBİ Zirvesi**.
- Trueck S., Rachev S.T., (2009) “Rating Based Modeling of Credit Risk, Theory And Ablication of Migration Matrices” **Elsevier Inc**.
- Tuncer E., (2006) “Basel II Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Bir Lüks mü?”, **Active Dergisi**, Mayıs – Haziran.
- Yayla M., Türker Kaya Y., (2005) “Basel II Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci” **ARD Araştırma Raporları 2005/3, BDDK**.
- Yılmaz F. (2003) “Türkiye’de Küçük ve Orta Boy İşletmeler” **Türkiye İş Bankası İktisadi Araştırmalar ve Planlama Müdürlüğü**.

Yörükoğlu, L, (1990) Modern Bankacılıkta Pazarlama Ve Kredi Süresi Organizasyonu **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Organizasyon Bilim Dalı.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

Aksel K., Önder A., (2007) “Şirket derecelendirmesinde Basel II Perspektifi”, [http://www.vergiportal.com/doc/2112006Basel II.pdf](http://www.vergiportal.com/doc/2112006Basel%20II.pdf) (Erişim Tarihi : 21.10.2009).

Ankara Ticaret Odası, (2007) “Basel II KOBİ’lerin Kredi Riski ve Derecelendirmesi” Yudum Basın Yayın, http://www.atonet.org.tr/yeni/files/files/OZEL_IHTISAS_KOMISYONLARI/files/ato_basel.pdf-matbaa.pdf , (Erişim Tarihi: 20.11.2008).

Aras G., (2003) “KOBİ’lerin Sermaye Piyasası Yoluyla Fon Sağlama Olanakları : Tezgah Üstü Piyasalar ve Risk Sermayesi Finansmanı Modeli”, <http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp>, (Erişim Tarihi: 23.09.2008).

Aras G., (2003) “KOBİ’lerin Sermaye Piyasası Yoluyla Fon Sağlama Olanakları : Tezgah Üstü Piyasalar ve Risk Sermayesi Finansmanı Modeli”, <http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp>, (Erişim Tarihi: 23.09.2008).

Avrasya Rating, “Firma Derecelendirme Metodolojisi” <http://www.jcravrsyarating.com/index.php?sayfa=8&s=1> (Erişim Tarihi: 12.11.2009).

Basel Bankacılık Denetim Komitesi, (1999) Yeni Sermaye Yeterliliği Çerçevesi, Basel, <http://www.tbb.org.tr/tukce/arastirmalar/Capital%20Accord.doc> , (Erişim Tarihi: 13.11.2008).

Basel Committee On Banking Supervision, (2004) “International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards” www.bis.org/publ/bcbs107.pdf, (Erişim Tarihi: 22.11..2008.)

Basel II Gereksinimlerinde Neredeyiz?, Eğitim Notları, Deloitte, 2004, <http://deloitte.com/dtt/doc/content/Basel%20II.pdf>. (Erişim Tarihi: 11.07.2009).

BCBS, (1988) “International Convergence of Capital Measurement And Capital Standards”, <http://www.bis.org/bcbs> , (Erisim: 20 Mayıs 2008).

- BDDK, Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik, <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27230.html> (Erişim Tarihi : 03.09.2009).
- BIS, “History of The Basel Committee and Its Membership”, <http://www.bis.org/about/history.htm> , (Erisim: 5 Nisan 2008).
- DPT (Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı), (2004), “KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı” <http://kobi.org.tr/dosyalar/KOBİ%20STRATEJISI%20VEEYLEM%20PLANI.pdf>, (Erişim Tarihi: 25.11.2008).
- Ekinci M.B., (2004) “Türkiye’de KOBİ’leri Tanımlanma, Örgütlenme, Finansal ve Teknolojik Sorunları”, www.akedemiiktisat.net/çalışma/işletmeler/kobi_roportaj.htm, (Erişim Tarihi: 22/06/2008).
- Ekinci M.B., “Türkiye’de KOBİ’leri Tanımlanma, Örgütlenme, Finansal ve Teknolojik Sorunları” Yıl: 2004, www.akedemiiktisat.net/çalışma/işletmeler/KOBİ_roportaj.htm, (Erişim Tarihi: 22/06/2008).
- Electronic Commerce, “Definition of SME”, <http://europa.eu.int/ISPO/ecommerce/sme/definition.html>, (Erişim Tarihi: 18.05.2008).
- International Convergence on Capital Measurement and Capital Standards,” Bank For International Settlements, Basle,, <http://www.bis.org/dcms/fl.jsp?aid=3&pmdid=5&smdid=26&tmdid=0&fmdid=0&dtid=1&y=now> , (Erişim Tarihi: 15 Ocak 2009).
- İmişiker S., (2005) “Basel II Ve Piyasalarımıza Olası Etkileri Yeterlilik Etüdü,” SPK Araştırma Dairesi, Ankara, http://www.spk.gov.tr/yayinlar/kye/2005_SerkanImisiker.pdf, (Erişim Tarihi: 21.06.2009).
- Küçükkoçaoğlu G., (2004) “Derecelendirme Kurumları” <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazcarsamba7.doc> (Erişim Tarihi: 12.06.2009).
- Özince E., “Basel II: KOBİ’lerin Yeni Kredi ve Finansman Kriterleri Toplantısı”, Ankara, www.tbb.org.tr, (Erişim Tarihi : 29.09.2009).
- Pabuşçu Ş., (2008) “Basel II ve Şirketler Üzerindeki Etkileri” <http://www.akademiegitim.com.tr> , (Erişim Tarihi: 15.12.2009).

- Şamiloğlı F., Uygun U, (2001) “KOBİ’lerde Ekonomik Kriz Yönetimi” Mali Çözüm Dergisi, Sayı:57, http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/bildiri_37.pdf, (Erişim Tarihi: 23.09.2008.)
- Şirvan N., (2004) Kredi Derecelendirme ve Türkiye Ekonomisi, <http://gunaycaymaz.googlepages.com/krediderecelendirme.pdf>, (Erişim Tarihi : 12.11.2009).
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, (2004) “2004 Türkiye İktisat Kongresi Çalışma Grubu Raporları-2”, <http://ekutup.dpt.gov.tr/ekonomi/tik2004/cilt12.pdf> (Erişim Tarihi: 04.06.2008).
- TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, (2006) “Sektör Bilançoları Değerlendirmesi ”, <http://www2.tcmb.gov.tr/sector/anamenu.htm.OZETRAPOR-int.pdf> , (Erişim Tarihi: 27.05.2008).
- Türkiye Halk Bankası A.Ş. , www.halkbank.com.tr, (Erişim Tarihi: 22.08.2008).
- Yonar Ö. “Kobilerin Dünya Ekonomisindeki Yeri” Uluslar arası Stratejik Araştırmalar Kurumu, <http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=258>, (Erişim Tarihi: 12.11.2008).
- Yüksel A. (2005) “Basel II’nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri” BDDK Araştırma Raporları, <http://www.bddk.org.tr>, (Erişim Tarihi: 15.04.2008).
- Zengin A., “Makro Ekonomik İstikrar ve KOBİ’ler” http://www.emu.edu.tr/smeconf/turkcepdf/bildiri_37.pdf, (Erişim Tarihi: 18.04.2008).